

**METAEWALUACJA WYNIKÓW BADAŃ
EWALUACYJNYCH PROGRAMU OPERACYJNEGO
INTELIGENTNY ROZWÓJ 2014-2020**
WNIOSKI I ZARYS PLANU EWALUACJI
DLA PERSPEKTYWY 2021-2027

Raport końcowy

07.01.2021 r.

Raport powstał w ramach projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Konsorcjum:

IDEA Instytut Sp. z o.o.

IMAPP Consulting Sp. z o.o.

Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o. (PAG Uniconsult)

Spis treści

1. WYKAZ SKRÓTÓW	5
2. STRESZCZENIE	6
2.1 W JAKIM CELU BADANIE ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE I DLACZEGO JEST ONO WAŻNE?	6
2.2 CO ZROBILIŚMY?	6
2.3 NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA METAEWALUACJI WYNIKÓW BADAŃ Z PERSPEKTYWY 2014-2020.....	8
2.4 NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA W OBSZARZE PROJEKTOWANIA SYSTEMU EWALUACJI FENG	10
2.5 JAKIE DZIAŁANIA REKOMENDUJEMY PODJĄĆ?	14
3. EXECUTIVE SUMMARY	18
3.1 WHAT WAS THE EVALUATION RESEARCH AIMED AT AND WHY IS IT IMPORTANT?.....	18
3.2 WHAT DID WE DO?.....	18
3.3 KEY FINDINGS OF THE META-EVALUATION OF THE RESEARCH RESULTS WITHIN THE PERSPECTIVE 2014-2020.....	20
3.4 KEY FINDINGS IN THE AREA OF DESIGNING THE EU FIE EVALUATION SYSTEM.....	22
3.5 WHAT INITIATIVES DO WE RECOMMEND TO TAKE?	26
4. WPROWADZENIE	30
4.1 CELE I ZAKRES BADANIA.....	30
4.2 PODEJŚCIE I METODOLOGIA PRAC.....	31
5. GŁÓWNE PYTANIA BADAWCZE DLA PLANU EWALUACJI FENG	35
5.1 KLUCZOWE PYTANIA KRÓTKOTERMINOWE	35
5.2 KLUCZOWE PYTANIA ŚREDNIO I DŁUGOTERMINOWE	38
5.3 USZCZEGÓLWIENIE PYTAŃ KLUCZOWYCH	40
6. WSKAŹNIKI STRATEGICZNE	44
6.1 PROPOZYCJA WSKAŹNIKÓW	44
6.2 SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW STRATEGICZNYCH	46
7. METODOLOGIA BADAŃ DLA PERSPEKTYWY 2021-2027	64
7.1 REKOMENDOWANE PODEJŚCIA BADAWCZE	64
8. DANE W BADANIACH EWALUACYJNYCH	70
8.1 DANE Z SYSTEMÓW MONITOROWANIA.....	70
8.2 REJESTRY I DANE STATYSTYKI PUBLICZNEJ	72
8.3 DANE PIERWOTNE.....	74
9. KOMUNIKACJA WYNIKÓW EWALUACJI.....	77
9.1 ZNACZENIE PRAKTYCZNE EWALUACJI – KSZTAŁTOWANIE EFEKTYWNYCH SPOSOBÓW KOMUNIKACJI WYNIKÓW BADAŃ....	77
9.2 EFEKTYWNA KOMUNIKACJA W OPARCIU O CZYTELNE RAPORTY EWALUACYJNE	78

9.3	NARZĘDZIA ZWIĘKSZAJĄCE UŻYTECZNOŚĆ WYNIKÓW EWALUACJI	84
9.4	NARZĘDZIA KOMUNIKOWANIA I PRECYZOWANIA WYNIKÓW BADAŃ EWALUACYJNYCH POD POTRZEBY INTERESARIUSZY ..	87
9.5	DODATKOWE UWAGI DOTYCZĄCE KOMUNIKACJI	90
10.	WYTYCZNE DLA OPISU PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA.....	91
11.	ORGANIZACJA PROCESU EWALUACJI.....	99
11.1	INSTYTUCJE ZAANGAŻOWANE W PROCES EWALUACJI.....	99
11.2	POTENCJAŁ JEDNOSTEK EWALUACYJNYCH	100
11.3	EWALUACJE WEWNĘTRZNE I HYBRYDOWE.....	102
12.	ZAŁĄCZNIKI.....	104
12.1	ZARYS PLANU EWALUACJI	104
12.2	TABELA REKOMENDACJI	221
12.3	PODSUMOWANIE WYNIKÓW METAEWALUACJI, BADAŃ ZREALIZOWANYCH W PERSPEKTYWIE 2014-2020.....	230
12.4	ŹRÓDŁA	237

1. Wykaz skrótów

BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
B+R	Badania i rozwój
B+R+I	Badania, rozwój i innowacje
CAWI	Wspomagany komputerowo wywiad internetowy
CP	Cel Polityki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FENG	Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
FNP	Fundacja na rzecz Nauki Polskiej
FS	Fundusz Spójności
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GSE	Grupa sterująca ewaluacją
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KM	Komitet Monitorujący
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
LSI	Lokalny system informatyczny
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
OPI PIB	Ośrodek Przetwarzania Informacji Państwowy Instytut Badawczy
POIG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013
POIR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
MFIPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MR	Ministerstwo Rozwoju
NCBR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
SL2014	Centralny system teleinformatyczny SL2014
SOPZ	Szczegółowy opis przedmiotu zamówienia
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SzOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
WLWK	Wspólna lista wskaźników kluczowych
WRF	Wieloletnie Ramy Finansowe
ZUP	Założenia do Umowy Partnerstwa

2. Streszczenie

Raport przedstawia wyniki badania ewaluacyjnego, przeprowadzonego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, w okresie od czerwca do grudnia 2020 r.

2.1 W jakim celu badanie zostało przeprowadzone i dlaczego jest ono ważne?

Badanie towarzyszyło procesowi projektowania następcy Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR), tj. programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG), na lata 2021-2027. W związku z tym faktem, postawiono przed badaniem dwa komplementarne cele. Pierwszym z nich było dokonanie metaewaluacji wyników badań wykonanych w perspektywie 2014-2020 oraz wypracowanie na ich podstawie kluczowych rekomendacji, które mogłyby zostać wykorzystane w procesie projektowania FENG. Niniejsza ewaluacja wpisuje się tym samym w postulat realizacji polityk publicznych w oparciu o dowody¹. Zgromadzona wiedza z całego okresu realizacji POIR mogła być uwzględniona w kluczowym momencie tworzenia założeń nowego, wieloletniego programu wsparcia innowacyjności polskiej gospodarki.

Drugim celem ewaluacji było przygotowanie głównych założeń systemu ewaluacji FENG, tak by zapewnić wysoką użyteczność wiedzy dostarczanej przez badania ewaluacyjne realizowane w okresie najbliższej dekady². W tym kontekście niezbędne było opracowanie odpowiedniego planu działań oraz wskazanie niezbędnych zasobów do jego realizacji.

Niniejsze badanie stanowi więc swoiste spoiwo między dwiema perspektywami wydatkowania funduszy europejskich. W badaniu wskazane zostały najważniejsze ustalenia z dotychczasowego procesu ewaluacji oraz zaproponowano rozwiązania służące do gromadzenia i akumulacji wiedzy, przydatnej do realizacji nowego programu. Wiedza ta w przyszłości będzie mogła być wykorzystana podczas tworzenia następcy FENG, co stanowić będzie domknięcie cyklu projektowania, realizacji i udoskonalania polityk publicznych.

2.2 Co zrobiliśmy?

W pierwszej części badania, które zakończyło się opracowaniem raportu cząstkowego we wrześniu 2020 r., przedstawiliśmy szczegółowe wyniki przeprowadzonej metaewaluacji. W jej trakcie dokonaliśmy przeglądu blisko 90 badań i ponad 1200 rekomendacji. Na podstawie dokonanego przeglądu zidentyfikowaliśmy blisko 20 ewaluacji i ponad 50 płynących z nich rekomendacji, kluczowych z perspektywy projektowania programu FENG. Dotyczyły one trzech głównych obszarów problemowych, tj.:

- 1) ukierunkowania wsparcia B+R+I w perspektywie 2021-2027;
- 2) systemu wdrażania nowego programu;
- 3) krajowego otoczenia wsparcia innowacji.

¹ Jest to zatem działanie zgodne z wytycznymi KE w zakresie tworzenia planów ewaluacji: [link do dokumentu](#) oraz – będącym wyrazem tych wytycznych – planem ewaluacji POIR: [link do dokumentu](#).

² Przewidziano badania do realizacji w latach 2021-2030.

Dla każdego z obszarów zidentyfikowano szczegółowe – tematycznie pogrupowane – podobszary, które w sposób szczegółowy wskazują pożądane działania lub ich kierunki w ramach FENG. W toku prac badawczych, poza analizą wyników ewaluacji, przeprowadzone zostały przez nas spotkania w formie warsztatowej oraz wywiady pogłębione z kluczowymi interesariuszami, ekspertami oraz przedstawicielami przedsiębiorstw i otoczenia biznesu. Pozwoliły one na dodatkową walidację dokonanych ustaleń w toku procesu ewaluacji. Na tym etapie wykonaliśmy również analizę wybranych dobrych praktyk w zakresie metodyki badań ewaluacyjnych oraz sposobów komunikacji ich wyników. Zidentyfikowano i przedstawiono również dobre praktyki stosowane przy projektowaniu planów ewaluacji.

W drugiej części badania, na której koncentruje się niniejszy raport, przedstawiamy założenia systemu ewaluacji FENG, w tym zarys planu ewaluacji tego programu. Składa się na niego 37 różnych badań ewaluacyjnych, służących do pozyskania kompleksowej wiedzy na temat programu, w różnych stadiach jego realizacji. W trakcie prac nad planem wykorzystaliśmy koncepcję *Learning agenda*, bazującą na rozwiązaniach przyjętych do projektowania polityk publicznych w Stanach Zjednoczonych³. W raporcie przedstawiamy propozycję organizacji procesu ewaluacji oraz rekomendowane rozwiązania w zakresie metodologii badań. Wskazujemy też kluczowe dla ewaluacji FENG źródła danych i informacji – zarówno w odniesieniu do danych pierwotnych jak i wtórnych. W dalszej części raportu prezentujemy również propozycję koszyka wskaźników, służących do pomiaru sukcesu programu. Wreszcie przedstawiamy rozwiązania, które służyć będą usprawnieniu procesów związanych z zamawianiem oraz komunikacją wyników badań ewaluacyjnych.

W celu opracowania powyższych elementów, dokonaliśmy diagnozy funkcjonowania dotychczasowego systemu ewaluacji POIR. Analizie poddany został m.in. instytucjonalny system prowadzenia ewaluacji w POIR oraz plan ewaluacji POIR na lata 2014-2020. Równolegle poddaliśmy przeglądowi metodykę realizowanych badań, stosowane w procesie oceny podejścia oraz wykorzystywane dane. Przyglądaliśmy się również mechanizmom służącym uzgadnianiu wyników badań oraz metodom ich upowszechniania. Poza analizą bogatych źródeł danych zastanych, przeprowadziliśmy uzupełniające badania jakościowe wśród przedstawicieli administracji, w tym jednostek ewaluacyjnych oraz wśród ekspertów reprezentujących środowisko wykonawców ewaluacji oraz ekspertów branżowych. Przeprowadziliśmy również panel ekspercki, podczas którego dokonaliśmy odtworzenia zaplanowanej w FENG teorii zmiany. Wyniki tych prac stanowiły punkt wyjścia do opracowania wskaźników sukcesu programu. Wszystkie te elementy złożyły się na opracowanie kompleksowej propozycji założeń ewaluacji FENG, wraz ze wskazaniem działań niezbędnych do podjęcia, w celu osiągnięcia celów postawionych przed planem ewaluacji programu.

³ Por. [Link do dokumentu.](#)

2.3 Najważniejsze ustalenia metaewaluacji wyników badań z perspektywy 2014-2020

Metaewaluacja badań zrealizowanych w perspektywie 2014-2020, przyniosła następujące, kluczowe rekomendacje w zakresie ukierunkowania wsparcia w ramach programu FENG⁴:

- Rekomendowane jest rozszerzenie zakresu działań możliwych do sfinansowania w ramach jednego projektu – m.in. o zakup aparatury badawczej oraz podnoszenie kompetencji kadr B+R. Beneficjenci powinni mieć również możliwość łączenia w ramach jednego projektu różnych aktywności badawczych – od prowadzenia prac B+R, przez wdrożenia, po czynności towarzyszące.
- Oferta wsparcia w ramach FENG, powinna być uzupełniona (w stosunku do POIR) o możliwość dofinansowania małych projektów badawczo-rozwojowych, w których koszty całkowite przedsięwzięcia nie przekraczają 1 mln zł.
- Konieczne jest zapewnienie w ramach FENG środków na wsparcie wdrożeń wyników prac B+R. Istnieje w szczególności potrzeba wsparcia projektów, które były realizowane w ramach bieżącej perspektywy finansowej, lecz z uwagi na czas zakończenia, nie będą mogły uzyskać dofinansowania etapu wdrożeń.
- Jednocześnie biorąc pod uwagę ograniczony potencjał innowacyjny polskich MŚP, jak również fakt, iż wsparcie na prace B+R oferowane było w POIR również firmom dużym, pożądanym byłoby rozszerzenie grupy potencjalnych beneficjentów projektów polegających na wdrożeniach wyników prac B+R, o przedstawicieli firm o średniej kapitalizacji (ang. mid-caps).
- Dla zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych w obszarze B+R+I istotne będzie takie zaprojektowanie wsparcia, aby poszczególne instrumenty uzupełniały się, a nie konkurowały ze sobą. Dlatego kolejną kluczową rekomendacją jest zaprojektowanie odpowiedniej linii demarkacyjnej pomiędzy wsparciem krajowym i regionalnym.
- Biorąc pod uwagę możliwość wykorzystania w FENG instrumentów finansowych, rekomenduje się wprowadzenie ułatwień w łączeniu wsparcia zwrotnego i bezzwrotnego w ramach jednego projektu, co powinno być możliwe w świetle projektów odpowiednich aktów prawnych dotyczących Polityki Spójności 2021-2027.
- Jako bardzo istotne należy także uznać wzmocnienie odpowiednich działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących oferty instrumentów finansowych oraz (dotąd prawie nieobecnych) instrumentów łączących wsparcie zwrotne i bezzwrotne.
- Rekomenduje się również uproszczenie zasad realizacji projektów finansowanych w sposób zwrotny, a także uwzględnienie specyfiki niektórych typów instrumentów finansowych, jak na przykład poręczenia, związanego ze współpracą z sektorem bankowym.

⁴ Szczegółowy opis rekomendacji, wraz z uzasadnieniem przedstawione zostały w ramach raportu cząstkowego. W niniejszym raporcie przedstawione zostały w formie podsumowania, w załączniku nr 2.

W odniesieniu do zagadnień związanych z systemem wdrażania Programu, kluczowe rekomendacje wskazują na:

- Konieczność wprowadzania dalszych uproszczeń istotnych z punktu widzenia potencjalnych i faktycznych beneficjentów wsparcia. W szczególności należy dążyć do redukcji obciążeń występujących na etapie aplikowania o wsparcie oraz wdrażania projektu. Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie dotyczą wielu zagadnień o charakterze operacyjnym, w tym m.in. propozycji uproszczeń dotyczących konstrukcji wniosku o dofinansowanie oraz rozwoju wybranych funkcjonalności generatora, które będą zwiększać efektywność procesu (w tym komunikacji z wnioskodawcą). Proponowane usprawnienia dotyczą również szerszej elektronicznej procesów, m.in. w zakresie większej automatyzacji procesu, polegającego na weryfikacji statusu MŚP w oparciu o dane rejestrowe. Dalsze propozycje dotyczą utrzymania etapowania naborów, stosowania stawek ryczałtowych, rezygnacji z procedury rozeznania rynku, czy wreszcie przemodelowania procedury konkurencyjności.
- Za kluczowe uznano również wybrane rekomendacje dotyczące systemu wyboru projektu. Po pierwsze należy od samego początku realizacji FENG utrzymać najważniejsze rozwiązania wprowadzone nowelizacją „ustawy wdrożeniowej” z 2017 roku, w tym przede wszystkim możliwość poprawiania wniosku pod kątem spełnienia odpowiednich kryteriów wyboru projektów. Należy przy tym pamiętać o skutkach tych zmian po stronie obciążeń zespołów i instytucji odpowiedzialnych za ocenę. Konieczne jest ustalenie „gotowości” poszczególnych instytucji i komórek do oceny określonej liczby wniosków, ze wskazaniem wartości krytycznych.
- Wskazane jest również opracowanie udoskonalonej formuły oceny projektów, w której z jednej strony eksperci oceniający wnioski dysponować będą aktualną wiedzą branżową specyficzną dla danego obszaru. Z drugiej, zminimalizowane zostanie ryzyko związane z powiązaniem pomiędzy ekspertami a firmami konkurencyjnymi dla wnioskodawców. W tym celu wskazano na potrzebę powołania grupy roboczej, w skład której wchodziłoby przedstawiciele sektora B+R, w tym innowacyjnych przedsiębiorstw oraz administracji publicznej. Prace grupy miałyby koncentrować się na wypracowaniu optymalnych rozwiązań dla FENG w przedmiotowym obszarze, w oparciu o doświadczenia perspektywy 2014-2020.

Wyniki metaewaluacji wskazują również na konieczność podjęcia działań związanych z funkcjonowaniem krajowego systemu wsparcia innowacyjności. Zaliczyć do nich należy:

- Propozycję odejścia (lub częściowego odejścia) od wyłącznie popytowego modelu świadczenia usług przez instytucje otoczenia biznesu. Szczególnie w przypadku wysoce specjalistycznych usług, realizowanych z wykorzystaniem infrastruktury B+R, wsparcie powinno być kierowane bezpośrednio do IOB, optymalnie konsorcjów tych jednostek oraz konsorcjów IOB z jednostkami naukowymi. Należy jednocześnie zagwarantować, by wsparcie kierowane było do wiodących IOB, dysponujących wysokim potencjałem do świadczenia innowacyjnych usług na rzecz przedsiębiorców.

- W kontekście budowania trwałego systemu wsparcia innowacyjności, konieczne jest również wypracowanie założeń spójnej polityki klastrowej zarówno na poziomie krajowym i regionalnym.

2.4 Najważniejsze ustalenia w obszarze projektowania systemu ewaluacji FENG

W procesie analizy funkcjonowania systemu ewaluacji POIR, w perspektywie 2014-2020 ustalono następujące kwestie:

- Rezultaty procesu ewaluacji POIR, prowadzonego w oparciu o plan ewaluacji programu są generalnie pozytywnie oceniane przez wszystkich uczestników tego procesu – zarówno po stronie odbiorców wyników ewaluacji w administracji, w tym przedstawicieli komórek ewaluacyjnych, jak również po stronie ekspertów zewnętrznych, włączając w to przedstawicieli ekspertów branżowych jak i samych wykonawców ewaluacji. Wskazuje się w szczególności na kompleksowość zastosowanego podejścia oraz generalną trafność zastosowanych podejść i narzędzi badawczych. Nieco trudniejsza w ocenie była ocena użyteczności wyników badań, w kontekście ich wykorzystania do procesu kształtowania polityk publicznych. Część badanych wskazuje na niedosyt w tym zakresie oraz zasadnicze pole do możliwych usprawnień. Wśród pewnych głosów krytycznych wskazywane są również wątpliwości dotyczące dużej liczby zaplanowanych ewaluacji w powiązaniu z ich rozproszeniem oraz – w części przypadków – bardzo szerokim zakresem. W niewielkim stopniu ujawnił się również problem nakładania przedmiotu części badań. W związku z powyższym wskazuje się na potrzebę większej harmonizacji i uporządkowania badań.
- Wskazanym wyzwaniom wychodzą naprzeciw rozwiązania wprowadzone przez Kongres Stanów Zjednoczonych w styczniu 2019 r., w ramach ustawy o tworzeniu polityki opartej na dowodach⁵. Zgodnie z określonymi w niej wymogami każda agencja federalna jest zobowiązana do posiadania na poziomie agencji "planu tworzenia dowodów" – innymi słowy, planu uczenia/doskonalenia (*Learning Agenda*). Punktem wyjścia do opracowania szczegółowego planu badań, jest określenie kluczowych pytań na jakie odpowiedzieć mają ewaluacje włączone do tego planu. W odróżnieniu od większości kompleksowych planów badawczych realizowanych w perspektywie 2014-2020 plan zorganizowany jest więc wokół problemów/ kluczowych pytań badawczych, a nie zbioru badań. Powyższa z pozoru niewielka równica ma zasadnicze znaczenie w ustanowieniu roli całego planu oraz strategicznego doboru badań wchodzących w jego skład. Dane badanie jest o tyle istotne o ile wpisuje się w całościowy proces uczenia, ukierunkowany na znalezienie odpowiedzi na postawione strategiczne (zarówno krótko jak i długo okresowe) pytania badawcze. Plan ewaluacji można w istocie postrzegać jako swego rodzaju

⁵ Por. [Link do dokumentu.](#)

osobny program/interwencję, który ma jasno określony cel, i który należy osiągnąć w przewidzianym czasie.

- W toku przeprowadzonych prac nad planem ewaluacji FENG postawiliśmy kluczowe w naszej opinii pytania badawcze, na które opracowane badania powinny przynieść odpowiedź. Pytania te odnoszą się do perspektywy krótko oraz średnio i długookresowej. Przedstawiamy je poniżej:
 - Kluczowe pytania krótkoterminowe:
 - Czy spełnione są kluczowe założenia warunkujące materializację teorii Programu⁶?
 - Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią sprawność w uruchamianiu i realizacji projektów?
 - Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?
 - Czy zachowana jest komplementarność FENG z innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych?
 - Kluczowe pytania średnio i długoterminowe:
 - Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności?
 - Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz internacjonalizacji sektora nauki w zakresie działalności B+R?
 - W jaki sposób i w jakim stopniu Program realizuje koncepcję inteligentnych specjalizacji?
 - Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)? Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością?
 - W jakim stopniu zmaterializowała się teoria Programu?
 - Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?
- Jako szczególnie trafne należy uznać ogólne podejście zastosowane w ewaluacji w perspektywie 2014-2020, bazujące na tzw. ewaluacji wpływu opartej na teorii⁷. Stanowiła ona ramy kluczowych ewaluacji przeprowadzonych w POIR (m.in. ewaluacji systemu wyboru projektów, ewaluacji pomocy publicznej udzielanej w części PARP i NCBR oraz wielu innych). Zastosowane podejście pozwoliło w ramach każdej ewaluacji w uporządkowany sposób zorganizować proces badawczy oraz zorientować go na pomiar faktycznych efektów wsparcia oraz weryfikację mechanizmów odpowiedzialnych za ich osiągnięcie. Perspektywa 2014-2020 była pierwszym okresem programowania, gdy podejście to zostało zastosowane w tak dużej skali. Zdobyte w

⁶ Teoria programu to wyobrażenie na temat tego, jak dany program powinien działać, tj. w jaki sposób podejmowane działania w ramach interwencji mają doprowadzić do osiągnięcia pożądanych efektów.

⁷ Podejście zgodne z oczekiwaniami Komisji Europejskiej, wyrażone w wytycznych do realizacji ewaluacji dla perspektywy 2014-2020 – por. [link do dokumentu](#).

tym względzie doświadczenia wskazują, że był to co do zasady właściwy kierunek i powinien być kontynuowany i rozwijany.

- Kluczem do prowadzenia wysokiej jakości badań niezmiennie pozostają dane wykorzystywane w analizach. Proces uczenia oraz doskonalenia podejmowanych decyzji w oparciu o rzetelną wiedzę, wymaga dostępu do trafnie zidentyfikowanych i aktualnych danych. W dobie postępującej cyfryzacji, w tym na poziomie prowadzonych przez wybrane podmioty administracji publicznej rejestrów, stwarza to szansę na skokowe podniesienie jakości realizowanych badań przy jednoczesnej redukcji ich kosztów oraz obciążeń administracyjnych dla podmiotów gospodarczych. Mamy tu na myśli w szczególności dane gromadzone w ramach przedsięwzięć gromadzonych przez GUS oraz KRS. Pojawiają się również nowe możliwości w związku z projektem rozwoju zintegrowanych systemów, rozwijanych w projekcie Zintegrowana Platforma Analityczna.
- Konieczne jest również podjęcie działań związanych z systemem monitorowania funduszy europejskich (aktualnie funkcjonujący system SL 2014). Choć należy docenić znaczący postęp jaki dokonał się na przestrzeni ostatnich lat, widzimy potrzebę wprowadzenia kilku udoskonaleń również w tym zakresie. Związane są one z wyłączeniem poza system monitorowania wybranych grup ostatecznych odbiorców, w tym m.in. w ramach projektów grantowych, projektów realizowanych przy wsparciu pośredników finansowych, czy też wspieranych za pośrednictwem IOB lub klastrów. Należy przypuszczać, że w przypadku braku adekwatnych zmian, liczba podmiotów niewidocznych bezpośrednio w systemie stanowiącym następcę SL 2014 będzie najprawdopodobniej rosła. Będzie to skutkowało wycinkowością prowadzonych procesów monitorowania i oceny. Na poziomie operacyjnym sytuacja ta utrudnia realizację badań – podnosi ich koszt i wydłuża czas trwania badań.
- Jednocześnie, w celu minimalizacji obciążeń administracyjnych, proponujemy by w następcy SL 2014 gromadzone były informacje, które pozwoliłyby ustalić, czy dany podmiot brał udział w badaniach ewaluacyjnych. Taka informacja byłaby podstawą do podejmowania decyzji, o tym czy dany przedsiębiorca powinien wziąć udział w kolejnych ewaluacjach, w szczególności w sytuacji ich znaczącej intensyfikacji.
- Na poziomie strategicznej oceny wpływu FENG na innowacyjność i konkurencyjność gospodarki należy się skupić na relatywnie niewielkiej liczbie wskaźników, na które program może istotnie oddziaływać i jednocześnie możliwe będzie oszacowanie skali tego oddziaływania. Bazując na tych założeniach rekomendujemy do pomiaru FENG wskaźniki dotyczące konkurencyjności gospodarki (PKB, uzupełniony o dekompozycję PKB na wskaźniki dotyczące zatrudnienia, akumulacji kapitału oraz postępu technologicznego; WDB na 1 pracującego) oraz podstawowych aspektów działalności B+R+I (GERD, BERD, nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw), w tym jej oczekiwanych efektów (wpływ na zatrudnienie w sektorze B+R i przychody przedsiębiorstw). Z uwagi na brak adekwatnych danych w źródłach statystyki

publicznej dotyczących współpracy różnych aktorów sfery B+R+I, sugerujemy do monitorowania zmian w tym obszarze wybrać wskaźniki z badania PARP, obrazujące odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, które współpracują w tym obszarze ze środowiskiem naukowym.

- Pełna implementacja założeń planów ewaluacji, w tym koncepcji *Learning agenda*, wymaga również zapewnienia odpowiedniego potencjału instytucjonalnego. Przedstawiciele instytucji bezpośrednio zaangażowanych w proces ewaluacji PO IR (tj. na poziomie IZ, IP oraz KJE) mają duże doświadczenie w realizacji i zlecaniu badań ewaluacyjnych. Jednocześnie potencjał ten nie jest rozłożony równomiernie w poszczególnych instytucjach oraz proporcjonalnie do skali realizowanych działań. Uwagę zwraca w szczególności niewystarczająca liczba ekspertów zaangażowanych w proces ewaluacji na poziomie głównej instytucji koordynującej cały proces ewaluacji, tj. IZ POIR.
- W toku badania ujawniła się również potrzeba zwiększenia roli KM POIR w procesie wykorzystania rekomendacji, co wynika bezpośrednio z potrzeby zwiększania skuteczności i transparentności całego procesu ewaluacji. W przypadku POIR występuje asymetria znaczenia KM w procesie ewaluacji – z jednej strony plan ewaluacji oraz każda jego zmiana wymaga zatwierdzenia Komitetu. Z drugiej, decyzje o tym czy rekomendacje z danego badania powinny być wdrażane, są podejmowane bez udziału tego ciała.
- Jak wynika z niniejszej ewaluacji, bardzo cennym elementem procesu badawczego jest stosowanie partycypacyjnych metod przygotowywania i dyskusowania wniosków i rekomendacji ewaluacyjnych, w tym tzw. asysty. Niestety, w dotąd realizowanych ewaluacjach w dość ograniczonym stopniu wykorzystywano te metody. Jednocześnie etap asysty stosunkowo rzadko polegał na doradztwie dla zamawiającego dotyczącym sposobu wdrażania rekomendacji. W rezultacie, w przypadku badań, w których stosowanie tych metod byłoby uzasadnione, nie było możliwe wykorzystania ich zalet. W tej sytuacji, wyzwaniem na przyszłość jest zintensyfikowanie wykorzystania metod partycypacyjnych w badaniach ewaluacyjnych – oczywiście z uwzględnieniem specyfiki przedmiotu i celów ewaluacji. Wykorzystanie tych metod wymaga uwzględnienia odpowiedniego budżetu i czasu pracy badawczej.
- Komunikowanie wyników ewaluacji wymaga posiadania dobrze (w przemyślany sposób) opracowanych raportów (ewentualnie także innej dokumentacji badawczej) – sporządzanych jako dokumenty o odpowiednim układzie treści i przejrzystej strukturze, odpowiednio do przedmiotu badania. Za szczególnie ważną część każdego opracowania uznać należy jego streszczenie / podsumowanie. Obecnie jest to część raportów / dokumentacji badawczej, którą często określić można jako deficytową. W przyszłości, to w tej części opracowań ewaluacyjnych należy poszukiwać głównych pól doskonalenia. Oczywiście, możliwe rozwiązania są tu rozmaite, a konkretne z nich zawsze zależą od specyfiki przedmiotu badania i stawianych przed nim celów.

W każdym razie, niezależnie od przyjętych rozwiązań szczegółowych, części raportów, czy też wyodrębnione dokumenty stanowiące streszczenie / podsumowanie, powinny być tak sporządzone, aby po zapoznaniu się z nimi, nie występowała potrzeba szczegółowej analizy całego raportu. Powinny być to zatem opracowania przybierające kształt znanych w biznesie „Executive summaries”. Kluczowy element takich streszczeń / podsumowań stanowić powinna prezentacja wniosków badawczych i towarzyszących im rekomendacji.

- Proinnowacyjne polityki publiczne, finansowane ze środków UE, realizowane są poczynając od okresu przedakcesyjnego (programy Phare) oraz cechują się wysoką ciągłością biorąc pod uwagę wyzwania z jakimi się mierzą. Jednocześnie systemy informacyjne, monitoringowe i służące ocenie, zamykane są w ramy poszczególnych perspektyw finansowych, co:
 - utrudnia pełniejsze spojrzenie na efekty realizowanych polityk publicznych (w skali globalnej jak i indywidualnej),
 - powoduje również, że nie są wykorzystywane wszystkie, optymalne informacje na temat podmiotów, np. na etapie podejmowania decyzji o wsparciu danego przedsięwzięcia.
- Wreszcie, osiągnięcie zakładanych celów postawionych przed planem ewaluacji FENG, tj. pozyskania odpowiedzi na kluczowe, wskazane powyżej pytania ewaluacyjne, wymaga realizacji usystematyzowanego procesu badawczego, którego elementem są właściwie zaprojektowane badania ewaluacyjne. Ich ramową propozycję przedstawiamy w ramach przedmiotowego planu ewaluacji. Jednocześnie należy zauważyć, że jednym z podstawowych założeń dla realizacji planu powinna być jego elastyczność. Należy przez to rozumieć możliwość bieżącego reagowania na postęp realizacji programu oraz aktualne w danym momencie potrzeby informacyjne.

2.5 Jakie działania rekomendujemy podjąć?

Wprowadzenie przedstawionych przez nas propozycji w zakresie ewaluacji FENG, wymaga wdrożenia rekomendacji, przedstawionych poniżej.

1. Na poziomie strategicznym proponujemy wykorzystać w procesie planowania i realizacji badań ewaluacyjnych dotyczących FENG, koncepcję planu uczenia/doskonalenia (*ang. learning agenda*). Kładzie się w niej nacisk na opracowanie całościowego planu uczenia w toku realizacji planu ewaluacji. Plan ten postrzegać należy w kategoriach osobnej interwencji publicznej, przed którą postawiono jasno określony cel. Tym celem jest uzyskanie rzetelnej wiedzy i odpowiedzi na postawione kluczowe pytania.
2. Rekomendujemy kontynuować wykorzystanie jako ramowego podejścia badawczego - ewaluacji wpływu opartej na teorii (*ang. theory-based impact evaluation*).
3. Rekomendujemy w początkowym okresie realizacji programu nawiązanie strategicznych partnerstw z właścicielami i gestorami wybranych danych, kluczowych

z punktu widzenia realizacji ewaluacji FENG. Wskazać tu należy przede wszystkim Główny Urząd Statystyczny oraz Ministerstwo Sprawiedliwości (administrator danych gromadzonych w KRS). Rekomendujemy również podjęcie działań służących nawiązaniu współpracy w ramach tworzonej Zintegrowanej Platformy Analitycznej.

4. Sugerujemy rozszerzenie zakresu projektowanego systemu monitorowania beneficjentów funduszy europejskich (następcy systemu SL 2014) o dane wszystkich odbiorców ostatecznych wsparcia – w tym projektów grantowych (parasolowych)⁸ oraz podmiotów wspieranych przez pośredników finansowych, IOB oraz klastry. Jako minimum powinny być gromadzone dane kontaktowe do wspieranych instytucji oraz dane rejestrowe tych podmiotów (NIP, REGON, KRS) oraz dane na temat przekazywanej pomocy (kategoria i skala).
5. Rekomendujemy również rozszerzenie danych zbieranych w ramach systemu monitorowania, o dane na temat udziału poszczególnych beneficjentów i odbiorców wsparcia, w procesie ewaluacji.
6. Rekomendujemy dokonanie wzmocnienia kadrowego IZ POIR w zakresie zadań realizowanych w obszarze ewaluacji. W wariantcie optymalnym w ramach IZ powinna być wydzielona komórka analityczna, mogąca aktywnie angażować się również w szersze przedsięwzięcia związane z procesem realizacji badań i analiz wewnętrznych/ hybrydowych, na potrzeby wsparcia procesu tworzenia polityk publicznych przez IZ. W nowym wydziale lub w wyróżnionym zespole powinny być zatrudnione osoby posiadające kompetencje w następujących obszarach specjalizacji – ekspert ds. danych, ekspert ds. ewaluacji oraz statystyk/ ekonometryk.
7. Rekomendujemy włączenie wszystkich instytucji zaangażowanych w proces realizacji FENG (tj. również BGK, FNP, OPI PIB) formalnie do systemu ewaluacji programu. Działanie to powinno być realizowane w myśl ogólnej idei przywoływanej w przyjętym podejściu do tworzenia planu ewaluacji FENG (*learning agenda*), związanej z potrzebą utrwalania mechanizmów uczenia w toku wdrażania interwencji. Zakres prowadzonych przez te instytucje badań powinien być proporcjonalny do działań wdrażanych w ramach FENG.
8. Rekomendujemy wzmocnienie roli KM POIR/FENG w procesie wykorzystania rekomendacji z badań ewaluacyjnych. Analogicznie do rozwiązania funkcjonującego w ramach POWER proponujemy, by rekomendacje z badań ewaluacyjnych, poza formalnym przedstawieniem ich na forum KM, były przez to ciało również zatwierdzane, przyjmowane do realizacji w ustalonym kształcie oraz monitorowane w procesie wdrażania. Administratorem powyższych procesów, powinna być powołana w ramach KM grupa robocza do spraw ewaluacji. Jej rolą w początkowym etapie

⁸ Chodzi o wszelkie projekty, w których beneficjent FENG dystrybuuje dalej wsparcie do ostatecznych odbiorców pomocy.

wdrażania FENG byłoby wypracowanie efektywnych mechanizmów angażowania KM w powyższym zakresie.

9. Za bardzo ważne uznajemy wzmocnienie elementów partycypacyjnych w tworzeniu wniosków i rekomendacji z badań, a także wzmocnienie (dla odpowiednich badań) roli komponentu doradczego, ukierunkowanego na ustalanie sposobów wdrażania proponowanych przez wykonawców badań rekomendacji (etap asysty – precyzowanie i uzgadnianie rekomendacji). Wskazane jest motywowanie instytucji zlecających ewaluacje do uwzględniania w SOPZ (dla wybranych badań – zwykle o szerszym zakresie i skali finansowej i w uzasadnionych przypadkach) podejścia partycypacyjnego w opracowywaniu wniosków i rekomendacji, naturalnie z zachowaniem niezależności ewaluatora. Dodatkowo, należy opracować wskazania dotyczące kształtu etapu asysty, z wykorzystaniem doradztwa przy wdrażaniu rekomendacji.
10. Jeśli chodzi o problematykę komunikacji wyników przedsięwzięć badawczych, to należy podkreślić, że nie istnieje jeden idealny wzorzec prezentacji ustaleń, wniosków i rekomendacji ewaluacyjnych. Poza tym, wszystkie badania są w jakiś sposób różne, co oznacza, że trudno jest także poszukiwać rozwiązań uniwersalnych. W rezultacie, w tym obszarze trudno jest o definitywne, sztywne, rekomendacje, np. wprowadzające obligatoryjne standardy sporządzania raportów. Z drugiej strony, warto prowadzić działania prowadzące do wymuszenia doskonalszej postaci raportów ewaluacyjnych, w szczególności zaś ich części, w których podsumowuje się / streszcza całe badanie. Wydaje się, iż w tym celu przydatne byłoby opracowanie przewodnika, rekomendującego pewne rozwiązania, które warto, aby były uwzględniane przez twórców raportów ewaluacyjnych. Interesujące tego typu rozwiązania przedstawione zostały w niniejszym raporcie (dotyczą one głównie struktury raportu / podsumowania, procesu tworzenia raportu, odpowiedniego uwzględnienia potrzeb informacyjnych różnych kategorii odbiorców badań, jak również tworzenia narzędzi podnoszących atrakcyjność badań i umożliwiających jasną prezentację wyników badań i wynikających z nich konkluzji). Przy czym, tak jak zaznaczyliśmy, nie chodzi tu o tworzenie obligatoryjnych standardów, ale rekomendowanie pewnych rozwiązań, z założeniem, że będą one wykorzystywane z uwzględnieniem specyfiki celów i przedmiotu ewaluacji.
11. Biorąc pod uwagę wieloletni horyzont proinnowacyjnych polityk publicznych w Polsce, warto na wzór instytucji bankowych, zmienić podejście w traktowaniu odbiorców wsparcia – z beneficjentów danego programu na klientów systemu wsparcia innowacyjności. W systemie powinny być gromadzone informacje o wspartym podmiocie nie tylko w momencie realizacji danego projektu oraz w okresie jego trwałości, ale również w okresach pomiędzy kolejnymi projektami. Działania w

tym zakresie powinny bazować w całości na danych zastanych, co ograniczyłoby koszty oraz dodatkowe obciążenia administracyjne.

12. W ramach badania rekomendujemy realizację zaproponowanych badań ewaluacyjnych przy zastosowaniu założenia dotyczącego wysokiej elastyczności całego planu ewaluacji. Plan powinien być na bieżąco aktualizowany (w cyklach rocznych), a jego realizacja powinna uwzględniać faktyczny postęp realizacji interwencji oraz pojawiające się potrzeby informacyjne związane z jej realizacją.

3. Executive summary

The report presents the results of the evaluation research commissioned by the Ministry of Development Funds and Regional Policy and conducted in the period June- December 2020.

3.1 What was the evaluation research aimed at and why is it important?

The evaluation accompanied the process of designing the successor of the Operational Programme Smart Growth (OP SG), i.e. the Programme EU Funding for Innovative Economy (EU FIE) for the years 2021-2027. The evaluation was to accomplish two complementary goals. One of them was to perform a meta-evaluation with regard to the results of the research conducted within the perspective 2014-2020 and to work out – based on those results – key recommendations which might be used in the process of designing the EU FIE. Thus, this evaluation fits in with the proposal of implementing public policies based on evidence⁹. The knowledge collected within the whole OP SG implementation period could have been taken into account at the key moment of defining assumptions of the new multiannual Programme supporting innovativeness of the Polish economy.

Another goal of the evaluation was to prepare key assumptions of the EU FIE evaluation system so as to provide a high utility of the knowledge generated by evaluation research conducted within the decade to come¹⁰. In this context, it has been necessary to work out an appropriate plan of activities and to point at necessary resources for its implementation.

Thus, this evaluation constitutes a sort of binder bringing together the two perspectives for expending EU funds. The evaluation has indicated key findings with regard to the up-to-now evaluation process and also suggested solutions for gathering and accumulating knowledge useful for the implementation of the new Programme. This knowledge might be used in the future while creating a successor of the EU FIE, which will constitute a closure of the cycle of designing, implementing and improving public policies.

3.2 What did we do?

In the first part of the evaluation research, which ended up with the development of a partial report in September 2020, we have presented detailed results of the meta-evaluation conducted. In its course we reviewed nearly 90 studies and over 1200 recommendations. On the basis of the review, we have identified almost 20 evaluations and over 50 recommendations, which are of key significance as for designing the Programme EU FIE. They concerned the three main thematic areas, i.e.:

- 1) targeting the R&D&I support in the perspective 2021-2027;
- 2) implementation system of the new Programme;
- 3) national environment of innovation support.

⁹ Thus, it is an activity in line with the guidelines of the European Commission with regard to creating evaluation plans: [link](#) and being an expression of those guidelines, it is an OP SG evaluation plan: [link](#).

¹⁰ It has been foreseen to conduct evaluation research over 2021-2030.

For each area specific, thematically grouped sub-areas have been identified so that they will indicate in detail desirable activities or their directions within the EU FIE. In the course of research works, apart from the analysis of the evaluation results, we have organised meetings in the form of workshops and conducted in-depth interviews with key stakeholders, experts and representatives of enterprises and business environment. They allowed to validate the findings made in the evaluation process. At this stage, we also conducted an analysis of selected good practices with regard to the methodology of evaluation research and of the ways their results are communicated. Also, good practices used for designing evaluation plans have been identified and presented.

In the second part of the evaluation – which is the focus of this report – we present the assumptions of the EU FIE evaluation system, including the outline of the evaluation plan for the Programme. It includes 37 various evaluations serving for gaining comprehensive knowledge on this Programme in various stages of its implementation. While working on the plan, we used the concept of learning agenda, based on the solutions adopted for designing public policies in the USA¹¹. In the report we present a proposal of how to organise the evaluation process and to recommend solutions as for the evaluation research methodology. We also point at sources of data and information which are of key importance for the EU FIE evaluation as for both primary and secondary data. In the further part of the report we also propose a list of indicators for measuring the Programme success. In the end, we present solutions which will serve for improving processes related to commissioning and communicating the results of evaluation research.

In order to develop the above mentioned elements, we have diagnosed the functioning of the up-to-now OP SG evaluation system. Among others, the institutional system of conducting evaluation within the OP SG and the OP SG evaluation plan for 2014-2020 underwent an analysis. At the same time we have reviewed the methodology of the conducted evaluations, the approaches adopted in the assessment process and the data used. We have also taken a look at mechanisms for agreeing on evaluation results and methods of their dissemination. Apart from an analysis of affluent sources of existing data, we have conducted complementary qualitative research among representatives of the administration, including evaluation units as well as among experts representing the environment of evaluators and industry experts. We have also organised an expert panel, during which we reconstructed the theory of change planned within the EU FIE. The results of those works were a starting point for the development of the Programme success indicators. All of those elements contributed to the development of comprehensive proposals of the EU FIE evaluation assumptions along with the indication of activities necessary for achieving the objectives of the Programme evaluation plan.

¹¹ c.f. [Link](#).

3.3 Key findings of the meta-evaluation of the research results within the perspective 2014-2020

The meta-evaluation of the research conducted within the perspective 2014-2020 has brought about the following key recommendations in respect of targeting the support within the Programme EU FIE¹²:

- It is recommended to broaden the scope of activities possible to be financed within one project- by among others, the purchase of research equipment and the increased competences of R&D staff. Beneficiaries should also be able to combine – within one project-different research activities, ranging from conducting R&D works and implementations to accompanying activities.
- The offer of EU FIE aid should be complemented by a possibility of co-funding small R&D projects for which the total venture costs do not exceed PLN 1 million.
- It is necessary to provide within the EU FIE financial resources for supporting implementations of the R&D results. Particularly, there is a need to support the projects which were put in effect within the current financial perspective but which will not be able to obtain financial support for the implementation stage due to their completion time.
- At the same time, taking account of a limited innovative capacity of Polish SMEs and of the fact that the support for R&D works within the OP SG was also offered to large companies, it would be advisable to expand the group of prospective beneficiaries of projects involving implementations of R&D results by representatives of mid-cap companies.
- In order to increase the efficiency of expending state aid in the R&D&I area, it is essential that the support should be designed in a way which enables particular instruments to complement each other, not compete with each other. Therefore another key recommendation is to design an appropriate demarcation line between national support and regional one.
- Taking account of a possibility of using financial instruments within the EU FIE, it is recommended to introduce facilities in combining repayable aid with non-repayable one within one project, which should be possible in view of appropriate draft laws regarding the Cohesion Policy 2021-2027.
- It should be regarded as very important to strengthen appropriate informative and promotional activities regarding the offer of financial instruments and (so far hardly present) instruments combining repayable and non-payable support.

¹² A detailed description of the recommendations, along with their justification, has been presented within the partial report. In this report it is presented in the form of summary included in Appendix No 2.

- It is also recommended to simplify the principles of implementing projects funded in a repayable manner and to take account of the specificity of some types of financial instruments, such as the guarantee related to cooperation with the banking sector.

With reference to issues related to the OP SG implementation system, key recommendations indicate the following:

- It is necessary to introduce further simplifications significant in view of prospective and actual support beneficiaries. Particularly, it is necessary to strive for the reduction of burdens felt at the stages of applying for the aid and implementing the project. Detailed solutions in this respect refer to many operational issues, including among others, proposals of simplifications regarding the formulation of the application form for the support and the development of selected functionalities of the generator, which will increase the process efficiency (including communication with the applicant). The improvements suggested refer also to a broader digitalisation of the processes in respect of increased automation of the process which involves among others, verifying the SME status based on register data. Further proposals concern maintaining calls staging, using lump sums, giving up the market research procedure or finally re-modelling the competitiveness procedure.
- Recommendations on the project selection system have been regarded as of key significance. Firstly, it is advisable to maintain from the very beginning of the EU FIE implementation the most important solutions introduced under the amendment to the „implementation act” of 2017, including a possibility of correcting the application form in view of meeting appropriate criteria for the selection of projects. However, it is necessary to keep in mind the effects of such changes as for burdens for teams and institutions responsible for the assessment. It is necessary to determine ‘readiness’ of particular institutions and units for assessing a defined number of application forms with indicating critical values.
- It is also advisable to develop an improved formula of project assessment so that on the one hand, experts assessing applications will possess updated expertise, specific for a given area and on the other hand the risk regarding connections between the experts and competitors of the applicants will be minimised. In view of the above, it is necessary to establish a working group composed of representatives of the R&D sector, including innovative enterprises and public administration. The works of the group are supposed to focus on working out optimal solutions for the EU FIE in the area in question based on the experiences within the perspective 2014-2020.

The results of the meta-evaluation also point out that it is necessary to take initiatives related to the functioning of the national system of innovativeness support. They are as follows:

- The proposal of moving away (or a partial move away) from a solely demand model of services provided by business environment institutions. Particularly, in the case of

highly specialised services rendered with the use of R&D infrastructure, the aid should be allocated directly to business environment institutions (BEI), preferably to consortia of these units and to consortia of BEIs and research centres. At the same time it should be guaranteed that the support will be allocated to leading BEIs with a high capacity for providing innovative services for enterprises.

- In the context of building up a sustainable system of innovativeness support, it is also necessary to work out assumptions of a cohesive cluster policy both at the national and regional levels.

3.4 Key findings in the area of designing the EU FIE evaluation system

While analysing the functioning of the OP SG evaluation system within the perspective 2014-2020, the following has been found:

- Outcomes of the OP SG evaluation process based on the programme evaluation plan are generally assessed positively by all participants of the process, as for both recipients of the evaluation results in the administration, including representatives of evaluation units and external experts, both – industry experts and evaluators. Particularly, it is worth indicating the complexity and relevance of the adopted approaches and research tools. It was slightly more difficult to assess the utility of the research results as for using them in the process of shaping public policies. Some respondents point at insufficiency in this respect and at main area for possible improvements. Some critics also express their doubts about a large number of evaluations planned in relation to their dispersion and – in some cases – about their very extensive scope. Additionally, the problem of overlapping the subject matter of some evaluation research has been revealed. In view of the above, it is pointed out that better harmonisation and organisation of evaluation research is necessary.
- The indicated challenges are responded to by solutions introduced by the US Congress in January 2019 within the framework of an act on creating policies based on evidence¹³. According to the requirements defined in the act, each federal agency is obliged to have „a plan of creating evidence’ – in other words, a plan how to learn and make improvements – called *learning agenda*. A starting point for the development of a detailed evaluation research plan is defining key questions which are to be answered by evaluations included in the plan. As opposed to most comprehensive evaluation plans implemented in the perspective 2014-2020, the plan is structured around problems/key evaluation questions, not around a set of studies. The above mentioned difference, which seems insignificant at first sight, is of great importance in determining the role of the whole plan and in a strategic selection of evaluation research included in it. A given evaluation is significant if it fits in with a comprehensive learning process aimed at finding answers to the strategic (both

¹³ c.f. [Link](#).

short- and long-term) research questions asked. The evaluation plan could be actually perceived as a sort of separate programme/intervention which has a clearly defined objective to be achieved in a foreseen time.

- While working on the EU FIE evaluation plan, we presented, in our opinion, key research questions which should be answered by the evaluation studies developed. These questions refer to the short- medium- and long-term perspectives. They are presented below:
 - Key short-term questions:
 - Are the key assumptions conditioning the materialisation of the Programme theory¹⁴ fulfilled?
 - Does the Programme implementation system guarantee a suitable agility in launching and implementing projects?
 - Are the used support instruments appropriate in view of resolving the problems diagnosed in the Programme?
 - Is the complementarity of the EU FIE with other EU funded programmes in Poland maintained?
 - Key medium- and long-term questions:
 - What is the impact of the Programme in respect of increased innovativeness?
 - What is the impact of the Programme in respect of the internationalisation of enterprises and the internationalisation of the science sector as for R&D activity?
 - How and to what extent does the Programme put into effect the concept of smart specialisations?
 - What is the Programme efficiency (effects relative to expenditures)? Which instruments are characterised by the highest efficiency?
 - To what extent has the Programme theory materialised?
 - Is the Programme theory still up to date? In what areas does it need to be potentially amended?
- An overall approach used in evaluation in the perspective 2014-2020 referring to the so- called theory-based impact evaluation¹⁵ should be regarded as particularly relevant. It constituted the framework of key evaluations conducted within the OP SG among others, the evaluation of the project selection system, the evaluation of the state aid granted partially by the PARP (Polish Agency for Enterprise Development) and the NCBR (National Centre for Research and Development) and many others. The adopted approach allowed – within each evaluation – to organise a

¹⁴ Programme theory is an idea of how a given program should work, i.e. how programme activities are understood to cause desired impacts.

¹⁵ The approach in accordance with the expectations of the European Commission, expressed in the guidelines for conducting evaluation within the perspective 2014-2020 – c.f. [link](#).

research process in an orderly way and to make it oriented at measuring actual effects of the support and also verifying mechanisms responsible for obtaining them. The perspective 2014-2020 was the first programming period in which this approach was adopted on a large scale. Experiences gained in this respect show that it was, by principle, an appropriate direction and it should be continued and developed.

- A key to conducting high quality research is invariably data used in analyses. The process of learning and improving the decisions taken on the basis of reliable knowledge demands access to relevantly identified and updated data. In the times of ongoing digitalisation – at the level of register files made by selected entities of public administration – it gives an opportunity for a sharp rise in the quality of the research conducted, which goes along with the reduction of their costs and administrative burdens for business entities. We have particularly in mind data collected within ventures organised by the GUS (Statistics Poland) and the KRS (National Court Register). There are also new opportunities arising in connection with the project of developing integrated systems within the Integrated Analytics Platforms.
- It is also necessary to take initiatives related to the system of monitoring EU funds (currently functioning SL 2014 system). Although significant progress which has been made throughout the recent years should be appreciated, we see a need for introducing several improvements in this respect as well. They are related to the exclusion of selected groups of ultimate recipients from the monitoring system, within among others, grant projects, projects implemented with the support of financial intermediaries or those supported via EBIs or clusters. It is supposed that unless adequate changes are made, the number of entities invisible directly in the system being a successor of SL 2014 is likely to rise. This, in turn, will result in fragmentary assessment and monitoring processes. At the operational level, such a situation makes it difficult to conduct evaluation research – it increases its costs and lengthens the evaluation duration.
- Also, in order to minimise administrative burdens, we suggest that the SL 2014 successor should gather information which would make it possible to determine if a given entity has taken part in evaluation research. Such information would be the basis for taking decisions on whether a given enterprise should participate in further evaluations, particularly if they are significantly intensified.
- As for the strategic assessment of the EU FIE impact on innovativeness and competitiveness of the economy, it is necessary to focus on a relatively small number of indicators which could be significantly influenced by the Programme. It will be also possible to estimate the scale of this impact. On the basis of these assumptions, we do recommend that the EU FIE should be measured with indicators referring to the economy competitiveness (GDP complemented by GDP decomposition with regard to indicators related to employment, capital accumulation and technological

progress, GVA (Gross Value Added) per one working person) and to basic aspects of R&D&I activity (GERD, BERD, expenditures on innovative activity of enterprises), including its expected effects (impact on employment in the R&D sector and enterprises' revenues). Due to the absence of adequate data available in the sources of public statistics on cooperation of different R&D&I actors, we suggest – in order to monitor changes in this area - selecting indicators included in the PARP evaluation research, which reflect the percentage of innovatively active enterprises cooperating in this area with the world of academics.

- The complete implementation of the assumptions of evaluation plans, including the concept of *learning agenda*, demands that the institutional capacity should be ensured as well. Representatives of institutions directly engaged in the OP SG evaluation process (i.e. at the level of MA (Managing Authority), IA (Intermediate Authority) and NEU (National Evaluation Unit)) have a lot of experience in implementing and commissioning evaluation research. At the same time this capacity is not distributed evenly in particular institutions and proportionally to the scale of the activities undertaken. What is particularly noticeable is an insufficient number of experts engaged in the evaluation process at the level of the main institution coordinating the whole evaluation process, i.e. the OP SG Managing Authority.
- The evaluation has also revealed the need for the increased role of the OP SG Monitoring Committee (MC) in the process of using recommendations, which results directly from the fact that it is necessary to increase the effectiveness and transparency of the whole evaluation process. In the case of OP SG, asymmetry in the importance of the MC in the evaluation process is observed. On the one hand, the evaluation plan and each of its amendment needs to be approved by the Committee and on the other hand, the decision on whether recommendations from a given evaluation should be implemented are made beyond this body.
- This evaluation shows that a very valuable element of the research process is using participatory methods of preparing and discussing evaluation conclusions and recommendations, including the so- called research assistance. Unfortunately, these methods have been used in the evaluations made so far to a quite limited extent. At the same time the assistance stage has relatively rarely involved counselling for the contracting party with regard to the way in which recommendations have been implemented. As a result, with regard to the evaluation research in which the use of these methods would have been justifiable, it was not possible to take full advantage of them. In such a situation, the challenge for the future is to intensify the use of participatory methods in evaluation research – obviously taking account of the specificity of the subject matter and goals of the evaluation. In order to use these methods it is necessary to take account of an appropriate budget and time of research work.

- Communicating evaluation results needs well-prepared (in a considered way) reports or possibly other research documentation), formulated as documents of an appropriate content layout and transparent structure, respectively to the subject matter of the research. The summary/summing up should be regarded as a particularly important part of each elaboration. Nowadays it is the part of reports/research documentation that could be perceived as deficient. In the future the main areas of improvement should be searched for just in this part of evaluation elaborations. It is obvious that in this respect there is a variety of solutions and particular ones will depend on the specificity of the subject matter and goals of the research. Anyway, irrespective of the detailed solutions adopted, parts of reports or separated documents being a summary/ summing up should be developed in such a way that after getting acquainted with them there is no need to analyse the whole report in detail. Thus, they should be elaborations known in business as „executive summaries“. A key element of such summaries should be a presentation of research conclusions and recommendations accompanying them.
- Pro-innovative public policies, financed by the EU funds, are implemented from the pre-accession period (Phare programs) and are characterized by high continuity, taking into account the challenges they face. At the same time, information, monitoring and evaluation systems are closed within the framework of individual financial perspectives, which:
 - hinders a fuller look at the effects of implemented public policies (on a global and individual scale),
 - causes that not all useful information about the entities is used, e.g. at the stage of making decisions on supporting a given project.
- Finally, achieving the assumed goals set for the EU FIE evaluation plan, i.e. obtaining answers to the key evaluation questions indicated above, requires the implementation of a systematic research process, which includes properly designed evaluation studies. We present their framework proposal as part of the evaluation plan. At the same time, it should be noted that one of the basic assumptions for the implementation of the plan should be its flexibility. This should be understood as the possibility of reacting on an ongoing basis to the progress of the programme implementation and the information needs that are up to date.

3.5 What initiatives do we recommend to take?

The introduction of the proposals presented by us as for the EU FIE evaluation needs the implementation of the following recommendations.

1. At the strategic level we recommend that the concept of the learning agenda should be used in the process of planning and conducting evaluation research with regard to the EU FIE. It puts emphasis on developing a comprehensive plan of learning in the

course of carrying out the evaluation plan. This plan should be perceived in the category of separate public intervention which has a defined goal to be achieved. This goal is to gain reliable knowledge and answers to the key questions asked.

2. We recommend to continue the use as a general research framework the theory-based impact evaluation approach.
3. In the initial period of the Programme implementation we recommend that strategic partnerships with owners and administrators of selected data, significant in view of the EU FIE implementation, should be established. It is necessary to mainly point at the Statistics Poland (GUS) and the Ministry of Justice (administrator of data collected in the National Register Court). We also recommend to take initiatives for establishing cooperation within the framework of the Integrated Analytics Platform.
4. We suggest expanding the scope of the designed system of monitoring beneficiaries of EU funds (successor of the SL 2014 system) by data of all ultimate support beneficiaries – including grant (umbrella) projects¹⁶ and of entities supported by financial intermediaries, BEIs and clusters. Contact data referring to supported institutions and register data of these entities (NIP – tax ID), REGON (National Business Registry Number), KRS (National Register Court) as well as data on the aid granted (category and scale) should be gathered as a minimum.
5. We also recommend to expand data gathered within the monitoring system by data on the participation of particular support beneficiaries and recipients in the evaluation process.
6. We recommend to strengthen the staff of the OP SG MA in respect of the tasks undertaken in the area of evaluation. The optimal variant within the MA should involve separating an analytics unit that can also actively engage in broader ventures related to the process of conducting evaluations and internal/hybrid analyses for supporting the process of creating public policies by the MA. A new department or a separated team should consist of employees competent at the following areas of specialisation – experts on data, experts on evaluation and statistics/econometrics.
7. We recommend to formally include all institutions engaged in the EU FIE implementation process (i.e. BGK – National Economy Bank; FNP – Foundation for Polish Science; OPI BP -Data Processing Centre – National Research Institute) in the Programme evaluation system. This activity should be undertaken in line with the overall concept of learning agenda with reference to creating the EU FIE evaluation plan, which is related to the need of consolidating learning mechanisms in the process of intervention implementation. The scope of the research conducted by these institutions should be proportional to the activities undertaken within the EU FIE.

¹⁶ These are all projects in which the EU FIE beneficiary distributes further support for ultimate aid recipients.

8. We recommend to strengthen the role of the OP SG/EU FIE Monitoring Committee in the process of using recommendations from evaluation research. Similarly to the solution functioning within OP Knowledge Education Development, we suggest that evaluation research recommendations, apart from their formal presentation within the MC, should be also approved by this authority and accepted for implementation in the defined form and monitored in the implementation process. The administrator of the above processes should be a working group for evaluation established within the MC. Its role in the initial stage of EU FIE implementation would be to work out effective mechanisms of engaging the MC in the above respect.
9. We find it very important to strengthen participatory elements in creating research conclusions and recommendations and to strengthen (for appropriate research) the role of a counselling component aimed at determining the ways of implementing the evaluation recommendations suggested by evaluators (assistance stage – specifying and agreeing on recommendations). It is advisable to motivate institutions commissioning evaluations to take account of the participatory approach to be included in terms of reference (for selected evaluations, usually of a greater scope and financial scale, when justified) as for formulating conclusions and recommendations, obviously with the maintenance of the evaluator's independence. Additionally, tips regarding the shape of assistance stage should be developed with the use of counselling while implementing recommendations.
10. When it comes to the problem of communicating the results of R&D ventures, it is necessary to point out that one ideal template of presenting evaluation findings, conclusions and recommendations does not exist. Moreover, all evaluations are somehow different, which means that it is difficult to search for universal solutions. As a result, it is difficult in this area to make definite, rigid evaluation recommendations which for example, introduce obligatory standards of elaborating reports. On the other hand, it is worth undertaking activities which lead to forcing better quality evaluation reports, particularly their part which summarises the whole evaluation research. It seems that in this respect it would be useful to develop a guidebook recommending certain solutions which are worth being taken into account by the authors of evaluation reports. Interesting solutions of this type have been presented in this report (they mainly refer to the structure of the report/summary, the process of creating the report, suitable consideration of informative needs of different categories of evaluation recipients, as well as creating tools increasing the research attractiveness and facilitating a clear presentation of the evaluation results and conclusions based on them). However, as we have already stated, the point is not to create obligatory standards but to recommend certain solutions, assuming that they will be used in line with the specificity of the evaluation goals and subject matter.

11. Taking into account the long-term horizon of pro-innovative public policies in Poland, it is worth changing the approach in treating support recipients - from beneficiaries of a given programme to customers of the innovation support system. The system should collect information about the supported entity not only at the time of implementation of a given project and during its durability period, but also in the periods between subsequent projects. Actions in this area should be based entirely on existing data (administrative, registry, etc.), which would reduce costs and additional administrative burdens.
12. As part of the study, we recommend the implementation of the proposed evaluation studies using the assumption of high flexibility of the entire evaluation plan. The plan should be updated on an ongoing basis (in annual cycles), and its implementation should take into account the actual progress in the implementation of the intervention and the emerging information needs related to its implementation.

4. Wprowadzenie

4.1 Cele i zakres badania

Niniejsze badanie prowadzone było w związku z pracami nad następcą POIR oraz równoległym procesem planowania systemu ewaluacji nowego programu, tj. Programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG). W badaniu wyznaczone zostały dwa główne cele, polegające na:

- 1) wypracowaniu kluczowych rekomendacji, które zostaną wykorzystane podczas opracowania FENG oraz systemu jego wdrażania.
- 2) przygotowanie głównych założeń systemu ewaluacji dla FENG.

Analiza obejmuje więc dwa komplementarne obszary badawcze, przy czym pierwszy cel badania został zrealizowany w pierwszym etapie badania, a jego szczegółowe rezultaty przedstawione zostały w raporcie cząstkowym. W niniejszym raporcie podsumowaliśmy najważniejsze ustalenia w tym zakresie w streszczeniu.

Drugi cel badania, na którym skupiamy się w niniejszym raporcie, został osiągnięty w wyniku wypracowania wybranych elementów systemu monitorowania i ewaluacji FENG. Składa się na to propozycja głównych założeń systemu ewaluacji programu, w tym wskazanie spójnego podejścia do tworzenia planu ewaluacji, ustalenie kluczowych pytań ewaluacyjnych, wskazanie pożądanej organizacji prac nad ewaluacjami, jak również kluczowych zasobów – instytucjonalnych, finansowych oraz związanych z zapewnieniem dostępu do odpowiednich danych. W ramach badania powstał również zarys planu ewaluacji FENG (por. Załącznik 1), w ramach którego ramowo przedstawiliśmy poszczególne badania. Zaproponowaliśmy również zestaw kluczowych wskaźników, na potrzeby oceny sukcesu programu.

Rysunek 1 Cele oraz główne produkty badania

Cel pierwszy:	wsparcie procesu projektowania FENG
	Rekomendacje dla następcy POIR, tj. programu FENG
	Rekomendacje dla systemu wdrażania FENG
Cel drugi:	Wsparcie procesu projektowania monitorowania i ewaluacji FENG
	Główne założenia systemu ewaluacji FENG
	Zarys planu ewaluacji FENG
	Wymogi metodologiczne dla ewaluacji FENG
	Wskaźniki sukcesu FENG

Źródło: opracowanie własne

4.2 Podejście i metodologia prac

W badaniu zastosowaliśmy rozmaite metody i techniki gromadzenia oraz analizy danych. Z uwagi na specyfikę ewaluacji, do podstawowych metod należała analiza danych zastanych. Była ona kluczowa zwłaszcza w pierwszej części badania, w której wykonana została analiza wyników ewaluacji z perspektywy 2014-2020.

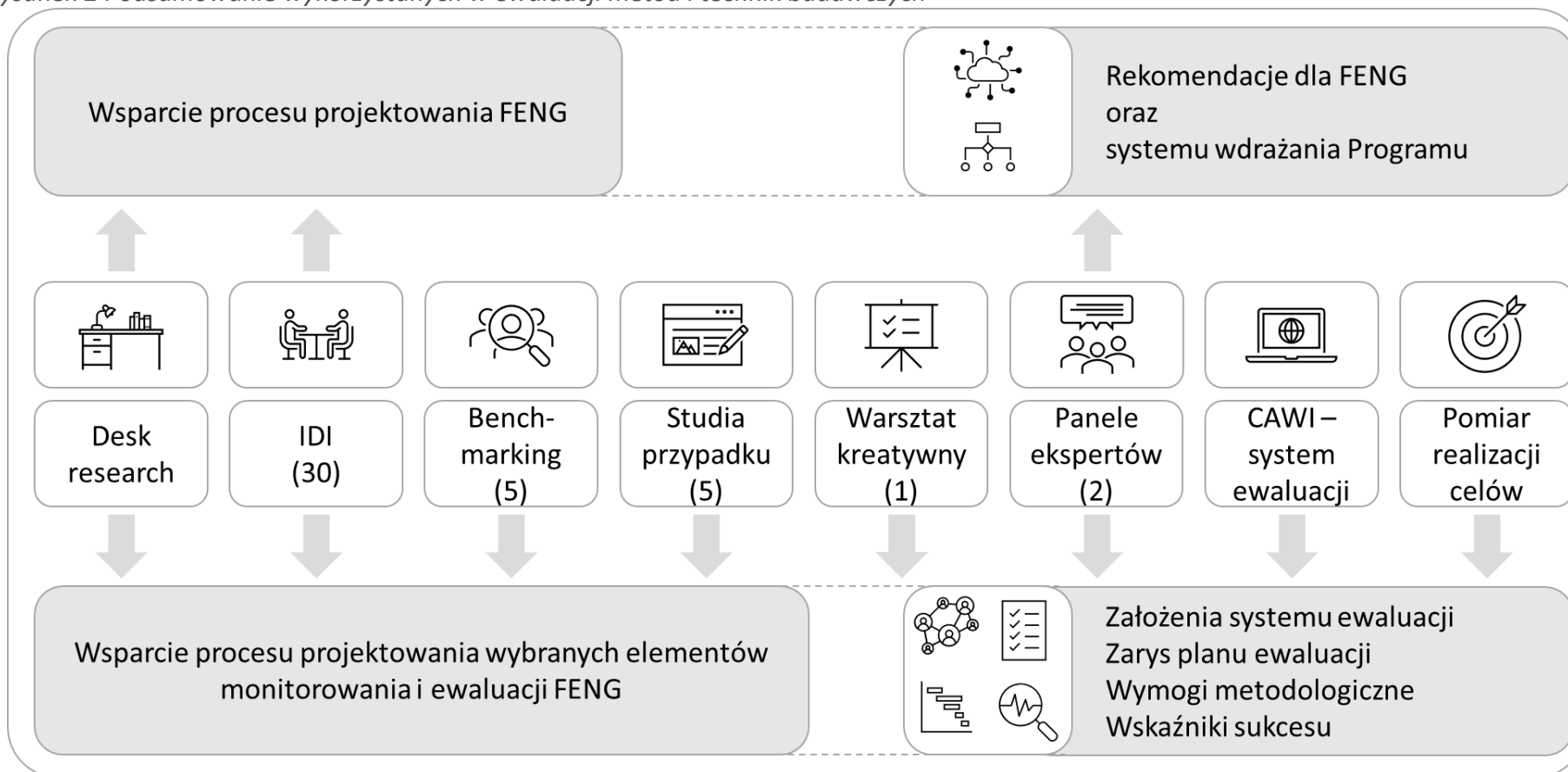
Drugim ważnym źródłem informacji były wywiady indywidualne, przeprowadzone z kluczowymi interesariuszami POIR oraz FENG. Byli to przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację programu, przedstawiciele przedsiębiorstw (beneficjenci POIR), IOB, jednostek naukowych, instytucji branżowych oraz wykonawców ewaluacji. W pierwszej części badania podczas wywiadów skupiliśmy się na weryfikacji trafności zidentyfikowanych rekomendacji kluczowych. W drugiej części badania nacisk położony został przez nas na kwestie związane z procesem ewaluacji POIR oraz jego następcy w postaci programu FENG.

W toku badania zrealizowaliśmy również dwa panele z udziałem ekspertów poszczególnych instytucji zaangażowanych w realizację programu. Podobnie jak w przypadku wywiadów, pierwszy z paneli koncentrował się na walidacji ustaleń w zakresie wyników przeprowadzonej metaewaluacji. Podczas drugiego panelu dokonaliśmy odtworzenia teorii zmiany programu FENG, bazując na koncepcji ewaluacji opartej na teorii.

W trakcie badania zrealizowaliśmy również warsztat kreatywny, do udziału w którym zaprosiliśmy przedstawicieli poszczególnych jednostek ewaluacyjnych zaangażowanych w proces ewaluacji POIR (IZ oraz IP POIR) oraz pracowników działów promocji z tych instytucji. Podczas warsztatu wypracowane zostały rozwiązania, które mają szansę zwiększać widoczność oraz komunikatywność wyników ewaluacji FENG. Komplementarnym w tym zakresie przedsięwzięciem badawczym był przeprowadzony na etapie raportu częściowego benchmarking badań ewaluacyjnych. Został on zrealizowany pod kątem identyfikacji dobrych praktyk w zakresie komunikacji i upowszechniania wyników badań ewaluacyjnych. W ramach prowadzonego przeglądu badań, w tym ewaluacji zagranicznych, dokonaliśmy również identyfikacji dobrych praktyk, biorąc pod uwagę zastosowane rozwiązania metodyczne. Wyniki prac w tym zakresie przedstawione zostały w niniejszym raporcie, w częściach poświęconych komunikacji oraz metodologii badań.

W badaniu poszukiwaliśmy również dobrych praktyk w zakresie projektowania planów ewaluacyjnych. Efektem przeprowadzonych prac jest m.in. opisana w dalszej części niniejszego podrozdziału koncepcja *Learning agenda*, którą proponujemy zastosować w procesie przygotowania i realizacji planu ewaluacji FENG. W toku ewaluacji przeprowadziliśmy również badanie internetowe (CAWI) z pracownikami jednostek ewaluacyjnych. Dzięki niemu poznaliśmy opinie na temat wybranych elementów systemu ewaluacji POIR oraz oczekiwań względem kluczowych parametrów jego następcy, wyrażane przez osoby będące najbliższe całego procesu po stronie administracji publicznej.

Rysunek 2 Podsumowanie wykorzystanych w ewaluacji metod i technik badawczych

Źródło: opracowanie własne

Specyficznym podejściem zastosowanym w kontekście opracowywania planu ewaluacji FENG, była koncepcja przedstawiona w raporcie cząstkowym, bazująca na stosowanym w Stanach Zjednoczonych planie badawczym – tzw. *Learning Agenda* (plan doskonalenia/uczenia/badań).

W styczniu 2019 r. Kongres Stanów Zjednoczonych uchwalił ustawę o tworzeniu polityki opartej na dowodach. Zgodnie z paragrafem 312 tej ustawy, każda agencja federalna jest obecnie zobowiązana do posiadania na poziomie agencji "planu tworzenia dowodów" – (*Learning Agenda*). Ustawa wskazuje, że: "Szef każdej agencji zawiera w planie strategicznym wymaganym na mocy art. 306 systematyczny plan udzielania odpowiedzi na pytania ważne z punktu widzenia polityk publicznych, właściwe dla poszczególnych programów, polityk i przepisów agencji"¹⁷. Jednocześnie warto zauważyć, że koncepcja uczenia w oparciu o systematyczne i planowane podejście badawcze ma w Stanach Zjednoczonych długą tradycję. Pojęcie „Learning agenda”, w prezentowanym tutaj znaczeniu sięga korzeniami jeszcze lat 60 ubiegłego wieku. W Polsce pomysł wykorzystania tego podejścia był pierwotnie przedstawiony w badaniu realizowanym na zlecenie Krajowej Jednostki Ewaluacji: „Ewaluacja w krajach V4+4 - Przegląd praktyk”¹⁸ w roku 2017.

Punktem wyjścia do opracowania szczegółowego planu badań, jest ustalenie pytań kluczowych z punktu widzenia realizowanej polityki publicznej. W odróżnieniu więc od większości kompleksowych planów badawczych realizowanych w perspektywie 2014-2020 plan zorganizowany jest wokół owych pytań/zagadnień, a nie zbioru badań. Powyższa różnica ma zasadnicze znaczenie w ustanowieniu roli całego procesu oraz strategicznego doboru badań wchodzących w jego skład. Włączenia danego badania do planu jest zasadne o ile tylko wpisuje się ono w całościowy proces uczenia, ukierunkowany na znalezienie odpowiedzi na postawione pytania strategiczne. Z tej perspektywy plan ewaluacji można postrzegać jako swego rodzaju osobny program/interwencję, który ma jasno określony cel, i który należy osiągnąć w toku jego realizacji.

Zgodnie z formalnymi wymogami przywołanej wyżej ustawy, każdy plan badawczy powinien zawierać m.in.:

- (1) Listę pytań istotnych z punktu widzenia polityk publicznych, w odniesieniu do których agencja zamierza gromadzić dowody w celu wsparcia procesu kształtowania tych polityk.
- (2) Wykaz danych, które agencja zamierza gromadzić, wykorzystywać lub pozyskiwać w celu ułatwienia wykorzystania dowodów w procesie tworzenia polityki.
- (3) Wykaz metod i podejść analitycznych, które mogą być wykorzystywane do opracowywania dowodów wspierających kształtowanie polityki.

¹⁷ Por. [Link do dokumentu.](#)

¹⁸ Por. Badanie zrealizowane przez zespół EGO – [link do prezentacji.](#)

- (4) Wykaz wszelkich wyzwań związanych z opracowywaniem dowodów na potrzeby kształtowania polityk, w tym wszelkich ustawowych lub innych ograniczeń w dostępie do odpowiednich danych.

Learning Agenda może mieć charakter ramowy. W części przykładów zastosowania tego podejścia wskazuje się konkretne działania/ ewaluacje zaplanowane do realizacji, jednak ich doprecyzowanie następuje najczęściej w trybie rocznym, kiedy to kierownik agencji przedstawia szczegółowy zaktualizowany plan badań jakie mają być zrealizowane w kolejnym roku. Podobne podejście sugerujemy zastosować również w przypadku procesu ewaluacji FENG. Bardzo istotne jest zapewnienie elastyczności realizowanego procesu oraz zapewnienie mechanizmów (w postaci możliwości łatwej aktualizacji planu), które gwarantować będą realizację tylko tych prac badawczych, które znajdują uzasadnienie z punktu widzenia faktycznych potrzeb informacyjnych (procesu uczenia). W ramach proponowanego planu ewaluacji FENG proponujemy co prawda listę badań obejmującą cały okres realizacji interwencji, zwracamy jednak uwagę, że:

- Nie jest to lista kompletna, w szczególności powinna być uzupełniana w cyklach rocznych o tematyczne badania ad-hoc, zgodne z bieżącymi potrzebami informacyjnymi systemu.
- Zakres i lista realizowanych badań może ulegać zmianom (modyfikacja treści lub eliminacja).

Każdorazowo jednak, modyfikacje dokonywane w planie powinny być rozstrzygane w kontekście kluczowych pytań ewaluacyjnych postawionych w ramach planu ewaluacji FENG.

W przywołanej regulacji Kongresu zwrócono również uwagę na kluczową rolę konsultacji, czyniąc z niej w praktyce formalny obowiązek – kierownik danej agencji konsultuje się w zakresie planu badań z zainteresowanymi stronami, w tym ze społeczeństwem, innymi agencjami, organami władzy centralnej i lokalnej oraz przedstawicielami świata nauki. Podobnie przedstawiony zarys planu ewaluacji w ramach niniejszego badania powinien być przedmiotem dalszych konsultacji i uzgodnień z wszystkimi kluczowymi interesariuszami zaangażowanymi w proces realizacji FENG.

5. Główne pytania badawcze dla planu ewaluacji FENG

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom określonym w założeniach *Learning agenda*, w toku prowadzonego badania wypracowaliśmy listę kluczowych pytań badawczych, na które powinien znaleźć odpowiedź plan ewaluacji FENG, w trakcie całego procesu realizacji.

Pytania te, podobnie do przykładu planów zaprezentowanych na etapie raportu częściowego, podzieliliśmy na krótko oraz średnio i długookresowe. Rzecz jasna podział w tym zakresie jest nieostry i część pytań, w zależności od kontekstu w jakim są zadawane, może być rozpatrywana w każdym z horyzontów czasowych. Co do zasady jednak, pytania krótkookresowe dotyczą kwestii związanych z zagadnieniami bieżącymi, odnoszącymi się do czasu realizacji programu. Starają się one również antycypować możliwe skutki zaplanowanych do realizacji w programie działań, w tym ocenę ich trafności (w związku z przyjęciem określonych rozwiązań realizacyjnych, takich jak system wyboru projektów). Pytania średnio i długookresowe odnoszą się przede wszystkim do faktycznych skutków działań zrealizowanych w programie. Przy czym skutki rozumiane są szeroko – odnoszą się zarówno do rezultatów pośrednich, obserwowanych na etapie realizacji projektów, jak również w znaczeniu oczekiwanych efektów końcowych wsparcia.

Przedstawiona lista pytań powstała jako bezpośredni skutek przyjętej w programie FENG teorii zmiany. Odnosi się więc do zakładanych rezultatów oraz mechanizmów, które mają do nich doprowadzić (w krótkim i długim horyzoncie czasowym). Pytania dotyczą również poprawności i aktualności założeń, kluczowych dla osiągnięcia oczekiwanej zmiany. Na poziomie pytań kluczowych, poziom ich ogólności jest siłą rzeczy wysoki. Ich szczegółowa operacjonalizacja przedstawiona została w dalszej części rozdziału, gdzie do dla każdego pytania przedstawiliśmy przykładowe pytania szczegółowe. Owe pytania powinny być przedmiotem dalszych konsultacji oraz powinny być uzgadniane i modyfikowane w porozumieniu z kluczowymi interesariuszami procesu ewaluacji programu FENG.

5.1 Kluczowe pytania krótkoterminowe

Poniżej przedstawiamy listę kluczowych pytań krótkoterminowych wraz z ich uzasadnieniem oraz ramowo nakreślonym harmonogramem w jakim powinny być zadawane.

1. Czy spełnione są kluczowe założenia warunkujące materializację teorii Programu¹⁹?

Uzasadnienie: Skuteczność programu FENG zależy od spełnienia wielu krytycznych założeń. Jedynie część z nich wyrażana jest wprost, pozostałe przyjmowane są *implicite*. W praktyce brak spełnienia któregośkolwiek z nich może negatywnie wpływać na skuteczność całej interwencji. Założenia te można zobrazować przez przykład następujących zdań warunkowych: „Jeżeli FENG ma wspierać innowacyjność przedsiębiorstw, firmy muszą być zainteresowane udziałem w tym programie”; „Jeżeli

¹⁹ Teoria programu to wyobrażenie na temat tego, jak dany program powinien działać, tj. w jaki sposób podejmowane działania w ramach interwencji mają doprowadzić do osiągnięcia pożądaných efektów.

firmy mają być zainteresowane udziałem w programie, muszą posiadać na jego temat odpowiednią wiedzę”; „Jeżeli firmy mają mieć odpowiednią wiedzę o programie, zapewniony musi być właściwy system komunikacji i promocji programu”; „Jeżeli firmy mają być zainteresowane udziałem w programie, oferowane w nim wsparcie musi być atrakcyjne i odpowiadać na ich potrzeby”; „Jeżeli FENG ma osiągnąć założone cele, firmy muszą chcieć realizować ambitne i innowacyjne projekty, w tym w ramach obszarów wyznaczonych przez KIS”; „Jeżeli w ramach FENG mają być wspierane ambitne i innowacyjne projekty, musi być zapewniony skuteczny system ich wyboru”, „Jeżeli firmy mają realizować ambitne i innowacyjne projekty, musi być sprzyjająca sytuacja gospodarcza”. itd.

Wskazane pytanie badawcze obejmuje zatem szerokie spektrum zagadnień, związanych m.in. z podażą firm i projektów, które mogą i chcą skorzystać ze wsparcia w ramach FENG. Dotyczy również zagadnień związanych z komunikacją na temat programu oraz przede wszystkim systemem wyboru projektów, który umożliwił będzie wsparcie tylko tych projektów, które wpisują się w założenia FENG – o odpowiednim poziomie innowacyjności, odpowiadające na realne lub możliwe do wykreowania potrzeby rynku, rentowne itd. Wreszcie pytanie to powiązane jest z czynnikami niezależnymi od samego programu, a więc koniunkturą gospodarczą w trakcie wdrażania interwencji. Na obecnym etapie kluczowym czynnikiem, który może wpływać negatywnie na skłonność inwestycyjną przedsiębiorstw, jest oczywiście spowolnienie gospodarcze wywołaną pandemią COVID-19.

Kiedy powinno być zadane: Odpowiedź na to pytanie powinna być udzielona po pierwsze w początkowym etapie realizacji interwencji, kiedy tworzone i wdrażane będą systemowe rozwiązania w obszarze wyboru projektów oraz zasad komunikacji i promocji FENG. Pytanie powinno być również ponownie zadane po pewnym czasie funkcjonowania tych rozwiązań (tj. po realizacji pierwszych naborów), jak również każdorazowo w sytuacji trudności w osiągnięciu zakładanego postępu realizacji programu. Pytanie to również powinno być stawiane w kontekście ewaluacji efektów wsparcia, jako potencjalne źródło dla wytłumaczenia określonej skuteczności programu. Wskazane byłoby również postawienie powyższego pytania w sytuacji istotnych zmian wprowadzonych do zasad realizacji interwencji (np. zasadnicza zmiana sposobu oceny wniosków o dofinansowanie).

2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią sprawność w uruchamianiu i realizacji projektów?

Uzasadnienie: Wskazane pytanie ma charakter operacyjny i powiązane jest bezpośrednio z pytaniem poprzedzającym. Przy czym o ile w pytaniu pierwszym uwaga koncentruje się na tym „Czy w ramach FENG wspieramy to co chcieliśmy wspierać?”, tak w przypadku pytania drugiego, koncentrujemy się na tym „Czy wspieramy tak szybko, jak chcieliśmy wspierać?”. Pojawiają się tu ponownie zagadnienia związane z podażą

projektów, jak również sprawnością systemu ich oceny oraz kontraktacji. Pytanie to dotyczy również sprawności systemu realizacji i rozliczania projektów. Wszystkie te zagadnienia są kluczowe w kontekście głównego przedmiotu wsparcia FENG, jakim są przedsięwzięcia innowacyjne, w których czas stanowi jeden z krytycznych warunków dla finalnej skuteczności interwencji. Pośrednio dotyczy również zagadnień związanych z obciążeniami administracyjnymi, które generuje realizacja projektów w ramach FENG.

Kiedy powinno być zadane: Pytanie powinno być zadawane na bieżąco, w ciągu całego okresu realizacji programu, z kluczowym punktem kontrolnym w połowie okresu wdrażania (ewaluacja mid-term).

3. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?

Uzasadnienie: Każda interwencja publiczna jest swego rodzaju teorią na temat tego jak można rozwiązać dany problem społeczno-gospodarczy. Trafność doboru poszczególnych narzędzi do danego wyzwania wymaga jednak weryfikacji, zwłaszcza w kontekście wdrażania rozwiązań nowych lub stanowiących modyfikację względem dotychczas stosowanych praktyk. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na innowacyjne podejście do wsparcia działalności B+R, jakie planowane jest w I osi priorytetowej FENG (system modułowy). Podobnie zmienia się podejście w zakresie wsparcia instytucji otoczenia biznesu, czy też klastrów. W programie planowana jest też zmiana podejścia w finansowaniu wdrożeń wyników B+R (większy udział IF) oraz rozszerzenie znaczenia instrumentów kapitałowych oraz łączących wsparcie zwrotne i bezzwrotne. Te oraz inne rozwiązania wymagają analizy pod kątem trafności z punktu widzenia celów FENG oraz kontekstu w jakim program będzie realizowany.

Kiedy powinno być zadane: Analiza trafności przyjętych rozwiązań, jest typowo domeną ewaluacji ex ante, chociaż może być również weryfikowana na późniejszych etapach realizacji interwencji (jako potencjalne wyjaśnienie do zdiagnozowanej skuteczności wsparcia).

4. Czy zachowana jest komplementarność FENG z innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych?

Uzasadnienie: Choć FENG jest największym programem wsparcia innowacyjności gospodarki w perspektywie 2021-2027, to towarzyszyć będą mu zbliżone działania (na poziomie CP1) również na poziomie regionalnym i ponadregionalnym. W tym celu funkcjonować będzie odpowiedni system demarkacji. Doświadczenie pokazuje, że na tym polu mogą pojawić się problemy – zamiast efektu synergii programy mogą między sobą konkurować. Co więcej przez mnogość rozmaitych instrumentów może dochodzić do rozproszenia wsparcia, co utrudnia osiągnięcie efektu skali.

Kiedy powinno być zadane: Pytanie powinno być zadane zarówno w początkowym etapie realizacji interwencji – w celu weryfikacji przyjętych założeń oraz rozwiązań w

zakresie demarkacji. Jednocześnie pytanie to powinno być ponowione w czasie pomiaru pierwszych efektów wsparcia FENG.

5.2 Kluczowe pytania średnio i długoterminowe

5. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności?

Uzasadnienie: Wzrost innowacyjności – zarówno na poziomie wspieranych podmiotów jak i na poziomie całej gospodarki jest głównym oczekiwanym rezultatem wsparcia. Rozumiany jest on tu szeroko, tj. obejmuje nie tylko efekty działalności innowacyjnej (np. liczbę wprowadzonych innowacji, czy przychody z tytułu jej prowadzenia), ale również działania podejmowane na rzecz zwiększania potencjału innowacyjnego.

Kiedy powinno być zadane: Poszukiwanie odpowiedzi na to pytanie ma sens najwcześniej 3-4 lata od uruchomienia realizacji interwencji (perspektywa w średnim okresie). Po tym czasie może być monitorowane na bieżąco oraz oceniane w ramach kluczowych ewaluacji efektów wsparcia (ewaluacja mid-term, ewaluacja skutków bieżących, ewaluacja ex post).

W perspektywie średniookresowej analizowane będą mogły być wskaźniki związane z ponoszeniem nakładów na działalność innowacyjną, w tym na prace B+R. Możliwa będzie również analiza zmiany potencjału firm w zakresie potencjału innowacyjnego (w tym na poziomie kadr).

W perspektywie długoterminowej możliwe będzie ustalanie skutków finansowych wdrażanych innowacji, w tym w obszarze pozycji konkurencyjnej beneficjentów wsparcia oraz całej gospodarki.

6. Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz internacjonalizacji sektora nauki w zakresie działalności B+R?

Uzasadnienie: Wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw w związku z wspieraną działalnością innowacyjną to kolejny pożądaný i artykułowany wprost efekt interwencji.

Kiedy powinno być zadane: Pytanie jest zasadne szczególnie w kontekście końcowej oceny efektów wsparcia. W okresie wcześniejszym (perspektywa średniookresowa) – np. na etapie oceny mid term możliwe jest jedynie prognozowanie efektów wsparcia w tym zakresie oraz analiza efektów związanych z aktywnością wspieranych podmiotów (w tym np. udziałem w określonych imprezach, działaniach powiązanych z promocją, nawiązywanymi porozumieniami w zakresie współpracy itp.).

7. W jaki sposób i w jakim stopniu Program realizuje koncepcję inteligentnych specjalizacji?

Uzasadnienie: Interwencja w okresie 2021-2027 kontynuuje ideę ukierunkowania wsparcia na obszar tzw. inteligentnych specjalizacji. Sprzyjać ma to zwiększonej skuteczności interwencji oraz budowania trwałych przewag konkurencyjnych UE oraz jej

regionów w poszczególnych sektorach gospodarki. Działanie to wiąże się z wieloma wyzwaniem, co pokazały doświadczenia perspektywy 2014-2020.

Kiedy powinno być zadane: Pytanie warto zadać zarówno w perspektywie średnio jak i długoterminowej. W pierwszym przypadku analiza powinna koncentrować się na funkcjonowaniu systemu wsparcia, w drugim na jego efektach.

8. Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)? Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością wsparcia?

Uzasadnienie: Decyzja na temat ukierunkowania wsparcia w przyszłości powinna bazować na wiedzy dotyczącej efektywności poszczególnych instrumentów wsparcia.

Kiedy powinno być zadane: Pomiar efektywności wsparcia jest sprzęgnięty z pomiarem jego skuteczności, a więc może być wykonany w tym samym czasie, w którym odbywał będzie się pomiar efektów wsparcia w zakresie innowacyjności i internacjonalizacji.

9. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria Programu?

Uzasadnienie: Całościowa weryfikacja skuteczności interwencji, z uwzględnieniem wszystkich oczekiwanych efektów wsparcia, to jedno z kluczowych zadań ewaluacji. Jak pisze prof. J. Górniak: „Ewaluacja, w szczególności końcowa sprawdza, czy w świetle uzyskanych efektów teoria programu daje się utrzymać, czy też należy ją odrzucić. Konceptje działania, które pomyślnie przejdą ewaluację, tworzą korpus wiedzy podnoszącej skuteczność polityk publicznych”²⁰.

Kiedy powinno być zadane: Całościowa ocena teorii zmiany możliwa będzie najwcześniej na etapie ewaluacji końcowej. Jednocześnie wybrane elementy materializacji teorii zmiany będą możliwe do weryfikacji wcześniej – w zależności typu badanych rezultatów (dla przykładu weryfikacja wpływu interwencji na wzrost nakładów na B+R, będzie możliwa znacznie wcześniej niż pomiar wpływ programu na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych).

10. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?

Uzasadnienie: Interwencja ukierunkowana na wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw w Polsce będzie najprawdopodobniej kontynuowana również w przyszłości (tj. w perspektywie 2028-2035). Wiedza zebrana w toku realizacji planu ewaluacji powinna umożliwiać udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy wsparcie powinno być kontynuowane w dotychczasowej postaci, czy konieczne są w tym względzie jakieś zmiany. Mogą one wynikać zarówno z oceny skuteczności i efektywności wsparcia, jak również z kontekstu w jakim interwencja ma być realizowana. Niezależnie od powyższego pytanie to jest

²⁰ Górniak J. (2007). Ewaluacja w cyklu polityk publicznych. W: S. Mazur (red.), Ewaluacja funduszy strukturalnych – perspektywa regionalna. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej

również aktualne w trakcie realizacji interwencji – zwłaszcza w kontekście dynamicznie zmieniającego się otoczenia oraz obszaru w jakim podejmowana jest interwencja.

Kiedy powinno być zadane: Pytanie to powinno być zadane przede wszystkim na etapie projektowania następcy FENG. Powinno również paść w przypadku pojawiających się trudności w realizacji interwencji (np. niewystarczająca podaż projektów o określonych parametrach) lub istotnych zmian otoczenia w jakich FENG jest realizowany (istotna zmiana koniunktury gospodarczej).

5.3 Uszczegółowienie pytań kluczowych

Przedstawioną listę pytań można również przedstawić, przed pryzmat szczegółowych, operacyjnych pytań badawczych, które powinny paść w ramach poszczególnych badań zadawanych w ewaluacjach włączonych do planu ewaluacji. Poniżej przedstawiamy to uszczegółowienie.

Pytania krótkoterminowe:

1. Czy spełnione są kluczowe założenia warunkujące materializację teorii Programu?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy system selekcji projektów, prowadzi do wyboru przedsięwzięć zgodnych z przyjętą teorią Programu? Czy system wyboru projektów prowadzi do identyfikacji przedsięwzięć rokujących wysoki poziom innowacyjności, oparty na zagwarantowaniu skutecznego i efektywnego transferu wyników działalności badawczo-rozwojowej na rynek dzięki skutecznym wdrożeniom?
- b. Jak, od strony operacyjnej, badane jest wpisywanie się projektów w poszczególne KISy? Czy stwarza to jakieś problemy po stronie wnioskodawców i osób oceniających? Jak można by minimalizować znaczenie tych problemów?
- c. Czy program spotkał się zainteresowaniem ze strony potencjalnych beneficjentów, w skali umożliwiającej absorbcję środków? Z czego wynika ewentualny brak popytu na wsparcie w zidentyfikowanym obszarze?
- d. Czy przewidziana w Programie Pomoc Techniczna prowadzi do wzrostu potencjału beneficjentów wsparcia / ostatecznych odbiorców (także potencjalnych)? Jakie dowody wskazują na wzrost tego potencjału? W jaki sposób przekłada się on do podejmowania działalności B+R, której kontynuacją są efektywne wdrożenia?
- e. Czy otoczenie realizacji projektów, w tym sytuacja makro sprzyja osiągnięciu celów Programu?

2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią płynność w uruchamianiu i realizacji projektów?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy postęp wdrażania Programu jest zgodny z oczekiwaniami? Z czego wynikają ewentualne problemy realizacyjne?
- b. Czy zapewniono odpowiednie zasoby w poszczególnych instytucjach odpowiedzialnych za realizację programu?
- c. Jakie obciążenia administracyjne generuje Program?

3. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy przewidziany w Programie model wsparcia modułowego w sposób skuteczny i efektywny przyczynia się do wzrostu innowacyjności gospodarki? Jakie efekty stanowią dowody na wzrost innowacyjności? Jak wygląda rozkład wsparcia w podziale na moduły – czy struktura ta znamionuje prawidłowy rozkład interwencji, zapewniający wzrost innowacyjności przedsiębiorstw?
- b. Jak przedsiębiorcy oceniają zasadność i adekwatność do potrzeb firm działań, związanych ze wspieraniem cyfryzacji oraz zielonej gospodarki w firmach sektora MŚP? Jakie są podstawowe bariery związane z realizacją tego typu projektów?
- c. Czy założenia instrumentów wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw są trafne z punktu widzenia potrzeb firm, w tym barier w dostępie i ekspansji na rynkach zagranicznych?
- d. Jak przebiega realizacja wsparcia „miękkiego” (szkoleń i doradztwa), mającego między innymi wspierać części inwestycyjne projektów? Czy pojawiają się jakieś problemy, związane z tego typu wsparciem?
- e. Jak przebiegają konkursy i realizacja projektów w ramach 1 Osi Priorytetowej? Czy przyjęta formuła kompleksowych projektów generalnie się sprawdza? Czy są jakieś problemy związane z tą formułą, a jeżeli tak, to jakie i jak można minimalizować ich znaczenie?
- f. Jak przebiega realizacja wsparcia w ramach 2 Osi Priorytetowej polegającego na wspieraniu współpracy w ramach sieci naukowych, badawczych i naukowo-przemysłowych o zasięgu ponadregionalnym, krajowym i międzynarodowym? Jak oceniane są efekty tej współpracy i czy przynosi ona wymierną wartość dodaną?
- g. W jaki sposób wsparcie uzupełniające wsparcie kapitałowe wpływa na trafność i efektywność interwencji z punktu widzenia odbiorców ostatecznych i funduszy VC?
- h. Czy rola pośrednika finansowego w ramach POIR+ dała podstawy do trwałego rozwoju funduszy VC/aniołów biznesu/...?

4. Czy zachowana jest komplementarność FENG z innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych?

- a. Czy osie i poszczególne działania FENG są komplementarne względem siebie oraz innych instrumentów wsparcia przewidzianych w innych programach finansowanych w Polsce ze środków unijnych?
- b. Czy występują obszary potencjalnego nakładania się wsparcia dostępnego w ramach FENG i pozostałych programów?
- c. Czy wsparcie dostępne w ramach poszczególnych programów sprzyja osiągnięciu efektu synergii?

Pytania średnio i długoterminowe:

5. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy, a jeśli tak to w jakim stopniu Program wpływa na innowacyjność polskiej gospodarki?
- b. Czy Program zapewnia, oraz w jakiej skali, transfer wyników działalności badawczo-rozwojowej na rynek w postaci skutecznie przeprowadzanych wdrożeń?
- c. Jaka jest skuteczność wzrostu kompetencji w zakresie B+R+I w przedsiębiorstwach, organizacjach badawczych i sferze instytucji otoczenia biznesu? Jakie rezultaty wynikają z tych procesów, szczególnie w zakresie wzrostu przychodów, konkurencyjności i trwałości rynkowej?
- d. Czy model wsparcia modułowego zapewnia wzrost potencjału do prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa, skutkującej efektywnymi wdrożeniami oraz wzrostem skali internacjonalizacji, w tym lepszym umiejscowieniu w międzynarodowych łańcuchach wartości?
- e. Czy i w jakiej skali Program zapewnia skuteczną akcelerację innowacyjnych przedsiębiorstw, rozumianą jako rozwój oparty na wdrożeniach na rynek wysoko innowacyjnych produktów, stanowiących źródła odpowiednich co do skali i trwałych przychodów?
- f. W jaki sposób wdrażanie wsparcia Programu przez instytucje VC / aniołów biznesu wpływa na rozwój tych podmiotów oraz krajowy ekosystem inwestycji kapitałowych?
- g. W jaki sposób wsparcie w postaci IF wpływa na wzrost konkurencyjności / długotrwały rozwój MŚP?

6. Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji przedsiębiorstw i internacjonalizacji sektora nauki w zakresie działalności badawczo- rozwojowej ?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy Program zapewnia wzrost internacjonalizacji sektora przedsiębiorstw? Czy odpowiednio zachęca oraz w jakiej skali powoduje wzrost współpracy z podmiotami zagranicznymi: przedsiębiorstwami, jednostkami naukowo-badawczymi, instytucjami otoczenia biznesu?

- b. Czy efekty interwencji w sferze internacjonalizacji powodują wzrost eksportu, którego przedmiot stanowi sprzedaż produktów wysoko innowacyjnych (nowych dla rynku międzynarodowego)? Czy przekłada się to na poprawę pozycji konkurencyjnej i sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw?
- c. Czy Program przyczynia się do umiędzynarodowienia sektora nauki? Czy odpowiednio zachęca oraz w jakiej skali powoduje wzrost współpracy jednostek naukowo- badawczych z podmiotami zagranicznymi? Czy przekłada się na zwiększenie udziału jednostek naukowo- badawczych w międzynarodowych projektach badawczych?

7. W jaki sposób i w jakim stopniu Program realizuje koncepcję inteligentnych specjalizacji?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy i w jakiej skali oraz w jaki sposób interwencja Programu prowadzi do rozwoju krajowych / regionalnych inteligentnych specjalizacji?
- b. Czy dzięki interwencji Programu zachodzą pozytywne zmiany w zakresie specjalizacji sfery otoczenia biznesu oraz podnoszenia jakości świadczonych usług? Czy zmiany w tym zakresie zwiększają popyt na usługi tych podmiotów? Jaka jest trwałość tych zmian? Jakie znaczenie dla tych procesów ma przyjęty model akredytacji?

8. Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)? Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością wsparcia?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Która forma finansowania rozwoju przedsiębiorstw jest najbardziej efektywna krótko, średnio i długoterminowo?
- b. W jaki sposób można zwiększyć efektywność wsparcia w postaci IF?
- c. Jaka jest efektywność instrumentów realizowanych przy wsparciu podmiotów otoczenia biznesu, w tym przede wszystkim IOB oraz klastrów?
- d. Czy możliwe byłoby osiągnięcie takich samych efektów przy mniejszej wartości lub innej formie wsparcia?
- e. W jaki sposób za pośrednictwem IF najlepiej wspierać rozwój przedsiębiorstw? (ukierunkowanie, skala, grupa docelowa, sposób dotarcia, etc.)

9. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria Programu?

Uszczegółowienie pytania:

- a. Czy wsparcie publiczne stymuluje przedsiębiorstwa do podejmowania działalności B+R oraz komercjalizacji innowacji?

- b. Czy Program prowadzi do kształtowania się trwałych relacji współpracy sieciowej pomiędzy kluczowymi interesariuszami innowacji tj. przede wszystkim przedsiębiorstwami, sferą badawczo-rozwojową, otoczeniem biznesu oraz władzami publicznymi? Jakie główne efekty w tym zakresie można zidentyfikować? Czy dotyczą one wymiaru regionalnego, krajowego, czy międzynarodowego?

10. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?

- a. W jakim stopniu pozostają aktualne wyzwania rozwojowe zidentyfikowane na etapie tworzenia FENG?
- b. Czy program stanowi adekwatną odpowiedź na potrzeby i bariery dla rozwoju adresatów wsparcia?
- c. Czy kontekst realizacji programu, w tym sytuacja makroekonomiczna, pozostają aktualne?
- d. Czy oczekiwane w programie mechanizmy przyczynowo skutkowe między poszczególnymi działaniami a rezultatami zostały trafnie zidentyfikowane?

6. Wskaźniki strategiczne

6.1 Propozycja wskaźników

W niniejszym rozdziale prezentujemy propozycję wskaźników strategicznych dla FENG. Przy ich wyborze kierowaliśmy się następującymi kryteriami:

- skoncentrowaliśmy się na wskaźnikach pozwalających na strategiczny pomiar wpływu programu – w praktyce oznacza to ograniczenie się do stosunkowo niewielkiej liczby mierników, które dotyczą kluczowych, skumulowanych efektów interwencji;
- wybraliśmy wskaźniki, na które program może istotnie oddziaływać i – co kluczowe – w przypadku, których to oddziaływanie jest możliwe do kwantyfikacji – założenie to dosyć istotnie ograniczyło listę potencjalnych wskaźników;
- zaproponowane wskaźniki w większości są dosyć dobrze znanymi miarami innowacyjności i konkurencyjności gospodarki, dzięki czemu w możliwie jasny i dostępny sposób będzie można za ich pomocą komunikować efekty realizacji FENG. Tam, gdzie nie możemy wykorzystać danych ze statystyki publicznej, staraliśmy się znaleźć źródła danych reprezentatywnych dla grupy docelowej wsparcia (przedsiębiorstw).

W oparciu o analizę logiki interwencji FENG oraz weryfikację dostępnych źródeł danych pozwalających na strategiczny pomiar efektów programu wytypowaliśmy 14 wskaźników obrazujących zmiany poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, które mogą być wykorzystane do monitorowania oddziaływania interwencji. Na liście tej znalazły się:

1. PKB (produkt krajowy brutto),

2. (Opcjonalnie)²¹ Dekompozycja PKB na:
 - zmianę poziomu zatrudnienia,
 - akumulację kapitału rzeczowego,
 - postęp technologiczny wynikający z prac B+R,
3. Wartość dodana brutto na 1 pracującego (WDB na 1 pracującego),
4. Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD jako % PKB),
5. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (GERD jako % PKB),
6. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem,
7. Udział przychodów ze sprzedaży na eksport produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem,
8. Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw w relacji do PKB,
9. Średnia wartość nakładów na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw,
10. Poziom zatrudnienia w sektorze B+R,
11. Poziom zatrudnienia w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw,
12. Odsetek firm ponoszących nakłady na wewnętrzną działalność B+R,
13. Odsetek firm ponoszących nakłady na zewnętrzną działalność B+R,
14. Odsetek firm aktywnych innowacyjne, współpracujących z:
 - Instytutami badawczymi,
 - Szkołami wyższymi,
 - Jednostkami PAN.²²

Wpływ interwencji na poziomy większości ww. wskaźników będzie miał charakter zarówno bezpośredni (zmiany widoczne na poziomie beneficjentów, które kontrybuować mogą do poszczególnych wskaźników), jak i pośredni, związany z szerszym oddziaływaniem interwencji na sytuację gospodarczą w kraju. Analogicznie, również sposób pomiaru oddziaływania interwencji na ich poziom będzie mógł mieć charakter bezpośredni (związany z pomiarem bezpośrednich efektów realizowanych projektów), jak i pośredni (związany z ich oddziaływaniem na sytuację gospodarczą). Na kolejnych stronach tego rozdziału prezentujemy fiszki z opisem każdego z proponowanych wskaźników. Opisujemy w nich podstawowe założenia metodologiczne wskaźnika, sposób w jaki interwencja wpływać może na jego wartość, możliwy sposób szacowania oddziaływania interwencji, koszt takiego badania oraz instytucje, która powinna za nie odpowiadać.

²¹ Rekomendujemy, aby wskaźnik ten mierzony był w ramach pomiarów oddziaływania interwencji, jednak bez wyznaczania dla niego wartości docelowych.

²² Wskaźnik pochodzący z cyklicznego badania realizowanego przez PARP pt.: „Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw.” We wskaźniku ujęte są tyle to podmioty sektora nauki, które uwzględniono w badaniu ankietowym.

Szczegółowa specyfikacja wskaźników strategicznych przedstawiona została w kolejnym podrozdziale.

6.2 Specyfikacja wskaźników strategicznych

Tabela 1. Wskaźnik - PKB

Nazwa wskaźnika
PKB (produkt krajowy brutto)
Źródło danych
Wskaźnik wyliczany przez GUS, publikowany w sekcji Rachunki Narodowe
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
łącna wartość wszystkich dóbr i usług wytworzonych w kraju.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Poprzez pobudzenie inwestycji w obszarze B+R i innowacji oraz związany z tym wzrost popytu na produkty i usługi niezbędne do ich realizacji FENG będzie miał bezpośrednie przełożenie na wzrost PKB.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Wpływ na wskaźnik szacowany za pomocą modelu makroekonomicznego
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
Same dane o wartości osiągniętej przez wskaźniki (z wyłączeniem dekompozycji PKB) są publicznie dostępne w statystyce publicznej. Opracowanie nowego modelu makroekonomicznego: ²³ koszt około 500 tys. zł, projekt co najmniej półtora roczny. Rozwój istniejących modeli: ²⁴ koszt około 200 tys. zł, projekt co najmniej półroczny. Aktualizacja i kalibracja modelu do każdorazowego pomiaru, wraz z oszacowaniem i

²³ Koszt ten ponoszony jest raz i odnosi się do opracowania modelu dla wszystkich wskaźników szacowanych mierzonych za jego pomocą.

²⁴ J.w.

omówieniem oddziaływania interwencji – 140-160 tys. zł brutto (wszystkie wskaźniki w ramach jednego badania).²⁵

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Wskaźnik - dekompozycja PKB

Nazwa wskaźnika
Opcjonalnie: dekompozycja PKB na: <ul style="list-style-type: none">• zmianę poziomu zatrudnienia• akumulację kapitału rzeczowego• postęp technologiczny wynikający z prac B+R
Źródło danych
Dane wsadowe do modelu makroekonomicznego: dane ze statystyki publicznej, dane o wydatkowaniu funduszy UE
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Dekompozycja pozwala na mierzenie udziału poszczególnych składników we wzroście PKB. <ul style="list-style-type: none">• poziom zatrudnienia – określa liczbę osób pracujących;• kapitał rzeczowy – to zasoby wykorzystywane w procesie wytwórczym (urządzenia, maszyny, środki transportu i budowle);• postęp technologiczny – to efektywność wykorzystania dostępnych czynników produkcji (pracy i kapitału rzeczowego).
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Dekompozycja pozwoli określić strukturę wzrostu gospodarczego wynikającego ze zwiększenia wydatków na B+R. Można oczekiwać, że oprócz bezpośredniego efektu polegającego na zwiększeniu efektywności czynników produkcji (postęp technologiczny), zwiększy się również zaangażowanie innych czynników wytwórczych (wzrost zatrudnienia, akumulacja kapitału rzeczowego). Dlatego, dekompozycja taka, bazująca na szeregu mechanizmów równowagowych, pozwala określić jakimi kanałami będzie inwestycje w B+R+I będą transmitowane na wzrost gospodarczy.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Wpływ na wskaźnik szacowany za pomocą modelu makroekonomicznego
Potencjalny moment pomiaru

²⁵ Koszt ten odnosi się do oszacowania za pomocą modelu makroekonomicznego łącznie wszystkich wskaźników szacowanych przy wykorzystaniu tej metody.

Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazaną tą metodę pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3 Wskaźnik - Wartość dodana brutto na 1 pracującego (WDB na 1 pracującego)

Nazwa wskaźnika
Wartość dodana brutto na 1 pracującego (WDB na 1 pracującego)
Źródło danych
Wskaźnik wyliczany przez GUS, publikowany w sekcji Rachunki Narodowe
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Wszystkie działania prowadzące do podniesienia innowacyjności gospodarki (a więc ogół działań finansowanych z FENG) oraz modernizacji i restrukturyzacji sektora przedsiębiorstw powinny się przełożyć na wzrost produktywności pracy.
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
WDB mierzy wartość <i>nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych</i> i stanowi różnicę pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim. Jest wyrażana w cenach bazowych. WDB na 1 pracującego przeliczana jest w oparciu o dane o WDB i liczbie osób pracujących, do których zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Wpływ na wskaźnik szacowany za pomocą modelu makroekonomicznego
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I

(ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029).

Instytucja odpowiadająca za pomiar

IZ FENG

Szacowany koszt pomiaru

Same dane o wartości osiągniętej przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej.

Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazaną tą metodę pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4 Wskaźnik – Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD jako % PKB)

Nazwa wskaźnika
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD jako % PKB)
Źródło danych
GUS – formularz PNT 01
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Suma nakładów wewnętrznych na działalność B+R wykonywaną w Polsce w danym roku, poniesionych przez wszystkie jednostki należące do sektora przedsiębiorstw, prowadzących w danym roku w kraju działalność B+R (niezależnie od źródła jej finansowania). Wartość podawana w relacji do PKB.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
FENG będzie bezpośrednim źródłem finansowania działalności B+R przedsiębiorstw, co oznacza, że środki te będą bezpośrednio kontrybuować do wskaźnika dot. nakładów na B+R. Zakłada się, że w wyniku działania Programu nakłady te będą u beneficjentów większe, niż w przypadku braku wsparcia. Co więcej, stymulowanie inwestycji B+R u beneficjentów przełoży się powinno również na wzrost popytu na tego typu prace na rynku.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Możliwe dwa sposoby szacowania wpływu:

<ol style="list-style-type: none"> 1. za pomocą modelu makroekonomicznego – tzw. analizy top down mierzące efekt brutto i netto interwencji; 2. za pomocą analiz mikroekonomicznych – szacowanie bottom-up pozwalające na ocenę bezpośredniego udziału interwencji w zmianie wartości wskaźnika.
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029)
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
<p>Same dane o wartości osiąganey przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej.</p> <p>Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazaną tą metodę pomiaru.</p> <p>Analizy z wykorzystaniem podejścia bottom-up około 40-50 tys. zł brutto.²⁶</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5 Wskaźnik – Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (GERD jako % PKB)

Nazwa wskaźnika
Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (GERD jako % PKB)
Źródło danych
<p>GUS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formularz PNT-01 • formularz PNT-01/s • formularz PNT-01/a
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
FENG będzie bezpośrednim źródłem finansowania działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw i sektorze nauki, co oznacza, że środki te będą bezpośrednio

²⁶ Jest to łączny koszt pomiaru wszystkich wskaźników dla których wskazano tą metodę.

kontrybuować do wskaźnika dot. nakładów na B+R. Zakłada się, że w wyniku działania Programu nakłady te będą u beneficjentów większe, niż w przypadku braku wsparcia.
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Suma nakładów wewnętrznych na działalność B+R wykonywaną w Polsce w danym roku, poniesionych przez wszystkie jednostki w kraju prowadzące działalność B+R, niezależnie od źródła pochodzenia środków. Wartość podawana w relacji do PKB.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Możliwe dwa sposoby szacowania wpływu: <ol style="list-style-type: none"> 1. za pomocą modelu makroekonomicznego – tzw. analizy top down mierzące efekt brutto i netto interwencji; 2. za pomocą analiz mikroekonomicznych – szacowanie bottom-up pozwalające na ocenę bezpośredniego udziału interwencji w zmianie wartości wskaźnika.
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029)
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
Same dane o wartości osiąganey przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej. Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazaną tą metodę pomiaru. Koszt szacowania z wykorzystaniem podejścia bottom-up podany został w fiszce dla wskaźnika BERD jako % PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których podano tą metodę pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 6 Wskaźnik – Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem

Nazwa wskaźnika

Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem.
Źródło danych
GUS – formularz PNT-02
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Średni udział wartości przychodów ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) nowych lub ulepszonych w roku X, wprowadzonych przez beneficjentów FENG na rynek w latach (X-3)-(X-1), w przychodach ze sprzedaży ogółem w roku X.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Jednym z podstawowych, oczekiwanych skutków finansowych wsparcia udzielanego w ramach FENG są przychody z tytułu wprowadzenia innowacji na rynek.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar na etapie ewaluacji końcowej
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Łączny koszt pojedynczego pomiaru wszystkich wskaźników mierzonych kontrfaktycznie (<i>średnia wartość nakładów na działalność B+R..., udział przychodów..., odsetek firm ponoszących nakłady ...</i>), uwzględniający koszt analiz po stronie GUS oraz wykonawcy ewaluacji oraz uwzględniający proces przygotowania danych do analizy (poszczególne formularze po stronie GUS i wykonawcy badania - dane SL/LSI), uzupełniony o analizę wskaźników kontekstowych (inne potencjalne efekty FENG, poza wskazanymi na poziomie strategicznym), to koszt około 160-180 tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7 Wskaźnik – Udział przychodów ze sprzedaży na eksport produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem

Nazwa wskaźnika
Udział przychodów ze sprzedaży na eksport produktów nowych lub ulepszonych, w sprzedaży ogółem

Źródło danych
GUS – formularz PNT-02
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Średnia wartość przychodów ze sprzedaży na export produktów (wyrobów i usług) nowych lub ulepszonych w roku X, wprowadzonych przez beneficjentów FENG na rynek w latach (X-3)-(X-1), przychodach ze sprzedaży na eksport ogółem w roku X.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Jednym z podstawowych, oczekiwanych skutków finansowych wsparcia udzielanego w ramach FENG są przychody z tytułu wprowadzenia innowacji na rynek, w tym sprzedaż zagranicą.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar na etapie ewaluacji końcowej
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Łączny koszt pojedynczego pomiaru wszystkich wskaźników mierzonych kontrfaktycznie (<i>średnia wartość nakładów na działalność B+R..., udział przychodów..., odsetek firm ponoszących nakłady ...</i>), uwzględniający koszt analiz po stronie GUS oraz wykonawcy ewaluacji oraz uwzględniający proces przygotowania danych do analizy (poszczególne formularze po stronie GUS i wykonawcy badania - dane SL/LSI), uzupełniony o analizę wskaźników kontekstowych (inne potencjalne efekty FENG, poza wskazanymi na poziomie strategicznym), to koszt około 160-180 tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Wskaźnik – Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw w relacji do PKB

Nazwa wskaźnika
Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw w relacji do PKB
Źródło danych
Wyliczany przez GUS na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> • Formularz PNT-02

- Formularz PNT-02/u

Liczony w relacji do PKB

Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne

Suma nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych o liczbie pracujących 10 osób i więcej w relacji do PKB. Wskaźnik obejmuje podmioty z wybranych sekcji PKD 2007:

- Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Dział 46)
- Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa (Działy 49-53)
- Sekcja J Informacja i komunikacja (Działy 58-63)
- Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (Działy 64-66)
- Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Działy 71-73)

Wlicza się do niego nakłady na działalność inwestycyjną związaną z wdrożeniem innowacji produktowych i procesowych, w tym:

- zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych (patenty, wynalazki nieopatentowane, projekty, licencje, wzory użytkowe i przemysłowe, know-how, znaki towarowe, usługi techniczne)
- zakup oprogramowania;
- zakup i montaż maszyn i urządzeń technicznych, środków transportu, narzędzi, przyrządów, ruchomości, wyposażenia, nakłady na budowę, rozbudowę i modernizację budynków;
- szkolenie personelu (obejmujące zakres tematyczny od etapu projektowania aż do fazy marketingu);
- marketing dotyczący nowych lub istotnie ulepszonych produktów, w tym badania rynkowe;
- prace badawcze i rozwojowe (B+R) związane z opracowywaniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów (zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne);

inne działania związane z wprowadzeniem innowacji produktowych lub procesowych.

Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik

Wsparcie rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przełoży się na wzrost nakładów na tego typu prace w tym sektorze. Wpływ FENG będzie miał w tym wypadku charakter bezpośredni tj. środki z Programu będą bezpośrednio kontrybuować do wartości wskaźnika nakładowego, jak i pośredni. Można również oczekiwać, że przedsiębiorstwa, które z powodzeniem wdrożą projekty innowacyjne będą bardziej skłonne do podejmowania tego typu aktywności w przyszłości, nawet bez wsparcia publicznego. Co więcej wzrost popytu na towary i usługi w wyniku realizacji dofinansowanych projektów,

powinien pobudzić w gospodarce zapotrzebowanie na kolejne innowacyjne produkty i usługi.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Możliwe dwa sposoby szacowania wpływu: <ol style="list-style-type: none"> 1. za pomocą modelu makroekonomicznego – tzw. analizy top down mierzące efekt brutto i netto interwencji; 2. za pomocą analiz mikroekonomicznych – szacowanie bottom-up pozwalające na ocenę bezpośredniego udziału interwencji w zmianie wartości wskaźnika.
Potencjalny moment pomiaru
Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029)
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
Same dane o wartości osiągniętej przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej. Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazano tę metodę pomiaru. Koszt szacowania z wykorzystaniem podejścia bottom-up podany został w fiszce dla wskaźnika BERD jako % PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których podano tę metodę pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Wskaźnik – Średnia wartość nakładów na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw

Nazwa wskaźnika
Średnia wartość nakładów na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw
Źródło danych
GUS PNT-01
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne

Średnia wartość nakładów na działalność B+R (wewnętrzną i zewnętrzną) w grupie beneficjentów – ogółem oraz w podziale na podmioty aktywne innowacyjnie i nieaktywne innowacyjnie przed otrzymaniem wsparcia w ramach FENG.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Jednym z oczekiwanych efektów wsparcia jest intensyfikacja prowadzonej działalności B+R, co powinno znaleźć wyraz w zwiększaniu jej średniej wartości w poszczególnych grupach beneficjentów.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontryfakcyjne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Co najmniej dwukrotny pomiar – w połowie okresu realizacji interwencji oraz na etapie pomiaru końcowego (ewaluacja ex post).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Łączny koszt pojedynczego pomiaru wszystkich wskaźników mierzonych kontryfakcyjnie (średnia wartość nakładów na działalność B+R..., udział przychodów..., odsetek firm ponoszących nakłady ...i), uwzględniający koszt analiz po stronie GUS oraz wykonawcy ewaluacji oraz uwzględniający proces przygotowania danych do analizy (poszczególne formularze po stronie GUS i wykonawcy badania - dane SL/LSI), uzupełniony o analizę wskaźników kontekstowych (inne potencjalne efekty FENG, poza wskazanymi na poziomie strategicznym), to koszt około 160-180 tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Wskaźnik – Poziom zatrudnienia w sektorze B+R

Nazwa wskaźnika
Poziom zatrudnienia w sektorze B+R
Źródło danych
GUS: <ul style="list-style-type: none"> • Formularz PNT – 01 • Formularz PNT – 01/s • Formularz PNT – 01/a

Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
<p>Poziom zatrudnienia w działalności B+R (zarówno pracowników merytorycznych, jak i personel pomocniczy) w przeliczeniu na pełnozatrudnionych (EPC).</p> <p>Jako pracowników zatrudnionych w działalności B+R traktuje się osoby przeznaczające na tę działalność minimum 10% czasu pracy. Do zatrudnionych w B+R zalicza się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracowników naukowo-badawczych (badaczy); • techników i pracowników równorzędnych zatrudnionych w B+R; <p>pozostały personel związany z działalnością B+R (pracownicy na stanowiskach robotniczych oraz administracyjno-ekonomicznych uczestniczący w realizacji prac B+R lub bezpośrednio z nimi związani).</p>
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
<p>Wspieranie rozwoju działalności B+R przełoży się na wzrost popytu na pracę w tym obszarze, dając podstawy do wzrostu poziomu zatrudnienia,²⁷ który jest jednym z oczekiwanych efektów interwencji. Etaty B+R powinny być zarówno bezpośrednim (w ramach realizowanych projektów), jak i pośrednim efektem wsparcia (np. w wyniku wzrostu zapotrzebowania na usługi badawcze sektora nauki).</p>
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
<p>Możliwe dwa sposoby szacowania wpływu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. za pomocą modelu makroekonomicznego – tzw. analizy top down mierzące efekt brutto i netto interwencji; 2. za pomocą analiz mikroekonomicznych – szacowanie bottom-up pozwalające na ocenę bezpośredniego udziału interwencji w zmianie wartości wskaźnika.²⁸
Potencjalny moment pomiaru
<p>Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029)</p>
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG

²⁷ Oczywiście należy tu mieć na uwadze ograniczenia podażowe ze strony potencjalnych pracowników B+R, przez co wsparcie wpłynąć może w większym stopniu na realokację pracowników B+R, w mniejszym stopniu wpływając na ogólny wzrost ich liczby.

²⁸ Metoda możliwa do zastosowania pod warunkiem zbierania w systemie monitorowania FENG danych o poziomie zatrudnienia pracowników B+R (zarówno stan wyjściowy, jak i etaty utworzone w ramach projektów).

Szacowany koszt pomiaru

Same dane o wartości osiągniętej przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej.

Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazano tę metodę pomiaru.

Koszt szacowania z wykorzystaniem podejścia bottom-up podany został w fiszce dla wskaźnika BERD jako % PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których podano tę metodę pomiaru.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Wskaźnik – Poziom zatrudnienia w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw

Nazwa wskaźnika
Poziom zatrudnienia w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw
Źródło danych
GUS – formularz PNT – 01
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
<p>Poziom zatrudnienia w działalności B+R (zarówno pracowników merytorycznych, jak i personel pomocniczy) w sektorze przedsiębiorstw. Od 2016 r. dane prezentowane w osobach, obejmują pracujących w danym podmiocie w ramach etatowego i pozaetatowego czasu pracy (bez przeliczania na EPC).</p> <p>Do zatrudnionych w B+R zalicza się:</p> <ul style="list-style-type: none">• pracowników naukowo-badawczych (badaczy);• techników i pracowników równorzędnych zatrudnionych w B+R; <p>pozostały personel związany z działalnością B+R (pracownicy na stanowiskach robotniczych oraz administracyjno-ekonomicznych uczestniczący w realizacji prac B+R lub bezpośrednio z nimi związani).</p>
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Analogicznie jak na poziomie całej gospodarki, w wyniku wsparcia działalności B+R poziom zatrudnienia w tym obszarze powinien rosnać również w sektorze przedsiębiorstw. Wzrost liczby pracujących powinien być zarówno bezpośrednim (w ramach realizowanych projektów), jak i pośrednim efektem wsparcia.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania

<p>Możliwe dwa sposoby szacowania wpływu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. za pomocą modelu makroekonomicznego – tzw. analizy top down mierzące efekt brutto i netto interwencji; 2. za pomocą analiz mikroekonomicznych – szacowanie bottom-up pozwalające na ocenę bezpośredniego udziału interwencji w zmianie wartości wskaźnika.²⁹
Potencjalny moment pomiaru
<p>Pomiar wskaźnika przeprowadzony powinien być co najmniej dwukrotnie w okresie wdrażania FENG, w ramach wstępnej oceny oddziaływania programu na działalność B+R+I (ewaluacja po przekroczeniu połowy perspektywy finansowej – proponowany termin 2025 r.) ewaluacją mid-term) oraz w ramach ewaluacji ex-post (2029)</p>
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IZ FENG
Szacowany koszt pomiaru
<p>Same dane o wartości osiągniętej przez wskaźnik są publicznie dostępne w statystyce publicznej.</p> <p>Koszt szacowania z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego podany został w fiszce dla wskaźnika PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których wskazano tę metodę pomiaru.</p> <p>Koszt szacowania z wykorzystaniem podejścia bottom-up podany został w fiszce dla wskaźnika BERD jako % PKB i jest to łączny koszt oszacowania wszystkich wskaźników, dla których podano tę metodę pomiaru.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Wskaźnik – Odsetek firm ponoszących nakłady na wewnętrzną działalność B+R.

Nazwa wskaźnika
Odsetek firm ponoszących nakłady na wewnętrzną działalność B+R.
Źródło danych
GUS – SP
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Odsetek firm ponoszących nakłady na wewnętrzną działalność B+R.

²⁹ Metoda możliwa do zastosowania pod warunkiem zbierania w systemie monitorowania FENG danych o poziomie zatrudnienia pracowników B+R (zarówno stan wyjściowy, jak i etaty utworzone w ramach projektów).

Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Jednym z oczekiwanych efektów wsparcia jest zwiększenie liczby firm prowadzących działalność B+R, w tym w zakresie wewnętrznych prac B+R.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Co najmniej dwukrotny pomiar – w połowie okresu realizacji interwencji oraz na etapie pomiaru końcowego (ewaluacja ex post).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Łączny koszt pojedynczego pomiaru wszystkich wskaźników mierzonych kontrfaktycznie (<i>średnia wartość nakładów na działalność B+R..., udział przychodów..., odsetek firm ponoszących nakłady ...</i>), uwzględniający koszt analiz po stronie GUS oraz wykonawcy ewaluacji oraz uwzględniający proces przygotowania danych do analizy (poszczególne formularze po stronie GUS i wykonawcy badania - dane SL/LSI), uzupełniony o analizę wskaźników kontekstowych (inne potencjalne efekty FENG, poza wskazanymi na poziomie strategicznym), to koszt około 160-180 tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Wskaźnik – Odsetek firm ponoszących nakłady na zewnętrzną działalność B+R

Nazwa wskaźnika
Odsetek firm ponoszących nakłady na zewnętrzną działalność B+R.
Źródło danych
GUS - SP
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Odsetek firm ponoszących nakłady na zewnętrzną działalność B+R.
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Jednym z oczekiwanych efektów wsparcia jest zwiększenie liczby firm prowadzących działalność B+R, w tym m.in. w zakresie zakupu wyników prac B+R.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania

Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Co najmniej dwukrotny pomiar – w połowie okresu realizacji interwencji oraz na etapie pomiaru końcowego (ewaluacja ex post).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Łączny koszt pojedynczego pomiaru wszystkich wskaźników mierzonych kontrfaktycznie (<i>średnia wartość nakładów na działalność B+R..., udział przychodów..., odsetek firm ponoszących nakłady ...</i>), uwzględniający koszt analiz po stronie GUS oraz wykonawcy ewaluacji oraz uwzględniający proces przygotowania danych do analizy (poszczególne formularze po stronie GUS i wykonawcy badania - dane SL/LSI), uzupełniony o analizę wskaźników kontekstowych (inne potencjalne efekty FENG, poza wskazanymi na poziomie strategicznym), to koszt około 160-180 tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14 Wskaźnik - Odsetek firm aktywnych innowacyjne, współpracujących z: instytucjami badawczymi, szkołami wyższymi, jednostkami PAN

Nazwa wskaźnika
Odsetek firm aktywnych innowacyjne, współpracujących z:
<ul style="list-style-type: none"> • Instytutami badawczymi; • Szkołami wyższymi; • Jednostkami PAN
Źródło danych
Badanie PARP pt.: <i>Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw</i>
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Wskaźnik opisuje odsetek firm aktywnych innowacyjne, ³⁰ które zadeklarowały w badaniu ankietowym, że w analizowanym okresie [w ciągu 3 lat poprzedzających badanie] współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej z następującymi podmiotami:

³⁰ Za firmę aktywną innowacyjnie uznaje się w badaniu **firmy innowacyjne lub takie, które w badanym [3 lata wstecz] okresie realizowały projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany lub nie został do**

<ul style="list-style-type: none"> • Instytutami badawczymi; • Szkołami wyższymi; • Jednostkami PAN <p>Odpowiedzi podawane są dla ogółu przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie oraz wg. klas wielkości, mierzonych poziomem zatrudnienia.</p>
<p>Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik</p>
<p>W ramach OP 2 FENG finansowane będą projekty wspierające współpracę przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi. Jednym z oczekiwanych efektów tych działań powinno być zwiększenie odsetka firm współpracujących z podmiotami naukowymi. Efekt ten powinien mieć wymiar bezpośredni (współpraca nawiązana w ramach projektów finansowanych z FENG), jak i pośredni (zwiększenie odsetka przedsiębiorstw współpracujących ze światem nauki za sprawą przełamywania barier współpracy pomiędzy podmiotami z tych grup).</p>
<p>Możliwy sposób pomiaru oddziaływania</p>
<p>Dane zbierane od wszystkich wnioskodawców w momencie składania dokumentacji aplikacyjnej oraz pomiar po zakończeniu realizacji projektu.</p> <p>Alternatywnie, dane zbierane od wszystkich beneficjentów na wejściu, a następnie co roku w okresie jego realizacji.</p>
<p>Potencjalny moment pomiaru</p>
<p>Pomiar prowadzony przez cały okres wdrażania FENG. Oddziaływanie mierzone co najmniej po upływie roku od rozpoczęcia realizacji pierwszych projektów.</p>
<p>Instytucja odpowiadająca za pomiar</p>
<p>IP FENG</p>
<p>Szacowany koszt pomiaru</p>
<p>Pomiar prowadzony przez IP w ramach danych zbieranych w systemie informatycznym (następca SL2014).</p>

Źródło: Opracowanie własne

Ze względu na specyficzną sytuację związaną z rozwojem pandemii COVID-19 oraz planowanym wsparciem przedsiębiorstw dotkniętych skutkami gospodarczymi pandemii, które ma być uruchomione w ramach FENG, w ramach pomiaru realizacji celów programu warto rozważyć monitoring wskaźników dotyczących płynności przedsiębiorstw. Należy bowiem zakładać, że środki unijne powinny poprawić sytuację wspartych podmiotów w tym

końca tego okresu ukończony (przynajmniej jeden). Firmy innowacyjne to podmioty, które w analizowanym okresie wprowadziły do swojej działalności przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową.

obszarze. Wymienione poniżej wskaźniki należy jednak traktować wyłącznie informacyjnie – to oznacza, że nie należy wyznaczać im wartości docelowych.

Tabela 15 Wskaźnik płynności finansowej krótkookresowej wśród beneficjentów FENG

Nazwa wskaźnika
<p>Wskaźnik płynności finansowej krótkookresowej wśród beneficjentów FENG:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cash ratio (wskaźnik płynności gotówkowej); • Quick ratio (wskaźnik płynności szybkiej); • Current ratio (wskaźnik płynności bieżącej);
Źródło danych
GUS, SP – Roczna ankieta przedsiębiorstwa
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
<ul style="list-style-type: none"> • inwestycje krótkoterminowe/ zobowiązania krótkoterminowe • (aktywa obrotowe – zapasy – krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe) / zobowiązania krótkoterminowe • aktywa obrotowe/ zobowiązania krótkoterminowe
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
<p>Co do zasady wsparcie publiczne powinno ograniczać negatywny wpływ inwestycji w przedsiębiorstwach na poziom ich płynności finansowej. Służyć temu mają w szczególności rozliczenia częściowe projektów oraz system zaliczek.</p> <p>Oczekuje się, że wskaźniki analizowane w tym obszarze nie powinny być w grupie beneficjentów istotnie gorsze niż w grupie podmiotów, które wsparcia nie otrzymały.</p>
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Co najmniej dwukrotny pomiar – w połowie okresu realizacji interwencji oraz na etapie pomiaru końcowego (ewaluacja ex post).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Jak w przypadku wcześniej wskazanych analiz kontrfaktycznych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16 Wskaźniki płynności finansowej długookresowej wśród beneficjentów FENG

Nazwa wskaźnika
Wskaźniki płynności finansowej długookresowej wśród beneficjentów FENG
Źródło danych
GUS, SP – roczna ankieta przedsiębiorstwa
Definicja wskaźnika i założenia metodologiczne
Kapitał własny/ aktywa trwałe (Kapitał własny + zobowiązania długoterminowe) / aktywa trwałe
Potencjalny wpływ interwencji na wskaźnik
Co do zasady wsparcie publiczne powinno ograniczać negatywny wpływ inwestycji w przedsiębiorstwach na poziom ich płynności finansowej. Służyć temu mają w szczególności rozliczenia częściowe projektów oraz system zaliczek. Oczekuje się, że wskaźniki analizowane w tym obszarze nie powinny być w grupie beneficjentów istotnie gorsze niż w grupie podmiotów, które wsparcia nie otrzymały.
Możliwy sposób pomiaru oddziaływania
Analizy kontrfaktyczne z wykorzystaniem grupy kontrolnej (nieskuteczni wnioskodawcy lub podmioty niekorzystające ze wsparcia).
Potencjalny moment pomiaru
Co najmniej dwukrotny pomiar – w połowie okresu realizacji interwencji oraz na etapie pomiaru końcowego (ewaluacja ex post).
Instytucja odpowiadająca za pomiar
IP FENG
Szacowany koszt pomiaru
Jak w przypadku wcześniej wskazanych analiz kontrfaktycznych

Źródło: Opracowanie własne

7. Metodologia badań dla perspektywy 2021-2027

7.1 Rekomendowane podejścia badawcze

W poprzedniej perspektywie finansowej 2014-2020 Komisja Europejska dokonała ujednolicenia podejścia badawczego dla ewaluacji realizowanych w ramach polityki

spójności. Jako ramowa do zastosowania wskazana została koncepcja podejścia opartego na teorii (*Theory Based Evaluation – TBE*). Uzupełniająco wytyczne dotyczące ewaluacji wskazywały również na wymóg zastosowania podejścia kontrfaktycznego (*Counterfactual Impact Evaluation – CIE*), jako właściwego do szacowania wpływu badanych interwencji i oceny ich skuteczności. Analogiczne zasady zastosowane zostały również w przypadku ewaluacji programów pomocy publicznej. Koordynator procesu na poziomie unijnym (DG Competition) jako optymalne wskazał podejście oparte na teorii z zastosowaniem rygorystycznych metod kontrfaktycznych do pomiaru efektów.

Podejście bazujące na ewaluacji wpływu opartej na teorii okazało się szczególnie trafne w przypadku badań dedykowanych programom i instrumentom wsparcia przedsiębiorstw. Stanowiło ono ramy kluczowych ewaluacji przeprowadzonych dla Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (m.in. ewaluacji systemu wyboru projektów, ewaluacji pomocy publicznej udzielanej w części PARP i NCBR oraz wielu innych). Perspektywa 2014-2020 była pierwszym okresem gdy podejście ewaluacji wpływu opartej na teorii zostało zastosowane na tak dużej skali. Pozwoliło to na kompleksowe odtworzenie i praktyczną weryfikację teorii zmiany większości instrumentów wdrażanych w ramach POIR. Do głównych czynników sprzyjających możliwości skutecznej realizacji wspomnianych procesów badawczych było przyjęcie przez zamawiających odpowiednio długiej perspektywy badawczej (w przypadku PARP ok. 1,5 roku, w przypadku NCBR ponad 3 lata) oraz efektywna i bezprecedensowa w swojej skali współpraca administracji i ewaluatorów z Głównym Urzędem Statystycznym (czynnik krytyczny dla możliwości zastosowania podejścia kontrfaktycznego).

Wysoka użyteczność ewaluacji opartej na teorii z jednoczesnym wykorzystaniem metod kontrfaktycznych wynika przede wszystkim z komplementarnego charakteru tych dwóch podejść badawczych. Zastosowanie podejścia kontrfaktycznego daje możliwość uzyskania rzetelnych i wiarygodnych informacji służących udzieleniu odpowiedzi na pytania „czy dane rozwiązanie – program/instrument - działa?”. Z kolei podejście oparte na teorii służy wyjaśnieniu i interpretacji obserwowanych zmian. Możliwe jest to poprzez proces weryfikacji zaistnienia zakładanych relacji przyczynowych, spełniania przyjętych założeń oraz analizy czynników kontekstowych. TBE umożliwia zatem udzielenie odpowiedzi na pytanie „dlaczego” dana interwencja przynosi (lub nie) zakładane rezultaty. Przekłada się to bezpośrednio na większą trafność i użyteczność formułowanych rekomendacji. Istotną zaletą podejścia opartego na teorii jest także jego rola w procesie organizacji i strukturyzacji procesów badawczych. Szczegółowe odtworzenie logiki badanego programu lub instrumentu na wczesnych etapach badania umożliwia i ułatwia zaplanowanie kolejnych jego faz, w tym m.in. dzięki trafnemu definiowaniu szczegółowych zagadnień i pytań badawczych niezbędnych w trakcie projektowania narzędzi.

Należy również podkreślić, że ujednoczenie standardów w zakresie ewaluacji na poziomie unijnym daje możliwość stosowania polityki publicznej opartej na dowodach (*evidence based policy*) dla europejskiej polityki spójności jako całości. Stąd możemy zakładać (co

potwierdzają także wyniki badań jakościowych zrealizowanych w ramach niniejszej ewaluacji), że podejście to będzie rekomendowane do stosowania także w kolejnej perspektywie. Tym bardziej, że zasady te mają charakter uniwersalny i stanowią ogólnie przyjęty standard przy ocenie instrumentów wsparcia przedsiębiorstw (choć oczywiście nie tylko). Znajdują one także uznanie wśród jednostek ewaluacyjnych. Ośmiu spośród dziesięciu badanych przedstawicieli jednostek ewaluacyjnych, oceniło zastosowane podejścia metodyczne w badaniach w pisanych do planu ewaluacji POIR jako dobre lub bardzo dobre.

Podsumowując, wyniki niniejszego badania jak i dotychczasowe doświadczenia z realizacji procesów badawczych w obszarze wsparcia Programu wskazują na zasadność kontynuacji stosowania i rozwijania ewaluacji wpływu opartej na teorii z zastosowaniem metod kontrfaktycznych również jako bazowego dla badań planowanych w kolejnym okresie programowania.

Uzupełniając do powyższych podejść, w ewaluacji FENG należy, analogicznie jak ma to miejsce w perspektywie finansowej 2014-2020, wykorzystywać modelowanie makroekonomiczne. Metoda ta pozwoli na oszacowanie skali łącznego oddziaływania interwencji na wskaźniki związane z innowacyjnością i działalnością badawczo-rozwojową oraz konkurencyjnością gospodarki (wskaźniki wymienione w rozdziale 6). Informacje te będą mogły być wykorzystane nie tylko do oceny skuteczności wsparcia, ale i jako jeden z istotnych elementów przekazu komunikującego efekty FENG opinii publicznej.

Narzędziem odpowiednim do oszacowania efektów wsparcia w ramach funduszy strukturalnych są modele DSGE, tj. modele dynamicznej, stochastycznej równowagi ogólnej (DSGE, ang. Dynamic Stochastic General Equilibrium) stanowiące jeden z fundamentów współczesnej ekonomii. Modelowanie wpływu funduszy na gospodarkę podzielone jest na dwa kroki:

- na podstawie danych przekazywanych przez MFIPR wyznaczana jest szacunkowa wartość środków unijnych (zarówno dane historyczne dotyczące rzeczywiście poniesionych wydatków, jak i prognozy dotyczące przyszłego wydatkowania);
- uzyskane w ten sposób szeregi przyjmują w modelu postać impulsów, za pomocą modelu symuluje się reakcję gospodarki na nie, co pozwala na oszacowanie ekonomicznych skutków wpływu funduszy unijnych.

To w jaki sposób oddziałują fundusze różni się w zależności od kategorii interwencji. Na przykład bezpośrednio wsparcie dla przedsiębiorstw zachęca je do inwestowania i akumulacji kapitału prywatnego, co pośrednio indukuje wzrost popytu na pracę i zatrudnienie, związanego z tym produktu i wynagrodzeń, jednocześnie przyczyniając się do spadku bezrobocia.

W załączniku do niniejszego raportu przedstawiamy kluczowe założenia modelu makroekonomicznego, które pozwolą na przygotowanie narzędzia umożliwiającego pomiar oddziaływania FENG na wymienione w rozdziale 6 wskaźniki strategiczne.

Modelowanie makroekonomiczne w wariacie minimum wykorzystane powinno zostać dwukrotnie, tj. w ramach ewaluacji śródkresowej oraz ewaluacji ex-post FENG. Wówczas należy je potraktować jako jedną z głównych metod badawczych służących ocenie efektów interwencji, kluczową dla oszacowania jej oddziaływania na innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Zastosowanie modeli makroekonomicznych pozwoli na zaprezentowanie symulacji uwzględniających zarówno scenariusze z funduszami, jak i scenariusz bez funduszy. Podejście to warto będzie uzupełnić analizami mikroekonomicznymi, pozwalającymi na oszacowanie bezpośrednich efektów wsparcia wynikających z realizacji konkretnych projektów. Połączenie tych dwóch perspektyw da pełniejszy obraz oddziaływania interwencji.

Dodatkowo, modelowanie makroekonomiczne – w oparciu o proponowany przez nas model DSGE – potraktować można również jako metodę cyklicznego pomiaru oddziaływania interwencji na wskaźniki wybrane do monitorowania rezultatów strategicznych FENG (opisanych w rozdziale 6). Wówczas analizy z wykorzystaniem modelu przeprowadzać można co 1-2 lata, rozpoczynając je po 2 latach od uruchomienia wsparcia z FENG (wyłączenia środków w ramach dofinansowanych projektów).

Szczegóły dotyczące modelu

Preferowany jest model klasy dynamicznej stochastycznej równowagi ogólnej (DSGE, ang. Dynamic Stochastic General Equilibrium), stanowiący fundament współczesnej makroekonomii. Jest to metodologia uwzględniająca dynamikę procesów gospodarczych, (D - dynamic) co oznacza, że reakcje podmiotów gospodarujących opisanych w modelu są podejmowane nie tylko w oparciu o bieżący stan gospodarki i instrumentów polityki, ale także przy uwzględnieniu oczekiwań co do kształtowania się sytuacji gospodarczej w przyszłości. Modele tej klasy są stochastyczne (S - stochastic) co oznacza, że decyzje ekonomiczne w modelu podejmowane są w warunkach niepewności oraz są zbudowane w paradygmacie równowagi ogólnej (GE - general equilibrium), tak więc podmioty gospodarujące reagując na pojawiające się w gospodarce impulsy ekonomiczne biorą pod uwagę także oczekiwania co do reakcji innych podmiotów, zaś wszystkie rynki w modelu oczyszczają się, równoważąc popyt z podażą i ustalając odpowiednie ceny względne. Metodologia DSGE integruje w jednej, spójnej metodologicznie teorii wiele gałęzi makroekonomii w tym: (1) teorię wzrostu gospodarczego, (2) teorię realnego cyklu koniunkturalnego, (3) ekonomię monetarną i teorię pieniądza, (4) nową ekonomię Keynesowską uwzględniającą nominalne i realne frykcje gospodarcze, (5) ekonomię pracy, (6) teorię finansów i rynków finansowych, (7) teorię handlu międzynarodowego i gospodarki otwartej, (8) ekonomię sektora publicznego i teorię wydatków publicznych i opodatkowania.

Model służący do oceny wpływu interwencji z funduszy unijnych na gospodarkę oraz na wskaźniki związane z procesem B+R oraz innowacyjnością powinien uwzględniać szereg elementów, mechanizmów i kanałów oddziaływania. Model powinien być wyposażony w

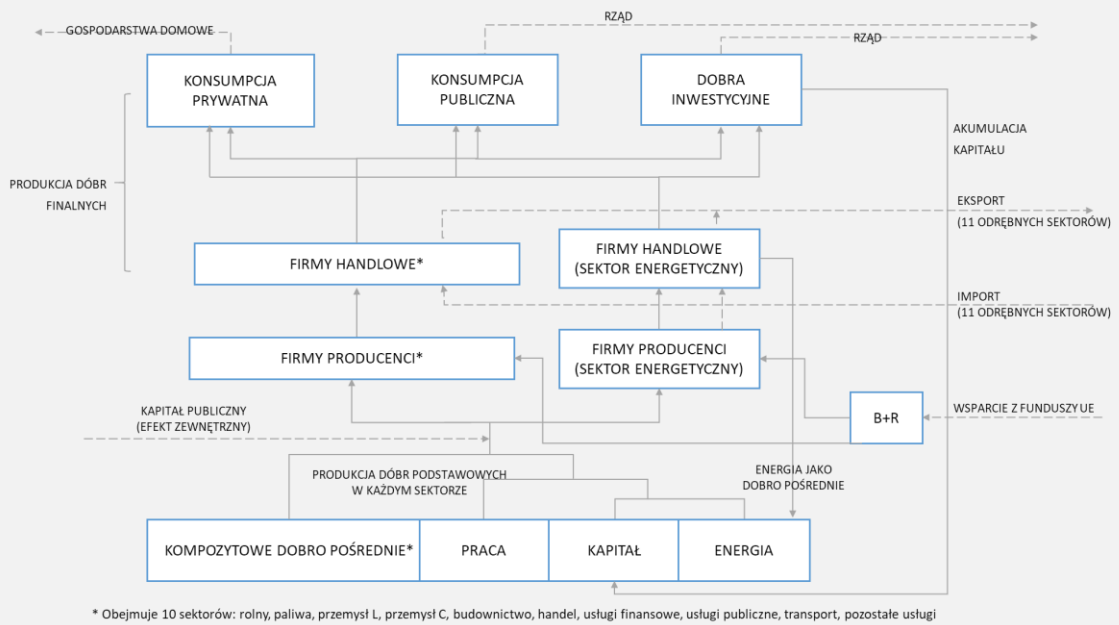
moduł opisujący kształtowanie się procesu B+R. W przypadku, gdy pewne wskaźniki dotyczące innowacyjności lub procesu B+R nie mogą być uwzględnione w podstawowej strukturze modelu (jądrze modelu), metodologia powinna być uzupełniona o moduł makroekonometryczny pozwalający na oszacowanie wpływu na te wskaźniki. Rynek pracy powinien być modelowany za pomocą mechanizmu dopasowań i poszukiwań (ang. search and matching) wraz z mechanizmem negocjacji płacowych Nasha zgodnie z pracami Mortensena i Pissaridesa. Metodologia ta jest zgodna z najnowszymi ustaleniami teoretycznymi i empirycznymi ekonomii pracy i dzięki niej możliwa będzie bezpośrednia analiza wpływu interwencji na bezrobocie i wynagrodzenia.

Model powinien uwzględniać podstawowe sektory gospodarki zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności, zaś zależności pomiędzy nimi powinny być zgodne z tablicami przepływów międzygałęziowych dostępnych dla Polski na stronach Głównego Urzędu Statystycznego. Takie podejście do modelowania struktury wielosektorowej umożliwia wiarygodne oszacowanie siły i kierunku rozprzestrzeniania się szoków pomiędzy sektorami, a w konsekwencji wielkości wartości dodanej w podziale na sektory oraz przepływy na rynku pracy pomiędzy sektorami.

Model powinien również opisywać wymianę handlową z zagranicą. Wymianie dóbr i usług towarzyszy wymiana kapitałowa (w postaci inwestycji zagranicznych, zakupu obligacji zagranicznych) między obszarem kraju i zagranicy. Model powinien uwzględniać również mechanizmy różnicowania dóbr na rynku krajowym i zagranicznym i dopuszczać modelowanie zmian kursu walutowego.

Model powinien również posiadać rozbudowany segment przedstawiający interwencję publiczną prowadzoną za pomocą wydatków publicznych pochodzących zarówno ze źródeł krajowych jak i zagranicznych (fundusze spójności UE. Model powinien uwzględniać kilka różnych sposobów wydatkowania środków: (m.in. na inwestycje w infrastrukturę, rozwój zasobów ludzkich, Wspieranie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, oraz szeroko rozumiane wsparcie sektora przedsiębiorstw).

Rysunek 3. Ogólny schemat modelu

Źródło: Opracowanie własne

Parametryzacja modelu stanowi jeden z kluczowych determinantów jego jakości i przydatności w analizach ilościowych. W modelu wyróżnić można wyrażenia zmienne w czasie (zmienne modelu) oraz stałe (parametry). W rezultacie proces kalibracji obejmuje dwa etapy: po pierwsze konieczny jest wybór struktury zmiennych i ich miar, a po drugie ustalenie wartości parametrów modelu.

Parametry opisujące statyczne własności modelu powinny być skalibrowane do najnowszych danych dostępnych dla Polski. Dotyczy to takich elementów jak przepływy międzygałęziowe pomiędzy sektorami, struktura sektorowa wartości dodanej, zatrudnienie w przekroju sektorowym, wielkość eksportu i importu, wielkości wpływów podatkowych w podziale na główne kategorie podatkowe (podatek PIT, CIT, VAT i inne). Z kolei parametry opisujące dynamiczne własności modelu powinny być ustalone w procedurze estymacji biorącej pod uwagę podstawowe szeregi czasowe dla gospodarki Polski takie jak: PKB, wartość dodana, zatrudnienie, eksport, import, płace, inwestycje, konsumpcja. Jakość modelu zostanie oceniona na podstawie stopnia dopasowania własności dynamicznych modelu do danych dla gospodarki Polski. W procesie oceny zostaną wzięte pod uwagę momenty rzędu drugiego (wariancja) dla składnika cyklicznego szeregów makroekonomicznych dla Polski oraz ich odpowiedników dla gospodarki modelowej.

Podstawowym źródłem danych historycznych do kalibracji modelu będą zestawienia publikowane przez Główny Urząd Statystyczny, Eurostat, Ministerstwo Finansów oraz Narodowy Bank Polski. Informacje te będą wykorzystane do estymacji i kalibracji parametrów strukturalnych modelu a także określenia wpływu funduszy unijnych na

zmienne makroekonomiczne. Surowe dane zostaną poddane odpowiedniej obróbce, a więc w razie potrzeby będą odsezonowane bądź oczyszczone.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Frank Smets and Raf Wouters. An estimated dynamic stochastic general equilibrium model of the euroarea. Journal of the European Economic Association, 1:1123–1175, 2003.; Jones, C. I. (1995). R & D-based models of economic growth. Journal of political Economy, 103(4), 759-784.

8. Dane w badaniach ewaluacyjnych

8.1 Dane z systemów monitorowania

Proces monitorowania realizacji programów perspektywy 2014-2020 bazuje na informacjach gromadzonych w Centralnym systemie teleinformatycznym SL2014 (SL2014 lub SL). Doświadczenia z procesu ewaluacji POIR³¹ wskazują na wysoką użyteczność tych danych, przy jednoczesnym zachowaniu ich wysokiej jakości i spójności. Na uwagę zasługuje również fakt ich dostępności, w tym szeroki zakres informacji udostępnianych publicznie, co umożliwia realizację rozmaitych analiz, bez konieczności generowania dodatkowych kosztów transakcyjnych związanych z procesem ich pozyskiwania. Wszystkie powyższe cechy SL2014 należy utrzymać również w kolejnej perspektywie.

Uzupełnienie do SL2014, stanowią Lokalne systemy informatyczne – prowadzone przez PARP i NCBR. Ponownie jakość gromadzonych w nich danych – z perspektywy potrzeb ewaluacji – należy ocenić wysoko. Za pewną wadę należy jednak uznać nieco niższy poziom spójności gromadzonych danych. Dla przykładu informacje o wynikach z etapu oceny wniosku o dofinansowanie gromadzone są przez poszczególne instytucje w nieujednolicony sposób. Wprowadza to istotne, techniczne utrudnienia w przypadku prób uogólniania lub agregacji szczegółowych ustaleń z procesu oceny. Choć działanie to nie stanowi pierwszej potrzeby, to wskazane byłoby dążenie do zapewnienia rozwiązań, które gwarantowałyby jednolity standard gromadzenia danych przynajmniej w tym zakresie. Należy również podejmować dalsze działania służące podnoszeniu jakości gromadzonych danych w systemach monitorowania, przez co rozumieć należy również zastosowanie odpowiednich procedur, w tym w zakresie kontroli jakości gromadzonych danych, opracowanie kompleksowych instrukcji, słowników itd. Znaczenie tej kwestii rośnie zwłaszcza w kontekście przyjętej demarkacji dla I osi priorytetowej FENG, w której PARP i NCBR realizować będą de facto wsparcie o tym samym lub bardzo zbliżonym charakterze.

Jednocześnie przeprowadzone badania wskazują na uzasadnione wprowadzenie dwóch dodatkowych udoskonaleń w systemie monitorowania centralnego (tj. w następcy systemu SL2014), w ramach perspektywy 2021-2027, w tym w szczególności:

³¹ Analiza nie brała pod uwagę elementów związanych z oceną systemu, z perspektywy jego użytkowników, w tym w szczególności beneficjentów POIR.

- Należy rozszerzyć zakres gromadzonych informacji o dane wszystkich odbiorców ostatecznych wsparcia. Mamy tu na myśli w szczególności podmioty otrzymujące wsparcie w projektach o charakterze grantowym, projektach realizowanych przez pośredników finansowych oraz projektach wdrażanych przez instytucje otoczenia biznesu i klastry. Aktualnie dane przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia POIR, lecz niemających formalnie statusu beneficjenta (por. uczestnicy projektów działania 2.5 lub poddziałania 2.3.3 POIR) nie są gromadzone w ramach SL i dostęp do nich jest utrudniony. Podobna sytuacja miała miejsce w Działaniu 4.4. POIR. Początkowo beneficjentem projektów pozakonkursowych w tym działaniu była Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, wdrażająca projekty na rzecz sfery B+R. Zawarte przez FNP (z firmami i organizacjami badawczymi) umowy wsparcia działalności B+R początkowo były dostępne tylko w systemie informatycznym Fundacji, zaś pojawiły się w SL 2014 dopiero w 2018 r., gdy FNP rozpoczęła pełnienie roli Instytucji Wdrażającej dla tego działania.
- Problem rozproszenia wykazów podmiotów, wspartych z funduszy strukturalnych UE, dotyczy także projektów, w których ostateczni odbiorcy (np. przedsiębiorcy) uzyskują wsparcie w formie instrumentów finansowych (pożyczkowych, gwarancyjnych, kapitałowych dystrybuowanych przez pośredników finansowych). Największe problemy występują ze zdobywaniem danych kontaktowych do ostatecznych odbiorców „masowych” instrumentów dłużnych oferowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych, co do zasady danymi dysponują tylko pośrednicy finansowi. Biorąc pod uwagę to, że w FENG obecnie planowane są tylko instrumenty kapitałowe i gwarancyjne, nie powinno być większych problemów z pozyskaniem danych, sądzymy jednak, że należy rozważyć zbieranie takich danych centralnie, w postaci przynajmniej podstawowych danych o firmie i o wielkości otrzymanego finansowania (wielkość wejścia kapitałowego, wielkość gwarancji), a nie tylko na poziomie pośrednika finansowego/menedżera funduszy.
- Powyższy problem nie jest naturalnie nowy – jego świadomość pojawiła się już w pierwszym okresie wydatkowania funduszy europejskich w Polsce (2004-2006). Niestety nie doczekał się rozwiązania i „dziedziczony jest” z perspektywy na perspektywę. Problem ten ma również charakter systemowy, bowiem pojawia się na poziomie programów regionalnych, w których jak wskazano ujawnia się nawet z większą mocą. Dotyczy to zwłaszcza projektów grantowych z CT1, wdrażanych przez podmioty niepełniące formalnie funkcji IP/IW. W tej sytuacji poszczególne podmioty gospodarcze nie są bezpośrednio widoczne z poziomu SL (ujmowane są jedynie na poziomie agregatu – tj. instytucji-beneficjenta przyznającego granty). Sytuacja ta powinna ulec zmianie. System monitorowania powinien zapewniać dostęp do danych na temat wszystkich odbiorców wsparcia, niezależnie od poziomu na jakim to wsparcie jest udzielane.

- Inną kwestią jest zapewnienie w systemie informatycznym aktualnych danych kontaktowych do beneficjentów. Zatem przy okazji wypełniania wszelkich wymaganych sprawozdań podmiot powinien podawać następujący zestaw aktualnych danych: (i) nazwa podmiotu, (ii) telefon do podmiotu, (iii) imię, nazwisko i funkcja osoby kontaktowej ws. projektu, (iv) telefon i adres e-mail do osoby kontaktowej. Zwracamy na to uwagę, gdyż z doświadczenia badawczego widzimy, że choć pozyskanie danych kontaktowych wnioskodawców na ogół nie nastręcza większych problemów, to uzyskanie przedstawionego powyżej aktualnego zestawu danych beneficjentów okazywało się trudne. Ponadto jako wartościowym rozszerzeniem byłoby uzupełnienie danych kontaktowych kierownika projektu B+R, a optymalnie również personelu merytorycznego zaangażowanego w realizację projektu o nr ORCID (o ile taki posiadają). Informacja ta pozwalałaby na analizy w zakresie przepływów pracowników, w tym z sektora nauki do przemysłu.
- Należy rozważyć rozszerzenie zakresu danych gromadzonych w ramach systemu SL o informacje dotyczące obciążenia poszczególnych podmiotów badaniami ewaluacyjnymi. W celu minimalizacji obciążeń administracyjnych, proponujemy by w systemie monitorowania gromadzone były informacje, które pozwoliłyby ocenić, czy dany podmiot brał udział w badaniach ewaluacyjnych. Taka informacja byłaby podstawą do podejmowania decyzji, o tym czy dany podmiot powinien wziąć udział w kolejnych ewaluacjach, w szczególności w sytuacji ich znaczącej intensyfikacji. Wprowadzenie dodatkowej informacji do systemu mogłoby odbywać po każdym badaniu. Wykonawca badania byłby zobligowany do przekazania zamawiającemu wykazu podmiotów, które wzięły udział w badaniu. Naturalnie przekazanie danych powinno uwzględniać wymogi związane z anonimizacją oraz ochroną danych osobowych. Optymalny zakres danych gromadzonych w SL obejmuje informację o fakcie i roku w którym dany podmiot uczestniczył w badaniu. Minimalny zakres to informacja o samym fakcie badania, przy czym każdy kolejny fakt udziału w ewaluacji powinien być również odnotowany, czy to poprzez nadpisanie wcześniejszej informacji, czy też poprzez nowy zapis w bazie danych. Informacje o uwzględnieniu danego podmiotu w badaniach powinny być każdorazowo przekazywane wykonawcom ewaluacji. Jednocześnie informacja ta mogłaby służyć do monitorowania wywiązywania się poszczególnych podmiotów z obowiązków związanych z monitorowaniem i ewaluacją.

8.2 Rejestry i dane statystyki publicznej

W perspektywie 2021-2027, w ramach ewaluacji FENG, należy również kontynuować i intensyfikować wykorzystanie danych rejestrowych oraz gromadzonych w ramach systemu statystyki publicznej. W drugim przypadku, w perspektywie 2014-2020 udało się nawiązać efektywną współpracę z GUS na etapie ewaluacji badania pomocy publicznej udzielanej

zarówno w ramach POIR jak i za pośrednictwem RPO³². Przeprowadzone badania przyniosły bardzo cenną wiedzę na temat skuteczności wsparcia przedsiębiorstw w obszarze działalności innowacyjnej, w tym B+R. Ich szczególna wartość polega na zastosowaniu rygorystycznego podejścia metodycznego, co możliwe było właśnie dzięki dostępowi do rzetelnych i przekrojowych danych, gromadzonych oraz analizowanych przez GUS. Możliwość połączenia informacji o beneficjentach ze sprawozdawczością GUS, pozwoliło dokonać kompleksowej oceny skuteczności POIR. Wiązało się to również z ograniczeniem kosztów badania oraz odciążeniem beneficjentów z dodatkowych obowiązków sprawozdawczych.

Zwłaszcza w kontekście ostatniego zagadnienia, należy w perspektywie 2021-2027 podjąć działania, które pozwolą w większym stopniu wykorzystywać w badaniach dane pochodzące z rejestrów publicznych. Sprzyjają temu zmiany związane z postępującymi procesami cyfryzacji polskiej administracji publicznej. Mamy tu w szczególności na myśli dane gromadzone i udostępniane w ramach Krajowego Rejestru Sądowego, które obejmują sprawozdania finansowe przedsiębiorstw. Od kilku już lat są one przedstawiane w wystandaryzowanej postaci (pliki w formacie xml). Znane są już pierwsze doświadczenia ich wykorzystania, m.in. w ramach przywoływanego badania pomocy publicznej PARP. Sądzymy, że dane te powinny stanowić stały element systemu monitorowania i oceny w ramach programów wsparcia przedsiębiorstw przyszłej perspektywy finansowej.

Jednocześnie konieczne jest podjęcie kilku działań, które pozwolą w pełni korzystać z potencjału tych danych. W przypadku danych KRS problemem pozostaje bowiem ich „masowe” pozyskanie dla większej grupy jednostek. Dane są co prawda upubliczniane i nie ma problemu z analizą pojedynczych sprawozdań, czy nawet ich grupy. Jednak staje się to kłopotliwe i czasochłonne w przypadku większych zbiorowości. Z tego powodu należałoby podjąć kroki w celu nawiązania formalnej współpracy między MFiPR a Ministerstwem Sprawiedliwości, które zarządza systemem eKRS³³. W minimalnym zakresie efektem współpracy powinna być możliwość pozyskania „kompletu” złożonych sprawozdań, dla wyszczególnionej grupy podmiotów. W wariantcie optymalnym, warto rozważyć realizację wspólnego projektu informatycznego, którego efektem byłoby opracowanie dedykowanego API, które umożliwiłoby poszczególnym instytucjom pozyskiwanie pożądaných danych w zautomatyzowany sposób.

Niezależnie od powyższych działań, należy wziąć pod uwagę również aktualnie realizowane przedsięwzięcia, zmierzające do wypracowania rozwiązań systemowych, jeśli chodzi o

³² Mamy tu na myśli: *Badanie ewaluacyjne pomocy publicznej udzielanej w ramach Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju; Ewaluację pomocy publicznej PARP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 oraz Ewaluację regionalnej pomocy inwestycyjnej w zakresie celu tematycznego 3 w obszarze wzmocnienia konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020.*

³³ Por. [Link do serwisu eKRS.](#)

wykorzystanie danych rejestrowych. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim projekt Zintegrowanej Platformy Analitycznej (ZPA), realizowany jako projekt systemowy w ramach POPC, przy wsparciu Uniwersytetu Warszawskiego oraz Szkoły Głównej Handlowej. Rezultaty prac w zakresie ZPA, powinny docelowo być obecne również w ramach działań realizowanych w obszarze FENG. Przy czym działania w tym zakresie powinny być podejmowane na poziomie KJE (w tym zakresie odbyły się już wstępne spotkania robocze).

Wzrost dostępu do wysokiej jakości danych, pochodzących z rejestrów publicznych oraz danych administracyjnych, to również okazja do zmiany podejścia w sposobie traktowania przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia publicznego, w ramach poszczególnych programów operacyjnych. Aktualne podejście koncentruje się na postrzeganiu danej firmy przez pryzmat beneficjenta danego programu / czy wręcz dofinansowanego projektu. Przedstawiciele wybranych instytucji odpowiedzialnych za realizację POIR wskazują, że biorąc pod uwagę wieloletni horyzont proinnowacyjnych polityk publicznych w Polsce, warto np. na wzór instytucji bankowych, traktować beneficjenta jako klienta systemu. W systemie tym powinniśmy gromadzić informacje o wspartym podmiocie nie tylko w momencie realizacji danego projektu oraz w okresie jego trwałości, ale również w okrasach pomiędzy kolejnymi projektami. Podejście takie pozwoli wyjść poza ramy poszczególnych perspektyw finansowych oraz umożliwi pełniejsze spojrzenie na efekty realizowanych polityk publicznych (w skali globalnej jak i indywidualnej). Zakładając, że działania w tym zakresie bazowałyby w całości na danych zastanych, nie powinny one generować istotnych dodatkowych obciążeń administracyjnych.

8.3 Dane pierwotne

Niezależnie od postulatów zwiększania wykorzystywania danych zastanych w ewaluacji, przeprowadzone przez nas badania wskazują na potrzebę kontynuacji w przyszłej perspektywie finansowej dedykowanych badań sondażowych, na grupach podmiotów wspieranych (lub ubiegających się o wsparcie) w ramach FENG. Na kontynuację zasługuje zarówno badanie PARP (Barometr Innowacji PARP) oraz badanie NCBR (B+Radar). Powinny one co do zasady stanowić uzupełniające źródło danych, względem dostępnych danych zastanych. Choć zdajemy sobie ze skali wyzwania, to kluczowe będzie również zintegrowanie tych źródeł danych w celu wyeliminowania sytuacji, w której jeden podmiot jest proszony o udzielenie tej samej informacji w więcej niż jednym miejscu³⁴.

Badanie ankietowe skutecznych i nieskutecznych wnioskodawców działań wdrażanych przez NCBR dostarczyło rzetelnych danych o sytuacji wyjściowej i dynamice zmian w obu grupach respondentów. Było to możliwe dzięki wdrożeniu przemyślanego systemu realizacji, pozwalającego na kilkukrotne zebranie informacji od tych samych respondentów i

³⁴ Jest to zasada powszechnie przyjęta w GUS. Docelowo powinna obowiązywać ona we wszystkich jednostkach administracji publicznej.

wykorzystaniu precyzyjnego wielotematycznego kwestionariusza, umożliwiającego porównywanie wyników pomiędzy poszczególnymi rundami ankietyzacji.

Także w przypadku badań ankietowych realizowanych w ramach Barometru Innowacyjności przeprowadzanych wśród beneficjentów instrumentów wdrażanych przez PARP można mówić o ich dużej wartości dodanej. Są one użytecznym i usystematyzowanym źródłem informacji dla zarządzających o przebiegu i efektach programu. Barometr dostarcza także unikatowych informacji o sektorze przedsiębiorstw jako takim, w tym w szczególności w zakresie aktywności innowacyjnej polskich firm oraz ich bieżącej sytuacji ekonomiczno-finansowej.

Niemniej, w toku realizacji obu badań pewne kwestie okazały się problematyczne i warto zwrócić na nie uwagę planując podobne przedsięwzięcia w kolejnym okresie programowania.

- W przypadku Barometru Innowacyjności PARP należałoby rozważyć rozszerzenie zakresu respondentów o nieskutecznych wnioskodawców. Doświadczenie z badania ankietowego NCBR wskazują na dużą użyteczność danych zbieranych od firm, które wnioski składały, ale nie uzyskały wsparcia w ramach programu. Dotyczy to w szczególności informacji dotyczących dalszych losów planowanych przedsięwzięć (czy projekt został zrealizowany, w jakim czasie i w jakim zakresie). Umożliwia to przeprowadzanie bieżącej oceny skali występowania efektu zachęty dla poszczególnych instrumentów wsparcia.
- W przypadku prowadzenia jednoczesnego pomiaru beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców kluczowej jest określenie statusu respondenta. Chociaż taka dychotomia wydaje się być oczywista, to faktycznie z określeniem statusu w ramach badania NCBR były problemy, z których część udało się przewidzieć na etapie planowania badania (np. jaki status przypisywać wielokrotnym wnioskodawcom, którzy startowali o dofinansowanie z różną skutecznością). Część jednak pojawiła się w momencie przygotowania baz do wysyłki ankiet. W niektórych przypadkach okazało się, że jednoznaczne określenie statusu tuż po ogłoszeniu wyników konkursów jest niemożliwe. Wynikało to między innymi z przeciągania procedur przez wpisywanie projektów na listy rezerwowe, składanie odwołań, przedłużające się negocjacje i formalności przed podpisaniem umowy (nieraz wielomiesięczne), rezygnacje z podpisania umowy czy rozwiązywanie umów. Wpływało to m.in. na wydłużenie momentu uruchomienia badania ze względu na konieczność wyjaśnienia pojawiających się wątpliwości oraz potrzebę ręcznej korekty statusów w przekazanych bazach. W pojedynczych przypadkach, gdy wyjaśnienie statusu wnioskodawcy było niemożliwe otrzymywał on ankietę w późniejszym terminie, wtedy, gdy znana była informacja na temat tego czy stał się on beneficjentem czy nieskutecznym wnioskodawcą. W przypadku kontynuacji podobnego podejścia badawczego w kolejnym okresie programowania konieczne jest wypracowanie

odpowiednich rozwiązań, aby uniknąć tego typu sytuacji. Można np. przeprowadzić pomiaru bazowy w postaci obligatoryjnych formularzy na etapie składania wniosku, zbierać na tym etapie analogiczne dane od wszystkich wnioskodawców, a dopiero przy kolejnym pomiarze różnicować ich na skutecznych i nieskutecznych aplikujących, dedykując im oddzielne narzędzia badawcze.

- Tam, gdzie to możliwe, w badaniach ankietowych warto ograniczać liczbę informacji zbieranych od respondentów. W kwestionariuszach wykorzystywanych w badaniu pomocy publicznej udzielanej przez NCBR zbierano dane, powielające informacje dane dostępne z systemu sprawozdawczości co niepotrzebnie rozbudowywało ankietę i zniechęcało respondentów. Podobne efekty przynosiły pytania o wyniki finansowe, które przynajmniej częściowo pokrywały się z danymi zbieranymi w formularzach GUS, które beneficjenci przedkładali do NCBR. Dodatkowo, jakość pozyskanych w ten sposób danych budziła wątpliwości. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku Barometru Innowacyjności PARP. Także tutaj należałoby rozważyć zmniejszenie ilości informacji zbieranych od respondentów, w tym w szczególności informacji dostępnych w bazach monitoringowych (LSI). W przypadku danych finansowych należałoby rozważyć wykorzystanie danych zewnętrznych dostępnych np. w rejestrach KRS (por. poniżej).
- Zbierając dane finansowe warto zaprojektować badanie tak, aby możliwe było zbieranie najnowszych informacji, które przedsiębiorstwa przygotowują do sprawozdań finansowych. Innym istotnym problemem w badaniu NCBR była bowiem asynchronizacja terminów pomiarów. Przyjęty algorytm określający moment przeprowadzenia drugiego i trzeciego pomiaru nie pokrywał się z odniesieniem do roku $n+2$ i $n+3$ (oznaczającym odpowiednio 2 i 3 lata od złożenia wniosku). Przykładowo ankietowani po raz drugi lub trzeci, którzy kwestionariusz wypełniali w IV kwartale danego roku³⁵ dysponowali danymi jedynie za poprzedni zamknięty rok kalendarzowy. W tej sytuacji w znacznej mierze dochodziło do pomijania tego co wydarzyło się w pierwszych trzech kwartałach danego roku lub pozyskiwano dane niepełne za bieżący rok (np. do października/listopada lub szacunki). Wpływało to negatywnie na jakość pozyskiwanych danych. Jednym z możliwych rozwiązań problemu niskiej jakości danych finansowych może być podjęcie próby wykorzystania danych KRS do zasilania wyników badań ankietowych realizowanych przez NCBR i PARP (por. część raportu dot. danych KRS). Zasilanie wyników badań danymi KRS może być realizowane w ramach właściwego badania ankietowego (za wprowadzenie danych z KRS odpowiedzialny jest respondent) lub po jego zakończeniu (poprzez łączenie baz wynikowych z bazami KRS). W obu przypadkach na etapie organizacji i tworzenia harmonogramów badań należy wziąć po uwagę konieczność synchronizacji procesu badawczego z procesem

³⁵ Zgodnie z przyjętym harmonogramem badania pomiary drugi i trzeci prowadzone były w II lub IV kwartale roku przypadającego 2 (drugi pomiar) lub 3 (trzeci pomiar) lata od złożenia wniosku.

zbierania danych w KRS (dane dla każdego roku „n” zbierane są do końca czerwca roku następnego tj. n+1 i publikowane do końca roku n+1).

- W przypadku tego typu długookresowych i cyklicznych badań ankietowych należy rozważyć wyraźne rozdzielenie fazy zbierania danych i prezentowania wyników badania od fazy ich analizy, w tym z wykorzystaniem uzupełniających danych ilościowych i jakościowych. Aby zwiększyć użyteczność oraz zakres wykorzystania danych i wyników uzyskanych w ramach badań ankietowych należałoby rozważyć uzupełnienie procesów o dodatkową fazę polegającą na przeprowadzaniu pogłębionych analiz dla wybranych instrumentów lub zagadnień. Na przykład w przypadku Barometru Innowacyjności do końca każdego roku prezentowane byłyby wyniki badań ankietowych (w ramach raportów bieżących i rocznych) i na tej podstawie identyfikowano by obszary do pogłębionych analiz przeprowadzanych w roku następnym poprzez odpowiednie dostosowanie ankiet w samym Barometrze ale także w wykorzystaniem dodatkowych danych ilościowych (kontekstowe, GUS, KRS) i jakościowych (studia przypadków, wywiady z przedsiębiorcami, fokusy, inne analizy i badania itp.) .)

9. Komunikacja wyników ewaluacji

9.1 Znaczenie praktyczne ewaluacji – kształtowanie efektywnych sposobów komunikacji wyników badań

Komunikacja wyników ewaluacji stanowi szczególny obszar problemowy, bowiem decyduje o praktycznym wykorzystaniu wyników przeprowadzonych badań. Nieprawidłowe ukształtowanie tego elementu w całym procesie, obejmującym etap projektowania badań, następnie ich realizację, aż po publikację wyników i dyskusję nad nimi, czyni wysiłek badawczy i poświęcone ewaluacji środki straconymi. Inaczej mówiąc, badania ewaluacyjne mają sens nie jako „działanie dla działania”, ale jako narzędzie dające możliwość praktycznego wykorzystania rezultatów badań, a więc stosownie do ustalonych celów badania oraz sformułowanych na jego potrzeby pytań badawczych. To zaś w bardzo dużej mierze zależy od przyjętych mechanizmów i skuteczności działania tego narzędzia, przede wszystkim, jeśli chodzi o komunikowanie ustaleń badań ewaluacyjnych tj. formułowanych w ich ramach wniosków i odpowiadających im rekomendacji, których bazę stanowią pytania badawcze.

W związku z powyżej sformułowanymi tezami, postawić można kilka kluczowych pytań, związanych z projektowaniem, następnie zaś realizacją skutecznego procesu komunikowania wyników badań. Pytania te są następujące:

- Jak komunikować wyniki badań?
- W jaki sposób (za pomocą jakich rozwiązań) zwiększać można zrozumiałość raportów ewaluacyjnych?

- Jakie narzędzia mogą efektywnie zapewnić zrozumiałą co do ustaleń treść głównych ustaleń badawczych dla różnych interesariuszy ewaluacji – np. decydentów, beneficjentów korzystających z interwencji publicznej, która jest ewaluowana, osób zaangażowanych we wdrażanie ewaluowanych instrumentów interwencji, czy wreszcie ciał typu „komitety monitorujące”?
- Jakie mechanizmy / rozwiązania posłużyć mogą do intensyfikacji „dzielenia się wiedzą” wśród interesariuszy ewaluacji, w tym osób zaangażowanych w zarządzanie wsparciem publicznych w ramach realizowanych programów?

Niniejsza część raportu stanowi próbę udzielenia odpowiedzi na powyższe pytania. Posłużą do tego ustalenia płynące z niniejszego badania, które opieramy na różnych źródłach badawczych. Stanowią je, zarówno zidentyfikowane krajowe i zagraniczne dobre praktyki w zakresie konstruowania raportów ewaluacyjnych i komunikowania ich wyników³⁶, ustalenia z warsztatu poświęconego zagadnieniom prezentacji i komunikowania wyników badań, wywiady dotyczące tych zagadnień, jak również wskazania i propozycje odzwierciedlane w literaturze przedmiotu (choć trzeba tu zaznaczyć, że sfera analitycznych źródeł zastanych w tej sferze jest zasadniczo uboga).

9.2 Efektywna komunikacja w oparciu o czytelne raporty ewaluacyjne

Produktem każdego przedsięwzięcia ewaluacyjnego jest szczegółowy raport z badania (ewaluacji). Celem tego opracowania jest podsumowanie wyników przeprowadzonych badań. Każdy tego rodzaju dokument prezentuje główne ustalenia badawcze, wnioski i rekomendacje. Elementy te stanowić powinny ostatecznie przedmiot komunikowania wobec określonych interesariuszy ewaluacji, jak i stanowić przedmiot dyskusji nad rekomendacjami, przede wszystkim dopracowującej sposoby ich wdrażania. Oczywistym jest wreszcie, że komunikacja i dyskusja nad prezentowanymi w raporcie wynikami będzie tym bardziej skuteczna i efektywna, im bardziej raport ewaluacyjny będzie czytelniejszy i zrozumiały (co często jest też związane z utrzymaniem jego sensownej objętości). Przy czym, kluczowym elementem, niezbędnym do skutecznej komunikacji wyników jest odpowiednio sporządzone streszczenie / podsumowanie wyników ewaluacji³⁷.

³⁶ Kluczowe znaczenie mają tutaj zidentyfikowane przypadki i opracowane ich studia w fazie „raportu częściowego”. Materiał ten obejmuje pięć przypadków, wybranych spośród kilkudziesięciu zidentyfikowanych i przeanalizowanych dla celów niniejszej metaewaluacji (dwa dotyczące Polski, a trzy obrazujące doświadczenia zagraniczne), obrazujących sposoby sporządzania raportów badawczych, wyposażania ich w rozwiązania podnoszące użyteczność i atrakcyjność opracowań i wreszcie komunikowania ich wniosków (Raport częściowy „Metaewaluacja wyników badań Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 – Wnioski i zarys Planu Ewaluacji dla perspektywy 2021-2027”, raport z 8 września 2020 r., s. 86-103).

³⁷ Jest to jedno z głównych ustaleń warsztatu kreatywnego, przeprowadzonego w ramach niniejszego badania (warsztat w dniu 4 września 2020 r.). Konkluzje z warsztatu wskazują, że zdaniem odbiorców ewaluacji, główny deficyt sporządzanych obecnie raportów tkwi właśnie w ich streszczeniach / podsumowaniach, które często nie oddają istoty wyników prowadzonych ewaluacji. Z oczywistych powodów, komunikowanie prezentowanych w ten sposób wyników często okazuje się mało skuteczne. W rezultacie, konieczne jest zapoznanie się z całym raportami, co zazwyczaj – z uwagi na ich objętość – bywa trudne i nie jest zachęcające.

Oczywiście, podkreślić należy również, że w praktyce nie ma raportów idealnych. Tym niemniej, pomimo braku wzorców idealnych, można zidentyfikować rozmaite dobre praktyki w zakresie konstruowania raportów³⁸, które ostatecznie zapewniają skuteczne możliwości ich komunikowania. Wszystkie one, o ile uda się je uwzględnić w konkretnym opracowaniu, przyczynią się do jego udoskonalenia, co w rezultacie ułatwi komunikowanie wyników i rekomendacji oraz ich dyskusowanie.

Wobec powyższego, mając na celu doskonalenie raportów ewaluacyjnych, wskazać można na pewne dobre praktyki w tym zakresie. Sądzimy, że wszystkie one mogłyby stanowić standard / wzorzec do naśladownictwa w zakresie sporządzanych podsumowań / streszczeń projektów ewaluacyjnych. Poniżej, uwzględniając przeprowadzone analizy, przedstawiamy trzy rozwiązania, które uznajemy za godne uwagi.

1. Dobrym przykładem zapewnienia przejrzystości i czytelności wyników badania jest podejście, w którym wyniki badania prezentowane są w zapewniającej bardzo jasny przekaz strukturze, obejmującej³⁹:
 - Zaprezentowanie kontekstu badania,
 - Zaprezentowanie celu szczegółowego / pytania badawczego⁴⁰, z komentarzem na temat znaczenia celu szczegółowego / pytania badawczego (w tym: wskazanie, co było przedmiotem poszukiwań oraz, co zostało zrobione, aby możliwa była realizacja celu szczegółowego / udzielenie odpowiedzi na pytanie badawcze,

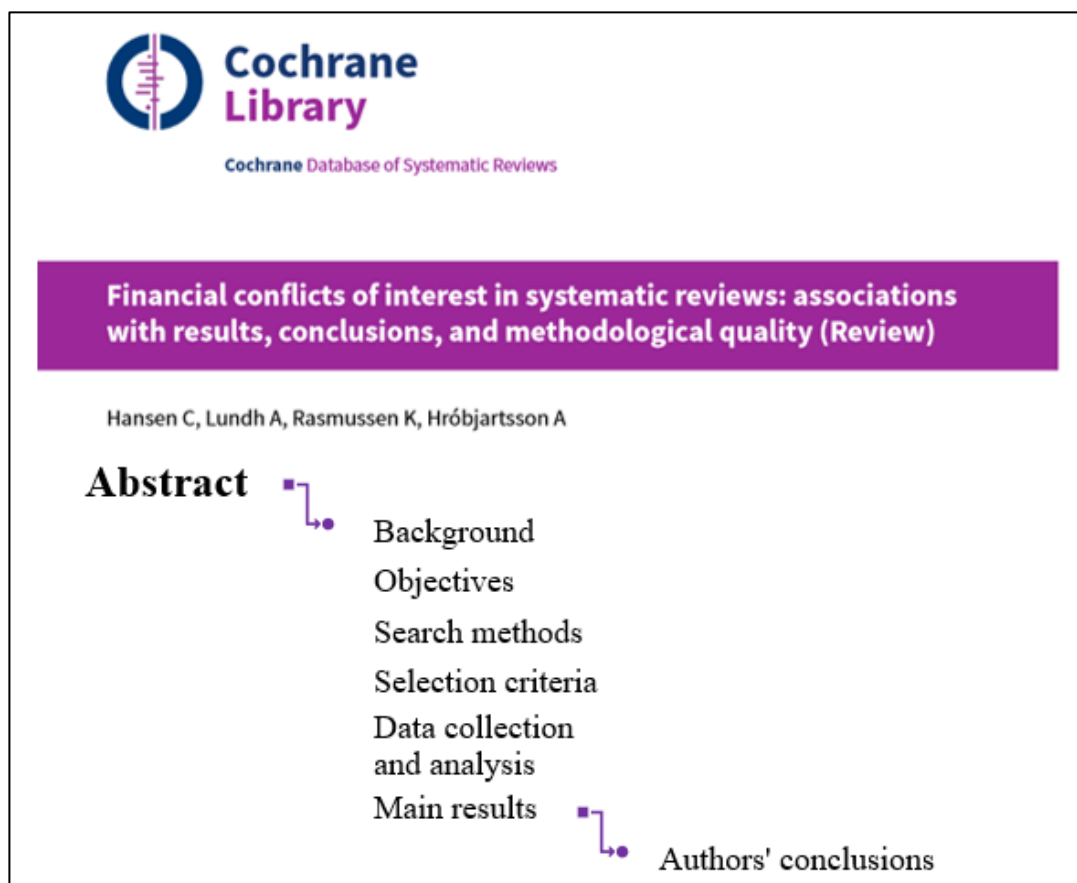
³⁸ Przykładowo, za bardzo dobre kompendium wiedzy na temat konstruowania raportów z badań, stanowi opracowanie (praca zbiorowa) „Raport idealny. Poradnik dla profesjonalistów oraz wyniki badań”, Polskie Towarzystwo Badaczy Rynku i Opinii, Warszawa 2012, zob. [PTBRiO raport idealny](#). Opracowanie to przedstawia dobre praktyki, dotyczące tworzenia raportów marketingowych. Oparte zostało o badania odbioru raportów, reprezentowane przez rozmaite gremia profesjonalistów / interesariuszy tj. przez klientów zlecających badania, decydentów wykorzystujących informacje z badań w swoich organizacjach, pracowników instytutów badawczych, doradców oraz pracowników mediów odpowiedzialnych za wybór, opracowywanie i dalsze udostępnianie wyników badań. Szczególnie interesującym elementem tego opracowania jest zawarty w nim schemat „ścieżki tworzenia dobrego raportu” (s. 61), który stanowi rodzaj całościowego podsumowania zidentyfikowanych dobrych praktyk, opisującego przemyślany proces tworzenia raportu, który będzie maksymalizował jego użyteczność dla zamawiającego badanie. Sądzimy, że schemat ten (być może z pewnymi, ale niewielkimi modyfikacjami) nadaje się do stosowania również w przypadku badań ewaluacyjnych, dotyczących polityk publicznych.

³⁹ Odwołujemy się tu do praktyki prezentacji wyników badania stosowanej przez uznaną na świecie organizację ([Campbell Collaboration](#)), której misją jest zwiększanie wykorzystania danych / dowodów w podejmowaniu decyzji. Przykładowa struktura prezentacji wyników zob. badanie [Szybkie testy – przykład](#), 26.08.2020 r. oraz badanie [Financial conflicts of interest – przykład](#), 5.08.2019 r. Struktura ta jest konsekwentnie stosowana w prezentacji wyników badań / ewaluacji.

⁴⁰ Prezentowana struktura odnosić się może zarówno do celów szczegółowych, jak i konkretnych pytań badawczych. W tym drugim wariancie, dotyczyć będzie raczej ewaluacji o ograniczonej liczbie (kilku) syntetycznych pytań badawczych. Niezależnie od wariantu, kluczowe znaczenie będzie mieć zachowanie prostoty udzielanych odpowiedzi / prezentowanych konkluzji. Wydaje się, że podejście to może być szczególnie przydatne w przypadku prezentacji wyników badania wobec interesariuszy nie mających szczególnie dobrego rozeznania w metodyce ewaluacji oraz tych, którym (z różnych względów) trudno jest szczegółowo zapoznać się z pełnym raportem ewaluacyjnym. W sumie jednak, są to cechy charakterystyczne dla większości potencjalnych odbiorców ewaluacji.

- Przedstawienie i omówienie wykorzystanych głównych źródeł informacji, z komentarzem na temat ich jakości,
- Przedstawienie i omówienie wyników badania,
- Przedstawienie wniosków praktycznych, wynikających z realizacji celu szczegółowego / udzielenia odpowiedzi na pytanie badawcze wraz z komentarzem na temat aktualności i jakości, a także trwałości konkluzji badawczych.

Rysunek 4 Zawartość podsumowania / streszczenia w raporcie zagranicznym

Źródło: [Financial conflicts of interest – przykład](#)

2. Innym interesującym rozwiązaniem jest przykład podejścia, w którym autorzy ewaluacji starają się wskazać w raporcie końcowym określone jego części, które są adresowane, lub którymi mogą być zainteresowane określone grupy odbiorców opracowania⁴¹. Podejście to jest na pewno zasadne w przypadku większych objętościowo raportów (a więc również szerszych w skali przedsięwzięć ewaluacyjnych).

Natomiast, w kontekście tego rozwiązania szczególnie ważna wydaje się konstatacja, podkreślająca, że nie ma szans na dobry raport, jeśli nie zostaną dobrze

⁴¹ Na przykładzie: „Evaluation of support services for would-be entrepreneurs and newly started businesses”, zob. badanie [Ewaluacja usług wsparcia - przykład](#), 2019. Autor zbiorowy: [Agencja Wykonawcza ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw \(Komisja Europejska\)](#), [CSES](#), [CSIL](#), [IDEA Consult](#), [SPI](#)

zidentyfikowane jego grupy docelowe (użytkownicy). Dobra identyfikacja takich grup powoduje minimalizację ryzyka tworzenia opracowań ogólnych, a więc „dla wszystkich”, co w praktyce często oznacza „dla nikogo”. Raporty takie są także trudne w komunikowaniu, bowiem nie wiadomo do kogo ostatecznie ich treści powinny trafić. Raporty mogą docierać do zróżnicowanych gremiów („kolorowy tłum odbiorców”) i należy to przewidzieć już od początku tworzenia opracowania⁴².

Rysunek 5 Przewodnik „po zawartości” w raporcie zagranicznym

Table 0.1: Sections of interest to Different Kinds of Reader		
Interest	Relevant Sections	Notes
Support professionals	Initially Chap 4 and Annexes A & B and also Chap 5 and the concluding analysis and recommendations – Chap 6, plus the Self-assessment tools.	The emphasis in Chap 4 is on practical lessons from experience elsewhere
Officials responsible for support policy	Initially Chap 3 and perhaps Chap 2 for the literature review and Chap 5 for the cross-cutting themes, but then the detailed sections of Chap 4 and Annexes A & B, plus the concluding analysis and recommendations in Chap 6	In this case, the emphasis in Chap 3 is on the principal drivers of change
Officials responsible for economic development, promotion of innovation etc.	Discussion of the entrepreneurial ecosystem in section 2.3 and section 5.2 , some of the background information in Chap 3 and the detailed consideration of services in Chap 4, especially sections 4.6 to 4.8 . Finally, the concluding analysis and recommendations in Chap 6	Emphasising a central theme followed up with detailed examples
Awareness & learning	Sections 4.1 and 4.3 , especially	
Advice and mentoring	Sections 4.2 and 4.6 , especially	
Access to finance	Sections 4.4 , especially	
Strategy & ecosystem development	Discussion of the entrepreneurial ecosystem in section 2.3 and section 5.2 and sections 4.6 to 4.8	
Female & youth entrepreneurship	There are references to female and youth entrepreneurship throughout the report, but there is particular consideration in section 4.3.2 .	
Digital strategy & education	Section 4.8 provides some examples and 5.1 some further analysis, but the issue is also considered in the concluding analysis and recommendations.	
Academic	Section 1.3 explains the approach. Chap 2 briefly reviews the literature. Chap 3 analyses the broad nature of current provision, while Chap 4 provides detailed coverage of particular services. Cross-cutting themes in Chap 5 and the concluding analysis and recommendations in Chap 6 should also be of interest	The study is primarily directed at support professionals, but should be of academic interest

Źródło: [Ewaluacja usług wsparcia - przykład](#)

Charakterystyka tego rozwiązania jest następująca:

- Po pierwsze, chodzi tu o podniesienie użyteczności całego opracowania – oczywiście podejście to nie wyklucza sporządzenia streszczenia / podsumowania zgodnie z wcześniej opisaną praktyką Campbell Collaboration (taka sytuacja byłaby zresztą idealna).

⁴² Zob. „Raport idealny ...”, op. cit. str. 55 i n., [PTBriO raport idealny](#)

- Po drugie, raport z ewaluacji wskazuje (w wyodrębnionej tabeli) różne grupy odbiorców – przykładowo mogą to być:
 - i. osoby odpowiedzialne za formułowanie polityki wsparcia,
 - ii. osoby odpowiedzialne za sprawy rozwoju gospodarczego i promowania innowacyjności,
 - iii. osoby zajmujące się promocją i szkoleniami
 - iv. doradcy, mentorzy / specjaliści w zakresie rozwoju biznesu,
 - v. osoby reprezentujące instytucje finansowe,
 - vi. osoby zajmujący się rozwojem strategicznym i kształtowaniem otoczenia (ekosystemów)
 - vii. przedsiębiorcy – szczególnie zainteresowani pozyskiwaniem wsparcia ze źródeł pomocowych (także organizacje przedstawicielskie biznesu),
 - viii. specjaliści w zakresie cyfryzacji i edukacji. oraz
 - ix. środowisko akademickie.

Oczywiście, katalog odbiorców będzie różnicować się zależnie od tematyki ewaluacji. O doborze grup odbiorców ewaluacji powinien decydować wykonawca badania (ewentualnie w dyskusji z zamawiającym).

- Po trzecie, tabela – stając się w ten sposób swoistym przewodnikiem po treści badania – wskazuje określone fragmenty raportu, którymi (potencjalnie) powinny być zainteresowane poszczególne (ww.) grupy interesariuszy. Zatem, rozwiązanie to łączy dziedziny tematyczne raportu ze specyfiką określonych grup jego odbiorców. Ułatwia poruszanie się po treści obszernego co do zasady opracowania, umożliwiając łatwe odnalezienie jego fragmentów, interesujących z punktu widzenia określonych perspektyw oglądu tematyki ewaluacji, reprezentowanych przez jej odbiorców.

Oczywiście, najbardziej skomplikowaną stroną tego rozwiązania stanowi konieczność dobrej identyfikacji (tym lepiej, im bardziej precyzyjnej) perspektyw oglądu tematyki badania reprezentowanych przez jego potencjalnych odbiorców, następnie zaś dobór adekwatnych treści, które znajdą się w opracowaniu. Wydaje się, że aby w ogóle możliwe było zastosowanie tego podejścia, spełnione muszą być dwa podstawowe warunki, tj.:

- (adresaci i użytkownicy raportu i przedmiot ich zainteresowania) Już na etapie dopracowywania metodologii badawczej nieodzowne jest dogłębne (wstępne, później zweryfikowane) przemyślenie, kto może być zainteresowany wynikami badania oraz co będzie stanowić przedmiot tego zainteresowania⁴³.

⁴³ Por. „Raport idealny ...”, op. cit. str. 25 i n., [PTBRiO raport idealny](#).

- (strukturalizacja raportu pod kątem potrzeb adresatów i użytkowników) Pod kątem tych ustaleń (decyzji) powinien być ostatecznie skonstruowany raport końcowy.

Ponadto, dodatkową konsekwencją jest to, iż trzeba zadbać, aby określone treści (związane z perspektywami odbiorców ewaluacji) były w jakiś sposób skoncentrowane, a nie dowolnie przenikały się, bowiem w takiej sytuacji, precyzyjne wskazanie odpowiednich części / fragmentów raportu po prostu nie będzie możliwe. Wszystko to oznacza konieczność dogłębnego przemyślenia struktury raportu z ewaluacji. Oczywiście, przemyślany tego rodzaju „przewodnik” będzie miał szczególną wartość w procesach komunikowania wyników ewaluacji.

Kwestie, o których tu piszemy stanowią swoiste słabe strony prezentowanego rozwiązania – jednak wynikają one głównie z potencjalnych, dodatkowych obciążeń lokujących się po stronie wykonawców ewaluacji / autorów raportów. Sądzymy zatem, że dla dobra zapewnienia wysokiej jakości oraz w celu maksymalizacji użyteczności raportu, podjęcie próby skonstruowania tego rodzaju „przewodnika” nie będzie niewykonalne.

3. Innym rozwiązaniem, dotyczącym prezentowanych treści raportu z ewaluacji, jest całościowy układ raportu, prezentujący ustalenia badawcze w przekroju pytań ewaluacyjnych⁴⁴. W ten sposób cała struktura (w konsekwencji również kolejność treści) przybiera postać segmentów, których treść wyznaczają pytania ewaluacyjne lub też ich grupy (niektóre pytania, z uwagi na ich podobieństwo koncentrowane w ramach jednorodnych grup). W tym przypadku struktura prezentacji wyników badania przybiera opisaną poniżej postać.

- (dla każdego pytania badawczego / grupy pytań) prezentowane są:
 - (i) Treść pytania / tytuł dla grupy pytań,
 - (ii) Metodologia badania,
 - (iii) Opis źródeł danych,
 - (iv) Ustalenia badawcze – wnioski i rekomendacje (struktura tej części opisu opiera się na podziale treści w ramach numerowanych akapitów, ułożonych hierarchicznie – począwszy od najważniejszego do mniej ważnych).

⁴⁴ Odwołujemy się tu do praktyk często spotykanych w ewaluacjach pochodzących z kręgu anglosaskiego. Studia przypadku trzech ewaluacji – „Metaewaluacja wyników badań ...”, raport cząstkowy z 8 września 2020 r., s. 101-103 ('Ex post evaluation of investments from European Union funds support for entrepreneurship for the 2007-2013 programming period and measuring of impact of these investments' Ernst & Young, 2016, 'Sêr Cymru II: Inception Evaluation' – Ymchwil OB3 Research / Regeneris, 2017, 'Stage 2. Final Evaluation of the Customer Engagement and New Business Startup Support Projects – Business Wales, Final Report' – Cardiff University, 2016 r.).

Taki układ raportu strukturalizuje treść, jednocześnie podnosząc przejrzystość całego opracowania. W rezultacie daje to możliwość łatwego sporządzenia podsumowania / streszczenia badania (decyduje o tym modułowy i jednocześnie hierarchiczny podział treści w części dotyczącej wniosków i rekomendacji – co do zasady, w podsumowaniu / streszczeniu uwzględnia się te elementy, którym przyznano najwyższą pozycję w hierarchicznym opisie ustaleń badawczych). Oczywiście, szczególną cechą tego rozwiązania (która może jednak stwarzać bardzo praktyczne problemy) jest odpowiednio uporządkowany opis uwzględniający znaczenie treści uwzględnianych w akapitach⁴⁵.

Jak zaznaczyliśmy wcześniej, niniejsze podejście do prezentacji wyników badania ułatwia opracowanie jego generalnego podsumowania. W przypadku badania, do którego tu się odwołujemy⁴⁶, podsumowanie ma również postać modułową (moduły w ramach wyróżnionych części badania – odpowiednio do jego celów szczegółowych), przy czym zawiera wyodrębniony segment poświęcony rekomendacjom. Taka postać podsumowania powoduje, że powstaje tu oddzielny dokument, stanowiący pewną zamkniętą całość, a zatem umożliwiający zrozumienie całego procesu badawczego, w tym przede wszystkim ustaleń i rekomendacji bez konieczności zapoznawania się z opracowaniem głównym. Zaletą tego rozwiązania jest oczywiście jego zwięzłość (w porównaniu do pełnej treści raportu), zwiększająca łatwość odbioru opracowania. Ponadto, cechą tego dokumentu jest także to, że może on funkcjonować jako odrębne opracowanie.

9.3 Narzędzia zwiększające użyteczność wyników ewaluacji

Przeprowadzony przegląd / analiza treści raportów ewaluacyjnych uwidacznia pewien szczególnych ich element. Mianowicie, w ramach niektórych badań opracowywane są i udostępniane określone narzędzia analityczne oraz zbiory danych dane (w tym nadające się do dalszego przetwarzania – co oczywiście jest szczególnie cenne; niewątpliwie znacznie podnosi użyteczność badania).

Oczywiście, rozwiązania „narzędziowe” zwiększają użyteczność samych opracowań, a równocześnie wydatnie podnoszą ich atrakcyjność dla użytkowników, wywołując dodatkowo zainteresowanie samymi badaniami. Podejście takie powinno być oczywiście preferowane, aczkolwiek trzeba pamiętać, że stosowanie takich rozwiązań może nie być zawsze możliwe (najczęściej, decydować będzie o tym przedmiot badań), a ponadto podnosi ono koszty badań.

Spśród interesujących rozwiązań w tym zakresie wskazać można na następujące:

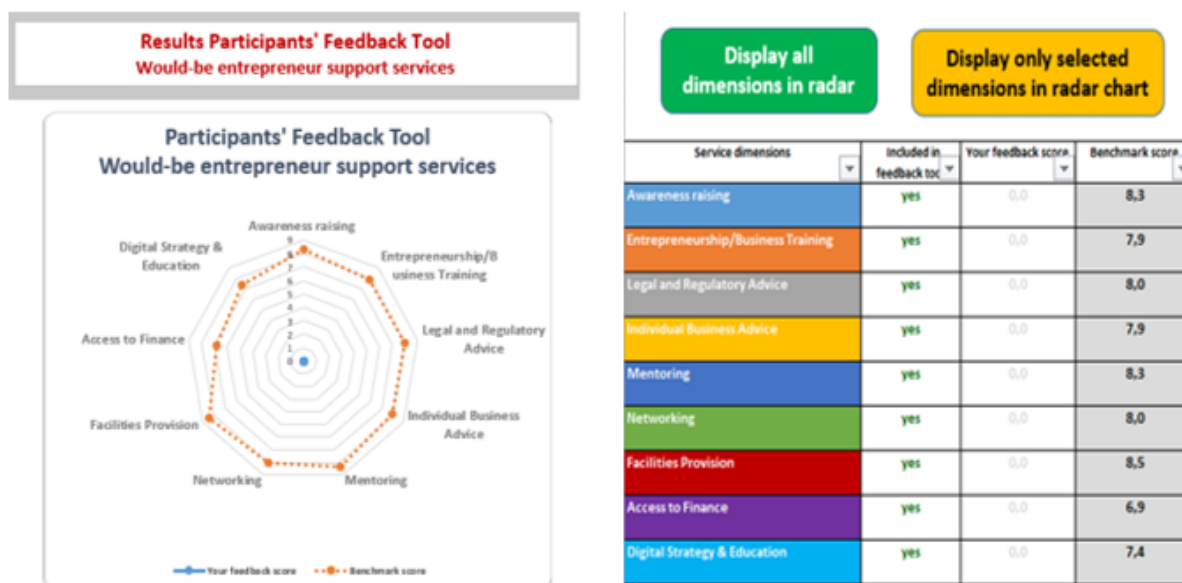
1. W pewnych przypadkach, specyfika i przedmiot niektórych badań, może powodować, że w ich zakresie możliwe jest przygotowanie określonych narzędzi analitycznych dla

⁴⁵ Analiza treści raportów ewaluacyjnych wskazuje, że czasami podział treści (wyznaczona hierarchiczność) wydaje się dyskusyjne – pokazuje to, że zabiegi tego rodzaju okazują się w praktyce trudne.

⁴⁶ Ernst & Young 'Ex post evaluation of investments ...', op. cit.

użytkowników badania⁴⁷. Rozwiązania takie powodują, że pewne grono użytkowników ewaluacji otrzymuje bardzo konkretne instrumenty, które mogą okazać się przydatne do doskonalenia własnych organizacji. Oczywiście, u osób, które zdecydują się na przetestowanie / skorzystanie z takich narzędzi, najczęściej rodzi się również chęć do zapoznania się z całym opracowaniem lub przynajmniej niektórymi jego fragmentami.

Rysunek 6 Przykład narzędzia analitycznego (uzupełnienie do raportu z badania – jedno z dwóch przygotowanych narzędzi)

Źródło: [Ewaluacja usług wsparcia - przykład](#) oraz [Narzędzia badawcze](#)

2. Za bardzo dobrą praktykę „narzędziową” należy uznać także przedsięwzięcia badawcze, w których przewiduje się udostępnianie (odpowiednio przygotowane – np. zanonimizowane) dane źródłowe⁴⁸. W ten sposób, zainteresowane dziedziną tematyczną badania osoby uzyskują dostęp do danych, które mogą samodzielnie przetwarzać dla własnych celów (dane źródłowe udostępniane w formacie nadającym się do dalszej obróbki statystycznej). Rozwiązanie to podnosi atrakcyjność użytkową badań, co ostatecznie przekłada się na rosnące zainteresowanie nimi.
3. Na pewno dobrym rozwiązaniem, podnoszącym atrakcyjność badania i ułatwiającym zapoznawanie się z jego wynikami są różne rozwiązania o charakterze interaktywnym, umożliwiające wybór do prezentacji danych, którymi zainteresowany jest określony

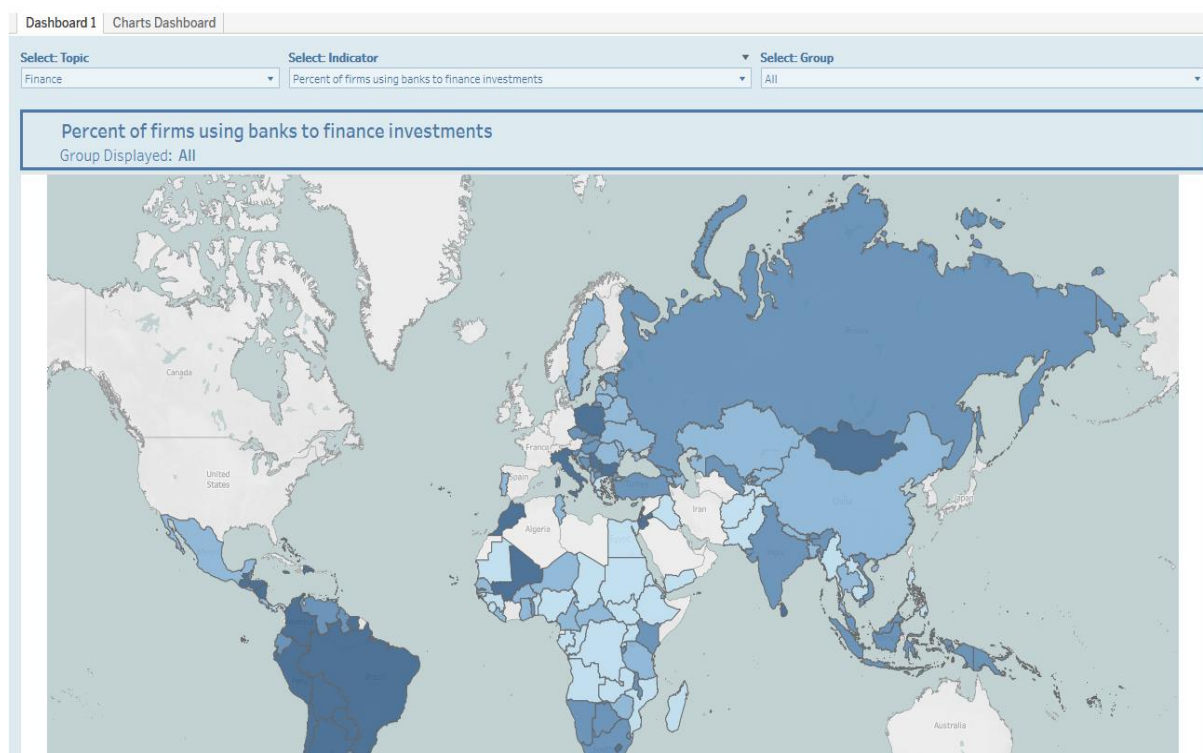
⁴⁷ Np. w jednej spośród zidentyfikowanych dla celów niniejszego opracowania ewaluacji, opracowano narzędzia analityczne umożliwiające przeprowadzenie benchmarkingu własnej organizacji na tle populacji uwzględnionej w badaniu (dotyczącej instytucji otoczenia biznesu i oferowanych przez nie usług dla młodych przedsiębiorstw) – zob. 'Evaluation of support services ...', badanie [Ewaluacja usług wsparcia - przykład](#). W badaniu tym opracowano i udostępniono dwa narzędzia do oceny zewnętrznej – przez usługobiorcę oraz do samooceny przez dostawcę usług.

⁴⁸ Np. 'Enterprise Survey – Panel Data', zob. [Bank Światowy – badania przedsiębiorstw](#)

użytkownik⁴⁹. Szczególnie w przypadku, gdy dane rozwiązanie umożliwia porównanie średnich wyników np. z wynikami użytkownika (np. wyobrazić sobie można mechanizm umożliwiający np. porównanie nakładów na B+R przez przedsiębiorcę ze średnimi wynikami określonymi w badaniu; umożliwienie wnioskowania typu „gdzie znajduje się moja firma”.

4. Dodatkowo, można też wskazać na praktyki, dotyczące dobrze zorganizowanego udostępniania raportów badawczych, narzędzi i innej dokumentacji – wszystko pozwala łatwo zlokalizować określone materiały, ułatwia sięganie po nie, co ostatecznie przekłada się na zainteresowanie opracowaniami badawczymi⁵⁰.

Rysunek 7 Przykład narzędzia analitycznego (udostępnionego w ramach realizowanego programu badawczego)

Źródło: [Bank Światowy – badania przedsiębiorstw](#) oraz [Narzędzia graficzne](#) (narzędzie analityczne oferuje także możliwości prezentacji danych na wykresach, dowolnie sortowanych, np. według państw zakresów tematycznych; powyższa prezentacja dotyczy jednego z zagadnień uwzględnionych w zakresie tematycznym „Finansowanie”; narzędzie oferuje 13 zakresów tematycznych, a liczba zawartych w ich ramach wskaźników wynosi ponad 100).

⁴⁹ Zob. prosty mechanizm interaktywny opracowany w ramach badania programu pomocy publicznej Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, zob. [NCBR B+Radar](#). Jest to również przykład badania, w którym zadbano o moduł gromadzący najważniejsze opracowania wypracowane w ewaluacji.

⁵⁰ Chodzi tu o stronę techniczną komunikowania materiałów ewaluacyjnych tj. zgromadzenie pod jednym adresem dostępowym wszystkich najważniejszych opracowań, takich jak np. streszczenie / podsumowanie (wydzielone jako odrębne opracowanie), raport główny, (ewentualnie) narzędzia analityczne, źródła danych, infografiki i inne.

9.4 Narzędzia komunikowania i precyzowania wyników badań ewaluacyjnych pod potrzeby interesariuszy

Jeżeli chodzi o zasady odpowiednio trafnego i przejrzystego komunikowania wyników badań ewaluacyjnych, to temat ten poruszaliśmy już częściowo w ramach raportu cząstkowego z niniejszego badania.

Przede wszystkim bardzo ważne jest ustalenie z góry, na jaki poziom uczestnictwa, ze strony zamawiającego i innych kluczowych interesariuszy, w dyskusji wyników raportu i sposobów ich wdrożenia można liczyć. W niektórych przypadkach (na szczęście stosunkowo rzadkich), niestety, zamawiający nie są skłonni do aktywnego uczestnictwa, swój udział ograniczają do udziału w wywiadach i zgłaszaniu uwag do przedstawionych opracowań. W takich sytuacjach, badania będą do pewnego stopnia odbierane przez zamawiających jako coś zewnętrznego, co oczywiście utrudni efektywną komunikację wyników badania.

W pozostałych przypadkach (gdym jednak zamawiający są aktywni i skłonni do większego zaangażowania w dopracowywanie wniosków i rekomendacji, w tym sposobów ich wdrażania, należy wskazać następujące dobre rozwiązania, jeżeli chodzi o doskonalenie komunikacji wyników badań i ich konsultowanie z zamawiającymi. W związku z tym wskazujemy następujące zalecane rozwiązania:

- W przypadku badań ewaluacyjnych realizowanych *ex ante* i w trakcie realizacji danej interwencji (w tym badań *midterm*), dotyczących bardziej złożonych schematów wsparcia (grupa kilku działań, pojedyncze działanie lub poddziałanie o dużym stopniu skomplikowania i/lub znacznej liczbie beneficjentów i/lub dużym wartościowo budżecie) i odpowiednio długim okresie realizacji, jako wysoce zasadne należy uznać okresowe warsztaty z przedstawicielami zamawiającego i innych kluczowych interesariuszy, w celu dyskusowania wstępnych wyników w ramach poszczególnych etapów prowadzonego badania⁵¹. W tym zakresie zasadne są następujące uwagi:
 - (i) Niestety, tak jak pisaliśmy w raporcie cząstkowym, podejście takie wyraźnie lepiej sprawdza się na poziomie regionalnym, niż na poziomie krajowym. W tym ostatnim przypadku mamy do czynienia z różnymi instytucjami, o różnych wzajemnych zależnościach i oczekiwaniach, często konkurencyjnych (trudno też zapewnić odpowiednią frekwencję).

⁵¹ Znaczenie tego typu współpracy – „w trakcie badania” / „w trakcie opracowywania wyników badań” – wyraźnie podkreśla się, jeśli chodzi o badania realizowane na rynku badań nie finansowanych ze środków publicznych. Jak podkreślają autorzy „Jedną z najczęściej wskazywanych przyczyn powstawania nieużytecznych i budzących frustrację raportów jest brak komunikacji między klientem i badaczem. W praktyce okazuje się, że klienci są jak najbardziej chętni do pomocy w trakcie konstrukcji projektu i raportu, badacze jednak [nie wykorzystują tej sposobności, nie chcąc obciążać zamawiającego – komentarz własny] często wolą zaryzykować nietrafiony produkt i pracują sami ...”, zob. „Raport idealny ...”, op. cit. str. 19, [PTBRiO raport idealny](#).

Tymczasem na poziomie regionalnym kluczowy jest zawsze samorząd województwa.

- (ii) Z powyższej uwagi wynika, że do partycypacyjnego podejścia należy podchodzić elastycznie, jednak zasadne jest przekonywanie zamawiających, że takie podejście jest dla nich korzystne, gdyż głębiej przedyskutowane rekomendacje będą łatwiejsze do wdrożenia, będą też zapewne bliższe preferencjom zamawiającego.
 - (iii) Dodatkowo, w miarę możliwości w proces dopracowywania ('fine tuningu') rekomendacji powinni, w miarę możliwości, zostać włączeni różnego typu interesariusze.
- Nawet jeżeli tego typu podejście (okresowe spotkania lub warsztaty) z różnych powodów nie jest możliwe, to warto rozważyć (analogicznie, tylko w przypadku większych i bardziej rozciągniętych w czasie badań) inne sposoby komunikacji pozwalającej na bieżąco przedstawiać i dyskutować wstępne wyniki badań. Niestety, stosowane w wielu badaniach okresowe sprawozdania (najczęściej wysyłane co tydzień lub co dwa tygodnie) bardzo rzadko pełnią faktycznie rolę przekazującą bieżące wyniki (nawet jeżeli w ich formacie jest przewidziane miejsce na takie informacje); najczęściej są one traktowane (i to zarówno przez wykonawców, jak i zamawiających) jako kolejny, niezbyt wprawdzie uciążliwy, wymóg biurokratyczny. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem byłoby przysyłanie (np. w formie mikro prezentacji, liczącej dosłownie kilka slajdów) roboczych wniosków z badania, będących wynikiem prac badawczych w ramach określonego etapu badania i ewentualne krótka dyskusja na temat tych wyników. W każdym razie należy promować (dla wybranych, wspomnianych typów badań) wczesną komunikację roboczych wyników i ich bieżącą dyskusję.
 - Powszechnie wykorzystywanym narzędziem komunikowania wyników badań ewaluacyjnych są również prezentacje ich wyników. Niestety, przegląd tego rodzaju produktów, tworzonych w ramach badań ewaluacyjnych, wskazuje, iż rzadko kiedy prezentacje sporządzane są z uwzględnieniem podejścia „user experience” / „user centered-design”). Jednocześnie sądzimy, że podejście to (z uwzględnieniem odpowiedniego dostosowania) nadaje się do wykorzystania w komunikowaniu wyników ewaluacji polityk publicznych. Na pewne elementy tego podejścia wskazaliśmy wcześniej (np. był to „przewodnik po” zawartości raportu z badania, odzwierciedlający układ raportu sporządzony z uwzględnieniem potrzeb różnych interesariuszy, wcześniej, tj. już na etapie sporządzania raportu, dogłębnie przemyślanych). W tym miejscu nawiązujemy natomiast do jednego z narzędzi komunikowania (prezentowania) wyników badań, które powinno w większym zakresie odwoływać się do potrzeb jego odbiorców, w tym także potrzeb związanych z późniejszym wykorzystywaniem prezentacji. Sporządzane obecnie prezentacje są najczęściej traktowane jako dokumenty formalne – wymagane jako

jeden z produktów procesu badawczego, jednak bez głębszych przemyśleń na temat jego praktycznej roli i znaczenia. Często bywa również, że „prezentacje” stanowią sformalizowany „wyciąg” treści z raportu badawczego, kopiujący wybrane jego elementy. W rezultacie prezentacje są często przeciążane treścią. To z kolei powoduje, że stają się one materiałem „do odczytania” – i tak też często bywa w praktyce – prezentacja polega na prostym odczytywaniu slajdów. Jest to najczęściej dość nużący odczyt (zresztą, często niezbyt jasno przedstawionych treści), a nie prezentacja z prawdziwego zdarzenia. Stosowanie tego rodzaju narzędzi / podejścia wydaje się wątpliwe i mało przydatne, szczególnie, gdy mowa o efektywności komunikowania wyników badań i zachęcania do głębszego zapoznawania się z nimi. Sądzymy, że aby dokument tego rodzaju nabrał rzeczywiście walorów prezentacyjnych, jego główne punkty koncentracji powinny być głębiej dyskutowane i uzgadniane z Zamawiającym, w tym szczególnie, jeśli chodzi o ustalenie kluczowych interesariuszy / adresatów takich prezentacji (zaś przede wszystkim, jeśli są nimi inne osoby niż wyłącznie przedstawiciele zamawiającego).

- Poważnego zastanowienia i zrewidowania wymaga naszym zdaniem (generalnie trafny i potrzebny), stosowany w wielu badaniach, tzw. etap asysty. Jak zakładamy, w zamierzeniu miał on służyć dopracowaniu wniosków i rekomendacji, ale także w przygotowaniu ich do wdrożenia, również w formie zapewnienia zamawiającym odpowiedniego doradztwa w tej sferze. W rzeczywistości, o ile ta pierwsza funkcja tego etapu badań jest faktycznie w większości przypadków realizowana, to znacznie rzadziej mamy do czynienia z tą drugą funkcją. Powody tego stanu rzeczy są zróżnicowane; może to wynikać z mało partycypacyjnego procesu realizacji ewaluacji (o konieczności wzmocnienia tego elementu pisaliśmy wcześniej), zbytniego obciążenia personelu zamawiających innymi obowiązkami (dyskusja nad rekomendacjami z badań ewaluacyjnych na ogół nie ma charakteru priorytetowego z punktu widzenia poszczególnych instytucji, co zresztą do pewnego stopnia rozumiemy), ale także i obaw pracowników zamawiających o zbytnią ingerencję we wdrażanie określonego programu wsparcia. Naturalnie, kwestii tej nie można rozwiązać w sposób administracyjny, bowiem realizację tego typu doradztwa łatwo przekształcić w czysto fikcyjne działania. Dlatego, należy raczej stosować „miękkie” narzędzia stymulujące prowadzenie tego typu działań. Mogłyby one na przykład polegać na promowaniu takich rozwiązań przez Instytucję Zarządzającą FENG lub też opisywaniu i prezentowaniu dobrych praktyk, związanych z takim rozwiązaniem. Chodzi też o to, że rolą doradcy jest wsparcie klienta w znalezieniu najbardziej skutecznych rozwiązań, podczas gdy rola ewaluatora nadal zbyt często, choć już coraz rzadziej, bywa traktowana jako rodzaj kontroli prawidłowości realizacji danego programu wsparcia. Dlatego też promocja bardziej partycypacyjnego, wspierającego i doradczego podejścia do ewaluacji może być bardzo korzystna, powinna pokazać, że oczywiście ewaluatorzy oceniają

dany program, ale nie w celach kontrolnych, ale aby go doskonalić z punktu widzenia jego trafności i efektywności oraz dostosowania do potrzeb potencjalnych beneficjentów.

9.5 Dodatkowe uwagi dotyczące komunikacji

Doskonalenie sposobów komunikacji wyników badań ewaluacyjnych nie jest łatwym zadaniem, dużo zależy od specyfiki badania, a także liczby postawionych pytań badawczych⁵². Wydaje się zatem, że najbardziej skutecznym sposobem, tak jak pisaliśmy wcześniej, jest dostosowywanie kształtu raportów do specyfiki przedmiotu ewaluacji, a także, w miarę możliwości, stosowanie rozwiązań pozwalających na łatwiejszą identyfikację w treści raportu poszczególnych bloków tematycznych, a także treści interesujących dla odpowiednich grup interesariuszy.

Bardzo ważne jest też wzmacnianie elementów partycypacyjnych w tworzeniu wniosków i rekomendacji z badań, a także wzmacnianie (dla odpowiednich badań) roli komponentu doradczego, ukierunkowanego na wdrażanie zaproponowanych rekomendacji. Naturalnie, mówimy o pewnej preferencji, a nie o automatycznym narzucaniu takich rozwiązań dla wszelkich możliwych badań.

Szczególną kwestią pośrednio związaną z komunikowaniem wyników ewaluacji jest sprawa jakości rekomendacji. Doświadczenia w tym zakresie są oczywiście różne, przy czym przyjąć można, że zazwyczaj rekomendacje powstające jako efekt partycypacyjnej dyskusji nad wnioskami i rekomendacjami, w tym w realizowanej w ramach asysty, reprezentują wyższą jakość, a na pewno są korzystniej postrzegane przez zamawiającego. Jest to zatem jedna z form podnoszenia jakości rekomendacji. Natomiast, inną możliwą formą jest wzmocnienie formalnego procesu akceptacji rekomendacji.

Przykładowo, można sobie wyobrazić rozwiązanie zakładające, iż wypracowane rekomendacje (zapewne dla niektórych, bardziej kompleksowych badań) podlegać będą akceptacji przez organ zewnętrzny. W ewaluacjach dotyczących instrumentów polityki publicznej mogłyby być to komitety monitorujące programów operacyjnych. Zatem, Komitet nie wysłuchiwałby tylko prezentacji wyników badania, ale ewentualnie byłby proszony o akceptację w formie głosowania zestawu rekomendacji (z możliwością eliminacji niektórych z nich). Można też sobie wyobrazić sytuację, w której Komitet tylko wyrażałby opinię o przedstawionych rekomendacjach, wskazując na najważniejsze. Taką opinię mogłaby też wyrazić grupa robocza ds. ewaluacji⁵³.

System taki na pewno prowadziłby do podniesienia jakości rekomendacji. Działałby mobilizująco, zarówno jeśli chodzi o wykonawców badań, jak i zamawiających. Z oczywistych

⁵² Zbyt duża liczba pytań badawczych, co niestety w polskiej praktyce badawczej jest raczej normą, niż wyjątkiem, znakomicie utrudnia efektywną komunikację wyników ewaluacji; w takiej sytuacji bardzo trudno jest też zachować przejrzysty układ raportu.

⁵³ Sposób wdrażania tej rekomendacji zostanie doprecyzowany / zmodyfikowany w ramach tzw. etapu asysty.

powodów każdej ze stron zależałoby na akceptacji wypracowanych rezultatów badania. To z kolei wymuszałoby szersze stosowanie partycypacyjnych form prowadzenia badań ewaluacyjnych, w tym korzystania z etapu asysty. Jak zaznaczyliśmy, oba te rozwiązania przyczyniają się ostatecznie do formułowania rekomendacji wysokiej jakości, wypracowywanych w oparciu o wiedzę różnych interesariuszy badania (najczęściej wykonawców i zamawiających, choć oczywiście nie tylko). W niniejszym badaniu prezentowanego rozwiązania nie wskazujemy jako rekomendacji, ale jako propozycję do dalszego rozważenia.

10. Wytyczne dla opisu przedmiotu zamówienia

Szczegółowy opis przedmiotu zamówienia (SOPZ) jest dokumentem, na podstawie którego wykonawca ewaluacji przygotowuje koncepcję realizacji badania najpierw w formie oferty, następnie (najczęściej) uszczegółowiając ją w raporcie metodologicznym. Jest to dokument, w którym zamawiający określić powinien cele i zakres badania oraz jego oczekiwane rezultaty, jak również oczekiwania dotyczące podstawowych założeń metodologicznych. Dobre przygotowanie SOPZ jest bardzo istotne z punktu widzenia odpowiedniego zaprojektowania i realizacji badania przez jego wykonawców oraz dostarczenia zamawiającemu informacji, na których pozyskaniu mu zależy. Nie można jednak zapominać, że same zapisy SOPZ są kwestią wtórną, w stosunku do założeń ewaluacji wyrażonych przez pryzmat jej celów i pytań badawczych. Dobry SOPZ można przygotować tylko do dobrze zaplanowanego badania, które powinno spełniać następujące kryteria:

- oczekiwania zamawiającego są realne i możliwe do realizacji, istnieje praktyczna możliwość udzielenia odpowiedzi na zadane pytania (tj. istnieją dane zastane lub możliwe do pozyskania są dane pierwotne pozwalające na odpowiedź na pytania);⁵⁴
- pytania badawcze zadawane są w momencie, w którym można na nie odpowiedzieć (np. stan zaawansowania wdrażania interwencji pozwala na ocenę jej pierwszych efektów);
- badanie ma jasno sprecyzowany cel i zakres – optymalnie, jeśli cele badania dotyczą jednego kluczowego obszaru badawczego lub ich ograniczonej liczby. Założenie to jest istotne, ponieważ powtarzaniem w ramach przeprowadzonych wywiadów zarzutem pod adresem wielu badań ewaluacyjnych jest ich powierzchowny charakter oraz długość raportów, która zniechęca do zapoznania się z nimi. Za problemy te przynajmniej częściowo odpowiada zbyt szeroki zakres badań określony w SOPZ;
- harmonogram badania opracowany jest adekwatnie do jego zakresu, wymagań metodologicznych oraz dostępności danych niezbędnych do ich realizacji (m.in. tego, czy wykonawca musi sam pozyskać od innych podmiotów np. pośredników

⁵⁴ Por. KE, *Guidance Document on Evaluation Plans Terms of Reference for Impact Evaluations Guidance on Quality Management of External Evaluations*, luty 2015 r.

finansowych dane kontaktowe do odbiorców wsparcia, czy też zamawiający dysponuje taką bazą i przekaze ją po podpisaniu umowy na realizację badania – z naszego doświadczenia wynika, że proces pozyskiwania danych kontaktowych od podmiotów trzecich może trwać nawet kilka tygodni, znacząco wpływając na proces badawczy, w tym czas jaki pozostaje wykonawcy do przeprowadzenia badań terenowych, przeanalizowania ich wyników i uwzględnienia ich we wnioskach z badania).

Zawarte w tym rozdziale sugestie, w których określamy minimalne treści jakie powinien zawierać SOPZ, tak aby był wystarczającą instrukcją do wykonania badania oraz dokumentem w związku i zrozumiałym sposobem przedstawiającym zamierzenia zamawiającego pisaliśmy przy założeniu, że ww. kryteria są spełnione. Oczywiście nie jest to warunek konieczny, niemniej w naszej opinii trudno przygotować dobry i przejrzysty SOPZ dla nieprzemysłanego badania lub też badania, w którym uwzględniono za dużo różnych wątków w stosunku do jego zakresu czasowego oraz wartości projektu (oba te wymiary decydują o tym, ile osób po stronie wykonawcy może i powinno być zaangażowane w proces realizacji zamówienia).

Opis przedmiotu zamówienia powinien zawierać szereg podstawowych informacji o badaniu, w tym:

- **uzasadnienie badania** powinno w zwięzły sposób opisywać intencje i potrzeby informacyjne zamawiającego oraz to do czego ma zamiar wykorzystać wyniki badania (np. przeprowadzono już pierwsze nabory i wybrano do dofinansowania pierwsze projekty, można więc poddać ocenie system wyboru projektów i zidentyfikować potencjalne problemy/bariery/obszary wymagające zmian, które można będzie poprawić przed kolejnymi naborami). Opis uzasadnienia ewaluacji powinien dawać potencjalnemu wykonawcy wyobrażenie o tym do czego wykorzystane będą wyniki badania, wówczas będzie on mógł w większym stopniu dopasować jego realizację (w tym założenia metodologiczne) oraz zakres produktów końcowych, do rzeczywistych potrzeb zamawiającego. Uzasadnienie nie powinno się ograniczać do wskazania dokumentu/rozporządzenia, z którego wynika obowiązek realizacji danej ewaluacji. Jednocześnie biorąc pod uwagę zaproponowane w niniejszym badaniu podejście *Learning agenda* należy dołożyć starań, by każde badanie wpisywało się całościowy proces uczenia w zakresie polityk wsparcia innowacyjności.
- **cel główny i** – opcjonalnie – **cele szczegółowe badania** – powinny one odzwierciedlać kluczowe problemy badawcze i być sformułowane możliwie precyzyjnie;
- **kryteria ewaluacyjne** – zamawiający powinien wymienić i zdefiniować (określić, jak je rozumie, w kontekście danego badania) kluczowe dla niego kryteria ewaluacyjne;

- **określenie zakresu czasowego i rzeczowego badania** – należy określić jakiego okresu dotyczy badanie i co konkretnie ma być jego przedmiotem (np. system wyboru projektów w ramach OP X i Y);
- **pytania badawcze** – powinny operacjonalizować cele szczegółowe badania, uszczegółowiając zakres informacji na pozyskaniu, których zależy zamawiającemu. Przygotowując pytania badawcze należy pamiętać, że muszą one być sformułowane tak aby możliwe było udzielenie na nie odpowiedzi. Formując pytania badawcze do konkretnej ewaluacji należy mieć na uwadze kwestie wymienione we wstępie tego rozdziału tj. to czy możliwe jest pozyskanie informacji umożliwiających odpowiedź na pytania badawcze oraz czy moment ich zadania jest właściwy (umożliwia zebranie wiarygodnych danych)⁵⁵. Formułując pytania badawcze do danego badania zamawiający powinien również wziąć pod uwagę poniższe kwestie:
 - liczba pytań badawczych powinna być ograniczona – lista pytań badawczych powinna być ograniczona do najważniejszych kwestii związanych z celem badania. Jej znaczące rozbudowanie (powyżej 10-12 pytań) nie sprzyja zwiększeniu użyteczności wyników badania, ponieważ zamiast skupić się na pogłębionej analizie kluczowych kwestii, wykonawca może być zmuszony do powierzchownej analizy wielu zagadnień, szczególnie jeśli obok długiej listy pytań w SOPZ znajduje się wymóg przygotowania stosunkowo, krótkiego raportu, który w zwięzły sposób przedstawi wyniki analiz i będzie atrakcyjny dla potencjalnych odbiorców badania. Sam raport powinien być oczywiście możliwie zwięzły i atrakcyjny w odbiorze, ale to wymaga skupienia się w nim na ograniczonej liczbie zagadnień;
 - pytania powinny być jednoznaczne i zwięzłe – ich ewentualne uszczegółowienie powinno być traktowane jako oddzielne pytanie.
- **podstawowe założenia metodologiczne badania** – SOPZ powinien zawierać informacje o podstawowych założeniach metodologicznych badania,⁵⁶ tj. metodach badawczych, na których wykorzystaniu szczególnie zależy zamawiającemu i grupach

⁵⁵ Warto zaznaczyć, że warunek ten oznacza, że w niektórych przypadkach planowany termin uruchomienia badania powinien być przesunięty w stosunku do pierwotnych założeń na moment, w którym jego realizacja da rzeczywistą szansę odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Wymaga to większej elastyczności w planowaniu ewaluacji.

⁵⁶ W zasadzie nie jest to warunek konieczny, można bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której to na wykonawcy spoczywa opracowanie całej metodologii badania, która jego zdaniem będzie użyteczna i wystarczająca do odpowiedzi na problemy badawcze wskazane przez zamawiającego. Rozwiązanie takie niesie ze sobą jednak problem związany z oszacowaniem wartości takiego zamówienia i zagwarantowaniem po stronie zamawiającego środków na jego realizację. Stawia ono również wyższe wymagania dla procesu oceny i wyboru ofert (brak precyzyjnych kryteriów dla oceny podejścia badawczego). Jednocześnie jednak daje szansę na nieszablonowe podejście do realizacji przedmiotu zamówienia po stronie wykonawcy.

docelowych, które w jego odczuciu powinny być objęte badaniem. W części poświęconej metodologii warto uwzględnić:

- minimalną listę dokumentów, z którymi wykonawca powinien się zapoznać;
- minimalną listę metod badawczych, które w opinii zamawiającego powinny być wykorzystane, a w przypadku badań terenowych (jakościowych i ilościowych) wskazanie, czy zamawiający dysponuje bazą danych kontaktowych do podmiotów, które mają być objęte badaniem, czy wykonawca będzie musiał sam pozyskać te dane. W tym drugim przypadku, warto wskazać w gestii jakich podmiotów znajdują się potrzebne informacje. Wszystko to pomoże wykonawcy realnie określić czas niezbędny do realizacji badania oraz jego koszty;
- **wskazanie oczekiwanych produktów badania** wraz z krótkim opisem kluczowych założeń ich dotyczących – zamawiający powinien określić jakie produkty powinny powstać w wyniku ewaluacji (np. projekty i wersje końcowe raportów metodologicznych i końcowych, prezentacje, broszury, skróty raportów, dashboardy etc.) oraz jakie warunki powinny one spełniać:
 - **pod względem zawartości** – np. co jest wymagane w projektach raportów, a co w ich wersjach końcowych, jeśli zamawiający ma jakieś konkretne preferencje to powinien określić jakiego typu treści powinny znaleźć się w głównej części raportu, a jakie w załącznikach, jeśli w badaniu przewidywane jest przygotowanie skrótów raportu, które informacje powinny być w nich uwzględnione;
 - **pod względem dopasowania treści i formy do odbiorców** – opisując założenia dotyczące oczekiwanych produktów z badania warto również wskazać, do jakich grup w szczególności kierowane będą poszczególne produkty i w zawiązku z tym, jakie warunki powinny one spełniać m.in. ze względu na użyty język czy szczegółowość przekazywanych informacji.⁵⁷

Alternatywnym rozwiązaniem w przypadku raportów badawczych dotyczących szerokiego zakresu tematycznego, może być wymóg stworzenia w raporcie swoistego przewodnika po nim, który wskazywał by, które części raportu będą istotne dla różnych grup odbiorców (na wzór rozwiązania opisanego w studium przypadku badania: „Evaluation of support services for would-be entrepreneurs and newly established businesses”).⁵⁸ Przy czym

⁵⁷ Inaczej powinien zostać przygotowany np. skrót raportu dla jednostek odpowiedzialnych za programowanie i/lub wdrażanie interwencji w danym obszarze (wówczas prawdopodobnie lepiej skupić się na wnioskach bezpośrednio powiązanych z rekomendacjami i/lub kluczowych dla oceny/dalszego wdrażania). Inna z kolei powinna być zawartość oraz forma prezentacji informacji w skrótach, które dedykowane są np. opinii publicznej, grupom docelowym wsparcia etc.

⁵⁸ Studium przypadku opisane zostało w raporcie cząstkowym z badania na stronach 94-97.

rozwiązanie takie ma sens tylko w stosunkowo długich raportach o zróżnicowanej tematyce, których liczbę sugerujemy ograniczyć w planie ewaluacji FENG. W przypadku rekomendowanych przez nas badań skoncentrowanych na ograniczonej liczbie tematów, może być ono przerostem formy nad treścią.

- **pod względem objętości** – jaka powinna być preferowana długość poszczególnych produktów (przy czym pamiętać tu należy, że powinna ona korespondować z zakresem badania, w tym liczbą poruszanych w nim zagadnień);
- **pod względem formy prezentacji** – jeśli zamawiający ma jakieś szczególne preferencje dotyczące sposobu prezentowania danych, w szczególności w odniesieniu do produktów „dodatkowych” takich jak prezentacje, broszury, skróty raportów;
- **pod względem innych specyficznych oczekiwań zamawiającego** – w toku prowadzonych wywiadów wskazano m.in. na zasadność priorytetyzacji rekomendacji płynących z badań, często bowiem w toku analiz wypracowany zostaje szereg rekomendacji o różnej randze i znaczeniu dla programu. Jeśli zamawiający będzie oczekiwał takiego podejścia dobrze byłoby, aby wskazał to już na poziomie SOPZ.
- **harmonogram badania** – ostatnim istotnym elementem SOPZ jest harmonogram badania, który powinien być realistycznie dopasowany do jego zakresu, w szczególności uwzględnić skalę badań terenowych oraz danych zastanych, z którymi musi się zapoznać wykonawca.⁵⁹ Harmonogram badania powinien ponadto dzielić czas realizacji projektu adekwatnie do skali obciążenia pracą na jego poszczególnych etapach. Bardzo istotne jest również uwzględnienie odpowiedniego czasu na uzgadnianie ostatecznych wersji produktów końcowych, tak aby zarówno zamawiający miał czas zapoznać się projektami produktów i zgłosić do nich swoje uwagi, jak i wykonawca miał czas na ich wprowadzenie.⁶⁰ Opracowując harmonogram warto jednocześnie mieć na uwadze kilka kwestii, które są na styku założeń dotyczących harmonogramu i wymagań dotyczących poszczególnych produktów badania:

⁵⁹ Warto jednocześnie pamiętać, że nawet duży zespół badawczy – a może właśnie szczególnie duży zespół badawczy – nie daje podstaw do bardzo krótkiego okresu realizacji badania, ponieważ w pewnym momencie trzeba zebrać, przeanalizować i wypracować spójne wnioski z analiz przeprowadzonych przez wszystkich członków zespołu badawczego, a to wymaga zapewnienia odpowiedniego czasu w końcowej fazie badania.

⁶⁰ Złą praktyką niektórych badań jest bardzo nierówne rozłożenie czasu na zgłaszanie uwag do produktów i czas na ich wprowadzenie. W niektórych przypadkach zamawiający ma 2 do 3 tygodni na zgłoszenie uwag, natomiast wykonawca kilka dni na ich uwzględnienie. Rozwiązanie takie nie sprzyja podnoszeniu jakości ewaluacji.

- warto, aby wymagania dotyczące sposobu prezentacji/sformułowania projektów dokumentów były nieco niższe niż wymagania dotyczące produktów końcowych – w szczególności dotyczy to kwestii dostosowania ich do wymogów dostępności dla osób niepełnosprawnych, które powinny być uwzględniane dopiero w wersji końcowej, zaakceptowanej przez zamawiającego. Oznacza to, że w harmonogramie powinien być uwzględniony czas na dostosowanie ostatecznych wersji dokumentów po akceptacji ich zawartości przez zamawiającego;
- warto, aby produkty dodatkowe z badania (prezentacje, broszury etc.) przygotowywane były po akceptacji raportów końcowych przez zamawiającego. Wówczas wykonawca w pierwszej kolejności będzie się mógł skupić na ewentualnej poprawie kwestii merytorycznych raportu, a dopiero po ich akceptacji zająć przygotowaniem ostatecznych wersji dodatkowych materiałów.

Podsumowując SOPZ powinien być dokumentem, który określa ramy realizacji badania ewaluacyjnego, wskazując pytania badawcze, na które odpowiedzieć ma wykonawca oraz minimalny zakres metod badawczych, na których wykorzystaniu szczególnie zależy zamawiającemu (np. badaniach terenowych uwzględniających grupy, których opinie są dla niego szczególnie istotne). Jednocześnie, w naszej opinii SOPZ nie powinien bardzo sztywno narzucać potencjalnym wykonawcom sposobu realizacji zamówienia. Rozumiemy przez to m.in.:

- narzucanie bardzo szczegółowego harmonogramu badania, w którym poszczególne etapy badawcze rozpisane są co do dnia roboczego i przejście kolejnych kroków wymaga akceptacji zamawiającego – wykonawca badania ewaluacyjnego powinien mieć swobodę w określeniu planu badania i jego harmonogramu (oczywiście w obrębie ramowych terminów ewaluacji oznaczonych w SOPZ), dzięki czemu może go dopasować do specyfiki badania (np. kolejność zbierania danych zastanych i pierwotnych) oraz momentu jego realizacji (szczególnie jeśli badanie realizowane jest w okresie obejmującym wakacje i przerwy świąteczne);
- narzucanie bardzo szczegółowo rozpisane podejścia badawczego, w którym zamawiający określa m.in. zakres narzędzi badawczych, sposób i warunki rekrutacji uczestników badań terenowych, sposób analizy danych pierwotnych (np. sposób kodowania danych jakościowych) – podejście takie co do zasady powinno być stosowane, jeśli zamawiający chce *de facto* sam przeprowadzić prace analityczne, a poszukuje jedynie wykonawcy badań terenowych (np. firmy realizującej badanie CATI/CAWI i/lub wywiady jakościowe). Jeśli jednak przedmiotem badania ma być niezależna ewaluacja, podejście takie nie powinno mieć miejsca, bowiem wypacza jej założenia.

Na zakończenie tego rozdziału warto wspomnieć o wątku, który pojawił się w trakcie badań terenowych, dotyczącym potencjału wykonawców badań ewaluacyjnych, który w pewnym sensie wiąże się z kwestiami związanymi z planowaniem ewaluacji i przygotowywaniem dokumentacji przetargowej, chociaż w tym wypadku chodzi raczej o SIWZ niż SOPZ.

Jak już napisaliśmy, nasze wytyczne tworzyliśmy dla dobrze przygotowanych badań, ale też z myślą o tym, że badania realizowane na podstawie tych SOPZ realizowane będą przez firmy mające potencjał do realizacji dobrych ewaluacji. Tymczasem w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród przedstawicieli jednostek ewaluacyjnych instytucji zaangażowanych w proces wdrażania POIR tylko połowa respondentów oceniła dobrze stan sektora wykonawców badań ewaluacyjnych pod względem jakości wykonywanych ewaluacji. Podobnie 5 na 10 badanych osób uważa, że wykonawcy mają potencjał do realizacji wysokiej jakości badań. Ankietowani zapytani o to co można by poprawić w zasadach wyboru wykonawców oraz regułach współpracy z nimi wskazywali na to, że przy stosunkowo niewielkim rynku ewaluacji w Polsce zmiana kryteriów wyboru wykonawców niewiele da, lepszym rozwiązaniem byłoby w ich odczuciu szersze otwarcie rynku na nowych wykonawców oraz większe zaangażowanie zaplecza eksperckiego w proces badawczy (naukowców z konkretnym dorobkiem naukowym) oraz szersze wykorzystanie ewaluacji hybrydowych. Problem ten ma naturalnie charakter systemowy i naturalnie należy podejmowania działań związanych z budowaniem potencjałem rynku badań ewaluacyjnych. Musi mu jednak towarzyszyć odpowiednie systemu zapewniania jakości, co z kolei wiąże się z potrzebą stałego rozwijania potencjału również na poziomie zamawiających badania ewaluacyjne (w perspektywie ogólnokrajowej). Jak wskazał jeden z badanych – *jakość ewaluacji kształtuje określony potencjał jednostek ewaluacji, rynek się musi dostosować*. Jednym z możliwych działań przekładających się na wzrost jakości jest więc również szersze zorientowanie zamawiających na wsparcia projektowania poszczególnych badań, przy wsparciu ze strony zewnętrznych doradców/ ekspertów. *Wsparcie merytoryczne strony popytowej rynku/zamawiających (np. outsourcing części prac merytorycznych, tutoring lub wsparcie w procesie nadzoru nad ewaluatorem, np. w zakresie realizowanych badań kontrfaktycznych czy innych specjalistycznych) mogą podnieść jakość ewaluacji i wymusić dostosowanie się rynku (zainicjować inwestycje wykonawców w kompetencje, technologię, nowe zespoły badawcze, sieć współpracy, itp.)*. To spojrzenie z dwóch perspektyw na sposób wzmacniania rynku oraz podnoszenia jakości jest w naszej opinii właściwy. Jest też bardzo trudny, gdyż zmiany w tym zakresie przebiegają zwykle powoli i wymagają konsekwentnych działań.

Jednocześnie warto na koniec zauważyć, że w opinii zdecydowanej większości badanych, generalnie jakość realizowanych badań w ramach systemu POIR rośnie, podobnie jak ich znaczenie w procesie kształtowania polityk publicznych w obszarze innowacyjności (w porównaniu np. do perspektywy 2007-2013), co jest pośrednio wynikiem zwiększania potencjału zarówno strony zamawiających (w tym sposobu w jaki zlecane są badania), jak i samego rynku wykonawców (również w wyniku konsekwentnie budowanego doświadczenia

oraz specjalizacji). Przedstawione przez nas w niniejszym rozdziale wytyczne, dotyczące wymagań dla SOPZ, powinny zatem stanowić raczej rodzaj listy sprawdzającej zamawiających, aniżeli podstawę do wprowadzenia rewolucji w systemie zlecenia badań w ramach POIR.

11. Organizacja procesu ewaluacji

11.1 Instytucje zaangażowane w proces ewaluacji

System instytucjonalny ewaluacji POIR składa się z sieci instytucji ulokowanych na różnych poziomach realizacji programu. Trzon systemu ewaluacji stanowi IZ POIR (MFiPR), wraz z dwiema IP POIR (PARP oraz NCBR), na które IZ delegowała na mocy porozumienia część zadań w zakresie ewaluacji. Część badań przewiduje również współpracę IP z IW (NCBR-OPI PIB/FNP), jednak w praktyce jest ona bardzo ograniczona.

W systemie obecna jest również Krajowa Jednostka Ewaluacji, przy czym badania przez nią realizowane – w zakresie dotyczącym POIR – nie są wyróżnione w planie ewaluacji tego programu, lecz stanowią element planu ewaluacji UP. Jest to zrozumiałe z uwagi na inny poziom ulokowania tej instytucji w systemie realizacji Polityki Spójności.

Instytucje wspierane są przez dwa ciała, w postaci Komitetu Monitorującego POIR (KM) oraz Grupy Sterującej Ewaluacją POIR (GSE). W pierwszym przypadku KM pełni realnie funkcję odbiorcy wyników poszczególnych ewaluacji, jak również zatwierdza plan ewaluacji oraz wszelkie zmiany jakie są do niego wprowadzane.

GSE wspiera na poziomie operacyjnym i koordynacyjnym IZ w zakresie realizacji planu ewaluacji. Jest również miejscem prac roboczych, związanych z realizacją poszczególnych badań, konsultacji ich zakresu, płynących z nich rekomendacji itd.

Ogólna ocena systemu ewaluacji POIR dokonana przez członków poszczególnych instytucji, w tym na poziomie decydentów, ma wydźwięk pozytywny oraz nie wymaga wprowadzania zasadniczych zmian. Pojawiają się jedynie postulaty pewnych udoskonaleń, w tym w zakresie większego włączenia poszczególnych instytucji i ciał w poszczególne elementy procesu ewaluacji. Biorąc pod uwagę zebrane opinie oraz ustalony cel planu ewaluacji, proponujemy następujące działania:

- Na etapie opracowywania końcowej wersji planu ewaluacji FENG konieczne jest silne włączenie w ten proces KJE, pod kątem uzgodnienia kluczowych punktów styku poszczególnych badań zaplanowanych do realizacji na poziomie ewaluacji UP. Proponujemy w tym miejscu w szczególności uzgodnienie szczegółowych rozwiązań, w zakresie badań dotyczących oceny obciążeń administracyjnych, ewaluacji mid term programów, oceny ex post (w tym poprzedniej perspektywy finansowej), ewaluacji poświęconych ocenie wsparcia systemu otoczenia biznesu (IOB, klastrów, ośrodków innowacyjności itp.) oraz badań prowadzonych w zakresie instrumentów finansowych. Konieczne jest zapewnienie spójności realizowanych badań oraz koncentracji na ogólnych zagadnieniach podejmowanych na poziomie całej PS.
- Rekomendujemy włączenie pozostałych instytucji (BGK, FNP, OPI) formalnie do systemu ewaluacji FENG. Działanie to powinno być realizowane w myśl ogólnej idei przywoływanej w przyjętym podejściu do tworzenia planu ewaluacji FENG (*learning agenda*), związanej z potrzebą wykształcenia mechanizmów uczenia poszczególnych

instytucji. Zakres prowadzonych przez te instytucje badań powinien być proporcjonalny do działań wdrażanych w ramach FENG.

- Proponujemy wzmocnienie roli KM POIR/FENG w procesie wykorzystania rekomendacji z badań ewaluacyjnych. Analogicznie do rozwiązania funkcjonującego w ramach POWER stoimy na stanowisku, iż rekomendacje z badań ewaluacyjnych, poza formalnym przedstawieniem ich na KM, powinny być również przez to ciało zatwierdzone i przyjmowane (lub nie) do realizacji w ustalonym kształcie. Działanie to przełoży się w naszej opinii na większą skuteczność i transparentność procesu wdrażania rekomendacji. Wymaga ono jednocześnie wprowadzenia rozwiązań operacyjnych związanych z procesem wypracowywania finalnej wersji poszczególnych rekomendacji, o czym piszemy w kilku miejscach niniejszego raportu (por. m.in. rozdział poświęcony komunikacji wyników badań). Rekomendacje trafiające na KM muszą być siłą rzeczy dopracowane – służyć temu powinien uzupełniający względem standardowego procesu badawczego proces ich uzgodnień (zrealizowany np. w formie asysty badawczej lub szerszego zakresu ich konsultacji). Warto również powołać w ramach KM grupę roboczą ds. ewaluacji, która odpowiadałaby za analizę i ocenę zaproponowanych rekomendacji, przed przedstawieniem ich na forum KM.

11.2 Potencjał jednostek ewaluacyjnych

Przedstawiciele instytucji bezpośrednio zaangażowanych w proces ewaluacji PO IR (tj. na poziomie IZ, IP oraz KJE) mają duże doświadczenie w realizacji i zleceniu badań ewaluacyjnych. Część ekspertów zaangażowanych jest w proces ewaluacji poszczególnych programów wsparcia innowacyjności od kilkunastu lat. Jednocześnie potencjał ten nie jest rozłożony równomiernie w poszczególnych instytucjach oraz proporcjonalnie do skali realizowanych działań. Uwagę zwraca w szczególności niewystarczająca liczba ekspertów zaangażowanych w proces ewaluacji na poziomie głównej instytucji koordynującej cały proces ewaluacji, tj. IZ POIR. Aktualnie w proces ewaluacji zaangażowana jest tylko jedna osoba (jedynie w części etatu). W opinii poszczególnych przedstawicieli systemu ewaluacji POIR oraz innych aktorów systemu ewaluacji, jest to sytuacja wymagająca zmiany. Zakres zadań i obowiązków przypisanych do IZ w zakresie ewaluacji wskazuje na konieczność wzmocnienia kadrowego IZ w tym zakresie. W wariantcie optymalnym w ramach IZ powinna być wydzielona komórka analityczna, mogąca aktywniej angażować się również w szersze przedsięwzięcia analityczne związane również z procesem realizacji badań i analiz wewnętrznych i hybrydowych (por. kolejny podrozdział). Byłoby to rozwiązanie analogiczne do tych funkcjonujących na poziomie IP.

Planując rozwój w powyższym zakresie proponujemy za rozsądny punkt wyjścia przyjąć koncepcję z przywołanej ustawy o tworzeniu polityki opartej na dowodach, przyjętej przez Kongres Stanów Zjednoczonych. W podejściu do opracowywania planu uczenia poszczególnych instytucji, wskazana została wymagana struktura organizacyjna i zasoby

osobowe zaangażowane w nadzór i realizację planu. Przywoływana regulacja ustawowa wskazuje na wymóg, zaangażowania w pracę trzech grup urzędników. Są to odpowiednio – pracownik ds. danych (Chief Data Officer), pracownik ds. ewaluacji (Evaluation Officer) oraz statystyk (Statistical Official). Regulacja szczegółowo reguluje również wymogi jakie powinny spełniać osoby na poszczególnych stanowiskach. Zapewnienie powyższej reprezentacji, ma na celu zapewnienie kontroli nad jakością całego procesu badawczego. Wskazuje również na kluczowe obszary techniczne, które wymagają odpowiednich kompetencji i przygotowania. Stoimy na stanowisku, że każda instytucja zaangażowana w proces uczenia, w oparciu o plan ewaluacji FENG, powinna zatrudniać ekspertów o wskazanych kompetencjach.

W powiązaniu z powyższym zagadnieniem, w trakcie badania zidentyfikowaliśmy również potrzeby szkoleniowe wyrażane przez poszczególnych przedstawicieli jednostek ewaluacyjnych. Można je podzielić na kilka kategorii tematycznych, do których przypisaliśmy zgłaszane, szczegółowe zapotrzebowanie w zakresie wsparcia rozwoju kompetencji.

Metodologia prowadzenia badań – stosowanie rozmaitych podejść, metod i technik badawczych:

- ➔ Nowe trendy w badaniach ewaluacyjnych (metody, podejścia, techniki analizy, wykorzystania danych, itp.);
- ➔ Szacowanie efektów interwencji z wykorzystaniem metod kontrfaktycznych oraz eksperymentalnych;
- ➔ Ewaluacja oparta na teorii;
- ➔ Modelowanie makroekonomiczne;
- ➔ Zaawansowane metody ilościowe;
- ➔ Zaawansowana analiza jakościowa/ wielowymiarowa;
- ➔ Strategie i podejścia w ewaluacji złożonych interwencji.

Komunikacja wyników badań ewaluacyjnych:

- ➔ Metody komunikacji, promocji i upowszechniania wyników badań;
- ➔ Metody i techniki wizualizacji, prezentacja wyników badań.

Wykorzystanie danych w badaniach ewaluacyjnych:

- ➔ Wykorzystanie danych rejestrowych w ewaluacji;
- ➔ Wykorzystanie alternatywnych źródeł danych w ewaluacji.

Planowanie ewaluacji:

- ➔ Metody i podejścia skutecznego planowania badań ewaluacyjnych.

Inne:

- ➔ Szkolenie z zakresu praktyki podziału praw własności intelektualnej;
- ➔ Szkolenie z zakresu ograniczeń pomocy publicznej w obszarze formułowania nowych programów;

- ➔ zamówienia publiczne po nowelizacji (zamawianie usług) – szkolenie dla komórek merytorycznych (o profilu innym niż prawniczy).

11.3 Ewaluacje wewnętrzne i hybrydowe

Wyniki niniejszego badania oraz doświadczenia z dotychczasowej realizacji procesów ewaluacyjnych w obszarach wsparcia programu POIR oraz FENG wskazują na możliwość rozszerzenia zakresu stosowania ewaluacji wewnętrznych oraz hybrydowych (łączyjących podejście wewnętrzne i zewnętrzne). W przypadku identyfikacji obszarów badawczych możliwych do objęcia ewaluacjami wewnętrznymi i mieszanymi najbardziej użytecznym podejściem jest wskazanie rodzajów działań, a także etapów oraz elementów procesu badawczego, które mogą być realizowane w takiej formule. Co do zasady bowiem każdy z obszarów tematycznych (tematów badań) może zostać objęty w większym lub mniejszym zakresie badaniami o charakterze wewnętrznym lub hybrydowym.

Doświadczenia z realizacji procesów ewaluacji w poprzednich okresach programowania wskazują na trzy rodzaje działań badawczo-analitycznych, które mogą być podejmowane wewnątrz przez jednostki ewaluacyjne:

- Bieżące analizy tematyczne z wykorzystaniem danych zastanych oraz danych pierwotnych zbieranych w ramach ewaluacji zewnętrznych.

Stosunkowo szeroki zakres danych dostępnych w statystykach publicznych jak i danych zbieranych w procesie monitorowania i ewaluacji daje możliwość ich analitycznego wykorzystywania na potrzeby bieżącego zarządzania programem. Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie mogą być ewaluacje realizowane na zlecenie PARP (Barometr Innowacyjności) i NCBR (BRadar), w ramach których odrębnymi produktami są odpowiednio zaprojektowane bazy danych zawierające m.in. wyniki przeprowadzonych wśród przedsiębiorców badań ankietowych (tabele wynikowe). Daje to możliwość przeprowadzania pogłębionych analiz tematycznych, dodatkowych w stosunku do wyników zaprezentowanych w raporcie końcowym. Wyniki tego typu analiz mogą także stanowić punkt wyjścia do formułowania tematów i pytań badawczych dla ewaluacji zewnętrznych z wykorzystaniem metod niemożliwych do zastosowania w ramach administracji publicznej (np. badań terenowych).

- Wypracowywanie ostatecznego kształtu oraz sposobu wdrażania rekomendacji.

Etap formułowania oraz wypracowywania sposobów wdrażania rekomendacji z ewaluacji zewnętrznych jest fazą badawczą, w której udział głównych interesariuszy dysponujących unikatową wiedzą kontekstową jest nieodzowny. Stąd dla tego etapu badania za optymalny uznać należy partycypacyjny model współpracy z ewaluatorem zewnętrznym, jednakże z wiodącą rolą jednostki ewaluacyjnej jako głównego animatora tego procesu (tzw. „brokera wiedzy”). Wymaga to m.in. zastosowania odpowiednich narzędzi (np. panele, warsztaty z udziałem odbiorców badania i ewaluatora, wywiady uzupełniające), odpowiednich dla tego

etapu procesu badawczego, którego faktycznym wykonawcą lub współwykonawcą powinna być jednostka ewaluacyjna. Optymalnie proces ten powinien być realizowany po uzyskaniu całościowych wyników z badania, w tym propozycji rekomendacji od ewaluatora zewnętrznego. W celu zaangażowania wykonawcy w proces wypracowywania ostatecznego kształtu oraz sposoby wdrażania rekomendacji warto rozważyć włączenie do procesu ewaluacji tzw. asysty badawczej. Rozwiązanie to z powodzeniem było stosowane w kilku ewaluacjach POIR zleczanych zarówno przez PARP jak i IZ POIR.

- Przeprowadzanie metaanaliz oraz badań podsumowujących wyniki z badań ewaluacyjnych. Formułowanie wniosków i rekomendacji dla decydentów.

Metaanaliza wyników badań ewaluacyjnych jest rodzajem badań gabinetowych bez konieczności realizacji szerszych badań terenowych i jako taka stwarza możliwość przeprowadzania jej w formule wewnętrznej z wykorzystaniem zasobów administracji publicznej. Jednostki ewaluacyjne dysponują bowiem szeroką wiedzą kontekstową zarówno w zakresie założeń i wdrażania samego programu jak i badań ewaluacyjnych podlegających analizie (założenia badawcze, przebieg badań, dostęp do ich wszystkich produktów/danych). Za realizacją metaanaliz w formule wewnętrznej przemawia także to, iż *de facto* proces ten jest realizowany w bieżącej pracy jednostek ewaluacyjnych oraz innych komórek zaangażowanych we wdrażanie programu. Wyniki badań podlegają bowiem analizie, w tym analizie porównawczej na etapie ich wykorzystywania w procesach decyzyjnych. Stąd pożądanym byłoby prowadzenie tego typu działań w sposób usystematyzowany z zastosowaniem odpowiednich zasad i metodologii. Warto rozważyć również możliwość realizacji badań podsumowujących w ramach prac grupy sterującej ewaluacją POIR. Wymagałoby to powołania odpowiednich grup roboczych oraz podziału zadań między poszczególnymi członkami. Jednocześnie działanie takie wydaje się zasadne w kontekście przyjętego systemu demarkacji w FENG, w ramach I osi priorytetowej. Działanie to sprzyjałoby zwiększaniu współpracy międzyinstytucjonalnej oraz podnoszeniu spójności podejmowanych działań.

W pozostałych obszarach realizacji ewaluacji FENG, wskazane jest kontynuowanie realizacji badań w formule ewaluacji zewnętrznych. Działanie to zapewnić ma niezależność, obiektywność oraz transparentność procesu ewaluacji. Jednocześnie nie wyklucza to możliwości realizacji badań w modelu partycypacyjnym. Doświadczenia z wybranych ewaluacji POIR (por. ewaluacje systemu wyboru projektów), wskazały na wysoką wartość dodaną wynikającą z zastosowania tego podejścia. Nasze propozycje w tym względzie wskazaliśmy w ramach opisu poszczególnych badań, które proponujemy włączyć do planu ewaluacji FENG. Co do zasady zwiększony potencjał w tym zakresie dotyczy ewaluacji, które poszukują odpowiedzi na krótkoterminowe, kluczowe pytania badawcze, przedstawione we wcześniejszej części niniejszego dokumentu.

12. Załączniki

12.1 Zarys planu ewaluacji

W niniejszym załączniku, przedstawiono zgodnie z oczekiwaniami Zamawiającego zarys planu ewaluacji, na który składa się :

- propozycja badań ewaluacyjnych wraz z celami badań, uwzględniające co najmniej: główny temat badawczy/ pytania badawcze wraz ze wskazaniem obszaru ewaluacji,
- uzasadnienie realizacji badań,
- minimum metodologiczne,
- wskazanie instytucji, która będzie odpowiadać za realizację badania, w tym określenie ewentualnych obszarów, które powinny być zrealizowane w ramach ewaluacji wewnętrznej,
- harmonogram badań,
- szacunkowy koszt badania.

12.1.1 Opis podejścia

Na potrzeby opracowania planu ewaluacji FENG, wykorzystano koncepcję – tzw. *Learning Agenda*. Stanowi on **systematyczny plan udzielania odpowiedzi na pytania ważne z punktu widzenia programu wsparcia innowacyjności polskiej gospodarki**. Punktem wyjścia do opracowania szczegółowego planu badań, jest ustalenie pytań kluczowych z punktu widzenia realizowanej polityki publicznej. W odróżnieniu więc od większości kompleksowych planów badawczych realizowanych w perspektywie 2014-2020 **niniejszy plan zorganizowany jest wokół pytań/zagadnień badawczych, a nie zbioru badań**. Każdorazowo włączenie badania do planu jest zasadne o ile tylko wpisuje się ono w całościowy proces uczenia, ukierunkowany na znalezienie odpowiedzi na postawione pytania kluczowe. Z tej perspektywy plan ewaluacji można postrzegać jako swego rodzaju osobny program/interwencję, który ma jasno określony cel, i który należy osiągnąć w toku jego realizacji.

Przedstawiona w planie lista badań charakter ramowy. Proponujemy by doprecyzowanie oraz weryfikacja zasadności realizacji poszczególnych badań odbywała się w trybie rocznym. Bardzo istotne jest zapewnienie elastyczności realizowanego procesu oraz zapewnienie mechanizmów (w postaci możliwości łatwej aktualizacji planu), które gwarantować będą realizację tylko tych prac badawczych, które znajdują uzasadnienie z punktu widzenia faktycznych potrzeb informacyjnych (procesu uczenia) oraz sensowności przeprowadzenia badania biorąc pod uwagę aktualny stan zaawansowania realizacji Programu⁶¹. W ramach proponowanego planu ewaluacji FENG proponujemy co prawda listę badań obejmującą cały okres realizacji interwencji, zwracamy jednak uwagę, że:

⁶¹ W tym kontekście zasadnym wydaje się, by ewentualne przesunięcie badań w czasie, nie wymagały akceptacji ze strony KM. Zgoda taka powinna dotyczyć ewentualnej decyzji o usunięciu badania z planu.

- Nie jest to lista kompletna, w szczególności powinna być uzupełniana w cyklach rocznych o tematyczne badania ad-hoc, zgodne z bieżącymi potrzebami informacyjnymi systemu.
- Zakres i lista realizowanych badań może ulegać zmianom (modyfikacja treści lub eliminacja).

Każdorazowo jednak, modyfikacje dokonywane w planie powinny być rozstrzygane w kontekście kluczowych pytań ewaluacyjnych postawionych w ramach planu ewaluacji FENG.

W przywołanej regulacji Kongresu zwrócono również uwagę na kluczową rolę konsultacji, czyniąc z niej w praktyce formalny obowiązek – kierownik danej agencji konsultuje się w zakresie planu badań z zainteresowanymi stronami, w tym ze społeczeństwem, innymi agencjami, organami władzy centralnej i lokalnej oraz przedstawicielami świata nauki. Podobnie przedstawiony zarys planu ewaluacji w ramach niniejszego badania powinien być przedmiotem dalszych konsultacji i uzgodnień z wszystkimi kluczowymi interesariuszami zaangażowanymi w proces realizacji FENG. **Zakładamy zatem, że przedstawienie niniejszego zarysu ewaluacji to nie koniec procesu planowania ewaluacji FENG lecz dopiero jego początek.** Jednocześnie biorąc po uwagę fakt, iż nie da się na obecnym etapie (tj. przed uruchomieniem interwencji, czy nawet jej pełnym zaprojektowaniem⁶²) przewidzieć wszystkich potrzeb informacyjnych należy dopuścić – tak jak miało to miejsce w przypadku POIR – możliwość uzupełniania planu o badania ad hoc, co powinno służyć lepszemu osadzeniu realizowanych badań na cyklu życia Programu. Służyć temu będzie również realizacja części badań, z uwzględnieniem różnych faz zaawansowania implementacji interwencji – poczynając od weryfikacji przyjętych założeń, przez ocenę pierwszych doświadczeń z ich realizacją, na ocenie pośredniej lub ex post efektów kończąc.

W pewnym sensie jest to kontynuacja podejścia jakie miało miejsce również w perspektywie 2014-2020. Ważną różnicę stanowi rezygnacja z obowiązku realizacji jednej dużej ewaluacji ex ante dla każdego programu. W ramach zaproponowanego planu proponujemy wypełnić tę lukę, poprzez realizację kilku, tematycznych ewaluacji, koncentrujących się na weryfikacji założeń przejętych dla wdrażanych rozwiązań. W planie są to zagadnienia związane odpowiednio z systemem:

- modułowego wsparcia projektów B+R+I w ramach I osi priorytetowej FENG.
- wyboru projektów.
- akredytacji instytucji otoczenia biznesu oraz klastrów.
- wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw.
- wsparcia w zakresie akceleracji przedsięwzięć innowacyjnych oraz podejmowania działalności w tym zakresie.
- wsparcia współpracy świata nauki ze światem biznesu.

⁶² Na etapie badania nie były znane jeszcze szczegółowe instrumenty zaplanowane do realizacji w ramach Programu, przedstawiane typowo na poziomie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Programu.

Zagadnienia te powinny być analizowane w szczególności w początkowym okresie realizacji Programu oraz powinny koncentrować się na ocenie zaprojektowanych mechanizmów, ich trafności oraz sposobie funkcjonowania.

12.1.2 Główne pytania badawcze

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom określonym w założeniach *Learning agenda*, poniżej przedstawiamy listę kluczowych pytań badawczych, na które powinien znaleźć odpowiedź plan ewaluacji FENG, w trakcie całego procesu realizacji.

Pytania te, dzielą się na krótko oraz średnio i długookresowe. Rzecz jasna podział w tym zakresie jest nieostry i część pytań, w zależności od kontekstu w jakim są zadawane, może być rozpatrywana w każdym z horyzontów czasowych. Co do zasady jednak, pytania krótkookresowe dotyczą kwestii związanych z zagadnieniami bieżącymi, odnoszącymi się do czasu realizacji programu. Starają się one również antycypować możliwe skutki zaplanowanych do realizacji w programie działań, w tym ocenę ich trafności (w związku z przyjęciem określonych rozwiązań realizacyjnych, takich jak system wyboru projektów). Pytania średnio i długookresowe odnoszą się przede wszystkim do faktycznych skutków działań zrealizowanych w programie. Przy czym skutki rozumiane są szeroko – odnoszą się zarówno do rezultatów pośrednich, obserwowanych na etapie realizacji projektów, jak również w znaczeniu oczekiwanych efektów końcowych wsparcia.

Przedstawiona lista pytań powstała jako bezpośredni skutek przyjętej w programie FENG teorii zmiany. Odnosi się więc do zakładanych rezultatów oraz mechanizmów, które mają do nich doprowadzić (w krótkim i długim horyzoncie czasowym). Pytania dotyczą również poprawności i aktualności założeń, kluczowych dla osiągnięcia oczekiwanej zmiany.

Kluczowe pytania krótkoterminowe:

1. Czy spełnione są kluczowe założenia warunkujące materializację teorii Programu⁶³?
2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią sprawność w uruchamianiu i realizacji projektów?
3. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?
4. Czy zachowana jest komplementarność FENG z innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych?

Kluczowe pytania średnio i długoterminowe:

5. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności?
6. Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz internacjonalizacji sektora nauki w zakresie działalności B+R?

⁶³ Teoria programu to wyobrażenie na temat tego, jak dany program powinien działać, tj. w jaki sposób podejmowane działania w ramach interwencji mają doprowadzić do osiągnięcia pożądaných efektów.

7. W jaki sposób i w jakim stopniu Program realizuje koncepcję inteligentnych specjalizacji?
8. Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)? Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością?
9. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria Programu?
10. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?

12.1.3 Lista badań do planu

Poniżej przedstawiamy listę proponowanych badań ewaluacyjnych, które dodatkowo pogrupowane zostały według wspólnych obszarów tematycznych. Szczegółowy opis poszczególnych badań (w formie fiszek badawczych), przedstawiamy w kolejnym podrozdziale.

Obszar: system wsparcia

1. Wstępna ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG oraz stopnia przygotowania instytucjonalnego do ich wdrażania.
2. Okresowa ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w Programie FENG.
3. Ewaluacja końcowa użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w Programie FENG.
4. Ewaluacja systemu wyboru projektów programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.
5. Pomiar i ocena obciążeń administracyjnych programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.
6. Ocena trafności oraz spójności systemu instytucjonalnego budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I.
7. Ocena założeń i rozwiązań przyjętych na potrzeby realizacji koncepcji inteligentnych specjalizacji
8. Ocena funkcjonowania koncepcji inteligentnych specjalizacji z perspektywy instytucji systemu wdrażania, wnioskodawców i beneficjentów. Identyfikacja obszarów potencjalnych usprawnień.
9. Analiza mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach systemu wdrażania FENG.

Obszar: B+R+I

10. Barometr Innowacyjności – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z PARP
11. B+Radar – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z NCBR
12. Analiza założeń systemu wsparcia współpracy świata nauki oraz świata nauki ze światem biznesu w programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.

13. Ewaluacja efektywności instrumentów wsparcia FENG w sferze rozwoju współpracy przedsiębiorstw i sektora badawczo-rozwojowego
14. Ewaluacja skuteczności, efektywności i trafności wsparcia FENG w sferze podnoszenia gotowości inwestycyjnej – akceleracja przedsięwzięć innowacyjnych
15. Ocena oddziaływania programu na stymulowanie podejmowania działalności B+R w Polsce. Identyfikacja barier i dobrych praktyk
16. Ocena funkcjonowania wsparcia udzielanego na rozwój kompetencji pracowników przedsiębiorstw
17. Analiza efektywności wsparcia inicjatyw wyselekcjonowanych na poziomie Unii Europejskiej, a także ukierunkowanych na wsparcie międzynarodowej współpracy naukowej oraz wsparcia mającego na celu ułatwienie dostępu do tych programów, a także innych programów współpracy międzynarodowej.
18. Efekty wsparcia przedsiębiorstw w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki – ewaluacja pomocy publicznej
19. Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na podstawowe wskaźniki innowacyjności i działalności B+R w gospodarce – aktualizacja
20. Ewaluacja ex-post Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój
21. Ewaluacja ex post pomocy publicznej PARP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020
22. Ocena rezultatów projektów pilotażowych w ramach POIR pod kątem wykorzystania ich rezultatów oraz ich kontynuacji w ramach FENG
23. Skuteczność wsparcia udzielanego w Programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, z perspektywy inteligentnych specjalizacji
24. Efekty wsparcia dużych przedsiębiorstw w ramach Programu
25. Ocena oddziaływania wsparcia udzielonego na akcelerację i post akcelerację w ramach Programu
26. Wpływ Programu na innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Ewaluacja ex-post.
27. Metaewaluacja wyników badań ewaluacyjnych

Obszar: Internacjonalizacja

28. Ocena spójności i trafności działań realizowanych w ramach FENG ukierunkowanych na wsparcie polskiego eksportu.
29. Ocena wpływu Programu na działalność eksportową przedsiębiorstw, w tym w sferze internacjonalizacji działalności B+R+I

Obszar: Otoczenie

30. Analiza założeń przyjętych dla systemu Instytucji Otoczenia Biznesu oraz klastrów z uwzględnieniem doświadczeń POIR.
31. Ocena funkcjonowania systemu akredytacji proinnowacyjnych instytucji otoczenia – pierwsze efekty interwencji na rzecz klastrów i instytucji otoczenia biznesu

32. Ocena efektywności usług proinnowacyjnych – identyfikacja pożądanych kierunków interwencji podnoszących dostępność i efektywność usług

Obszar: Instrumenty finansowe

33. Ewaluacja systemu realizacji instrumentów finansowych w ramach Programu

34. Efekty wsparcia udzielanego z wykorzystaniem IF

Obszar: Postęp wdrażania

35. Ewaluacja mid term postępu rzeczowego programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.

Obszar: Inne

36. Ewaluacja komplementarności i spójności wewnętrznej i zewnętrznej programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.

37. Skutki pandemii Covid-19 zakresie ich wpływu na realizację projektów B+R.

Poniżej przedstawione zostało przypisanie badań, do kluczowych pytań badawczych, z wyróżnieniem badań o charakterze kluczowym i wspomagającym. Jak widać zaproponowana propozycja pokrywa całe spektrum postawionych pytań.

Tabela 17 Badania i kluczowe pytania ewaluacyjne - zestawienie

Kluczowe pytania krótkoterminowe:	Kluczowe badania	Badania uzupełniające
1. Czy spełnione są kluczowe założenia warunkujące materializację teorii Programu?	1, 2, 4, 6, 7, 9, 12, 16, 17, 18, 22, 28, 30, 33, 37	5, 10, 11, 19, 20, 21, 31
2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią sprawność w uruchamianiu i realizacji projektów?	1, 2, 4, 5, 9, 17, 35	1, 10, 11
3. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?	1, 2, 4, 6, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 22, 28, 30, 33, 37	7, 14, 15, 19, 20, 21
4. Czy zachowana jest komplementarność FENG z innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych?	6, 17, 23, 26, 27, 28, 30, 36	7, 9, 20, 21
Kluczowe pytania średnio i długoterminowe:	Kluczowe badania	Badania uzupełniające
5. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności?	10, 11, 14, 15, 18, 24, 25, 26, 27, 32, 34, 35	6, 7, 13, 19, 20, 21, 31, 36
6. Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz internacjonalizacji sektora nauki w zakresie działalności B+R?	10, 11, 18, 24, 25, 26, 27, 29, 34, 35	14, 19, 20, 21, 28, 31, 32, 36
7. W jaki sposób i w jakim stopniu Program realizuje koncepcję inteligentnych specjalizacji?	4, 7, 8, 23, 26, 27, 35	10, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 32, 36
8. Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)? Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością?	10, 11, 18, 24, 25, 26, 27, 29, 32, 34	5, 14, 15, 16, 19, 20, 21
9. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria Programu?	3, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 32, 34	4, 5, 6, 9, 17, 35, 36
10. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?	3, 8, 13, 14, 15, 16, 18, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 34	4, 5, 6, 9, 10, 11, 19, 20, 21, 29, 35, 36

Źródło: opracowanie własne

Kolejne zestawienie przedstawia, rozkład badań wg kolejnych lat realizacji planu ewaluacji. Jak widać w większości lat z okresu od 2022 do 2029 r. liczba zaproponowanych badań wynosi od 6 do 11. Jedynie w dwóch ostatnich latach (2028-2029), jest nieco niższa (odpowiednio 2 i 3 badania), co naturalnie powiązane jest z fazą realizacji FENG. Jednocześnie największa liczba badań przypada na pierwszy, prawdopodobny rok uruchomienia interwencji (2022 r.).

Tak jak to już podkreślano, lista zaproponowanych badań nie ma charakteru ostatecznego – może i powinna być uzupełniana o badania ad hoc, związane z na bieżąco identyfikowanymi potrzebami informacyjnymi. Jednocześnie zapewne istotna część badań będzie musiała być przesunięta w czasie, z uwagi na możliwe przesunięcia w procesie wdrażania FENG.

Tabela 18 Rozkład badań w czasie

Badanie	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Obszar: system wsparcia								
1. Wstępna ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG oraz stopnia przygotowania instytucjonalnego do ich wdrażania.								
2. Okresowa ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w Programie FENG.								
3. Ewaluacja końcowa użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w Programie FENG.								
4. Ewaluacja systemu wyboru projektów programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.								
5. Pomiar i ocena obciążeń administracyjnych programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.								
6. Ocena trafności oraz spójności systemu instytucjonalnego budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I.								
7. Ocena założeń i rozwiązań przyjętych na potrzeby realizacji koncepcji inteligentnych specjalizacji								
8. Ocena funkcjonowania koncepcji inteligentnych specjalizacji z perspektywy instytucji systemu wdrażania, wnioskodawców i beneficjentów. Identyfikacja obszarów potencjalnych usprawnień.								
9. Analiza mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach systemu wdrażania FENG.								
Obszar: B+R+I								
10. Barometr Innowacyjności – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z PARP								
11. B+Radar – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z NCBR								
12. Analiza założeń systemu wsparcia współpracy świata nauki oraz świata nauki ze światem biznesu w programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.								
13. Ewaluacja efektywności instrumentów wsparcia FENG w sferze rozwoju współpracy przedsiębiorstw i sektora badawczo-rozwojowego								
14. Ewaluacja skuteczności, efektywności i trafności wsparcia FENG w sferze podnoszenia gotowości inwestycyjnej – akceleracja przedsięwzięć innowacyjnych								

Badanie	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
15. Ocena oddziaływania programu na stymulowanie podejmowania działalności B+R w Polsce. Identyfikacja barier i dobrych praktyk								
16. Ocena funkcjonowania wsparcia udzielanego na rozwój kompetencji pracowników przedsiębiorstw								
17. Analiza efektywności wsparcia inicjatyw wyselekcjonowanych na poziomie Unii Europejskiej, a także ukierunkowanych na wsparcie międzynarodowej współpracy naukowej oraz wsparcia mającego na celu ułatwienie dostępu do tych programów, a także innych programów współpracy międzynarodowej.								
18. Efekty wsparcia przedsiębiorstw w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki – ewaluacja pomocy publicznej								
19. Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na podstawowe wskaźniki innowacyjności i działalności B+R w gospodarce – aktualizacja								
20. Ewaluacja ex-post Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój								
21. Ewaluacja ex post pomocy publicznej PARP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020								
22. Ocena rezultatów projektów pilotażowych w ramach POIR pod kątem wykorzystania ich rezultatów oraz ich kontynuacji w ramach FENG								
23. Skuteczność wsparcia udzielanego w Programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, z perspektywy inteligentnych specjalizacji								
24. Efekty wsparcia dużych przedsiębiorstw w ramach Programu								
25. Ocena oddziaływania wsparcia udzielonego na akcelerację i post akcelerację w ramach Programu								
26. Wpływ Programu na innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Ewaluacja ex-post.								
27. Metaewaluacja wyników badań ewaluacyjnych								
Obszar: Internacjonalizacja								
28. Ocena spójności i trafności działań realizowanych w ramach FENG ukierunkowanych na wsparcie polskiego eksportu.								

Badanie	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
29. Ocena wpływu Programu na działalność eksportową przedsiębiorstw, w tym w sferze internacjonalizacji działalności B+R+I								
Obszar: Otoczenie								
30. Analiza założeń przyjętych dla systemu Instytucji Otoczenia Biznesu oraz klastrów z uwzględnieniem doświadczeń POIR.								
31. Ocena funkcjonowania systemu akredytacji proinnowacyjnych instytucji otoczenia – pierwsze efekty interwencji na rzecz klastrów i instytucji otoczenia biznesu								
32. Ocena efektywności usług proinnowacyjnych – identyfikacja pożądanych kierunków interwencji podnoszących dostępność i efektywność usług								
Obszar: Instrumenty finansowe								
33. Ewaluacja systemu realizacji instrumentów finansowych w ramach Programu								
34. Efekty wsparcia udzielanego z wykorzystaniem IF								
Obszar: Postęp wdrażania								
35. Ewaluacja mid term postępu rzeczowego programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.								
Obszar: Inne								
36. Ewaluacja komplementarności i spójności wewnętrznej i zewnętrznej programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.								
37. Skutki pandemii Covid-19 zakresie ich wpływu na realizację projektów B+R.								
Liczba badań ogółem	11	7	9	9	7	6	2	3

Źródło: opracowanie własne

12.1.4 Fiszki badawcze dla planu ewaluacji FENG

Obszar: system wsparcia

Tytuł badania
(1) Wstępna ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG oraz stopnia przygotowania instytucjonalnego do ich wdrażania
Uzasadnienie badania
<p>W ramach OP 1 FENG wdrażana ma być nowatorska formuła wsparcia w postaci projektów modułowych. Zastosowanie tego podejścia jest odpowiedzią na potrzeby przedsiębiorców, chcących mieć możliwość realizacji kompleksowych projektów badawczo-rozwojowych, w których to oni decydować będą o tym jakie działania (oprócz obligatoryjnego komponentu B+R) są im potrzebne do osiągnięcia zakładanych celów.</p> <p>Demarkacja w ramach OP1 pomiędzy PARP a NCBR opierać się będzie co do zasady na wielkości beneficjenta, duże firmy i konsorcja z organizacjami badawczymi obsługiwane będą przez NCBR, natomiast MSP skorzystają z wsparcia wdrażanego przez PARP. Oznacza to, że wsparcie w ramach OP 1 to nie tylko nowość z punktu widzenia jego odbiorców, ale również instytucji pośredniczących, które obsługiwać będą musiały bardziej złożone, a przez to bardziej wymagające projekty (proces badawczo-rozwojowy, czy szerzej innowacyjny nie będzie już podzielony na poszczególne etapy, dla których wsparcie dostępne będzie w ramach odrębnych narzędzi i udzielane przez różne instytucje). Formuła modułowa może więc potencjalnie istotnie zwiększyć obciążenie pracą zarówno na etapie wyboru, jak i późniejszej obsługi projektów, która wymagać będzie zdecydowanie szerszych kompetencji po stronie IP. W przypadku PARP można się ponadto spodziewać zdecydowanie większego obciążenia pracą w związku z obsługą przez tę instytucję wsparcia dla MSP, które prawdopodobnie cechować się będzie dużą liczbą obsługiwanych wnioskodawców i beneficjentów.</p> <p>Zaproponowany w FENG zakres wsparcia w ramach OP 1 może być potencjalnie bardzo użyteczną formą wsparcia działalności B+R i innowacyjności polskich przedsiębiorstw, dając im szansę na realizację kompleksowych projektów, które powinny mieć większe szanse powodzenia (zakończenia się wdrożeniem, przynoszącym wymierne korzyści beneficjentom). Jednak jego skuteczność i efektywność w dużej mierze zależą będzie od odpowiedniego przygotowania systemu wdrażania oraz instytucji zaangażowanych w ten proces. Wstępna ewaluacja użyteczności i trafności zaplanowanego podejścia przyczynić się ma do optymalnego zaprojektowania systemu wdrażania.</p>

Cel badania
Celem badania będzie ocena użyteczności i trafności przygotowywanego modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG oraz wsparcie doradcze przy opracowaniu jego ostatecznej wersji.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy projektowany system wsparcia modułowego pozwoli na wybór kompleksowych projektów B+R+I? 2. Czy system wdrażania Programu zapewni odpowiednią płynność w uruchamianiu i realizacji projektów? 3. Czy zapewnione zostaną odpowiednie zasoby w poszczególnych instytucjach odpowiedzialnych za realizację programu w odniesieniu do etapu naboru i oceny wniosków oraz wdrażania projektów i obsługi beneficjentów? 4. Czy założenia wsparcia modułowego są zrozumiałe dla potencjalnych beneficjentów i będą sprzyjać realizacji kompleksowych projektów B+R+I?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, projektowana dokumentacja konkursowa, w tym regulaminy i kryteria) 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami 3. Badania jakościowe (wywiady) z potencjalnymi wnioskodawcami <p>Kluczowe dla badania będzie zastosowanie modelu partycypacyjnego, w którym ewaluator będzie uczestniczył na bieżąco w procesie opracowywania systemu wdrażania doradzając i opiniując jego wybrane elementy.</p>
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację OP1.

3. Przedstawiciele komitetu monitorującego.
Moment realizacji badania
Badanie powinno się rozpocząć na przestrzeni pierwszego roku realizacji Programu (2022), kiedy możliwa będzie weryfikacja wyjściowych założeń systemu wdrażania.
Czas realizacji badania
Badanie powinno być przeprowadzone od momentu opracowywania założeń systemu wdrażania interwencji w ramach OP1, tak aby możliwe było bieżące wsparcie doradcze w tym procesie oraz trwać do zakończenia okresu pilotażu, kiedy możliwa będzie ocena przyjętego podejścia.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 250-350 tys. zł

Tytuł badania
(2) Okresowa ewaluacja użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG.
Uzasadnienie badania
<p>Zaprojektowane w ramach OP1 FENG wsparcie w postaci projektów modułowych było nowatorskim podejściem do wsparcia działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw. Jego wdrożenie było odpowiedzią na postulaty firm dotyczące możliwości realizacji kompleksowych projektów B+R+I w ramach jednego dofinansowanego przedsięwzięcia. Inwestycje te z założenia powinny prowadzić do bardziej wymiernych efektów wsparcia, w tym w szczególności większego odsetka wyników prac B+R wdrażanych do praktyki gospodarczej oraz wzrostu potencjału beneficjentów.</p> <p>Połowa perspektyw finansowej to okres, w którym można dokonać wstępnej oceny użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia, ponieważ przeprowadzono już pierwsze nabory – przetestowany został zatem cały system przygotowania wniosków, wyboru i oceny projektów modułowych. Przynajmniej część projektów jest już realizowana, a pojedyncze mogą być nawet bliskie ukończenia lub mocno zaawansowane – można więc ocenić proces wdrażania i obsługi tych projektów zarówno z perspektywy beneficjentów, jak i instytucji ich obsługujących. Moment przeprowadzenia badania pozwoli na wprowadzenie ewentualnych zmian w systemie wsparcia modułowego w ramach FENG, jeśli wyniki przeprowadzonych analiz wskażą na taką zasadność.</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia w ramach FENG wraz z identyfikacją obszarów wymagających modyfikacji.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy system wsparcia modułowego pozwala na wybór kompleksowych projektów B+R+I? b. Jak przebiega realizacja wsparcia „miękkiego” (szkoleń i doradztwa), mającego między innymi wspierać części inwestycyjne projektów? Czy pojawiają się jakieś problemy, związane z tego typu wsparciem? 2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią płynność w uruchamianiu i realizacji projektów?

<ul style="list-style-type: none"> a. Czy zapewniono odpowiednie zasoby w poszczególnych instytucjach odpowiedzialnych za realizację programu w odniesieniu do etapu naboru i oceny wniosków oraz wdrażania projektów i obsługi beneficjentów? b. Jak przebiegają konkursy i realizacja projektów w ramach OP1? c. Czy przyjęta formuła kompleksowych projektów generalnie się sprawdza? d. Które zagadnienia związane z wdrażaniem projektów modułowych generują największe obciążenia i problemy po stronie IP? <p>3. Czy beneficjenci projektów modułowych napotykają na specyficzne dla tego podejścia problemy w zaplanowaniu i realizacji projektów?</p> <p>4. Jakie zmiany należy wprowadzić w ramach przyjętego w OP1 systemu wsparcia, aby zwiększyć jego trafność i użyteczność?</p>
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, dokumentacja projektowa, dokumentacja konkursowa, raporty ewaluacyjne) 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami 3. Badania jakościowe (wywiady) z beneficjentami
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ul style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację OP1. 3. Przedstawiciele komitetu monitorującego.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone co najmniej po 2 latach od rozpoczęcia wdrażania interwencji w ramach OP1, (wstępnie zakładamy, że będzie to początek 2024 r.) w momencie, w którym projekty z pierwszych naborów będą już realizowane przez co najmniej 1-2 lata. Na tym etapie możliwa będzie wstępna ocena efektywności i użyteczności modułowego systemu wsparcia zarówno z perspektywy jego oczekiwanych efektów, jak i funkcjonowania samego systemu poczynając od naboru wniosków przez proces obsługi beneficjentów.</p>

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 250-350 tys. zł

Tytuł badania
(3) Ewaluacja końcowa użyteczności i trafności modułowego systemu wsparcia projektów B+R+I w FENG
Uzasadnienie badania
<p>Zaprojektowane w ramach OP1 FENG wsparcie w postaci projektów modułowych było nowatorskim podejściem do wsparcia działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw. Jego wdrożenie było odpowiedzią na postulaty firm dotyczące możliwości realizacji kompleksowych projektów B+R+I w ramach jednego dofinansowanego przedsięwzięcia. Inwestycje te z założenia powinny prowadzić do bardziej wymiernych efektów wsparcia, w tym w szczególności większego odsetka wyników prac B+R wdrażanych do praktyki gospodarczej oraz wzrostu potencjału beneficjentów.</p> <p>Koniec perspektywy finansowej jest momentem, w którym można przeprowadzić kompleksową ocenę trafności i użyteczności przyjętego podejścia tak z perspektywy beneficjentów i osiąganych przez nich efektów, jak i z perspektywy instytucji zaangażowanych w proces wdrażania interwencji. Badanie to pozwoli na weryfikację zasadności stosowania podejścia modułowego w następcy FENG.</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena i podsumowanie doświadczeń związanych z wdrażaniem modułowego systemu wsparcia w ramach OP1 FENG.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy zastosowane instrumenty wsparcia były właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy system wsparcia modułowego pozwalał na wybór kompleksowych projektów B+R+I? 2. Czy system wdrażania Programu zapewniał odpowiednią płynność w uruchamianiu i realizacji projektów? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy widoczne są w tym obszarze istotne różnice pomiędzy wsparciem projektów dla dużych przedsiębiorstw wdrażanym w NCBR a wsparciem MSP wdrażanym przez PARP? b. Czy wprowadzone zmiany w systemie wdrażania zwiększyły jego użyteczność i trafność? 3. Jakie obciążenie pracą po stronie instytucji zaangażowanych we wdrażanie projektów z OP1 generowała modułowa formuła wsparcia?

<ul style="list-style-type: none"> a. Czy oczekiwane efekty wsparcia są współmierne do obciążenia związanego z realizacją formuły projektów modułowych po stronie instytucji zaangażowanych w jego wdrażanie? 4. Czy system wsparcia modułowego dobrze wpisal się w potrzeby beneficjentów? 5. Czy w kolejnej perspektywie finansowej należy kontynuować modułowy system wsparcia w obszarze B+R+I? <ul style="list-style-type: none"> a. Jakie zmiany należy wprowadzić w kolejnej perspektywie finansowej, aby zwiększyć użyteczność i trafność modułowej formuły wsparcia projektów B+R+I?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, dokumentacja projektowa, dane i raporty ze sprawozdawczości programu, dokumentacja konkursowa, raporty ewaluacyjne). 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami. 3. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z beneficjentami.
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia 3. Przedstawiciele komitetu monitorującego
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać przeprowadzone w końcowym okresie perspektywy finansowej 2021-2027, gdy przeprowadzone zostaną już wszystkie naboru i zakończona będzie istotna część dofinansowanych przedsięwzięć. Wstępnie zakładamy, że badanie to powinno się odbyć w 2027 r., wówczas możliwa będzie kompleksowa ocena użyteczności i trafności przyjętej formuły wsparcia modułowego, zarówno z perspektywy jego odbiorców, jak i instytucji zaangażowanych we wdrażanie.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 300-350 tys. zł

Tytuł badania
(4) Ewaluacja systemu wyboru projektów programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
Uzasadnienie badania
<p>System wyboru projektów stanowi kluczowy element systemu realizacji interwencji, opartych na konkursowym modelu wyboru projektów. Musi on gwarantować zgodność wspieranych przedsięwzięć z teorią programu, a tym samym umożliwiać osiągnięcie postawionych przed daną interwencją celów. System selekcji powinien przy tym umożliwiać odpowiednią sprawność procesów, minimalizując czas między momentem złożenia wniosku o dofinansowanie, a uruchomieniem wspieranej inwestycji. Wreszcie system wyboru projektów powinien cechować się transparentnością oraz być zrozumiały dla podmiotów, do których kierowane jest wsparcie.</p> <p>Doświadczenia z perspektywy 2014-2020 wskazały na wysoką użyteczność ewaluacji realizowanych w przedmiotowym obszarze, umożliwiając wprowadzanie niezbędnych zmian w trakcie realizacji interwencji. Ewaluacja była użyteczna zarówno na etapie uruchamiania poszczególnych instrumentów wsparcia, jak również po pewnym czasie ich działania, wskazując na efekty wprowadzanych zmian systemowych.</p>
Cel badania
Celem badania jest sprawdzenie na ile wdrożony system wyboru projektów umożliwia w efektywny i transparentny sposób wybór projektów zgodnych teorią programu.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy system wyboru projektów umożliwia wybór projektów, które są zgodne z założeniami poszczególnych instrumentów wsparcia Programu? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy jakość i specyfika wybieranych projektów, w tym w szczególności poziom innowacyjności, planowane rozwiązania w sferze zielonej gospodarki, cyfryzacji, rozwoju kompetencji kadr, odpowiadają założeniom przyjętym w Programie? b. Z czego wynikają zaobserwowane rozbieżności i jak można je wyeliminować? 2. Czy wybór wniosków przebiega zgodnie z przyjętym harmonogramem? <ol style="list-style-type: none"> a. Z czego wynikają ewentualne opóźnienia w procesie wyboru projektów i jak można je zminimalizować? 3. Czy system wyboru projektów oraz kryteria wyboru projektów są zrozumiałe dla wnioskodawców?

Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, kryteria wyboru, karty oceny, odwołania od wyników oceny, dane z systemu monitorowania, 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami 3. Badanie ilościowe wnioskodawców 4. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z wnioskodawcami <p>Ważne dla badania jest zastosowanie modelu partycypacyjnego, w którym ewaluator uczestniczy na bieżąco w procesie tworzenia systemu opiniując wybrane jego elementy (kryteria wyboru, harmonogramy naborów, system wyboru i oceny pracy ekspertów itp.) oraz uczestniczy w pracach roboczych poszczególnych ciał – w tym grup roboczych KM oraz posiedzeniach KM.</p>
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia 3. Przedstawiciele komitetu monitorującego
Moment realizacji badania
<p>Badanie powinno być przeprowadzone co najmniej dwukrotnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Równoległe z pierwszymi naborami w Programie. Warto by badanie realizowane było na przestrzeni pierwszego roku realizacji Programu (zaczynając się około II kw. 2022). Ewaluacja pozwoli zweryfikować wyjściowe założenia systemu wyboru projektów. 2. Przed upłynięciem połowy okresu realizacji Programu (tj. w 2024 r.). Ewaluacja pozwoli zweryfikować funkcjonowanie systemu z uwzględnieniem zdobytych doświadczeń z wdrażania. <p>Jednocześnie badanie powinno być przeprowadzone w sytuacji wprowadzenia istotnych zmian do założeń systemu wyboru.</p>
Czas realizacji badania

Czas realizacji pierwszego badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić około 14 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 miesięcy.

W przypadku drugiego badania powinno to być odpowiednio 7 i 5 miesięcy.

Szacunkowy koszt badania

Koszt jednego badania to ok. 300-350 tys. zł

Tytuł badania
(5) Pomiar i ocena obciążeń administracyjnych programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.
Uzasadnienie badania
<p>Koszty ponoszone przez beneficjentów i administrację publiczną wynikające z przyjętych zasad i procedur wdrażania programów operacyjnych są jednym z głównych czynników wpływających na efektywność wdrażanych interwencji. Jest to szczególnie istotne w przypadku wsparcia kierowanego do sektora prywatnego gdzie nadmierne obciążenia zmniejszają opłacalność podejmowanych inwestycji i obniżają poziom innowacyjności realizowanych przedsięwzięć a tym samym zmniejszają wpływ interwencji na wzrost produktywności gospodarki. Jednocześnie dzięki trafnej identyfikacji i znoszeniu nadmiernych obciążeń administracyjnych (wynikających np. z dublowania procedur lub tzw. <i>gold-plating-u</i>⁶⁴ czyli dodawania wymagań ponad minimum unijne) istnieje możliwość poprawy efektywności wdrażania programu.</p> <p>Badanie jest także spójne i wynika z ogólnego kierunku rozwoju polityki spójności i szerzej procesu stanowienia prawa unijnego. Redukcja obciążeń regulacyjnych (w tym także związanych z realizacją polityki spójności) dla przedsiębiorstw, obywateli i organów administracji publicznej do minimum stanowi bowiem jedną z głównych zasad unijnego programu lepszego stanowienia prawa rekomendowanego do stosowania w kolejnym okresie programowania⁶⁵.</p>
Cel badania
Celem badania jest identyfikacja oraz pomiar i ocena obciążeń administracyjnych generowanych w procesie wdrażania FENG.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie są rodzaje i poziom obciążeń administracyjnych wnioskodawców i beneficjentów programu na kolejnych etapach realizacji projektu – tj. przygotowania, wnioskowania o wsparcie, realizacji i jego rozliczania? <ol style="list-style-type: none"> a. Jaki poziom kosztów finansowych dla wnioskodawców i beneficjentów generują zidentyfikowane obciążenia? b. Które ze zidentyfikowanych obciążeń są nadmierne i istnieje możliwość ich zmniejszenia?

⁶⁴ Research for REGI Committee - Gold-plating in the European Structural and Investment Funds, EP, 2017

⁶⁵ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how_pl#dlaczego-potrzebne-jest-lepsze-stanowienie-prawa

2. Jaki jest poziom kosztów administracyjnych wdrażania programu po stronie administracji?
 - a. Czy istnieje możliwość redukcji kosztów administracyjnych (których?) w celu zwiększenia efektywności wdrażania programu?
3. W jaki sposób można zmienić lub uprościć zasady wdrażania programu, aby zmniejszyć skalę obciążeń administracyjnych oraz zredukować koszty ponoszone przez wnioskodawców, beneficjentów i administrację publiczną (rekomendacje)?

Minimum metodologiczne

W ramach badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, regulacje na poziomie krajowym i unijnym, dane z systemu monitorowania, inne badania i analizy).
2. Analiza rozwiązań prawnych, systemowych i proceduralnych stosowanych w innych krajach UE (benchmarking w celu identyfikacji przykładów dobrych praktyk).
3. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami.
4. Badanie ilościowe wnioskodawców i beneficjentów.
5. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z wnioskodawcami i beneficjentami.
6. Studia przypadków na poziomie projektów.
7. Analizy finansowe i ekonomiczne (analiza kosztów i korzyści).

Badanie powinno uwzględniać etap asysty.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Instytucja Zarządzająca Programem

Odbiorcy badania

1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu.
2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia.

Moment realizacji badania

Badanie ma charakter ewaluacji procesowej, której przedmiotem są zasady i sposób wdrażania programu analizowane pod kątem obciążeń administracyjnych dla beneficjentów i administracji. Ewaluacja może zostać zatem zrealizowana w stosunkowo krótkim (w porównaniu z ewaluacjami wpływu) czasie po uruchomieniu programu ponieważ analizowane efekty negatywne w postaci kosztów wdrażania materializują się bezpośrednio i w perspektywie krótkoterminowej. Niemniej jednak

niezbędnym jest aby dla większości najistotniejszych instrumentów FENG przeprowadzone zostały pierwsze konkursy a także aby część projektów miała możliwość przejścia przez pełen „cykl życia” (projekty zakończone). Umożliwi to pomiar i ocenę obciążeń dla pełnego zakresu procesów i czynności realizowanych przez beneficjentów i administrację. Jednocześnie w celu zapewnienia użyteczności wyników badania powinno ono zostać zaplanowane na tyle szybko aby wprowadzane zmiany w postaci uproszczeń i redukcji kosztów objęły jak największy zakres realizowanych i planowanych projektów i ich beneficjentów. Stąd proponujemy aby badania zostało zaplanowane przed upłynięciem połowy okresu realizacji FENG pod koniec roku 2023 lub na początku roku 2024.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 8 tygodni. Na etap asysty powinny zostać przewidziane co najmniej 8-10 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 200-250 tys. zł

Tytuł badania
(6) Ocena trafności oraz spójności systemu instytucjonalnego budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I
Uzasadnienie badania
<p>Wspieranie procesów budowy zdolności inwestycyjnej stanowi ważny obszar interwencji publicznej. Budowa zdolności inwestycyjnej w sferze projektów B+R+I jest tym bardziej ważna, ponieważ w programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) przewiduje się wspieranie pośredników finansowych działających w sferze inwestycji kapitałowych. Ponadto, trzeba przyjąć, że w średniej perspektywie wciąż dostępne będą środki wsparcia na inwestycje kapitałowe, dystrybuowane w ramach POIR 2014-2020. Zatem, zdolność inwestycyjna pośredników finansowych będzie wysoka.</p> <p>Ponadto, z punktu widzenia celów Programu, tworzenie gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I ma również szczególną wagę, bowiem stwarzać będzie potencjał do inwestowania w przedsięwzięcia, co do zasady, realizujące projekty / rozwijające się poprzez innowacyjność, częstokroć, której podstawą będzie wdrażanie wyników działalności badawczo-rozwojowej.</p> <p>Uwzględniając powyższe przesłanki, uzasadnione i jednocześnie konieczne jest zadbanie o tworzenie warunków do ukształtowania wysokiego <i>pipeline</i>, odpowiednio przygotowanych do absorpcji wsparcia kapitałowego projektów / przedsiębiorstw (celów inwestycyjnych). W tej sytuacji ważną staje się ocena trafności i spójności istniejących rozwiązań, tworzących system budowy gotowości inwestycyjnej.</p> <p>Doświadczenia perspektywy programowej 2014-2020 wskazują na problemy z dostępnością wysokiej jakości projektów / przedsięwzięć, które mogłyby stanowić interesujące cele inwestycyjne. W związku z tym celowe jest zbadanie, w jaki sposób oraz z jakimi rezultatami funkcjonuje system wsparcia, podnoszący gotowość inwestycyjną, jakie są jego deficyty oraz, w jaki sposób powinien być on kształtowany w przyszłości.</p>
Cel badania
Ocena, czy system rozwiązań i mechanizmów instytucjonalnych budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I odpowiada potrzebom pomysłodawców oraz sektora przedsiębiorstw znajdujących się na wczesnych etapach rozwoju oraz czy rozwiązania te tworzą spójny i komplementarny mechanizm instytucjonalny.
Główne pytania badawcze

1. Jakie elementy składają się na instytucjonalny system wspierania procesów budowy gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I? Czy system ten obejmuje odpowiednią liczbę jednostek, o odpowiednim potencjale, funkcjonujących w odpowiednich sieciach współpracy?
 - a. Czy jednostki funkcjonują w sieciach współpracy obejmujących segment instytucji naukowo-badawczych oraz inwestorów?
 - b. Czy system ten jest kompletny, czy też występują w nim konieczne do eliminacji luki?
 - c. Jaki jest poziom komplementarności instytucjonalnej (wewnętrznej) w systemie?
 - d. Jaki jest potencjał podmiotów tworzących system w zakresie wspierania projektów B+R+I?
2. Jakie są stosowane mechanizmy wspierania procesów budowy gotowości inwestycyjnej w sferze projektów B+R+I w systemie wsparcia? Czy zachodziły w tym zakresie zmiany i czym były podyktowane?
 - a. Na czym polega obecnie wspieranie gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I – czy stosowane rozwiązania są trafne i efektywne?
 - b. Jaki jest poziom komplementarności mechanizmów wspierania gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I?
 - c. Jak można ocenić skuteczność funkcjonowania mechanizmów wspierania gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I?
3. Czy działanie instytucjonalnego systemu wspierania gotowości inwestycyjnej B+R+I generuje odpowiednią liczbę projektów / przedsiębiorstw, które już stanowią (lub stanowić będą) interesujące cele inwestycyjne?
4. Czy działanie systemu instytucjonalnego wspierania gotowości inwestycyjnej odpowiada potrzebom / celom rozwojowym pomysłodawców oraz sektora przedsiębiorstw znajdujących się na wczesnych etapach rozwoju.
5. Jaka jest efektywność działania systemu instytucjonalnego wspierania gotowości inwestycyjnej w sferze B+R (nakłady vs. rezultaty – ekonomiczność nakładów).

Minimum metodologiczne

W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (charakterystyka instytucjonalnego systemu wspierania budowy gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I – pod kątem identyfikacji luk instytucjonalnych i deficytów operacyjnych).
2. Badania jakościowe (wywiady) z przedstawicielami perspektywy zarządczej Programu oraz pozostałymi interesariuszami systemu.
3. Badanie ilościowe beneficjentów wsparcia, korzystających z interwencji w zakresie budowy gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I.

<p>4. Panel ekspercki.</p> <p>W procesie badawczym etap asysty.</p>
<p>Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Institucja Zarządzająca Programem (we współpracy z instytucjami pośredniczącymi – PARP i NCBR)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowani w realizację interwencji dotyczącej przedsięwzięć B+R+I. 2. Pośrednicy finansowi oraz inne podmioty zidentyfikowane w ramach instytucjonalnego systemu budowy gotowości inwestycyjnej w sferze B+R+I 3. Beneficjenci systemu (pomysłodawcy / przedsiębiorstwa znajdujące się we wczesnych fazach rozwoju). 4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone dwukrotnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. W początkowym okresie wdrażania wsparcia interwencji FENG (ustalenie stanu systemu na „wejściu”, rok 2022) 4. W zaawansowanym okresie wdrażania interwencji FENG. Ewaluacja pozwoli zweryfikować funkcjonowanie systemu w oparciu o wnioski i rekomendacje płynące z pierwszego badania, rok 2026.
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badań (od podpisania umowy do akceptacji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 14 tygodni (3,5 miesiąca). Na etap asysty powinno zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt każdego badania to ok. 350 tys. zł</p>

Tytuł badania
(7) Ocena założeń i rozwiązań przyjętych na potrzeby realizacji koncepcji inteligentnych specjalizacji
Uzasadnienie badania
<p>Interwencja służąca wsparciu innowacyjności gospodarki, podobnie jak w perspektywie 2014-2020, ukierunkowana będzie na wsparcie w obszarze inteligentnych specjalizacji (IS). Wiele rozwiązań z tej perspektywy będzie kontynuowanych również obecnie, pojawią się jednak także działania nowe. Wynikają one zarówno z wymogów KE w zakresie strategii RIS jak i krajowych pomysłów na udoskonalenie tego systemu (np. wprowadzenie projektu Inno_regio_lab).</p> <p>Doświadczenia z obecnego okresu programowania pokazały, że wyzwaniem pozostaje m.in. zachowanie spójności i komplementarności między krajowym i regionalnym strategiami rozwoju inteligentnych specjalizacji. Rozwiązania wypracowane w obszarze KIS mają kluczowe znaczenie z punktu widzenia ukierunkowania wsparcia i osiągnięcia celów strategicznych interwencji. W związku z powyższym, po wypracowaniu wszystkich założeń nowego systemu, należy dokonać weryfikacji poprawności przyjętych założeń.</p>
Cel badania
Celem badania jest sprawdzenie na ile przyjęte rozwiązania wdrożeniowe w zakresie inteligentnych specjalizacji są optymalne z punktu widzenia celów tej koncepcji.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. W jaki sposób dokonano lub planuje się wyboru KIS? Jakie podejścia badawcze i analityczne zastosowano? Czy są one optymalne z punktu widzenia poprawnego wyboru KIS? 2. Jakie są różnice w zakresie podejścia do identyfikacji IS w porównaniu do perspektywy 2014-2020? Jak te różnice wpływają lub mogą wpływać na system wyboru projektów? 3. Czy zachowana jest komplementarność w zakresie zidentyfikowanych IS na poziomie krajowym i regionalnym? 4. W jakim stopniu wybrane specjalizacje mogą być skuteczne w pobudzaniu nowych przedsięwzięć/ projektów/ rozwiązań biznesowych, które mają duży potencjał oddziaływania w przyszłości? 5. Jak cały system krajowych inteligentnych specjalizacji oceniają wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy FENG?

6. Jakich zmian i korekt należałoby ewentualnie dokonać w związku z koncepcją KIS w kontekście realizacji FENG?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumenty strategiczne, w tym strategię KIS/RIS, dokumentacja programu, kryteria wyboru, dane monitoringowe) 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami, w tym z ekspertami oraz przedstawicielami przedsiębiorstw. <p>W ramach badania powinien zostać zastosowany tzw. etap asysty.</p>
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu. 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia. 3. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG. 4. Przedstawiciele odpowiedniego ministerstwa, odpowiedzialnego za aktualizację listy KIS oraz monitorowanie stosownych zmian gospodarczych.
Moment realizacji badania
Badanie powinno być uruchomione w momencie finalizacji prac nad listą KIS, która będzie wykorzystywana na potrzeby selekcji projektów w ramach FENG. Obecnie szacujemy, że badanie powinno zostać uruchomione w 2022 r.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 3,5 miesiąca. Etap asysty powinien trwać co najmniej 2 miesiące.
Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 180-200 tys. zł

Tytuł badania
(8) Ocena funkcjonowania koncepcji inteligentnych specjalizacji z perspektywy instytucji systemu wdrażania, wnioskodawców i beneficjentów. Identyfikacja obszarów potencjalnych usprawnień
Uzasadnienie badania
<p>W okresie 2014-2020 wszystkie projekty realizowane w ramach Celu Tematycznego 1 musiały wpisywać się w tzw. krajowe inteligentne specjalizacje (w ramach POIR), a w ramach RPO w regionalne inteligentne specjalizacje.</p> <p>Kwestia ta na poziomie operacyjnym powodowała pewne problemy, wnioskodawcy musieli się upewnić, że zakres ich projektu wpisuje się w daną KIS, analogicznie odpowiedniej oceny musiały dokonać osoby oceniające wnioski. Z badań zrealizowanych w ramach POIR wynikało, że w tej sferze nie występowały wprawdzie bardzo poważne problemy, ale pojawiało się szereg niejasności dotyczących roli KIS i zasad przypisywania projektów do jednej z nich. Skala tych problemów może ulec zmianie (choć nie do końca wiadomo w jaką stronę) ze względu na okresowe zmiany i ograniczanie liczby KIS (w 2020 roku istniało 14 KIS, od początku 2021 roku będzie tylko 13 KIS, wcześniej ich liczba była jeszcze większa).</p> <p>W ramach badania powinna zostać także podjęta próba wstępnego i przybliżonego oszacowania (głównie na podstawie wywiadów, ale także być może analizy próbki projektów), czy wymóg zgodności projektów z KIS prowadzi do koncentracji tematycznej projektów właśnie wokół KIS, składanych przez firmy prowadzące działalność w zbliżonych do nich dziedzinach, czy też projekty są „sztucznie” dopasowywane do obowiązujących KIS, także przez firmy działające w zupełnie innych obszarach.</p>
Cel badania
<p>Celem badania jest zbadanie, w jaki sposób koncepcja KIS jest stosowana w praktyce i odbierana przez kluczowych interesariuszy FENG, przede wszystkim wnioskodawców i beneficjentów FENG, a także czy pojawiają się jakieś istotne problemy, związane przełożeniem tej koncepcji na zasady wyboru i kontroli projektów.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak faktycznie funkcjonuje system KIS w kontekście realizacji FENG? Czy są z tym związane jakieś bariery i problemy? 2. Jak cały system krajowych inteligentnych specjalizacji oceniają wnioskodawcy i beneficjenci FENG?

<ul style="list-style-type: none"> a. Czy pojawiają się jakieś problemy związane z funkcjonowaniem systemu w kontekście zasady oceny i wyboru projektów oraz kontroli prawidłowości realizowanych projektów? Na czym one polegają? b. Czy pojawiają się wątpliwości/problemy związane ze zgodnością danego projektu z odpowiednią KIS już po dokonaniu wyboru projektu i podpisaniu umowy? c. Czy są prowadzone, a jeżeli tak, to jak są oceniane, działania informacyjno-szkoleniowe dotyczące koncepcji KIS? Czy w tej sferze należałoby ewentualnie dokonać jakichś zmian, a jeżeli tak, to jakich? <ul style="list-style-type: none"> 3. Jak wygląda monitoring składanych wniosków i realizowanych projektów z punktu widzenia wpisywania się w poszczególne KIS? 4. Jakich zmian i korekt należałoby ewentualnie dokonać w związku z koncepcją KIS w kontekście realizacji FENG?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, kryteria wyboru, dane monitoringowe) 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami 3. Badanie ilościowe beneficjentów. <p>W ramach badania powinien zostać zastosowany tzw. etap asysty.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>PARP (we współpracy z Instytucją Zarządzającą Programem i MRPIT)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ul style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu. 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia. 3. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG. 4. Przedstawiciele odpowiedniego ministerstwa, odpowiedzialnego za aktualizację listy KIS oraz monitorowanie stosownych zmian gospodarczych.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone w momencie, w którym wdrażanie programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki będzie już odpowiednio zaawansowane, będzie już przeprowadzonych i zakończonych wiele konkursów, a</p>

jednocześnie znacząca grupa projektów będzie już w trakcie realizacji. Obecnie szacujemy, że badanie powinno zostać zrealizowane w II połowie 2024 roku.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 3,5 miesiąca, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 11 tygodni.

Etap asysty powinien trwać co najmniej 6 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 200-250 tys. zł

Tytuł badania
(9) Analiza mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach systemu wdrażania FENG
Uzasadnienie badania
<p>Zmiana formuły realizacji FENG, w tym przede wszystkim w zakresie I osi priorytetowej programu, wzmacnia potrzebę zapewnienia odpowiednich mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami zaangażowanymi w jego wdrażanie. Mechanizmy te powinny z jednej strony zapewniać spójność podejmowanych działań (np. w zakresie stosowanych standardów gromadzenia danych, sposobach prowadzonej oceny wniosków), z drugiej sprzyjać rozwojowi całego systemu wdrażania, dzięki wymianie doświadczeń i informacji. Efektem współpracy powinny być wspólne lub uzgodnione przedsięwzięcia, np. w obszarze systemu monitorowania lub realizacji badań i ewaluacji. Ostatecznie poprawnie funkcjonujące mechanizmy współpracy powinny zwiększać efektywność realizacji FENG.</p>
Cel badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Diagnoza obecnych mechanizmów współpracy między instytucjami wdrażającymi FENG. 2. Wskazanie obszarów i metod wzmacniania mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach FENG.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. W jakich obszarach instytucje zaangażowane w realizację FENG współpracują ze sobą? 2. W jakich obszarach ta współpraca nie występuje lub jest niewystarczająca, z czego ta sytuacja wynika? 3. Jakie są kluczowe czynniki sukcesu dla efektywnej współpracy (w obszarach, gdzie taka współpraca zostanie zidentyfikowana)? 4. Jakie działania formalne i poza formalne należy podjąć, aby zwiększyć współpracę między instytucjami FENG, w tym przepływ informacji, liczbę wspólnie realizowanych inicjatyw, itp.
Minimum metodologiczne
<p>Badanie powinno bazować przede wszystkim na jakościowej analizie danych, w tym kontaktach i rozmowach z przedstawicielami poszczególnych instytucji. Uzupełniająco analiza powinna objąć dane zastane w postaci dokumentów, które formalizują</p>

<p>współpracę międzyinstytucjonalną (akty prawne, procedury, porozumienia, ustalenia robocze, sprawozdania z grup roboczych itp.).</p> <p>Kluczem będzie zastosowanie partycypacyjnego modelu realizacji badania, z wykorzystaniem technik warsztatowych, w tym kreatywnych, ukierunkowanych na wypracowanie optymalnych mechanizmów współpracy między poszczególnymi instytucjami.</p>
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<p>Dyrekcja IZ FENG</p> <p>Dyrekcja IP FENG</p>
Moment realizacji badania
Badanie powinno zostać uruchomione w 2022 roku.
Czas realizacji badania
Czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić około 4 miesiące, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 3 miesiące.
Szacunkowy koszt badania
100-150 tys. zł

Tytuł badania
(10) Barometr Innowacyjności – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z PARP
Uzasadnienie badania
<p>Badanie stanowi kontynuację innowacyjnego podejścia do monitorowania i ewaluacji wsparcia przedsiębiorstw, wypracowanego i stosowanego w poprzednich okresach. Polega ono na realizacji bieżących i cyklicznych badań ankietowych wśród przedsiębiorstw uzupełnianych o analizy ilościowe i jakościowe.</p> <p>Barometr innowacyjności jest użytecznym i usystematyzowanym źródłem informacji dla zarządzających o przebiegu i efektach programu, pozwalającym uzyskać aktualny obraz i utrzymać bieżący „kontakt” z odbiorcami wsparcia. Badanie łączy elementy monitoringu (z wykorzystaniem danych sprawozdawczych i statystycznych) z elementami ewaluacji (analizy jakościowe i ilościowe, analiza logiki, wnioski i rekomendacje). Dostarcza także unikatowych informacji o sektorze przedsiębiorstw jako takim, w tym w szczególności w zakresie aktywności innowacyjnej polskich firm (liczba i rodzaje innowacji, nakłady na B+R, działalność badawcza, ochrona własności intelektualnej) oraz ich kondycji finansowej. Stąd proponujemy aby niniejszy proces badawczy był kontynuowany w kolejnym okresie dla instrumentów przewidzianych do wdrażania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (wsparcie MŚP i ich konsorcjów) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień zaproponowanych w części głównej niniejszego raportu⁶⁶.</p>
Cel badania
<p>Celem głównym badania jest bieżący pomiar efektów i postępów wdrażania FENG w zakresie instrumentów realizowanych przez PARP. Barometr służyć będzie pomiarowi wybranych wskaźników realizacji (liczba i charakter innowacji, nakłady na B+R, wskaźniki finansowe, zatrudnienie), a także dostarczać będzie bieżącej wiedzy na temat skuteczności i użyteczności interwencji, zmiany sytuacji ekonomicznej wspieranych przedsiębiorstw, a także ich opinii na temat jakości systemu wdrażania.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaka jest struktura i charakterystyka firm objętych wsparciem programu (beneficjentów i odbiorców ostatecznych) w odniesieniu do założeń i celów poszczególnych instrumentów wsparcia?

⁶⁶ Szczegółowe rekomendacje dotyczące sugerowanych zmian w dotychczasowym sposobie i harmonogramie realizacji Barometru Innowacyjności, w tym odnoszące się do zakresu prowadzonych analiz i wykorzystywania wyników przedstawione zostały w części głównej raportu.

2. Czy wsparcie udzielane w ramach poszczególnych instrumentów właściwie adresuje potrzeby i problemy przedsiębiorstw?
3. Jaka jest skuteczność wsparcia w zakresie realizacji głównych wskaźników programu i poszczególnych instrumentów?
4. Który z instrumentów wsparcia był najbardziej skuteczny z perspektywy osiągnięcia celów interwencji?
5. Jaki jest wpływ wsparcia na bieżącą sytuację ekonomiczną i finansową oraz poziom innowacyjności beneficjentów i ich produktów?
6. Jak wsparcie wpływa na poziom wykorzystania technologii cyfrowych oraz rozwiązań z zakresu zielonej gospodarki?
7. Czy teoria programu pozostaje nadal aktualna, w jakim obszarze wymaga zmian?

Minimum metodologiczne

Główną metodą realizacji niniejszego procesu badawczego jest badanie kwestionariuszowe z wykorzystaniem techniki ankiety internetowej (CAWI). Badaniem powinni zostać objęci beneficjenci programu dla wybranych instrumentów, odbiorcy ostateczni (przedsiębiorstwa będące uczestnikami projektów) oraz dla wybranych obszarów/instrumentów nieskuteczni wnioskodawcy i przedsiębiorstwa nieobjęte wsparciem.

Badania kwestionariuszowe powinny być uzupełniane o dodatkowe analizy ilościowe (w tym analizy kontrfaktyczne) i jakościowe w oparciu o dane zebrane w ramach:

- analizy danych zastanych, w tym w szczególności danych KRS/GUS, danych monitoringowych oraz wyników innych badań i analiz,
- badań jakościowych, w tym w szczególności wywiadów z przedsiębiorcami oraz studiów przypadków.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Odbiorcy badania

1. Kierownictwo i Zarząd PARP.
2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych instrumentów, zaangażowanych w realizację Programu.
3. Instytucja Zarządzająca
4. NCBR
5. Opinia publiczna

Moment realizacji badania
Ze względu na specyfikę niniejszego procesu badawczego łączącego elementy bieżącego monitoringu z ewaluacją, badanie przewidziane jest do realizacji w sposób ciągły, przez cały okres wdrażania programu.
Czas realizacji badania
<p>Bazując na doświadczeniu z realizacji analogicznego procesu w poprzednich perspektywach finansowych badanie (proces badawczy) podzielić można na dwie podstawowe fazy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fazę strukturalizacji w ramach której wypracowane zostaną szczegółowe założenia i narzędzia badawcze, w tym odtworzone zostaną logiki interwencji dla poszczególnych instrumentów, zdefiniowane wskaźniki i obszary badawcze oraz narzędzia (kwestionariusze, scenariusze wywiadów) - uruchomienie w 2022 r. 2. Fazę realizacji tj. właściwy etap badawczy polegający na ciągłym i cyklicznym prowadzeniu badań ankietowych uzupełnianych o dodatkowe analizy ilościowe i jakościowe - od połowy roku 2023 do roku 2029.
Szacunkowy koszt badania
Koszt całego procesu badawczego to ok. 1,5 – 2,0 mln zł

Tytuł badania
(11) B+Radar – ewaluacja on-going beneficjentów wsparcia z NCBR
Uzasadnienie badania
<p>Badanie stanowi kontynuację innowacyjnego podejścia do monitorowania i ewaluacji wsparcia przedsiębiorstw zastosowanego w perspektywie finansowej 2014-2020. W okresie tym w NCBR zrealizowane zostało wieloletnie badanie odbiorców wsparcia pomocy publicznej wdrażanej przez tą instytucję. Dostarczyło ono wartościowych, cyklicznych informacji o dofinansowanych projektach i beneficjentach je realizujących oraz sytuacji podmiotów nieskutecznie ubiegających się o środki. Badanie to bazowało na połączeniu źródeł zastanych (w tym danych ze sprawozdań składanych przez przedsiębiorstwa do GUS) oraz danych pierwotnych (w tym danych z panelowego badania ankietowego oraz badań jakościowych).</p> <p>Ze względu na dużą wartość informacyjną tej ewaluacji powinna ona być kontynuowana – przy uwzględnieniu opisanych w tym raporcie zmian – również w perspektywie finansowej 2021-2027.</p>
Cel badania
<p>Celem głównym badania jest bieżący pomiar efektów i postępów wdrażania FENG w zakresie instrumentów realizowanych przez NCBR. Będzie ono służyć pomiarowi wybranych wskaźników realizacji (liczba i charakter innowacji, nakłady na B+R, wskaźniki finansowe, zatrudnienie) oraz dostarczać bieżącej wiedzy na temat skuteczności i użyteczności interwencji, w tym opinii przedsiębiorstw na temat jakości systemu wdrażania.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaka jest struktura i charakterystyka firm objętych wsparciem programu (beneficjentów i odbiorców ostatecznych) w odniesieniu do założeń i celów poszczególnych instrumentów wsparcia? 2. Czy wsparcie udzielane w ramach poszczególnych instrumentów właściwie adresuje potrzeby i problemy przedsiębiorstw? 3. Który z instrumentów wsparcia był najbardziej skuteczny z perspektywy osiągnięcia celów interwencji? 4. Jaka jest skuteczność wsparcia i jego poszczególnych instrumentów w zakresie realizacji celów, w tym celów wyrażonych głównymi wskaźnikami programu? 5. Jaki jest wpływ wsparcia na bieżącą sytuację ekonomiczną i finansową oraz poziom innowacyjności beneficjentów i ich produktów?

<p>6. Jak wsparcie wpływa na poziom wykorzystania technologii cyfrowych oraz rozwiązań z zakresu zielonej gospodarki?</p> <p>7. Czy teoria programu pozostaje nadal aktualna, w jakim obszarze wymaga zmian?</p>
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, dane monitoringowe, dane z dostępnych rejestrów KRS/GUS, raporty ewaluacyjne) 2. Badania ilościowe (ankieta CAWI) beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców 3. Badania jakościowe (wywiady) z beneficjentami
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Narodowe Centrum Badań i Rozwoju</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierownictwo i Zarząd NCBR 2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych instrumentów, zaangażowanych w realizację Programu. 3. Instytucja Zarządzająca 4. Instytucje Pośredniczące 5. Opinia publiczna.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie będzie realizowane w trybie ciągłym, od momentu uruchomienia pierwszych instrumentów wsparcia (zakładamy, że będzie to 2022 r.) do końca okresu wdrażania FENG (koniec 2029 r.). Podzielone powinno zostać na fazę strukturyzacją i realizacyjną.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Faza strukturalizacji – polegać będzie na uszczegółowieniu założeń badania i narzędzi badawczych (m.in. w oparciu o analizę dostępności informacji z rejestrów publicznych i danych ze sprawozdań GUS). Zakładamy, że przypadnie ona na lata 2021-2022. 2. Faza realizacji – właściwy etap badania obejmujący cykliczne zbieranie informacji o beneficjentach, wspartych projektach oraz nieskutecznych wnioskodawcach (w ramach zbierania danych monitoringowych, uzupełnianych panelowym badaniem CAWI i badaniami jakościowymi). Etap ten powinien się rozpocząć wraz z pierwszymi naborami i trwać do 2029 r.
<p>Czas realizacji badania</p>

Badanie będzie realizowane w trybie ciągłym, od momentu uruchomienia pierwszych instrumentów wsparcia (zakładamy, że będzie to 2022 r.) do końca okresu wdrażania FENG (koniec 2029 r.).

Szacunkowy koszt badania

W przypadku niniejszej ewaluacji szacunkowy koszt całego procesu badawczego to ok. 1,5 – 2 mln zł , przy czym wartość ta może ulec zmianie w zależności od szacowanej liczby prób w badaniu ilościowym.

Tytuł badania

(12) Analiza założeń systemu wsparcia współpracy świata nauki oraz świata nauki ze światem biznesu w programie FENG pod kątem oczekiwanych efektów współpracy

Uzasadnienie badania

W programie FENG przewidziane jest wsparcie ukierunkowane na rozwój i zwiększenie potencjału naukowo-badawczego, z jego koncentracją na podnoszeniu zdolności sfery instytucji naukowo-badawczych do współpracy z otoczeniem (innymi jednostkami nauki oraz biznesem), wspieranie projektów międzynarodowych oraz promowanie i rozwijanie nowych metod finansowania działalności B+R.

Jeśli chodzi o szczegółową koncentrację wsparcia, to interwencje FENG obejmują wspieranie współpracy w ramach sieci naukowo-badawczych i naukowo-przemysłowych o różnym zasięgu (ponadregionalnym, krajowym i międzynarodowym). Przewidziane tu działania mają prowadzić do rozwoju współpracy pomiędzy organizacjami badawczymi (krajowymi i zagranicznymi / międzynarodowymi), polegającej przede wszystkim na wymianie doświadczeń, dotyczących współpracy sektora nauki z biznesem, z uwzględnieniem tworzenia wspólnych projektów pod potrzeby aplikowania o wsparcie oferowane w programach międzynarodowych.

Poza komponentem międzynarodowym, wsparcie jednostek naukowych obejmować będzie również inwestycje dotyczące rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej, w taki sposób, aby oferta badawcza jednostek naukowych została lepiej dopasowana do potrzeb biznesu. W związku z tym, wsparcie obejmie również podnoszenie kompetencji, profesjonalizację świadczenia usług badawczych dla przedsiębiorstw, jak również doskonalenie zdolności do zarządzania procesami komercjalizacji wyników badań naukowych.

Wspólnym elementem powyższych zamierzeń jest dążenie do rozwoju współpracy świata nauki ze światem biznesu. W tym przypadku wsparcie stara się odpowiedzieć na jedno z kluczowych wyzwań, charakterystycznych dotąd dla polskiej gospodarki, tj. swoistą izolację obu sektorów (nauka i biznes), w wyrazisty sposób przejawiającej się w ograniczonej współpracy sfery nauki i biznesu, a szczególnie, gdy chodzi o współpracę jednostek naukowych z sektorem mikro, małych i średnich firm.

Z uwagi na przewidzianą w FENG znaczną skalę interwencji w opisanych powyżej obszarach i beneficjentów wsparcia, wskazane jest poddanie analizie założeń przewidzianego systemu wsparcia. Założenia te powinny być analizowane pod kątem wywoływania oczekiwanych efektów „produktowych”, jakie rozwijająca się współpraca

pomiędzy sferą nauki i biznesu powinna wywoływać. W takim rozumieniu „współpraca” (jej rozwój) rozumiana jest jako instrument generowania określonych efektów „produktowych” (przykładowo: nowych wspólnych przedsięwzięć badawczych, prowadzących do komercjalizacji ich wyników, efektów w sferze podnoszenia jakości kard badawczych w przedsiębiorstwach, efektów w sferze patentowania i licencjonowania, pozyskiwania finansowania przez konsorcja naukowo-przemysłowe).

Cel badania

Ocena trafności, użyteczności i skuteczności wsparcia w zakresie rozwoju współpracy sektora nauki z biznesem z punktu widzenia potrzeb nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki oraz z uwzględnieniem najważniejszych wyzwań rozwojowych gospodarki polskiej

Główne pytania badawcze

1. Czy założenia systemu wsparcia, dotyczącego współpracy jednostek naukowo-badawczych oraz sektora przedsiębiorstw zostały trafnie sformułowane – jakie spektrum problemów obejmują? Jak można opisać teorię Programu w sferze współpracy nauki z biznesem i oczekiwanych jej rezultatów?
 - a. Czy istnieją w tym zakresie jakieś luki, które wymagałyby odpowiedniego udoskonalenia przewidzianych w Programie działań wspierających?
 - b. Czy system wsparcia (całokształt interwencji) umożliwi oczekiwaną zmianę, zgodną z celami wsparcia – jakie czynniki mogą wpływać ograniczająco, a jakie mogą wzmacniać efekty interwencji?
 - c. Czy system wsparcia uprawdopodobnia pojawienie się efektów „produktowych” współpracy? Jakie powinny być to efekty”?
 - d. Czy założenia systemu wsparcia uprawdopodobniają pojawienie się produktów współpracy w najważniejszych wyzwań rozwojowych – np. dotyczących cyfryzacji i „zazieleniania” działalności sfery biznesu?
 - e. Jakie alternatywne metody finansowania współpracy badawczo-rozwojowej mają największy / najmniejszy potencjał?
2. Jak przewidziane spektrum interwencji oceniają jej beneficjenci i interesariusze? Czy jest ono wystarczająco szerokie, co uprawdopodobni realizację celów interwencji? Czy w tym zakresie należałoby przewidzieć określone udoskonalenia w architekturze wsparcia?
3. Jaka może być oceniona użyteczność wsparcia, tj. jego dopasowanie do potrzeb jednostek naukowych w kontekście rozwijania ich współpracy z biznesem, a także biznesu z jednostkami naukowymi? Jak może być oceniona użyteczność wsparcia

w zakresie wymiany doświadczeń w skali międzynarodowej, w związku z rozwijaniem współpracy jednostek naukowych ze sferą gospodarczą?

4. Jakie rozwiązania i doświadczenia zagraniczne, dotyczące rozwoju współpracy nauki ze sferą biznesu stanowić mogą dobre przykłady do naśladownictwa w Polsce?
5. Jaka może być ocena skuteczności wsparcia? Czy można oczekiwać, że cała interwencja zapewni oczekiwane skutki (rozwój współpracy sfery nauki i biznesu prowadzący do konkretnych efektów „produktowych”). Które interwencje będą pod tym względem najbardziej skuteczne?

Minimum metodologiczne

W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, literatura przedmiotu i badania ewaluacyjne dotyczące problematyki wspierania współpracy pomiędzy sferą nauki i sektorem przedsiębiorstw, analiza skuteczności wsparcia w ramach minionej perspektywy programowej, POIR 2014-2020, analiza potencjału jednostek sektora nauki do absorpcji wsparcia).
2. Badania jakościowe (wywiady) z interesariuszami działań wspierających Programu (przedstawiciele perspektywy zarządczej Programu, przedstawiciele administracji publicznej w dziale nauka, przedstawiciele jednostek nauki, przedstawiciele biznesu, w tym sektora MŚP).
3. Badania fokusowe – zderzenie perspektywy jednostek naukowych i biznesu (identyfikacja ograniczeń w zakresie nauki, badania fokusowe wśród przedstawicieli MŚP).
4. Studium przypadku – przykłady efektywnych rozwiązań w zakresie wspierania współpracy pomiędzy nauką i sektorem przedsiębiorstw (z naciskiem na współpracę z sektorem MŚP).
5. Panel ekspercki.

W procesie badawczym etap asysty.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Odbiorcy badania

1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ oraz przedstawiciele administracji rządowej w dziale nauka, zaangażowani w realizację przedmiotowej interwencji.

2. Przedstawiciele jednostek nauki, w tym struktur organizacyjnych odpowiedzialnych za współpracę z biznesem (np. centra transferu technologii).
3. Przedstawiciele przedsiębiorstw i ich organizacji przedstawicielskich.
4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.

Moment realizacji badania

Maj 2022 (badanie weryfikujące adekwatność interwencji publicznej w sferze wspierania współpracy świata nauki oraz świata nauki ze światem biznesu).

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 14 tygodni (3,5 miesiąca). Na etap asysty powinno zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 350 tys. zł

Tytuł badania
(13)Ewaluacja efektywności instrumentów wsparcia FENG w sferze rozwoju współpracy przedsiębiorstw i sektora badawczo-rozwojowego
Uzasadnienie badania
<p>Ograniczony poziom współpracy sektora nauki i biznesu wymieniany jest jako jedna z istotnych barier wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki. Z tego powodu interwencja w ramach OP2 FENG ma na celu tworzenie warunków do współpracy tych dwóch sfer, poprzez dofinansowanie inicjatyw i projektów opartych o współpracę nauki i biznesu, której celem będzie szersza komercjalizacja wyników badań naukowych i zapewnieniu innowacyjnych rozwiązań dla przedsiębiorstw, bazujących na wynikach badań naukowych.</p> <p>Od efektywności interwencji zależność będzie na ile współpraca podjęta w ramach dofinansowanych przedsięwzięć przełoży się na trwałe zmiany w relacjach sektora nauki z biznesem. W szczególności, na ile kooperacja podmiotów z tych środowisk pozwoli na niwelowanie barier wynikających m.in. z ich odmiennych priorytetów i oczekiwań dotyczących przebiegu i efektów współpracy.</p>
Cel badania
<p>Cele badania jest weryfikacja tego na ile przyjęte formy wsparcia i ich zakres sprzyjają nawiązywaniu trwałej współpracy pomiędzy światem nauki i biznesu i niwelowaniu barier ograniczających jej poziom.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria programu? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy FENG przyczynia się do niwelowania barier we współpracy świata nauki i przedsiębiorstw w obszarze działalności B+R? b. Czy Program prowadzi do kształtowania się trwałych relacji współpracy sieciowej pomiędzy kluczowymi interesariuszami innowacji tj. przedsiębiorstwami i sferą badawczo-rozwojową? c. Czy dotyczą one wymiaru regionalnego, krajowego, czy międzynarodowego? 2. Jak oceniane są efekty tej współpracy i czy przynosi ona wymierną wartość dodaną?
Minimum metodologiczne

<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, dokumentacja projektowa, dane i raporty ze sprawozdawczości programu, dokumentacja konkursowa, raporty ewaluacyjne). 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z beneficjentami. 3. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami. 4. Studia przypadku.
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucje Zarządzająca Programem/Instytucja Pośrednicząca</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia. 3. Przedstawiciele komitetu monitorującego. 4. Przedstawiciele środowiska naukowego.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać przeprowadzone w momencie, gdy pierwsze z dofinansowanych projektów zostaną już zakończone, a stan zaawansowania pozostałych (lub przynajmniej połowy z nich) będzie dostatecznie duży, aby móc ocenić efektywność podejmowanej interwencji, w tym zebrać informacje o przebiegu całego procesu współpracy sektora nauki z przedsiębiorstwami i jego ocenie w oczach przedstawicieli obu tych grup. Wstępnie zakładamy, że ewaluacja ta mogłaby być przeprowadzona w 2025 r.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt badania to ok. 150-200 tys. zł</p>

Tytuł badania
(14) Ewaluacja skuteczności, efektywności i trafności wsparcia FENG w sferze podnoszenia gotowości inwestycyjnej – akceleracja przedsięwzięć innowacyjnych
Uzasadnienie badania
<p>Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) przewiduje wiązki interwencji publicznej w zakresie wspierania akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych. Przewidywana interwencja w tym obszarze jest szeroka, zarówno co do przedmiotu, typów projektów, jak i beneficjentów. Jeden z nurtów wsparcia obejmuje wspieranie komercjalizacji wyników prac B+R tworzonych w sferze instytucji nauki m.in. poprzez inkubację i akcelerację spółek odpryskowych. Z kolei drugi nurt to wspieranie poprzez rozmaite instrumenty wspomagające rozwój innowacyjnych spółek typu start-up / scale-up (niekoniecznie związanych ze sferą nauki, czy wdrażania wyników działalności B+R). Wspieranie tego rodzaju podmiotów opiera się na stosowaniu rozmaitych rozwiązań. Znajdują tu zastosowanie instrumenty wspomagające powstawanie startupów (popularyzacja i pomoc w przygotowaniu do prowadzenia własnego biznesu, w zakresie przekształcania pomysłów w modele biznesowe, zapewnienie dostępu do finansowania załączkowego, wspieranie rozwoju poprzez skalowanie biznesu – akceleracja i post-akceleracja – wreszcie finansowanie kapitałowe).</p> <p>Wspieranie procesów akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej ma głębokie uzasadnienie z punktu widzenia celów FENG. Procesy te prowadzą do wykształcenia masy krytycznej celów inwestycyjnych dla rozmaitych pośredników finansowych (przede wszystkim zapewniających finansowanie typu equity). Ostatecznie, inwestycje te otwierają drogę do pozyskiwania kolejnych rund finansowania w kraju lub poza granicami, zapewniając rozwój innowacyjnego biznesu. W skali kraju skuteczna akceleracja prowadzi również do zwiększenia wykorzystania pomysłów na nowe przedsięwzięcia, jak również potencjału sektora instytucji badawczo-rozwojowych.</p> <p>Znacząca koncentracja FENG na wspieraniu procesów akceleracji innowacyjnego biznesu uzasadnia potrzebę wielowymiarowej oceny dostarczanego wsparcia, a więc w przypadku niniejszego badania jego skuteczności, trafności i przede wszystkim efektywności.</p>
Cel badania
Ocena efektów interwencji publicznej w sferze wspierania akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych pod kątem wybranych kryteriów ewaluacyjnych tj.

skuteczności (stopień osiągnięcia celów interwencji), efektywności (stopień ekonomiczności nakładów) i trafności (oferta wsparcia a potrzeby jego odbiorców).

Główne pytania badawcze

1. Jak funkcjonuje system akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej – jakie mechanizmy i rozwiązania są stosowane?
 - a. Jakie są stosowane modele wsparcia akceleracyjnego? Jakie są ich mocne i słabe strony? Co utrudnia transfer wsparcia na poziom odbiorców ostatecznych?
 - b. Czy system zapewnia kompletne wsparcie „od pomysłu do biznesu”? Na jakie kategorie odbiorców jest on nastawiony?
 - c. Czy system zapewnia współpracę różnych sektorów: instytucji badawczo-rozwojowych, inwestorów, instytucji otoczenia biznesu, pomysłodawców / inicjatorów innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych?
 - d. Jak można zidentyfikować luki w procesach wsparcia akceleracyjnego? Jakie jest ich znaczenie i które z nich wymagają szybkiej eliminacji?
 - e. W jakim stopniu system akceleracji obejmuje przedsięwzięcia oparte na pierwiastku badawczo-rozwojowym? Co sprzyja, a co przeszkadza takiej koncentracji wsparcia?
 - f. Czy system akceleracji ukierunkowuje wspierane przedsięwzięcia na główne wyzwania rozwojowe (cyfryzacja, zielona gospodarka / GOZ, zmiany klimatu, starzenie się społeczeństwa, zdrowie, Przemysł 4.0(+) – np. w kontekście restrukturyzacji zatrudnienia)? Czy daje szansę na generowanie Europejskiej Wartości Dodanej (w kontekście ww. wyzwań)?
2. Jaki jest stopień realizacji celów interwencji, dotyczącej wspierania procesów akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej? Czy realizacja wsparcia odpowiada założeniom interwencji publicznej w tej sferze?
3. Czy dostępna oferta wsparcia akceleracyjnego jest trafna – czy odpowiada potrzebom beneficjentów oraz ostatecznych odbiorców wsparcia w związku ze wspieraniem / rozwijaniem innowacyjnego biznesu?
 - a. Czy oferta jest kompletna?
 - b. Jakie są główne deficyty oferty wsparcia akceleracyjnego wobec zapotrzebowania wyrażanego przez beneficjentów / odbiorców ostatecznych?
4. Jaka jest efektywność procesów akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej (nakłady vs. rezultaty – ekonomiczność nakładów).

Minimum metodologiczne

W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (charakterystyka modeli wsparcia procesów akceleracji, mierzalne efekty akceleracji, dokumentacja programowa i konkursowa, doświadczenia / rozwiązania zagraniczne).
2. Badania jakościowe (wywiady) z interesariuszami procesów akceleracji, w tym perspektywa zarządcza Programu oraz pośrednicy finansowi (w zakresie finansowania equity).
3. Studium przypadku (krajowe) – polskie przykłady efektywnych modeli akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej.
4. Studium przypadku (zagraniczne) – dobre praktyki / przypadki działań akceleracyjnych spotykanych na świecie – Europa, USA, Izrael, wiodące gospodarki Azji Południowo-Wschodniej).
5. Badanie ilościowe ostatecznych odbiorców wsparcia – pomysłodawcy / podmioty na wczesnych etapach rozwoju, wykorzystujące wsparcie w zakresie akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej.
6. Panel ekspercki.

W procesie badawczym etap asysty.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości we współpracy z Narodowym Centrum Badan i Rozwoju

Odbiorcy badania

1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowani w realizację interwencji dotyczącej przedsięwzięć akceleracyjnych.
2. Przedstawiciele sfery naukowo-badawczej oraz inwestorów kapitałowych.
3. Przedstawiciela akceleratorów – podmiotów świadczących wsparcie na rzecz odbiorców ostatecznych.
4. Odbiorcy ostateczni interwencji dotyczącej akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych (pomysłodawcy / przedsiębiorstwa znajdujące się we wczesnych fazach rozwoju).
5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.

Moment realizacji badania

Marzec 2025 (badanie czerpać będzie z wyników wcześniej zaplanowanej ewaluacji, dotyczącej oceny trafności oraz spójności systemu instytucjonalnego budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I – akceleracja stanowi element składowy procesów budowy gotowości inwestycyjnej).

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 8 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 26 tygodni (6,5 miesiąca). Na etap asysty powinno zostać przewidziane co najmniej 12 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 600 tys. zł

Tytuł badania
(15) Ocena oddziaływania programu na stymulowanie podejmowania działalności B+R w Polsce. Identyfikacja barier i dobrych praktyk
Uzasadnienie badania
<p>Jednym z kluczowych celów FENG jest stymulowanie podejmowania działalności B+R w Polsce. Cel ten ma być osiągnięty poprzez wsparcie tego typu aktywności w sektorze przedsiębiorstw, podnoszenie potencjału jednostek naukowych oraz tworzenie bodźców do współpracy pomiędzy tymi dwoma sektorami.</p> <p>Program powinien przyczynić się zarówno do zwiększania intensywności działalności B+R u podmiotów aktywnych na tym polu, jak i aktywizowania tych do tej pory biernych. Jego wymiernym efektem powinien być wzrost liczby prowadzonych prac B+R w przedsiębiorstwach i jednostkach naukowych oraz zwiększenie liczby wyników badań naukowych i prac rozwojowych gotowych do zastosowania w gospodarce i wdrażanych do praktyki gospodarczej przedsiębiorstw.</p> <p>Planowane badanie ma zweryfikować na ile działania podejmowane w ramach programu są skutecznym narzędziem stymulowania działalności B+R oraz czy i gdzie występują bariery w tym obszarze. Jego realizacja pozwoli z jednej strony na zidentyfikowanie dobrych praktyk w obszarze podejmowania działalności B+R w ramach FENG. Z drugiej, będzie miała na celu identyfikację występujących barier i wskazanie sposobów ich przezwyciężenia, tj. zmian w FENG, które można wprowadzić w ostatnich latach jego wdrażania, tak aby zwiększyć skuteczność interwencji.</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena oddziaływania FENG na stymulowanie działalności B+R w gospodarce oraz identyfikacja barier w tym obszarze.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności? 2. Czy wsparcie FENG stymuluje przedsiębiorstwa do podejmowania działalności B+R? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy program przyczynia się do intensyfikacji działalności B+R wśród podmiotów aktywnych na tym polu? b. Czy program przyczynia się do aktywizacji nowych przedsiębiorstw do podejmowania działalności B+R? 3. Jakie główne efekty i dobre praktyki można zidentyfikować w obszarze stymulowania działalności B+R wynikające z realizacji FENG?

<ol style="list-style-type: none"> 4. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian? 5. Czy zachowana jest komplementarność projektów realizowanych w Programie z projektami realizowanymi na poziomie regionalnym? 6. Czy występują bariery zmniejszające oddziaływanie interwencji na stymulowanie działalności B+R? 7. Co należy zmienić w FENG, aby zwiększyć oddziaływanie interwencji oraz zminimalizować zidentyfikowane bariery?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, sprawozdawczość programu, dokumentacja projektowa, raporty ewaluacyjne) 2. Modelowanie makroekonomiczne 3. Badania jakościowe wśród interesariuszy 4. Badania jakościowe wśród beneficjentów 5. Studia przypadku.
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację FENG. 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację FENG. 3. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w projektowanie wsparcia w ramach następcy FENG. 4. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w projektowanie wsparcia w ramach następcy FENG. 5. Przedstawiciele komitetu monitorującego. 6. IK UP.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać przeprowadzone w drugiej połowie perspektywy finansowej, gdy widoczne będą już pierwsze efekty programu oraz możliwe będzie wstępne określenie i oszacowanie jego oddziaływania na sferze B+R. Jednocześnie moment przeprowadzenia badania pozwolić powinien na wprowadzenie ewentualnych korekt</p>

we wsparciu, których celem będzie zwiększenie jego efektywności i skuteczności. Z tego powodu wstępnie proponujemy, aby badanie przeprowadzone zostało w 2025 r.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 20 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 300-350 tys. zł

Tytuł badania
(16) Ocena funkcjonowania wsparcia udzielanego na rozwój kompetencji pracowników przedsiębiorstw
Uzasadnienie badania
<p>W ramach FENG wprowadzona będzie możliwość wsparcia kompetencji pracowników przedsiębiorstw w ramach realizowanych projektów B+R+I. Jest nowość względem rozwiązań dostępnych w ramach POIR, która w założeniu pozwolić ma na realizację bardziej kompleksowych projektów. Jest to przede wszystkim odpowiedź na wyzwania zidentyfikowane w diagnozie Programu, wskazujące że konieczne jest zapewnienie możliwości ciągłego rozwijania umiejętności, podnoszenia kompetencji i szkolenia się pracowników, w celu zapewnienia kompatybilności pomiędzy rozwijającą się technologią i procesem produkcji, a siłą roboczą. Potrzebę wspierania rozwoju kompetencji zauważa również KE wskazując w Załączniku D do CRP 2019. Dlatego też komponent dotyczący budowania kompetencji pracowników/właścicieli firm oraz pracowników organizacji badawczych będzie w założeniu istotnym elementem uzupełniającym projekty B+R+I, wspierane w ramach FENG.</p>
Cel badania
<p>Celem badania jest analiza i ocena sposobu wdrożenia oraz efektów wsparcia uwzględniającego komponent rozwoju kompetencji pracowników przedsiębiorstw.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak duże jest zainteresowanie wsparciem w zakresie rozwoju kompetencji pracowników? Czy występuje zróżnicowanie w tym zakresie w grupie beneficjentów – jeśli tak, to z czego wynika i czy jest ono uzasadnione? 2. Czy działania związane ze wsparciem kompetencji pracowników są spójne i komplementarne względem realizowanych projektów? 3. Jaki jest system weryfikacji trafności wsparcia w zakresie rozwoju kompetencji? Czy jest on skuteczny? 4. Jaka jest użyteczność wsparcia obejmującego rozwój kompetencji w kontekście realizowanych projektów? 5. Jaka jest ocena wsparcia z perspektywy firm oraz pracowników, którzy z niego bezpośrednio korzystają? 6. Jakie są efekty pozyskanego wsparcia?

7. Jaka jest efektywność wsparcia? Jak realizowane działania (szkolenia i inne formy rozwoju kompetencji), dofinansowane w ramach FENG wypadają na tle oferty rynkowej?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, wnioski o wsparcie, ew. kryteria wyboru, dane monitoringowe w tym w zakresie kosztów projektów). 2. Badania jakościowe - wywiady z przedstawicielami IZ oraz przedsiębiorców korzystających ze wsparcia (w tym pracowników). 3. (opcjonalnie) badanie ilościowe pracowników korzystających ze wsparcia w zakresie podnoszenia kompetencji.
Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Institucja Pośrednicząca – PARP/NCBR
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu. 2. Firmy aplikujące do programów realizowanych z poziomu UE. 3. Przedstawiciele Punktu Kontaktowego ds. Programów Badawczych UE. 4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.
Moment realizacji badania
I kwartał 2024 r.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 230-250 tys. zł

Tytuł badania
(17) Analiza efektywności wsparcia inicjatyw wyselekcjonowanych na poziomie Unii Europejskiej, a także ukierunkowanych na wsparcie międzynarodowej współpracy naukowej oraz wsparcia mającego na celu ułatwienie dostępu do tych programów, a także innych programów współpracy międzynarodowej.
Uzasadnienie badania
<p>Jednym z elementów FENG będzie wsparcie najlepszych projektów z komponentem B+R, które zostały pozytywnie zweryfikowane w ramach naborów przeprowadzonych z poziomu UE, dzięki czemu projekty mające potencjał w tworzeniu innowacji będą mieć szansę wdrożenia na rynku.</p> <p>Badanie powinno pomóc w analizie poziomu zainteresowania takim wsparciem, poziomem rozpropagowania oferty, obowiązującymi procedurami aplikacyjnymi. W razie konieczności może też być przydatne w dokonaniu stosownych modyfikacji i usprawnień w zasadach oferowanego wsparcia.</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena efektywności wsparcia inicjatyw wyselekcjonowanych na poziomie Unii Europejskiej oraz ukierunkowanych na wsparcie międzynarodowej współpracy naukowej
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak duże jest zainteresowanie wsparciem ze strony FENG dla tego typu firm? 2. Jak łatwo jest dostępna informacja o takiej ofercie FENG? Jak możnaby ją jeszcze szerzej rozpropagować? 3. Jak wnioskodawcy i beneficjenci oceniają procedury ubiegania się o finansowanie w każdej ze ścieżek (Seal of Excellence, wsparcie projektów IPCEI, finansowanie wkładu krajowego, finansowanie projektów realizowanych przez polskich partnerów w ramach partnerstw ponadnarodowych)? Jakie możliwości usprawnień możnaby wprowadzić? 4. Jak oceniane jest wsparcie w ramach instrumentu „Granty na eurogranty”? Jaka jest jego wartość dodana? 5. Czy oferta wsparcia miała istotne znaczenie w podejmowaniu decyzji o uczestnictwo/ubieganie się o finansowanie w programie realizowanym z poziomu UE?

<p>6. Jak długo trwa pozyskanie finansowania z FENG przez firm posiadające Seal of Excellence? Czy są z tym związane jakieś problemy? Co możnaby w tej sferze poprawić?</p> <p>7. Jak oceniane jest wsparcie dla inicjatyw współpracy międzynarodowej?</p>
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, procedury aplikacyjne, ew. kryteria wyboru, materiały promocyjne i informacyjne). 2. Badania jakościowe - wywiady z przedstawicielami IZ oraz przedsiębiorców korzystających ze wsparcia/ubiegających się o wsparcie, FGI z firmami korzystającymi ze wsparcia. 3. (opcjonalnie) badanie ilościowe firm korzystających ze wsparcia.
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu. 2. Firmy aplikujące do programów realizowanych z poziomu UE. 3. Przedstawiciele Punktu Kontaktowego ds. Programów Badawczych UE. 4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone w momencie, w którym będą już od co najmniej 2 lat będzie oferowane tego typu wsparcie. Szacujemy, że badanie powinno zostać przeprowadzone pod koniec 2024 lub w I połowie 2025 roku.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4,5 miesiąca, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt badania to ok. 160-200 tys. zł</p>

Tytuł badania
(18) Efekty wsparcia przedsiębiorstw w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki – ewaluacja pomocy publicznej
Uzasadnienie badania
<p>Realizacja badania znajduje uzasadnienie zarówno merytoryczne jak i formalne.</p> <p>W pierwszym przypadku badanie odpowiada na potrzebę poznania faktycznych efektów wsparcia oraz weryfikację funkcjonowania założeń warunkujących skuteczność interwencji. Dokonanie ustaleń w tym zakresie pozwoli po pierwsze na dokonanie ewentualnej korekty w realizowanych działaniach w ramach perspektywy 2021-2027, po drugie będzie umożliwić rozpoczęcie prac nad instrumentami wsparcia innowacyjności gospodarki w perspektywie 2028-2035.</p> <p>W drugim przypadku stanowić będzie odpowiedź na formalny obowiązek wykonania ewaluacji pomocy publicznej przez podmioty jej udzielającej (PARP i NCBR), analogicznie do ewaluacji POIR.</p> <p>Biorąc powyższe pod uwagę, w praktyce ewaluacja prawdopodobnie będzie musiała być prowadzona niezależnie przez PARP i NCBR (wymaga to dalszych ustaleń z przedstawicielami KE). Na potrzeby uogólnień wyników badania na poziomie całego FENG, konieczne jest jednak zachowanie spójnego podejścia. Jednocześnie możliwe jest zoptymalizowanie części procesów badawczych, w tym w szczególności w zakresie rekomendowanej współpracy w ramach badania z GUS (na potrzeby realizacji analiz kontrfaktycznych).</p>
Cel badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wstępna weryfikacja teorii programu FENG w zakresie wsparcia przedsiębiorstw. 2. Ocena skuteczności, trafności oraz proporcjonalności udzielonej pomocy publicznej.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy wsparcie publiczne stymuluje przedsiębiorstwa do podejmowania działalności B+R oraz komercjalizacji innowacji? 2. Czy Program prowadzi do kształtowania się trwałych relacji współpracy sieciowej pomiędzy kluczowymi interesariuszami innowacji? Jakie główne efekty w tym zakresie można zidentyfikować? 3. Czy Program wpływa na innowacyjność polskiej gospodarki?

4. Czy Program zapewnia oraz w jakiej skali transfer wyników działalności badawczo-rozwojowej na rynek, w postaci skutecznie przeprowadzanych wdrożeń?
5. Jaki jest wpływ Programu na zmiany związane z cyfryzacją oraz rozwojem zielonej gospodarki?
6. Jaka jest skuteczność wzrostu kompetencji w zakresie B+R+I w przedsiębiorstwach?
7. Czy teoria programu pozostaje aktualna? W jakich obszarach wymaga ewentualnych zmian?
8. Czy zastosowane instrumenty wsparcia są właściwe z punktu widzenia rozwiązania zdiagnozowanych w programie problemów?
9. Jaka jest efektywność Programu (relacja efektów do nakładów)?

Minimum metodologiczne

Ewaluacja powinna objąć szeroki zakres metod i technik analitycznych. Kluczowe w ewaluacji będzie poprawne zastosowanie podejścia ewaluacji opartej na teorii uzupełnionej o oszacowanie efektów wsparcia z wykorzystaniem metod kontryfaktycznych oraz wyników oszacowań modelu makroekonomicznego.

W ewaluacji powinno być zastosowane podejście mix mode, polegające na wykorzystaniu zarówno ilościowych jak i jakościowych źródeł informacji. Ważne będzie również umiejętne wykorzystanie danych zastanych, zarówno w postaci danych gromadzonych w ramach systemu monitorowania, jak również danych z przeprowadzonych badań, w tym przede wszystkim badań ilościowych beneficjentów FENG (następcy Barometru Innowacyjności PARP oraz badania B+Radar NCBR). Ponadto w badaniach powinny być przeprowadzone wywiady z kluczowymi interesariuszami, beneficjentami, wnioskodawcami oraz ekspertami.

Wskazane jest również uwzględnienie w badaniu formuły warsztatowej (asysty badawczej) na etapie wypracowywania rekomendacji z kluczowymi interesariuszami programu.

W badaniu warto uwzględnić również technikę studium przypadku.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Ewaluacja może być prowadzona niezależnie przez PARP oraz NCBR z zachowaniem kluczowych elementów wspólnych (w tym w zakresie oszacowania efektów przyczynowych z wykorzystaniem danych pochodzących ze statystyk publicznych)

Odbiorcy badania

1. Komisja Europejska

2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu oraz opracowanie instrumentów wsparcia w dla perspektywy 2028-2035
3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia
4. Przedstawiciele komitetu monitorującego
5. Krajowa Jednostka Ewaluacji
6. Opinia publiczna

Moment realizacji badania

Dokładny moment rozpoczęcia badania powinien być wyznaczony po uwzględnieniu postępów w realizacji projektów. Być może konieczne będzie również uzgodnienie terminu z Komisją Europejską (DG Comp), która może dodatkowo oczekiwać przedstawienia wyników pośrednich (mid term) oraz końcowych (ex post). Wstępna propozycja uruchomienia badania odnoszącego się do okresu mid term przypada na styczeń 2025. Badanie ex post powinno zostać uruchomione w styczniu 2027 r. Podkreślamy jednak konieczność zgody w tym zakresie ze strony służb KE.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji zarówno badania mid term jak i ex post (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 10 miesięcy. Na etap asysty powinno zostać przewidziane każdorazowo co najmniej 6 miesięcy, z możliwością wydłużenia o czas na proces konsultacji wyników z Komisją Europejską.

Szacunkowy koszt badania

Okolo 1,5-2 mln zł (w tym koszt wykonania dodatkowych analiz przez GUS) – zakładając, że badania ilościowe beneficjentów – będą gromadzone w ramach niezależnych procesów (tj. Barometr Innowacyjności PARP, B+Radar NCBR).

Tytuł badania
(19) Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na podstawowe wskaźniki innowacyjności i działalności B+R w gospodarce – aktualizacja
Uzasadnienie badania
<p>Badanie o analogicznym zakresie zaplanowane zostało na rok 2021 w ramach Pomocy Technicznej POIR. Koniec okresu wdrażania tego programu jest momentem, w którym warto zaktualizować wyniki badania dotyczące wpływu interwencji na podstawowe wskaźniki innowacyjności i działalności B+R.</p> <p>Badanie to pozwoli na uzupełnienie i aktualizację wniosków z dotychczas przeprowadzanych ewaluacji dotyczących bezpośrednich efektów wsparcia wśród jego beneficjentów. Oszacowanie wpływu interwencji na wybrane wskaźniki innowacyjności i działalności B+R+I pozwoli na określenie roli programu w zmianach obserwowanych w okresie jego wdrażania.</p>
Cel badania
Celem badania jest ocena wpływu interwencji z POIR na kształtowanie się podstawowych wskaźników innowacyjności i działalności B+R
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaki był wpływ POIR na podstawowe wskaźniki innowacyjności i działalności B+R w gospodarce? 2. W jakim zakresie wsparcie z POIR wpłynęło na działalność B+R+I przedsiębiorstw?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, dane ze statystyk i rejestrów publicznych, dane monitoringowe programu, dane z badań ankietowych z badań pomocy publicznej, raporty ewaluacyjne). 2. Modelowanie makroekonomiczne. 3. Analizy ekonometryczne.
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania

1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w proces programowania i realizację programu
2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia
3. Przedstawiciele komitetu monitorującego
4. IK UP.

Moment realizacji badania

Badanie powinno być przeprowadzone w po zakończeniu wdrażania POIR, po zakończeniu okresu kwalifikowalności wydatków z POIR, tj. po 2023 r., optymalnie na koniec 2024 r., gdy dostępne będą dane dotyczące wartości podstawowych wskaźników innowacyjności i B+R dla roku 2023. Wówczas możliwe będzie uwzględnienie pełnych danych dot. wydatków na działalność B+R+I poniesionych z POIR.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 3,5 miesiąca, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 10 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 250-300 tys. zł

Tytuł badania
(20) Ewaluacja ex-post Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój
Uzasadnienie badania
Przeprowadzenie ewaluacji ex-post pozwoli na zebranie kompleksowych informacji o końcowych efektach POIR oraz oszacowanie jego wpływu na działalność B+R, innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Wnioski z badania będą wykorzystane do planowania i modyfikowania dalszego wsparcia w analizowanym obszarze.
Cel badania
Celem badania będzie ocena efektów POIR po zakończeniu jego wdrażania.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie są efekty POIR w sferze wzrostu innowacyjności wspartych przedsiębiorstw? 2. Czy dostępne wsparcie zwiększyło aktywność B+R przedsiębiorstw zarówno pod względem intensyfikacji tej działalności, jak i zwiększenia odsetka firm aktywnych na tym polu? 3. Czy realizacja POIR przyczyniła się do zwiększenia współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi? 4. Czy realizacja POIR przełożyła się na zwiększenie wykorzystywania w praktyce gospodarczej wyników prac B+R realizowanych przez jednostki naukowe? 5. Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością wsparcia? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy można było osiągnąć podobne efekty bez wsparcia publicznego?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, sprawozdawczość programu, dokumentacja projektowa, dane ze statystyk publicznych i dostępnych rejestrów, dane z badań ilościowych prowadzonych w trakcie wdrażania POIR, raporty ewaluacyjne) 2. Modelowanie makroekonomiczne 3. Badania kontrfaktyczne 4. Badania jakościowe wśród interesariuszy 4. Badania jakościowe wśród beneficjentów

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w proces programowania i realizację programu. 2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IP, zaangażowanych w proces programowania i realizację programu Przedstawiciele komitetu monitorującego. 3. IK UP. 4. Opinia publiczna
Moment realizacji badania
Badanie powinno być przeprowadzone po zakończeniu wdrażania interwencji z FENG, kiedy możliwa będzie ocena jego efektów oraz oszacowanie oddziaływania.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 24 tygodnie.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 500-750 tys. zł

Tytuł badania
(21) Ewaluacja ex post pomocy publicznej PARP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020
Uzasadnienie badania
<p>Badanie zaplanowane zostało w związku wymogiem wynikającym z rozporządzenia Komisji Europejskiej (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. , uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu. W przypadku programów pomocowych, w których średni roczny budżet przekracza 150 mln EUR, KE może postanowić, że wskazane rozporządzenie ma zastosowanie przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, pod warunkiem, iż dla danego programu państwo członkowskie przedstawi służbom Komisji odpowiedni plan ewaluacji⁶⁷. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku programu pomocowego PARP (Program pomocy finansowej udzielanej przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 - nr referencyjny środka pomocowego SA.42799 (2015/X)), dla którego opracowany oraz w 2016 r. zatwierdzony został przez KE plan ewaluacji, obejmujący realizację ewaluacji mid term (zrealizowana i zatwierdzona w 2020 r) oraz ex post (zaplanowana na rok 2024).</p>
Cel badania
<p>Celem ewaluacji jest identyfikacja i ocena pozytywnych i negatywnych, bezpośrednich i pośrednich efektów realizacji Programu oraz poszczególnych jego instrumentów pomocowych, w ramach kryteriów ewaluacji i obszarów tematycznych (w tym pytań ewaluacyjnych i wskaźników) wskazanych w Planie ewaluacji PARP, obejmujących:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. bezpośredni wpływ udzielonej pomocy na beneficjentów wsparcia; 2. pośrednie efekty realizacji Programu (pozytywne i negatywne); 3. proporcjonalność (w tym efekt zachęty) i adekwatność pomocy.
Główne pytania badawcze⁶⁸
Pytania badawcze dot. bezpośredniego wpływu pomocy na beneficjentów (zgodnie z Planem ewaluacji PARP):

⁶⁷ Por. Ewaluacja pomocy publicznej PARP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 – badanie mid term. PARP 2020.

⁶⁸ Pytania pochodzą z przytoczonej powyżej ewaluacji mid term. Co do zasady w ewaluacji końcowej będą one powielone przy czym badanie zrealizowane zostanie w oparciu o zaktualizowany zestaw danych.

1. Czy udzielona pomoc miała istotny wpływ na zakres działalności podejmowanej przez beneficjentów pomocy (efekt zachęty)?
2. Czy udzielona pomoc miała wpływ na sytuację beneficjentów (czy uległa zmianie ich pozycja konkurencyjna)?
3. W jakim stopniu osiągnięte zostały oczekiwane rezultaty udzielenia pomocy?
4. Jak zróżnicowane były efekty udzielonej pomocy (np. w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, lokalizacji lub sektora prowadzonej działalności)?
5. Czy pomoc wpłynęła na zwiększenie liczby i typy wprowadzanych innowacji przez beneficjentów?

Pytania badawcze dot. pośredniego wpływu pomocy – wpływ pozytywny

1. Czy w wyniku realizacji interwencji wystąpił tzw. efekt rozlania (*spillover effect*) w odniesieniu do działalności innych przedsiębiorstw (kooperantów, dostawców usług itp.) lub innych regionów geograficznych?
2. Czy interwencja przyczyniła się do osiągnięcia celów polityki regionalnej i spójności wspierania innowacyjności i konkurencyjności w Polsce?

Pytania badawcze dot. pośredniego wpływu pomocy – wpływ negatywny

1. Czy w realizacji programu pomocowego można zaobserwować negatywne zjawiska dot. doboru beneficjentów mające wpływ na konkurencję, tj. tendencyjność sektorową (w programie wielosektorowym przeważającą pomoc przyznano jednej branży) i tendencyjność wobec jednostek zasiedziały (stosunek starych przedsiębiorstw do nowych przedsiębiorstw)?
2. Czy pomoc zaburzała konkurencję na rynku (np. usług doradczych)?

Pytania dot. proporcjonalności pomocy

1. Czy pomoc była proporcjonalna do problemu, którego dotyczyła? Czy możliwe byłoby osiągnięcie takich samych efektów przy mniejszej ilości pomocy publicznej lub innej formie pomocy (np. projekty o względnie wyższej vs. projekty o względnie niższej intensywności pomocy; projekty o jednym typie pomocy vs. projekty o zróżnicowanej strukturze pomocy)

Pytania dot. adekwatności pomocy

1. Czy wybrano najskuteczniejszy instrument pomocy? Czy inne instrumenty pomocy lub rodzaje interwencji byłyby bardziej odpowiednie do osiągnięcia danego celu?
2. Czy inne instrumenty wsparcia lub typy interwencji byłyby bardziej odpowiednie do osiągnięcia celów danej kategorii pomocy?

Minimum metodologiczne

Ewaluacja powinna objąć szeroki zakres metod i technik analitycznych, które zostały wskazane w planie ewaluacji programu pomocowego PARP. Kluczowe w ewaluacji

<p>będzie poprawne zastosowanie podejścia ewaluacji opartej na teorii uzupełnionej o oszacowanie efektów wsparcia z wykorzystaniem metod kontrfaktycznych.</p> <p>W ewaluacji powinno być zastosowane podejście mix mode, polegające na wykorzystaniu zarówno ilościowych jak i jakościowych źródeł informacji. Ważne będzie również umiejętne wykorzystanie danych zastanych, zarówno w postaci danych gromadzonych w ramach systemu monitorowania, jak również danych z przeprowadzonych badań, w tym przede wszystkim badań ilościowych beneficjentów POIR (gromadzonych w ramach Barometru Innowacyjności PARP). Ponadto w badaniach powinny być przeprowadzone wywiady z kluczowymi interesariuszami, beneficjentami, wnioskodawcami oraz ekspertami.</p> <p>Wskazane jest również uwzględnienie w badaniu formuły warsztatowej (asysty badawczej) na etapie wypracowywania rekomendacji z kluczowymi interesariuszami programu oraz na etapie konsultacji wyników badania ze służbami KE.</p> <p>W badaniu warto uwzględnić również technikę studium przypadku.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Komisja Europejska 2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu oraz opracowanie instrumentów wsparcia w dla perspektywy 2028-2035 3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia 4. Przedstawiciele komitetu monitorującego 5. Krajowa Jednostka Ewaluacji 6. Opinia publiczna
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Styczeń 2023 r.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji zarówno badania mid term jak i ex post (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 10 miesięcy. Na etap asysty powinno zostać</p>

przewidziane każdorazowo co najmniej 6 miesięcy, z możliwością wydłużenia o czas na proces konsultacji wyników z Komisją Europejską.

Szacunkowy koszt badania

Okolo 450 tys. zł (w tym koszt wykonania dodatkowych analiz przez GUS).

Tytuł badania
(22) Ocena rezultatów projektów pilotażowych w ramach POIR pod kątem wykorzystania ich rezultatów oraz ich kontynuacji w ramach FENG
Uzasadnienie badania
<p>W ramach POIR realizowano projekty pilotażowe, testujące nowe narzędzia wsparcia lub też dotyczące monitoringu KIS. Projekty te były realizowane w ramach Działania 2.4 „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji”, podzielonego na dwa poddziałania: poddziałanie 2.4.1 „Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów inno_LAB” oraz poddziałanie 2.4.2 „Monitoring Krajowej Inteligentnej Specjalizacji”.</p> <p>Oba projekty były realizowane w partnerstwie pomiędzy Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości i Ministerstwem Rozwoju (obecnie Ministerstwem Rozwoju, Pracy i Technologii -MRPiT).</p> <p>W ramach projektu inno_LAB były realizowane tak istotne działania jak Polski Produkt Przyszłości, Akademia Menadżera Innowacji, Scale Up, czy też Seal of Excellence. Projekty były też przedmiotem odpowiednich ewaluacji.</p> <p>Projekty te będą częściowo kontynuowane w ramach FENG, stąd też celowe wydaje się przanalizowanie ich dotychczasowych rezultatów i ewentualnie możliwych modyfikacji.</p>
Cel badania
<p>Celem badania będzie ocena rezultatów projektów pilotażowych w ramach POIR (w ramach Działania 2.4 POIR) pod kątem wykorzystania wynikających z nich doświadczeń w ramach FENG, a także prowadzenia do nich ewentualnych korekt w ramach ich kontynuacji w FENG.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak można ocenić rezultaty wdrażania projektów pilotażowych w ramach Działania 2.4 POIR? 2. Które doświadczenia wydają się najbardziej interesujące i użyteczne z punktu widzenia FENG? 3. Jakie doświadczenia z monitoringu KIS można wykorzystać pod kątem FENG? 4. Jaki kształt powinna przybrać ewentualna kontynuacja projektów w ramach FENG? 5. Czy w systemie wdrażania projektów należy wprowadzić jakieś korekty? 6. Czy należy udoskonalić sposoby propagowania wyników projektów, a także włączyć w monitoring ich rezultatów szerszą grupę interesariuszy?
Minimum metodologiczne

<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, raporty ewaluacyjne, dane monitoringowe). 2. Badania jakościowe (wywiady) z przedstawicielami IZ, MRPiT oraz partnerów społeczno-gospodarczych, a także uczestnikami poszczególnych programów pilotażowych. 3. Warsztaty kreatywne z udziałem IZ i IP oraz przede wszystkim osób zaangażowanych w realizację projektów pilotażowych w ramach POIR. <p>W ramach badania przewidujemy też tzw. etap asysty.</p>
<p>Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Institucja Zarządzająca Programem lub Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (ew. we współpracy z IZ)⁶⁹.</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych odpowiednich instytucji pośredniczących w ramach FENG. 3. Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w przygotowanie i wdrażanie projektów pilotażowych i monitoringowych w ramach FENG. 4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie może i powinno być przeprowadzone na stosunkowo wczesnym etapie – powinno zostać zrealizowane w ciągu 2022 roku, aby wybrane wnioski i rekomendacje mogły zostać wykorzystane do przygotowania wdrażania FENG. Badanie może być alternatywnie zrealizowane w ramach ewaluacji on-going POIR.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 11 tygodni. Na etap asysty powinno zostać przewidziane co najmniej 5 tygodni.</p>

⁶⁹ Bardziej odpowiednie wydaje nam się pierwsze rozwiązanie.

Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 200 tys. zł

Tytuł badania
(23) Skuteczność wsparcia udzielanego w Programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, z perspektywy inteligentnych specjalizacji
Uzasadnienie badania
Ukierunkowanie wsparcia na przedsięwzięcia wpisujące się w inteligentne specjalizacje ma służyć zwiększaniu konkurencyjności krajowej i europejskiej gospodarki. Koncepcja IS w założeniu będzie miała istotny wpływ na to jakie projekty będą wspierane w ramach FENG, a przez to również na obszary w jakich mogą ujawnić się potencjalne efekty. Ewaluacja ma na celu podsumowanie efektów wdrożenia koncepcji IS, w tym z uwzględnieniem europejskiej wartości dodanej.
Cel badania
Celem badania jest ocena skuteczności wsparcia udzielanego w FENG, z perspektywy inteligentnych specjalizacji
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. W jakim stopniu wybrane specjalizacje okazały się skuteczne w pobudzaniu nowych przedsięwzięć/ projektów/ rozwiązań biznesowych, które mają duży potencjał oddziaływania w przyszłości? Które KIS wyróżniają się na tym tle? 2. Jaka jest europejska wartość dodana, wynikająca z wdrożenia koncepcji KIS do realizacji FENG? 3. Czy a jeśli tak to w jaki sposób i w jakim stopniu koncepcja KIS wpływa na innowacyjność polskiej gospodarki? 4. Jaki jest wpływ zastosowania koncepcji KIS na zmiany związane z cyfryzacją oraz rozwojem zielonej gospodarki? 5. Jak cały system krajowych inteligentnych specjalizacji oceniają beneficjenci FENG? 6. Czy teoria programu w zakresie KIS pozostaje aktualna? 7. Jakich zmian i korekt należałoby ewentualnie dokonać w związku z koncepcją KIS w kontekście kolejnego okresu programowania?
Minimum metodologiczne
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumenty strategiczne, w tym strategię KIS/RIS, dokumentacja programu, kryteria wyboru, dane monitoringowe, dane pochodzące z rejestrów – KRS).

<ol style="list-style-type: none"> 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami, w tym z ekspertami oraz przedstawicielami przedsiębiorstw. 3. Badania ilościowe z beneficjentami programu.
Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości we współpracy Instytucją Zarządzającą Programem</p>
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu. 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia. 3. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG. 4. Przedstawiciele odpowiedniego ministerstwa, odpowiedzialnego za aktualizację listy KIS oraz monitorowanie stosownych zmian gospodarczych.
Moment realizacji badania
<p>Badanie powinno być uruchomione w IV kwartale 2026 r.</p>
Czas realizacji badania
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące.</p>
Szacunkowy koszt badania
<p>Koszt badania to ok. 220-250 tys. zł</p>

Tytuł badania**(24) Efekty wsparcia dużych przedsiębiorstw w ramach FENG****Uzasadnienie badania**

W gronie głównych beneficjentów programu FENG znajduje się m.in. sfera przedsiębiorstw, w tym kategoria dużych przedsiębiorstw (a więc podmiotów nie spełniających definicji mikro, małego lub średniego przedsiębiorstwa).

Planuje się, że wsparcie dla tej kategorii beneficjentów będzie dystrybuowane w ramach mandatu jednej z instytucji pośredniczących tj. NCBR w 1. Osi Priorytetowej Programu (cel szczegółowy 1).

Beneficjentami wsparcia będą mogły być zarówno duże przedsiębiorstwa (samodzielni beneficjenci), jak i duże przedsiębiorstwa działające w konsorcjach z mikro, małymi i średnimi przedsiębiorstwami lub organizacjami badawczymi.

Wsparcie, z którego będą mogły korzystać duże przedsiębiorstwa koncentruje się na dziedzinie działalności badawczo-rozwojowej. Wspieranie B+R dużych przedsiębiorstw będzie uzupełniane możliwością pozyskania przez nie wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury badawczej (w strukturach przedsiębiorstw), wdrażania wyników działalności B+R, wprowadzania innowacji do praktyki biznesowej, umiędzynarodowienia działalności, czy ochrony własności intelektualnej.

Inne uzupełnienie działalności badawczo-rozwojowej dużych przedsiębiorstw stanowi wsparcie w zakresie rozwoju kompetencji kadr w zakresie zarządzania projektami oraz zarządzania działalnością badawczo-rozwojową, jak również wsparcie dziedzinowe, dotyczące cyfryzacji i „zazieleniania” poprzez wypracowywanie i wdrażanie do praktyki tzw. zielonych technologii oraz technologii cyfrowych – w celu zwiększenia wydajności i efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw.

Kategoria dużych przedsiębiorstw jako beneficjentów wsparcia jest do pewnego stopnia specyficzna – jej szczególny charakter (w zestawieniu z sektorem MŚP) wynika z rozmiarów takich przedsiębiorstw (najczęściej także dużej skali działalności rynkowej, znacznych rozmiarów finansowych i wysokiej zdolności finansowej). Cechy te nie oznaczają, iż nie ma potrzeby aktywizowania dużych przedsiębiorstw w zakresie podejmowania działalności B+R (w szczególności realizowanej we współpracy z przedstawicielami sektora MŚP oraz organizacjami badawczymi), w celu wdrażania jej wyników w postaci innowacyjnych projektów gospodarczych, podnoszących konkurencyjność na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. Duże przedsiębiorstwa stanowią również doskonały podmiot, który można wykorzystywać w sferze akceleracji innowacyjnych start-upów).

Z uwagi na skalę tego rodzaju beneficjentów, oczekiwać może określonych, pozytywnych rezultatów, wynikających z „rozlewania” (ang. spill-over) się efektów pozyskanego wsparcia na otoczenie, w szczególności zaś na sektor MŚP, stanowiący tradycyjne zaplecze zaopatrzeniowe i usługowe dużych przedsiębiorstw. W związku z tym, można oczekiwać efektów akceleracyjnych, związanych ze wspieraniem / wykorzystaniem wsparcia przez duże przedsiębiorstwa. Jednak z drugiej strony, niezbędny jest pomiar rzeczywistych efektów udzielonego wsparcia w celu ustalenia, czy interwencja publiczna odpowiada na niesprawność rynku w postaci braku możliwości finansowania projektów B+R, realizowanych przez duże przedsiębiorstwa, czy raczej zastępuje inwestycje prywatne, które zostałyby zrealizowane także w warunkach braku wsparcia publicznego.

Wyniki niniejszego badania wspomagać będą proces programowania wsparcia dla przedsiębiorstw w kolejnej perspektywie programowej, z uwzględnieniem ewentualnego dalszego wspierania dużych przedsiębiorstw.

Cel badania

Ocena efektów wsparcia dużych przedsiębiorstw pod kątem wybranych kryteriów ewaluacyjnych tj. skuteczności (stopień osiągnięcia celów interwencji), efektywności (stopień ekonomiczności nakładów) i trafności (oferta wsparcia a potrzeby jego odbiorców).

Główne pytania badawcze

1. Czy wspieranie dużych przedsiębiorstw w ramach FENG było zgodne z celami interwencji i czy przyniosło oczekiwane efekty? Jaki jest poziom tych efektów z uwzględnieniem zjawiska „jałowej straty” (ang. deadweight)?
2. Jakie rodzaje projektów realizowane są przez duże przedsiębiorstwa z wykorzystaniem wsparcia Programu?
 - a. Jak oceniać można stopień innowacyjności rozwiązań wypracowywanych w projektach dużych przedsiębiorstw?
 - b. Jakie typy inwestycji cechowała największa innowacyjność, a jakie najmniejsza?
 - c. Jak wyglądają efekty wdrożeniowe?
 - d. Jak można oceniać trwałość rezultatów projektów realizowanych przez duże przedsiębiorstwa?
3. Czy wsparcie w ramach programu FENG stanowiło wystarczającą (istotną) zachętę do podejmowania / rozwijania działalności badawczo-rozwojowej i inwestycji z nią związanych?
4. Jaka jest skala efektów mnożnikowych projektów realizowanych przez duże przedsiębiorstwa?

- a. Czy wielkość przedsiębiorstwa wpływa na skalę i charakter efektów mnożnikowych?
 - b. Jakie inne czynniki decydują (w jakim stopniu) o efektach mnożnikowych wsparcia dużych przedsiębiorstw?
5. Czy projekty dużych przedsiębiorstw zostałyby zrealizowane bez wsparcia ze środków Programu?
- a. W jakim stopniu / zakresie doszłoby do ograniczenia projektów? Jakich typów przedsięwzięć dotyczyłyby ewentualne ograniczenia?
 - b. Czy inwestycje przewidziane w projektach dużych przedsiębiorstw nie zakwalifikowanych do dofinansowania zostały zrealizowane?
6. Jakie efekty wywołują projekty realizowane przez duże przedsiębiorstwa w sferze zatrudnienia? (tworzenie / utrzymanie miejsc pracy, jakość / trwałość miejsc pracy, wpływ tych procesów na miejsca pracy w otoczeniu beneficjenta).
7. Jakie efekty wywołują projekty realizowane przez duże przedsiębiorstwa w sferze internacjonalizacji oraz inwestycji zagranicznych?
8. Jakie efekty wywołują projekty realizowane przez duże przedsiębiorstwa w sferze cyfryzacji, „zazielenienia” biznesu, reakcji na zmiany klimatyczne oraz w zakresie Europejskiej Wartości Dodanej?
9. Jaki jest ogólny bilans przesłanek uzasadniających lub negujących zasadność wspierania dużych przedsiębiorstw w Programie (jego następcy)?

Minimum metodologiczne

W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (charakterystyka działań wspierających przeznaczonych dla dużych przedsiębiorstw, dokumentacja programowa i konkursowa, dane obrazujące przebieg dystrybucji wsparcia i jego wykorzystania).
2. Badania jakościowe (wywiady) z interesariuszami procesów wspierania dużych przedsiębiorstw (perspektywa zarządcza Programu, beneficjenci, nieskuteczni wnioskodawcy, także przedstawiciele MŚP i organizacji badawczych współpracujących z beneficjentami).
3. Studium przypadku (krajowe) – przykłady zrealizowanych projektów przez duże przedsiębiorstwa (projekty indywidualne i realizowane w konsorcjach).
4. Badanie ilościowe beneficjentów – duże przedsiębiorstwa.
5. Panel ekspercki.

W procesie badawczym etap asysty.

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Instytucja Zarządzająca Programem (ewentualnie instytucja pośrednicząca NCBR)

Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ (IP), zaangażowani w realizację interwencji dotyczącej dużych przedsiębiorstw. 2. Przedstawiciele dużych przedsiębiorstw – beneficjentów wsparcia, wnioskodawców nieskutecznych oraz dużych przedsiębiorstw nie aplikujących o wsparcie. 3. Przedstawiciele przedsiębiorstw (MŚP), współpracujących z dużymi przedsiębiorstwami (w ramach konsorcjów oraz bez formuły konsorcyjnej). 4. Przedstawiciele sfery naukowo-badawczej, współpracujących z dużymi przedsiębiorstwami (w ramach konsorcjów oraz bez formuły konsorcyjnej). 5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.
Moment realizacji badania
Maj 2026 (badanie czerpać będzie z wyników ewaluacji, dotyczących nowego, modułowego wspierania działalności B+R+I).
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 18 tygodni (4,5 miesiąca). Na etap asysty powinno zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 300 tys. zł

Tytuł badania
(25) Ocena oddziaływania wsparcia udzielonego na akcelerację i post akcelerację w ramach Programu
Uzasadnienie badania
<p>W programie FENG przewidziano działania sferę wsparcia, dotyczącą akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych (ze wsparciem tego rodzaju powiązane są również interwencje w zakresie wspierania budowy gotowości inwestycyjnej tj. gotowości do absorpcji środków wsparcia publicznego – unijnego). Wspieranie akceleracji obejmuje dwa główne nurty tj.: (1) komercjalizację wyników działalności badawczo-rozwojowej, wypracowywanych w sferze instytucji nauki m.in. poprzez inkubację i akcelerację spółek odpryskowych oraz (2) wspieranie rozwoju innowacyjnych spółek typu start-up / scale-up (niekoniecznie związanych ze sferą nauki, czy wdrażania wyników działalności B+R). W ich ramach stosowane są rozmaite rozwiązania, za pomocą których transferowane jest wsparcie publiczne. Przykładowo, wsparcie realizowane jest poprzez popularyzację i pomoc w przygotowaniu do prowadzenia własnego biznesu, przekształcanie pomysłów w modele biznesowe, zapewnienie finansowania załączkowego, wspieranie rozwoju poprzez skalowanie biznesu – akceleracja i post-akceleracja – wreszcie, zapewnienie dostępu do finansowania kapitałowego.</p> <p>W toku realizacji Programu przewidziano realizację ewaluacji: (1) dotyczących systemu instytucjonalnego budowy gotowości inwestycyjnej w sferze przedsięwzięć B+R+I (zaplanowana na rok oraz (2) oceny efektywności i trafności wsparcia w zakresie akceleracji przedsięwzięć innowacyjnych. Natomiast niniejsza ewaluacja poświęcona będzie ocenie oddziaływania udzielonego wsparcia akceleracyjnego tj. bezpośrednich i pośrednich efektów interwencji. Ocena ta stanowić będzie podstawę do (ewentualnego) planowania podobnej interwencji w kolejnej perspektywie programowej.</p>
Cel badania
Ocena oddziaływania – w tym efektów bezpośrednich i pośrednich, przewidzianych i nie przewidzianych – interwencji publicznej w sferze wspierania akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych.
Główne pytania badawcze
1. Czy udało się zrealizować cele interwencji, dotyczącej wspierania procesów akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej? W jakim stopniu wsparcie

przyczyniło się do realizacji celów Programu? Czy realizacja wsparcia odpowiadała założeniom interwencji publicznej w tej sferze?

2. Czy wsparcie dotyczące akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych doprowadziło do kształtowania się masy krytycznej projektów, tworzących pipeline dla inwestycji kapitałowych, skoncentrowanych na finansowaniu wczesnych faz rozwoju biznesu?
3. Jakie formy przybrało wsparcie post akceleracyjne? Jakie było jego znaczenie dla odbiorców ostatecznych?
4. Czy wsparcie doprowadziło do kształtowania się instytucjonalnego systemu inicjowania i akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych?
 - a. Jeśli tak, to jak można ocenić trwałość tego systemu?
 - b. Jeśli nie, to jakie główne czynniki uniemożliwiły budowę trwałego systemu instytucjonalnego wsparcia?
5. Jakie są główne rezultaty wywołane wsparciem procesów akceleracji w sferze biznesu oraz wynikające ze współpracy biznesu ze sferą nauki:
 - a. Bezpośrednie i pośrednie?
 - b. Oczekiwane i nieoczekiwane?
6. Czy wsparcie akceleracji doprowadziło do rozwoju przedsięwzięć gospodarczych, których przedmiot odpowiada głównym wyzwaniom rozwojowym (cyfryzacja, zielona gospodarka / GOZ, zmiany klimatu, starzenie się społeczeństwa, zdrowie, Przemysł 4.0(+)) – np. w kontekście restrukturyzacji zatrudnienia)? Czy wsparcie doprowadziło do pojawienia się przedsięwzięć, które można by ocenić jako wnoszące wkład w zakresie Europejskiej Wartości Dodanej?
7. Jakie są główne wnioski i wskazania, dotyczące kontynuacji tego rodzaju wsparcia w przyszłości?

Minimum metodologiczne

W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (produkty wynikające z interwencji dotyczącej inicjowania i akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych, mierzalne efekty akceleracji, dokumentacja programowa i konkursowa, doświadczenia / rozwiązania zagraniczne).
2. Badania jakościowe (wywiady) z interesariuszami procesów akceleracji, w tym pośrednikami finansowymi (w zakresie finansowania equity).
3. Studium przypadku (krajowe) – polskie przykłady efektywnego inicjowania i akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej.
4. Badanie ilościowe ostatecznych odbiorców wsparcia – pomysłodawcy / podmioty na wczesnych etapach rozwoju, wykorzystujące wsparcie w zakresie akceleracji innowacyjnej działalności gospodarczej. Badanie prowadzone z punktu widzenia

<p>oceny: skuteczności (stopnia osiągnięcia celów interwencji), efektywności (stopnia ekonomiczności nakładów) oraz trafności (ocena zgodności ukierunkowania wsparcia z potrzebami jego beneficjentów i odbiorców ostatecznych).</p> <p>5. Panel ekspercki.</p> <p>W procesie badawczym etap asysty.</p>
<p>Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Institucja Zarządzająca Programem (we współpracy z instytucjami pośredniczącymi: PARP i NCBR)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ i IP, zaangażowani w realizację interwencji dotyczącej przedsięwzięć akceleratorów. 2. Przedstawiciele sfery naukowo-badawczej oraz inwestorów kapitałowych. 3. Przedstawiciele akceleratorów – podmiotów świadczących wsparcie na rzecz odbiorców ostatecznych. 4. Odbiorcy ostateczni interwencji dotyczącej akceleracji innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych (pomysłodawcy / przedsiębiorstwa znajdujące się we wczesnych fazach rozwoju). 5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Marzec 2027 (badanie czerpać będzie z wyników wszystkich wcześniejszych ewaluacji, związanych z kształtowaniem gotowości inwestycyjnej oraz akceleracją innowacyjnych przedsięwzięć).</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 18 tygodni (4,5 miesiąca). Na etap asysty powinny zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt badania to ok. 300 tys. zł</p>

Tytuł badania
(26) Wpływ Programu na innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Ewaluacja ex-post.
Uzasadnienie badania
Przeprowadzenie ewaluacji ex-post pozwoli na zebranie kompleksowych informacji o końcowych efektach interwencji z FENG oraz oszacowanie jego wpływu na działalność B+R, innowacyjność i konkurencyjność polskiej gospodarki. Wnioski z badania będą wykorzystane do planowania i modyfikowania dalszego wsparcia w analizowanym obszarze.
Cel badania
Celem badania jest ocena efektów FENG po zakończeniu jego wdrażania.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie są efekty Programu w sferze wzrostu innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki? 2. Jakie są efekty Programu w sferze internacjonalizacji? 3. Które instrumenty wsparcia wykazują się najwyższą efektywnością wsparcia? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy można było osiągnąć podobne efekty bez wsparcia publicznego? 4. W jakim stopniu zmaterializowała się teoria programu? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy wsparcie publiczne stymuluje przedsiębiorstwa do podejmowania działalności B+R oraz komercjalizacji innowacji? b. Czy Program prowadzi do kształtowania się trwałych relacji współpracy sieciowej pomiędzy kluczowymi interesariuszami innowacji tj. przede wszystkim przedsiębiorstwami, sferą badawczo-rozwojową, otoczeniem biznesu oraz władzami publicznymi? Jakie główne efekty w tym zakresie można zidentyfikować? Czy dotyczą one wymiaru regionalnego, krajowego, czy międzynarodowego? 5. Jaki jest wpływ Programu na zmiany związane z cyfryzacją oraz rozwojem zielonej gospodarki? 6. W jaki sposób Program przyczynił się do generowania europejskiej wartości dodanej?
Minimum metodologiczne
W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, sprawozdawczość programu, dokumentacja projektowa, dane ze statystyk publicznych i dostępnych rejestrów, dane z badań ilościowych prowadzonych w trakcie wdrażania FENG, raporty ewaluacyjne) 2. Modelowanie makroekonomiczne 3. Badania kontrfaktyczne 4. Badania jakościowe wśród interesariuszy 5. Badania jakościowe wśród beneficjentów
Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w proces programowania i realizację programu. 2. Przedstawiciele komitetu monitorującego. 3. IK UP.
Moment realizacji badania
Badanie powinno być przeprowadzone po zakończeniu wdrażania interwencji z FENG, kiedy możliwa będzie ocena jego efektów oraz oszacowanie oddziaływania.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 24 tygodnie.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 400-450 tys. zł

Tytuł badania
(27) Metaewaluacja wyników badań ewaluacyjnych FENG
Uzasadnienie badania
<p>W procesie ewaluacji FENG zrealizowanych zostanie szereg badań dotyczących całego zakresu interwencji finansowanej z programu oraz kwestii związanych z systemem jego realizacji. Zagadnienia te poruszone będą w ramach wielu badań, realizowanych na zlecenie różnych instytucji. Przeprowadzenie metaewaluacji ich wyników pozwoli na zebranie kluczowych wniosków i rekomendacji płynących z badań dla perspektywy 2021-2027, które będą mogły być wykorzystane w kolejnym okresie programowania.</p>
Cel badania
<p>Celem badania będzie analiza wszystkich wniosków i rekomendacji z ewaluacji przeprowadzonych w ramach FENG pod kątem ich użyteczności przy projektowaniu następcy tego programu.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy w ramach wniosków i rekomendacji z przeprowadzonych badań dot. FENG znajdują się rekomendacje dotyczące kluczowych kwestii związanych z: <ul style="list-style-type: none"> • zakresem wsparcia, • formułą wsparcia, • systemem wdrażania, które można wykorzystać w pracach nad następcą FENG? 2. Czy w ramach wniosków i rekomendacji z badań w obszarze wsparcia przedsiębiorczości i działalności B+R+I dot. programów innych niż FENG znajdują się rekomendacje dotyczące kluczowych kwestii związanych z: <ul style="list-style-type: none"> • zakresem wsparcia, • formułą wsparcia, • systemem wdrażania, które można wykorzystać w pracach nad następcą FENG? 3. Jakich aktualizacji wymagają zidentyfikowane kluczowe rekomendacje możliwe do wykorzystania w ramach FENG, aby były one adekwatne do warunków wdrażania następcy FENG?
Minimum metodologiczne

<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (raporty z ewaluacji, baza rekomendacji, literatura przedmiotu). 2. Wywiady jakościowe z interesariuszami programu.
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację FENG. 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację FENG. 3. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w projektowanie wsparcia w ramach następcy FENG. 4. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w projektowanie wsparcia w ramach następcy FENG. 5. IK UP. 6. Przedstawiciele komitetu monitorującego.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać zrealizowane na przełomie obu perspektyw (2027 r.), tak aby wnioski z niego mogły zasilić prace nad nowym programem).</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt badania to ok. 300-350 tys. zł</p>

Obszar: Internacjonalizacja

Tytuł badania
(28) Ocena spójności i trafności działań realizowanych w ramach FENG ukierunkowanych na wsparcie polskiego eksportu.
Uzasadnienie badania
<p>Wstępny projekt programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki zakłada wspieranie eksportu polskich przedsiębiorstw m.in. w ramach Polskich Mostów Technologicznych (tworzenie, rozwój i wdrażanie strategii ekspansji, dostosowywanie produktów do rynków docelowych), promocji marki polskiej gospodarki (m.in. udział w wydarzeniach, targach, imprezach międzynarodowych) a także projektów kompleksowych przewidzianych do wdrażania w osi priorytetowej 1 (w ramach modułu Internacjonalizacja i współpraca międzynarodowa). Ponadto zgodnie z odtworzoną logiką i celami programu także pozostałe instrumenty powinny w założeniu przyczynić się do zwiększania stopnia internacjonalizacji przedsiębiorstw i polskiej gospodarki (np. działania ukierunkowane na rozwój systemu otoczenia biznesu czy też wsparcie rozwoju i umiędzynarodowienia klastrów). Stąd istotnym jest aby na wstępnym etapie wdrażania dokonać oceny trafności założeń systemu wsparcia w tym obszarze oraz jego spójności i komplementarności zarówno wewnętrznej jak i zewnętrznej (w tym w szczególności do wsparcia udzielanego na poziomie regionalnym).</p>
Cel badania
<p>Celem badania jest ocena trafności, spójności i komplementarności założeń wsparcia działalności eksportowej przedsiębiorstw w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none">1. Czy system wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw jest trafny z punktu widzenia przyjętej teorii zmiany programu, w tym jego głównych celów i założeń?<ol style="list-style-type: none">a. Czy trafnie dobrane zostały grupy docelowe?b. Czy trafnie zidentyfikowane/wybrane zostały wspierane branże?c. Czy system i kryteria wyboru projektów pozwalają na wybór przedsięwzięć trafnych z punktu widzenia celów FENG?2. Czy założenia i logika instrumentów wsparcia internacjonalizacji są trafne z punktu widzenia potrzeb przedsiębiorstw, w tym barier w dostępie i ekspansji na rynkach zagranicznych?3. Czy trafnie dobrany został merytoryczny zakres i narzędzia wsparcia?

<ol style="list-style-type: none"> 4. Czy system wsparcia internacjonalizacji i jego główne instrumenty (działania) są spójne i komplementarne z punktu widzenia logiki i celów FENG oraz potrzeb przedsiębiorstw? 5. Czy krajowy system wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw jest spójny i komplementarny z systemem i instrumentami wsparcia internacjonalizacji wdrażanymi na poziomie regionalnym?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W ramach badania powinny zostać zastosowane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (w tym m.in. dokumentacja programu, kryteria wyboru, inne badania i analizy dotyczące wsparcia internacjonalizacji), 2. Analiza logiki interwencji, 3. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie instrumentów, interesariuszami i ekspertami, 4. Badanie ilościowe wnioskodawców/beneficjentów, 5. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z wnioskodawcami/beneficjentami 6. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedsiębiorcami/odbiorcami ostatecznymi/uczestnikami projektów 7. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z nieskutecznymi wnioskodawcami/firmami nieobjętymi wsparciem <p>Badanie powinno uwzględniać etap asysty.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca programem w ścisłej współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych instrumentów ukierunkowanych na wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw (PARP i MRPiT)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych MRPiT zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych PARP zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 4. Krajowa Jednostka Ewaluacji
<p>Moment realizacji badania</p>

Badanie powinno zostać zrealizowane po pierwszych konkursach w momencie gdy możliwa będzie wstępna weryfikacja trafności przyjętych założeń wsparcia polskiego eksportu. Proponujemy aby badanie przeprowadzone zostało na początku 2023 roku.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 8 tygodni. Na etap asysty powinny zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 200-250 tys. zł

Tytuł badania
(29) Ocena wpływu Programu na działalność eksportową przedsiębiorstw, w tym w sferze internacjonalizacji działalności B+R+I
Uzasadnienie badania
<p>Zgodnie z założeniami i logiką wstępnego projektu programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki internacjonalizacja działalności polskich firm jest jednym z głównych celów interwencji. Działalność eksportowa wspierana będzie zarówno w Osi priorytetowej 2 Programu (wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych MŚP, promocja marki polskiej gospodarki) jak i w ramach Osi 1 (w ramach projektów badawczo- rozwojowych z wykorzystaniem modułu internacjonalizacja i współpraca międzynarodowa). Ewaluacja pozwoli na ocenę wpływu wdrażanych instrumentów na rozwój działalności eksportowej wspieranych firm (rozwój współpracy, wzrost przychodów ze sprzedaży zagranicznej), poziom innowacyjności i zaawansowania technologicznego oferowanych produktów a także poprawę ich ogólnej sytuacji ekonomicznej i finansowej. Ocenie poddana zostanie również użyteczność wsparcia w odniesieniu do potrzeb przedsiębiorców, w tym barier w dostępie i ekspansji na rynkach zagranicznych. Badanie pozwoli na weryfikację skuteczności i użyteczności Programu i dzięki temu umożliwi trafne zaprojektowanie instrumentów dla kolejnego okresu programowania.</p>
Cel badania
Celem badania jest ocena wpływu FENG na rozwój działalności eksportowej polskich przedsiębiorstw.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaki jest wpływ wdrażanych instrumentów na cele i wskaźniki Programu w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw i gospodarki? 2. Jaki jest wpływ FENG na internacjonalizację i działalność eksportową przedsiębiorstw? <ol style="list-style-type: none"> a. zwiększenie liczby zagranicznych kontraktów handlowych? b. zwiększenie przychodów ze sprzedaży zagranicznej? c. poprawy pozycji na rynkach międzynarodowych i w międzynarodowych sieciach współpracy (w tym w ramach współpracy z zagranicznymi i międzynarodowymi ośrodkami badawczymi)? d. miejsce w międzynarodowych łańcuchach dostaw?

3. Jaki jest wpływ wsparcia działalności eksportowej na działalność innowacyjną firm (w tym w zakresie międzynarodowej ochrony własności intelektualnej) oraz poziom innowacyjności oferowanych produktów?
4. Jaki jest wpływ wsparcia działalności eksportowej na zwiększenie konkurencyjności oraz poprawę sytuacji ekonomiczno- finansowej przedsiębiorstw?
5. Jaki jest wpływ FENG na zwiększenie aktywności eksportowej polskich przedsiębiorstw?
 - a. zwiększenie liczby eksporterów?
 - b. wzrost udziału eksporterów?
6. Jaki jest wpływ FENG na zwiększenie wzrostu innowacyjności i zaawansowania technologicznego polskiego eksportu?
 - a. wzrost udziału produktów zaawansowanych technologicznie (z uwzględnieniem produktów IT oraz zielonych technologii w tym technologii obiegu zamkniętego)?
7. Jaki jest wpływ FENG na kierunki polskiego eksportu z uwzględnieniem rynków tradycyjnych i perspektywicznych?
8. Jaki jest wpływ FENG na zwiększenie rozpoznawalności polskich marek?
9. Czy interwencje w zakresie internacjonalizacji udzielane w ramach FENG jest spójne i komplementarne z programami i instrumentami wdrażanymi na poziomie regionalnym?
10. Czy interwencje w zakresie internacjonalizacji udzielane w ramach FENG spełniają kryterium europejskiej wartości dodanej (EAV)?

Minimum metodologiczne

W ramach badania powinny zostać zastosowane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych w tym m.in. dokumentacja programu, dane monitoringowe i statystyczne (m.in. dane GUS dot. handlu zagranicznego) inne badania i analizy,
2. Analiza makroekonomiczna z uwzględnieniem zagadnień dotyczących wymiany handlowej (dynamika, wartość, struktura eksportu itp.)
3. Analiza logiki interwencji,
4. Analizy kontrfaktyczne,
5. Badania ilościowe beneficjentów/odbiorców ostatecznych oraz nieskutecznych wnioskodawców/firm nieobjętych wsparciem
6. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z beneficjentami/odbiorcami ostatecznymi,
7. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z nieskutecznymi wnioskodawcami/firmami nieobjętymi wsparciem
8. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie instrumentów, interesariuszami i ekspertami,

<p>9. Studia przypadków</p> <p>10. Benchmarking w zakresie rozwiązań stosowanych w innych krajach</p> <p>Badanie powinno uwzględniać etap asysty.</p>
<p>Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Institucja Zarządzająca Programem w ścisłej współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych instrumentów ukierunkowanych na wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw (PARP i MRPiT)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych MRPiT zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych PARP zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na internacjonalizację przedsiębiorstw 4. Krajowa Jednostka Ewaluacji
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać zrealizowane w momencie gdy będzie możliwe dokonanie oceny pierwszych efektów interwencji wspierających internacjonalizację przedsiębiorstw. Proponujemy aby badanie przeprowadzone zostało w 2026 roku.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy (bez etapu asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni. Na etap asysty powinny zostać przewidziane co najmniej 8 tygodni.</p>
<p>Szacunkowy koszt badania</p>
<p>Koszt badania to ok. 250-350 tys. zł</p>

Obszar: Otoczenie

Tytuł badania
(30) Analiza założeń przyjętych dla systemu Instytucji Otoczenia Biznesu oraz klastrów z uwzględnieniem doświadczeń POIR
Uzasadnienie badania
<p>Jednym z istotnych ustaleń ewaluacji dla poprzedniego okresu programowania 2014-2020 jest niesatysfakcjonująca skuteczność stosowanego dotychczas popytowego modelu rozwoju ekosystemu innowacji, w tym rozwoju i urynkowania instytucji świadczących proinnowacyjne usługi dla MSP.</p> <p>Zgodnie ze wstępnymi założeniami programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki⁷⁰ w obecnej perspektywie wsparcie w większym zakresie służyć ma budowie potencjału ośrodków innowacji oraz krajowych klastrów kluczowych i ponadregionalnych klastrów wzrostowych do świadczenia proinnowacyjnych usług dla firm. Wsparcie obejmować ma m.in. rozwój zasobów ludzkich, rozwój infrastruktury, tworzenie i testowanie usług, internacjonalizację, rozwój współpracy pomiędzy instytucjami itp. Jednocześnie zakładana jest tematyczna koncentracja interwencji na strategicznych dla gospodarki kierunkach (transformacja przemysłowa w kierunku gospodarki 4.0) poprzez wsparcie wyspecjalizowanych usług w wybranych obszarach rozwoju technologicznego (np. sztuczna inteligencja, biotechnologia, smart city). Istotnym elementem założeń jest nowy system akredytacji ośrodków na poziomie centralnym (akredytacja indywidualna i dla konsorcjów w ramach priorytetowych obszarów tematycznych). Uzupełnieniem wsparcia ma być system finansowania usług (vouchery dla firm) na poziomie regionalnym w celu rozwoju rynku i popytu na nowe usługi.</p> <p>W związku w powyższym istnieje konieczność weryfikacji nowych założeń zarówno (1) pod kątem oceny ex-ante trafności i spójności przyjętej logiki interwencji z wykorzystaniem doświadczeń poprzedniego okresu programowania oraz (2) wstępnej weryfikacji trafności założeń (w tym kryteriów wyboru) i sposobu działania systemu po uruchomieniu pierwszych konkursów.</p> <p>Optymalnym byłoby takie zorganizowanie procesu badawczego aby część ex-ante realizowana była równolegle z procesem ostatecznego wypracowywania systemu akredytacji ośrodków innowacji tak aby umożliwić wpływ ewaluacji na ostateczne rozstrzygnięcia w tym zakresie.</p>

⁷⁰ Wstępne założenia Programu z października 2020 r.

Cel badania

Celem badania jest ocena trafności nowych założeń i zasad wspierania ośrodków innowacji i klastrów, w tym w zakresie ich akredytacji oraz wstępna weryfikacja działania systemu po pierwszych konkursach.

Główne pytania badawcze

1. Czy system wsparcia przedsiębiorstw poprzez rozwój potencjału ośrodków innowacji i klastrów do świadczenia wysokiej jakości usług proinnowacyjnych jest trafny z punktu widzenia przyjętej teorii zmiany programu, w tym jego głównych celów i założeń?
2. Czy wypracowany system akredytacji ośrodków innowacji jest użyteczny z punktu widzenia realizacji celów programu?
3. Czy przyjęte założenia pozwalają na wyłonienie ośrodków:
 - a. posiadających odpowiedni potencjał do świadczenia usług (kondycja ekonomiczna, zasoby i jakość oferty, poziom innowacyjności),
 - b. trafnie odpowiadających na potrzeby rozwojowe przedsiębiorstw,
 - c. trafnie odpowiadających na zdefiniowane w programie wyzwania rozwojowe i pożądane kierunki procesów transformacyjnych (w tym m.in. w zakresie rozwoju technologii zielonych, niskoemisyjnych i obiegu zamkniętego a także technologii cyfrowych, w tym w szczególności procesów automatyzacji i robotyzacji zmierzających do transformacji w kierunku Przemysłu 4.0.) ?
4. Czy system wsparcia ośrodków innowacji i klastrów kluczowych w ramach programu jest komplementarny do systemów wsparcia zaprojektowanych na poziomie regionalnym w ramach RPO?
5. Czy założenia wsparcia oraz system wyboru projektów pozwalają na wybór do dofinansowania przedsięwzięć, które trafnie adresują potrzeby rozwojowe ośrodków innowacji i przedsiębiorstw oraz są spójne z celami programu, w tym także w postaci wzrostu popytu MSP na usługi doradcze i usługi wsparcia innowacji?

Minimum metodologiczne

W ramach badania powinny zostać zastosowane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, założenia systemu akredytacji, kryteria wyboru, inne badania i analizy dotyczące wsparcia systemu i instytucji otoczenia biznesu w tym m.in. badania realizowane w ramach systemu ewaluacji polityki klastrowej⁷¹),

⁷¹ Kierunki rozwoju polityki klastrowej w Polsce po 2020 roku, MR, 2020

<ol style="list-style-type: none"> 2. Analiza logiki interwencji, 3. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami i ekspertami, 4. Badanie ilościowe wnioskodawców/beneficjentów, 5. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z wnioskodawcami/beneficjentami 6. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedsiębiorcami/odbiorcami ostatecznymi/członkami klastrów <p>Badanie zawiera elementy ewaluacji ex-ante a jednym z jego celów jest bieżąca weryfikacja trafności założeń systemu akredytacji ośrodków innowacji. Stąd istotnym jest aby proces badawczy realizowany był w formule partycypacyjnej. Najbardziej pożądanym byłoby takie zorganizowanie procesu badawczego aby ewaluator współuczestniczył w wypracowywaniu założeń systemu poprzez bieżącą analizę i opiniowanie wypracowywanych rozwiązań.</p>
<p>Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem w ścisłej współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi odpowiedzialnymi za wdrażanie instrumentów ukierunkowanych na wsparcie ośrodków innowacji i klastrów</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na wsparcie ośrodków innowacji i klastrów 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych Departamentu Innowacji w Ministerstwie Rozwoju, Pracy i Technologii (departament odpowiedzialny za realizację zadań związanych z instytucjami otoczenia biznesu i polityką klastrową) 3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych PARP zaangażowanych w realizację instrumentów ukierunkowanych na wsparcie ośrodków innowacji i klastrów 4. Krajowa Jednostka Ewaluacji
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno zostać zrealizowane po pierwszych konkursach w momencie gdy możliwa będzie wstępna weryfikacja trafności przyjętych nowych założeń wsparcia ośrodków innowacji i inicjatyw klastrowych. Proponujemy aby badanie przeprowadzone zostało w roku 2022-2023 (w zależności o postępów we wdrażaniu programu).</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy (bez etapu</p>

asysty), z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 tygodni. Na etap asysty powinny zostać przewidziane co najmniej 12 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 200-250 tys. zł

Tytuł badania
(31) Ocena funkcjonowania systemu akredytacji proinnowacyjnych instytucji otoczenia – pierwsze efekty interwencji na rzecz klastrów i instytucji otoczenia biznesu
Uzasadnienie badania
<p>W okresie realizacji POIR funkcjonował system akredytacji instytucji otoczenia biznesu, świadczących usługi innowacyjne, prowadzony przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (obecnie Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii). Dodatkowo, PARP, w ramach poddziałania 2.3.1 POIR wspierał świadczenie przez instytucje otoczenia biznesu proinnowacyjnych usług dla MŚP, a także klastrów w ramach poddziałania 2.3.3 POIR Umiejdzynarodowienie Krajowych Klastrów Kluczowych</p> <p>Działania i sytuacja instytucji otoczenia biznesu, świadczących usługi proinnowacyjne też były poddane kilku ewaluacjom, takimi jak między innymi „Analiza potencjału Ośrodków Innowacji akredytowanych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii” (SOOlIP, 2019), czy też cykliczny benchmarking klastrów w Polsce zlecany przez PARP</p> <p>Tego typu działania będą kontynuowane w ramach FENG jako „Rozwój przedsiębiorstw poprzez wsparcie klastrów” oraz „Rozwój przedsiębiorstw poprzez wsparcie ośrodków innowacji”. W związku z tym celowa byłaby analiza wykorzystania w tym celu doświadczeń w ramach POIR, aby uniknąć wybranych problemów, a także ewaluacja wsparcia w ramach FENG dla usług świadczonych przez IOB po pierwszych konkursach. Ewaluacja powinna przede wszystkim skoncentrować się na ocenie trybu i kryteriów wyboru IOB, biorąc pod uwagę jakość świadczonych przez nie usług, a także ich adekwatność do potrzeb firm mających z nich korzystać.</p>
Cel badania
Ocena systemu świadczenia usług przez klastry i IOB, akredytowane/wybranie do świadczenia usług w ramach POIR, a także jakości oferowanych usług i ich dostosowania do potrzeb usługobiorców.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak został zaprojektowany system wspierania świadczenia usług przez klastry oraz instytucje otoczenia biznesu w ramach FENG? 2. Jakie rozwiązania zostały zastosowane, aby maksymalizować prawdopodobieństwo wyboru najbardziej profesjonalnych instytucji i świadczenia przez nie usług o jak najwyższej jakości?

<ol style="list-style-type: none"> 3. Jakie wnioski zostały wyciągnięte z wdrażania podobnego typu interwencji w ramach POIR? 4. Jakie są efekty pierwszych przeprowadzonych konkursów w tej sferze w ramach FENG? Jak oceniają te konkursy kluczowi interesariusze (klastry, IOB, przedstawiciele organizacji przedsiębiorców)? 5. Jakie usługi są świadczone przez wybrane klastry i IOB? Jak oceniają je firmy z nich korzystające?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, kryteria wyboru instytucji i ew. ich akredytacji, dane monitoringowe). 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedstawicielami IZ/IP, klastrów, IOB oraz przedsiębiorców korzystających ze wsparcia IOB/członków klastrów. 3. (opcjonalnie) badanie ilościowe firm korzystających z usług IOB. <p>W ramach badania przewidujemy też tzw. etap asysty.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (we współpracy z MRPiT/DIN i MFIPR/DIR-IZ POIR)</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych odpowiednich instytucji pośredniczących w ramach FENG. 3. Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu oraz klastrów. 4. Przedstawiciele organizacji przedsiębiorców oraz indywidualni przedsiębiorcy – członkowie klastrów i korzystający z usług IOB. 5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone w momencie w którym będą już przeprowadzone pierwsze konkursy w ramach FENG na świadczenie usług proinnowacyjnych oraz konkursy na działania wspierające usługi oferowane przez klastry, a realizacja projektów będzie już odpowiednio zaawansowana; oceniamy, że będzie to miało miejsce pod koniec 2024 roku lub w I połowie 2025 roku.</p>

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 14 tygodni. Etap asysty powinien trwać do najmniej 6 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 230-270 tys. zł

Tytuł badania
(32) Ocena efektywności usług proinnowacyjnych – identyfikacja pożądanych kierunków interwencji podnoszących dostępność i efektywność usług
Uzasadnienie badania
<p>Usługi proinnowacyjne, w zależności od poziomu ich wyspecjalizowania, mogą być przydatne wielu (choć zapewne nie wszystkim) firmom, ich powszechna dostępność i wysoka jakość na pewno powinna sprzyjać maksymalizacji szansy na realizację celów FENG.</p> <p>Usługi takie są świadczone przez szereg instytucji otoczenia biznesu (np. firmy doradcze, parki naukowo-technologiczne, klastry), natomiast oczywiście (podobnie jak w przypadku wszelkich usług „miękkich” złożoną kwestią pozostaje ich efektywność.</p> <p>Badanie powinno się zatem skoncentrować na ocenie efektywności tych usług rozumianej jako stosunek efektów do poniesionych nakładów, przy czym (co zresztą bardzo trudno będzie ocenić) także nakładów poniesionych na budowę systemu akredytacji.</p> <p>Dodatkowo, w ramach badania powinna także zostać przeanalizowana komplementarność wsparcia w tej sferze w ramach FENG ze wsparciem w ramach innych zbliżonych instrumentów (takich jak Baza Usług Rozwojowych), a także wewnętrzna komplementarność innych działań „miękkich”, realizowanych w ramach FENG,</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena efektywności usług proinnowacyjnych, przede wszystkim świadczonych w ramach FENG (przed podmioty akredytowane/wspierane w ramach Programu)
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaki jest stosunek nakładów do efektów, jeżeli chodzi o oferowane usługi proinnowacyjne? 2. W jakich sferach są świadczone usługi proinnowacyjne i kto z nich na ogół korzysta? 3. Jaka jest paleta świadczonych usług? Jakiego typu usług brakuje? 4. Jaki jest potencjał podmiotów świadczących usługi proinnowacyjne? 5. Jak oceniana jest przez usługobiorców efektywność usług proinnowacyjnych świadczonych w ramach FENG?

<p>6. Jakie działania należy podjąć, aby maksymalizować efektywność świadczonych usług proinnowacyjnych?</p> <p>7. Czy świadczone usługi oraz system ich wsparcia są komplementarne wobec innych inicjatyw w tej sferze, jak na przykład Baza Usług Rozwojowych?</p>
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, kryteria wyboru instytucji i ew. ich akredytacji, standardy świadczenia usług, dane monitoringowe). 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z przedstawicielami IZ/IP, IOB oraz przedsiębiorców korzystających z usług proinnowacyjnych. 3. (opcjonalnie) badanie ilościowe firm korzystających z usług proinnowacyjnych. <p>W ramach badania przewidujemy też tzw. etap asysty.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, we współpracy z Instytucją Zarządzającą Programem oraz Ministerstwem Rozwoju, Pracy i Technologii</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych odpowiednich instytucji pośredniczących w ramach FENG. 3. Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu. 4. Przedstawiciele organizacji przedsiębiorców oraz indywidualni przedsiębiorcy – korzystający z usług IOB. 5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone w momencie, w którym będą już od co najmniej 2 lat będą świadczone, przez instytucje akredytowane w ramach/ ze wsparciem FENG, usługi proinnowacyjnej. Szacujemy, że badanie powinno zostać przeprowadzone w początkach/w połowie 2025 roku.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>
<p>Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące, z czego czas na</p>

główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 10 tygodni. Etap asysty powinien trwać co najmniej 5 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 200-220 tys. zł

Obszar: Instrumenty finansowe

Tytuł badania
(33) Ewaluacja systemu realizacji instrumentów finansowych w ramach Programu
Uzasadnienie badania
<p>W ramach FENG znacząca część środków finansowych Programu będzie przeznaczona na wsparcie w formie instrumentów finansowych, przede wszystkim kapitałowych, a w niewielkim stopniu także gwarancyjnych. Podobna sytuacja miała miejsce w ramach POIR, przy czym w tamtym przypadku do systemu realizacji instrumentów finansowych zgłaszano nieco wątpliwości, przede wszystkim był on uznawany za zbyt skomplikowany, ze względu na uczestnictwo w systemie wdrażania aż 4 kluczowych podmiotów: MFiPR (IZ PO IR), PFR Ventures, BGK/NCBR oraz PFR TFI.</p> <p>W ramach projektowanego badania zostanie oceniony system wdrażania IF w ramach FENG, także w kontekście porównania z doświadczeniami POIR, a także zostanie wstępnie oceniona trafność zastosowania poszczególnych instrumentów finansowych, a także ich adekwatność do potrzeb ostatecznych odbiorców.</p> <p>Dodatkowo, zostanie też przeprowadzone analiza atrakcyjności i ewentualnej konkurencji oferty IF w ramach FENG z ofertą IF oferowanych bezpośrednio z poziomu europejskiego (głównie w ramach programu InvestEU).</p>
Cel badania
<p>Celem badania będzie ocena funkcjonowania systemu wdrażania instrumentów finansowych w FENG (w ramach odpowiednich działań/poddziałań Programu). W ramach ewaluacji szczególna uwaga zostanie poświęcona wykorzystaniu doświadczeń z realizacji POIR, szczególnie, że paleta stosowanych w Programie instrumentów finansowych będzie zapewne zbliżona do tej stosowanej w ramach POIR.</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none">1. Jak przebiega wdrażanie instrumentów finansowych w ramach FENG? Jakie są dotychczasowe osiągnięcia i jakie pojawiają się problemy?2. Czy oferta instrumentów finansowych z poziomu europejskiego ma charakter konkurencyjny wobec oferty FENG? Jakie są jej ewentualne przewagi?3. Wdrażanie których instrumentów przebiega najbardziej sprawnie, a przy wdrażaniu których pojawiają się problemy i na czym one polegają. Czy w związku z tym należałoby dokonywać odpowiednich korekt w kształcie tych instrumentów?4. Jakie wnioski z systemu wdrażania IF w ramach PO IR zostały faktycznie zrealizowane, a czego nie udało się zrobić?

<p>5. Czy, w związku z odmiennymi uregulowaniami prawnymi w okresie 2021-2027, udaje się na większą skalę łączyć instrumenty finansowe ze wsparciem bezzwrotnych? Jakie są doświadczenia z tym związane? Czy system wdrażania jest do tego odpowiednio dostosowany?</p>
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, dane monitoringowe). 2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami. 3. Badanie ilościowe ostatecznych odbiorców (o ile w momencie realizacji badania ich liczba będzie wystarczająca). <p>W ramach badania przewidujemy też tzw. etap asysty.</p>
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Instytucja Zarządzająca Programem</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych instytucji zaangażowanych we wdrażanie instrumentów finansowych (zapewne BGK i PFR Ventures). 3. Przedstawiciele pośredników finansowych wdrażających instrumenty finansowe oraz odpowiednich instytucji przedstawicielskich (głównie Polskie Stowarzyszenie Inwestorów Kapitałowych). 4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG. 5. (ewentualnie) przedstawiciele instytucji wdrażających IF oferowane z poziomu europejskiego.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie powinno być przeprowadzone w momencie, w którym wdrażanie instrumentów finansowych w ramach FENG będzie już odpowiednio zaawansowane i minie co najmniej jeden rok od wyboru i rozpoczęcia działalności przez pośredników finansowych. Obecnie szacujemy, że badanie powinno zostać zrealizowane w II połowie 2023 roku lub w I połowie 2024 roku.</p>
<p>Czas realizacji badania</p>

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4,5 miesiąca, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 14 tygodni. Okres przewidziany na etap asysty powinien wynosić co najmniej 7 tygodni.

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 250-300 tys. zł

Tytuł badania
(34) Efekty wsparcia udzielanego z wykorzystaniem instrumentów finansowych
Uzasadnienie badania
<p>W ramach FENG znacząca część środków finansowych Programu będzie przeznaczona na wsparcie w formie instrumentów finansowych, przede wszystkim kapitałowych, a w niewielkim stopniu także gwarancyjnych.</p> <p>Ważną kwestią będzie, jak zawsze w przypadku instrumentów finansowych wdrażanych ze wsparciem środków publicznych, ocena efektów wsparcia. Naturalnie, trzeba mieć świadomość, że, szczególnie w przypadku instrumentów kapitałowych ryzyko z nimi związane jest bardzo wysokie, stąd też wiele inwestycji kapitałowych nie zakończy się sukcesem. Analiza efektów powinna zatem bardziej koncentrować się na ocenie udanych inwestycji (których i tak zapewne będzie mniejszość), a także na ocenie skuteczności całego systemu wsparcia, aby finansowanie było dostępne dla szerokiej palety projektów, oczywiście spełniających wymogi Programu. Ten drugi aspekt jest szczególnie istotny, biorąc pod uwagę to, że równie ważne jak korzystne efekty inwestycji w konkretne spółki jest utrwalenie systemu finansowania kapitałowego innowacyjnych projektów, a także utrwalenie i rozwój odpowiednich dobrych praktyk i właściwych standardów.</p> <p>Nieco bardziej złożona będzie ocena instrumentu gwarancyjnego, w którym efekty wsparcia są dosyć trudne do zbadania, nie można wykluczyć, że w sytuacji braku gwarancji bank udzieliłby jednak kredytu, korzystając z dostępnych zabezpieczeń kredytobiorcy, bądź też zmniejszając swoje wymagania, jeżeli chodzi o wielkość i jakość zabezpieczenia po stronie banku.</p>
Cel badania
<p>Celem badania będzie ocena efektów wdrażania instrumentów finansowych w FENG (w ramach odpowiednich działań/poddziałań Programu), zarówno na poziomie ostatecznych odbiorców (firm będących przedmiotem wejść kapitałowych i korzystających z gwarancji),</p>
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaki są dotychczasowe efekty wdrażania instrumentów finansowych w ramach FENG? 2. Rezultaty wdrażania których instrumentów (konkretnych programów wsparcia kapitałowego lub instrumentów gwarancyjnych) należy oceniać szczególnie pozytywnie? Z jakich powodów?

3. Jak należy ocenić skuteczność efektywność wsparcia w formie instrumentów finansowych w ramach FENG, także w porównaniu do instrumentów finansowych wdrażanych bezpośrednio z poziomu europejskiego oraz w innych wybranych krajach UE?
4. Jaką rolę we wdrażaniu instrumentów finansowych odegrały obowiązujące regulacje prawne (polskie i europejskie), które z nich były istotną barierą we wdrażaniu IF?
5. Jak należy ocenić potencjał instytucjonalny polskich pośredników finansowych do wdrażania tego typu instrumentów finansowych w przyszłości?
6. Jak należy ocenić (w razie jego zastosowania) wspierające instrumenty finansowe (np. instrument gwarancyjny) wsparcie bezzwrotne?

Minimum metodologiczne

W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:

1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programu, regulaminy poszczególnych instrumentów wsparcia, dane monitoringowe).
2. Badania jakościowe (wywiady, warsztaty) z interesariuszami.
3. Badanie ilościowe ostatecznych odbiorców (o ile w momencie realizacji badania ich liczba będzie wystarczająca).
4. Studia przypadku.
5. Analiza benchmarkingowa w stosunku do innych instrumentów finansowych, wdrażanych w wybranych krajach Unii Europejskiej.
6. (opcjonalnie) o ile będzie to możliwe i zasadne można rozważyć realizację także analizy efektów z wykorzystaniem metod kontrfaktycznych, aby ocenić efekty instrumentów finansowych w porównaniu do zbliżonych firm, nie korzystających ze wsparcia w postaci instrumentów finansowych.

Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania

Institucja Zarządzająca Programem

Odbiorcy badania

1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację Programu
2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych instytucji zaangażowanych we wdrażanie instrumentów finansowych (zapewne BGK i PFR Ventures).
3. Przedstawiciele pośredników finansowych wdrażających instrumenty finansowe oraz odpowiednich instytucji przedstawicielskich (głównie Polskie Stowarzyszenie Inwestorów Kapitałowych).
4. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego FENG.

5. Przedstawiciele sektora finansowego (ZBP, PSIK).
Moment realizacji badania
Badanie powinno być przeprowadzone w momencie, w którym wdrażanie instrumentów finansowych w ramach FENG będzie już trwało co najmniej od 3 lat. Obecnie szacujemy, że badanie powinno zostać zrealizowane w trakcie 2026 roku.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 15 tygodni. W przypadku zastosowania badań kontrfaktycznych terminy powinny zostać wydłużone o co najmniej 4-5 tygodni.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 300 tys. zł (w wersji bez badań kontrfaktycznych), a ok. 450 tys. zł przy zastosowaniu także badań kontrfaktycznych.

Obszar: Postęp wdrażania

Tytuł badania
(35) Ewaluacja mid term postępu rzeczowego programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.
Uzasadnienie badania
Przegląd śródkresowy całego programu pozwoli na zebranie informacji o postępie wdrażania poszczególnych instrumentów wsparcia oraz identyfikację ewentualnych problemów i barier występujących podczas wdrażania FENG. Wyniki ewaluacji będą mogły być wykorzystane przy planowaniu zamian w programie, w tym realokacji środków oraz aktualizacji wartości celów końcowych.
Cel badania
Celem badania będzie ocena postępu rzeczowego FENG na koniec 2024 r. na potrzeby przeglądu śródkresowego badania.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none">1. Czy postęp wdrażania FENG przebiega zgodnie z założeniami?2. Czy system wdrażania Programu zapewnia odpowiednią płynność w uruchamianiu i realizacji projektów?3. Czy program osiągnął zakładane cele pośrednie?4. Czy postęp wdrażania programu gwarantuje osiągnięcie celów końcowych?5. Z czego wynikają ewentualne problemy z osiągnięciem celów pośrednich i/lub końcowych i jak można im przeciwdziałać?6. Czy na obecnym etapie wskazane jest wprowadzenie zmian w programie w odniesieniu do alokacji na poszczególne instrumenty wsparcia lub wyznaczonych celów końcowych?
Minimum metodologiczne
W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody: <ol style="list-style-type: none">1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, sprawozdawczość programu, dokumentacja konkursowa, dokumentacja projektowa, dane z badań ilościowych prowadzonych w trakcie wdrażania FENG, raporty ewaluacyjne)2. Badania jakościowe wśród interesariuszy

Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Instytucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w proces programowania i realizację programu 2. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację poszczególnych instrumentów wsparcia 3. Przedstawiciele komitetu monitorującego
Moment realizacji badania
Badanie powinno zostać przeprowadzone w 2025 r., gdy znane będą informacje o postępie wdrażania programu wg. stanu na koniec 2024 r.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 6 miesięcy, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 24 tygodnie.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 350-450 tys. zł

Obszar: Inne

Tytuł badania
(36) Ewaluacja komplementarności i spójności wewnętrznej i zewnętrznej programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki.
Uzasadnienie badania
<p>FENG jest jednym z kluczowych instrumentów wsparcia obszaru B+R i innowacji. W ramach 2 tematycznych osi priorytetowych programu przewidziano szeroki – pod względem zakresu i form – katalog wsparcia. Oprócz FENG środki na działalność B+R i innowacyjną przedsiębiorstwa, jednostki naukowe i IOB pozyskiwać mogą w ramach innych programów finansowanych ze środków unijnych w Polsce (m.in. programów regionalnych). Projektując interwencję jej autorzy starają się zapewnić demarkację pomiędzy poszczególnymi instrumentami wsparcia, sprzyjającą komplementarności i spójności poszczególnych źródeł finansowania działalności B+R i innowacji. Z punktu widzenia efektywności wydatkowania środków publicznych ważne jest bowiem, aby poszczególne instrumenty wsparcia uzupełniały się i tworzyły spójny katalog wsparcia, a nie konkurowały ze sobą. Doświadczenia z poprzednich perspektyw finansowych wskazują, że nie zawsze się to udawało i część instrumentów stanowiła dla siebie konkurencję, widoczne było również duże rozdrobnienie i rozproszenie instrumentów wsparcia, co nie sprzyjało efektywnemu wydatkowaniu środków publicznych.</p> <p>Realizacja badania umożliwi ocenę rzeczywistej komplementarności i spójności FENG, zarówno wewnętrznej jak i zewnętrznej, identyfikację potencjalnych efektów synergii pomiędzy analizowanymi instrumentami wsparcia oraz wskazanie ewentualnych obszarów, w których wsparcie oferowane z różnych źródeł nakłada się na siebie.</p>
Cel badania
Celem badania będzie ocena komplementarności i spójności pomiędzy osiami i poszczególnymi działaniami FENG oraz pomiędzy FENG a innymi programami finansowanymi w Polsce ze środków unijnych.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none">1. Czy osie i poszczególne działania FENG są komplementarne względem siebie?<ol style="list-style-type: none">a. Czy występują obszary potencjalnego nakładania się wsparcia dostępnego w ramach FENG?2. Czy oferta wsparcia dostępna w FENG tworzy spójny katalog interwencji?

<ol style="list-style-type: none"> 3. Czy osie i poszczególne działania FENG są komplementarne względem instrumentów wsparcia przewidzianych w innych programach finansowanych w Polsce ze środków unijnych? <ol style="list-style-type: none"> a. Czy występują obszary potencjalnego nakładania się wsparcia dostępnego w ramach FENG i pozostałych programów? 4. Czy wsparcie dostępne w ramach poszczególnych programów sprzyja osiągnięciu efektu synergii? 5. Jakie ewentualne zmiany należałoby wprowadzić w FENG, aby poprawić jego komplementarność wewnętrzną i zewnętrzną?
<p>Minimum metodologiczne</p>
<p>W toku badania powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (dokumentacja programowa, dokumentacja konkursowa FENG, dane z systemów sprawozdawczych, raporty ewaluacyjne) 2. Badania jakościowe z przedstawicielami IZ FENG i IZ Programów, w których przewidziano wsparcie obszaru B+R+I
<p>Instytucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania</p>
<p>Krajowa Jednostka Ewaluacji</p>
<p>Odbiorcy badania</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. IK UP. 2. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację FENG. 3. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację FENG. 4. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w projektowanie wsparcia w ramach FENG. 5. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowanych w realizację programów komplementarnych do FENG. 6. Dyrekcja i kierownicy komórek merytorycznych IP, zaangażowanych w realizację programów komplementarnych do FENG. 7. Przedstawiciele komitetu monitorującego FENG i programów komplementarnych do FENG.
<p>Moment realizacji badania</p>
<p>Badanie przeprowadzone powinno być w momencie, gdy znane będą już szczegółowe założenia wsparcia w ramach poszczególnych instrumentów, w tym m.in.</p>

dokumentacja konkursowa określająca szczegółowe parametry i warunki udzielania wsparcia oraz przeprowadzone zostaną pierwsze nabory, pozwalające na weryfikację zapisów dot. komplementarności. Wstępnie proponujemy badanie to przeprowadzić w 2023 lub 2024 r.
Czas realizacji badania
Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 4 miesiące, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 12 tygodnie.
Szacunkowy koszt badania
Koszt badania to ok. 150-200 tys. zł

Tytuł badania**(37) Skutki pandemii Covid-19 w zakresie ich wpływu na realizację projektów B+R+I****Uzasadnienie badania**

Z początkiem marca 2020 r. odnotowano w Polsce pierwsze przypadki pandemii koronawirusa. W kolejnych miesiącach doszło do rozprzestrzeniania się pandemii w ramach jej pierwszej fali. Jesienią 2020 r. miała miejsce druga fala pandemii.

W całym okresie pandemii władze publiczne podejmowały działania mające na celu przeciwdziałanie jej rozprzestrzenianiu się. Wyrazem tych działań były okresy tzw. lockdown'u, w których, w różnej skali, ograniczono kontakty społeczne oraz zawieszano możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w ramach wybranych branż gospodarki, uruchamiając jednocześnie programy osłonowe dla przedsiębiorstw (wprowadzano w życie akty normatywne, zawierające regulacje określające zakres i zasady transferu pomocy w związku z negatywnymi skutkami wprowadzonych ograniczeń – potocznie nazywane „tarczami”).

Co do zasady, pandemia koronawirusa miała negatywny wpływ na gospodarkę. Pandemii na sytuację ekonomiczno-finansową jednostek sektora gospodarczego nie został jeszcze precyzyjnie zmierzony, a z całą pewnością powiedzieć można, że jego skala (i dalsze konsekwencje) była różnorodna – zróżnicowana w przekroju poszczególnych branż, jak i poszczególnych przedsiębiorstw. Można jednocześnie zakładać, że skutki pandemii, w tym skutki wprowadzanych ograniczeń, jak i programy osłonowe, wpływały również na przedsiębiorstwa i organizacje badawcze prowadzące działalność badawczo-rozwojową, w tym realizowaną w ramach projektów B+R+I uruchamianych w latach wcześniejszych w oparciu o dofinansowanie pochodzące ze środków publicznych – przede wszystkim udostępnione w ramach odnośnych działań wspierających POIR, jak również regionalnych programów operacyjnych. Okres realizacji części wspieranych projektów B+R pokrywał się z okresem rozprzestrzeniania się pandemii.

Jedną z interesujących, szczegółowych sfer oceny konsekwencji pandemii koronawirusa w Polsce jest jej wpływ na procesy realizacji dofinansowanych ze środków publicznych (POIR, RPO) projektów badawczo-rozwojowych, jak również – w niektórych przypadkach – na procesy wdrażania wyników działalności B+R do praktyki gospodarczej. Zbadanie tego zagadnienia powinno pozwolić na ocenę wrażliwości projektów badawczo-rozwojowych na zewnętrzne „szoki” społeczno-ekonomiczne (w tym przypadku podyktowane pandemią oraz działaniami władz publicznych, próbujących przeciwdziałać jej niekorzystnym skutkom), jak również umożliwić ocenę znaczenia projektów B+R dla beneficjentów wsparcia, zmuszonych do funkcjonowania

w nadzwyczajnych warunkach otoczenia, ale mających możliwość kontynuowania projektów.
Cel badania
Ocena znaczenia konsekwencji wywołanych pandemią koronawirusa w zakresie wdrażania projektów badawczo-rozwojowych, realizowanych w ramach wsparcia POIR oraz regionalnych programów operacyjnych.
Główne pytania badawcze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaka jest ogólna ocena wpływu pandemii koronawirusa na beneficjentów wsparcia, realizujących projekty B+R+I (dofinansowane w ramach POIR lub regionalnych programów operacyjnych)? 2. Jak pandemia koronawirusa wpłynęła na ścieżki realizacyjne dofinansowanych projektów B+R+I – czy wpływ ten był: <ol style="list-style-type: none"> a. Negatywny? b. Pozytywny? c. (czy) neutralny? d. W jaki sposób pandemia koronawirusa utrudniała / ułatwiała realizację projektów B+R+I? W jaki sposób się to przejawiało? 3. Czy wystąpiły przypadki (przykłady projektów, liczba oraz wartość projektów) konieczności rezygnacji z projektu, jako konsekwencji negatywnego wpływu pandemii koronawirusa? (identyfikacja i typologia przyczyn rezygnacji z kontynuowania projektu). 4. Jakie podejmowano działania zaradcze, mające łagodzić niekorzystne oddziaływanie pandemii koronawirusa na możliwości realizacji projektów B+R+I? 5. Czy beneficjenci wsparcia, w przypadku negatywnego wpływu pandemii na realizowane przez nich projekty B+R, otrzymali adekwatne wsparcie ze strony instytucji wdrażających? 6. Jakie charakterystyki projektów B+R+I stanowiły ich mocne, a jakie słabe strony – w kontekście oddziaływania pandemii koronawirusa? 7. W jakim stopniu projekty B+R+I przyczyniły się, a w jakim stopniu (i w jaki sposób) mogą się przyczynić do złagodzenia skutków szoku w gospodarce oraz kryzysu gospodarczego związanego z pandemią COVID-19? <ol style="list-style-type: none"> a. Jakie dobre praktyki w tym zakresie można wskazać? b. Jakie główne wnioski i rekomendacje płyną z tej oceny? c. Czy można sformułować rzeczowe wskazania, w jaki sposób minimalizować wrażliwość projektów B+R+I na „szoki” społeczno-ekonomiczne (na przykładzie pandemii koronawirusa) w programie FENG?

8. Jak można ocenić ogólny bilans wpływu pandemii na realizację projektów B+R+I (porównanie wpływu negatywnego ze skalą konsekwencji pozytywnych oraz z uwzględnieniem wpływu neutralnego)?
Minimum metodologiczne
<p>W badaniu powinny zostać wykorzystane co najmniej następujące metody:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza danych zastanych (charakterystyki beneficjentów i projektów B+R+I wspieranych w ramach polityki spójności, realizowanych w okresie pandemii koronawirusa w Polsce – lata 2020-2021 – na szczeblu krajowym i regionalnym; dokumentacja programowa). 2. Badania jakościowe (wywiady) z przedstawicielami perspektywy zarządczej w zakresie wspierania działalności B+R+I w ramach POIR i RPO. 3. Badania jakościowe (wywiady, ewentualnie badania fokusowe) z beneficjentami wsparcia na realizację projektów B+R+I, wdrażanych w okresie pandemii. 4. Studium przypadku (krajowe) – przykłady negatywnego (w tym skutkującego rezygnacją z projektu) / pozytywnego wpływu pandemii na ścieżki realizacyjne dofinansowanych projektów B+R+I. 5. Badanie ilościowe beneficjentów wsparcia, prowadzone w celu identyfikacji przejawów oddziaływania pandemii oraz oceny skali i znaczenia jej wpływu na realizację projektów B+R+I. 6. Panel ekspercki.
Institucja odpowiedzialna za realizację lub zlecenie badania
Institucja Zarządzająca Programem
Odbiorcy badania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyrekcja i kierownicy wydziałów merytorycznych IZ, zaangażowani w realizację interwencji dotyczącej wspierania działalności B+R+I. 2. Przedstawiciele beneficjentów wsparcia w zakresie działalności B+R+I. 3. Przedstawiciele sfery naukowo-badawczej (organizacji badawczych) współpracujących z beneficjentami wsparcia na projekty B+R+I. 4. Specjaliści (w tym przedstawiciele organów administracji publicznej) zajmujący się projektowaniem działań pomocowych, amortyzujących „szoki” społeczno-ekonomiczne. 5. Przedstawiciele Komitetu Monitorującego Programu.
Moment realizacji badania
2022 r.

Czas realizacji badania

Zasadniczy czas realizacji badania (od podpisania umowy do akceptacji ostatecznej wersji raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 5 miesięcy (, z czego czas na główną fazę badawczą (od akceptacji raportu metodologicznego do przekazania projektu raportu końcowego) powinien wynosić co najmniej 16 tygodni (4 miesiące).

Szacunkowy koszt badania

Koszt badania to ok. 250 tys. zł

12.2 Tabela rekomendacji

Tabela 19 Tabela rekomendacji z badania

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	<p>Rezultaty procesu ewaluacji POIR, prowadzonego w oparciu o plan ewaluacji programu są generalnie pozytywnie oceniane przez wszystkich uczestników tego procesu – zarówno po stronie odbiorców wyników ewaluacji w administracji, w tym przedstawicieli komórek ewaluacyjnych, jak również po stronie ekspertów zewnętrznych, włączając w to przedstawicieli ekspertów branżowych jak i samych wykonawców ewaluacji. Wskazuje się w szczególności na kompleksowość zastosowanego podejścia oraz generalną trafność zastosowanych podejść i narzędzi badawczych. Nieco trudniejsza w ocenie była ocena użyteczności wyników badań, w kontekście ich wykorzystania do procesu kształtowania polityk publicznych. Część badanych wskazuje na niedosyt w tym zakresie oraz zasadnicze pole do możliwych usprawnień. Wśród pewnych głosów krytycznych wskazywane są również wątpliwości dotyczące dużej liczby zaplanowanych ewaluacji w powiązaniu z ich rozproszeniem oraz – w części przypadków – bardzo szerokim zakresem. W niewielkim zakresie ujawnił się również problem nakładania przedmiotu części badań. W związku z powyższym wskazuje się na potrzebę większej harmonizacji i uporządkowania badań.</p>	<p>W procesie planowania i realizacji badań ewaluacyjnych dotyczących FENG, rekomenduje się wykorzystanie koncepcji planu uczenia/doskonalenia (ang. learning agenda).</p>	IZ FENG	Wykorzystanie propozycji opracowanego zarysu planu ewaluacji FENG. Przeprowadzenie procesu konsultacji propozycji planu ewaluacji programu, postępowanie zgodnie z przyjętymi propozycjami w zakresie realizacji planu w tym jego aktualizacji, zgodnie z opisaną koncepcją planu doskonalenia.	II kw. 2022	programowa
2.	<p>Jako szczególnie trafne należy uznać ogólne podejście zastosowane w ewaluacji w perspektywie 2014-2020, bazujące na tzw. ewaluacji wpływu opartej na teorii. Stanowiła ona ramy kluczowych ewaluacji przeprowadzonych w POIR (m.in. ewaluacji systemu</p>	<p>Kontynuacja wykorzystania jako ramowego podejścia badawczego -</p>	IZ FENG IP FENG	Uwzględnienie metodyki ewaluacji wpływu opartej na teorii w projektowanych ewaluacjach – zgodnie ze szczegółowymi propozycjami przedstawionymi w zarysie planu ewaluacji FENG	II kw. 2022	programowa

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	wyboru projektów, ewaluacji pomocy publicznej udzielanej w części PARP i NCBR oraz wielu innych). Zastosowane podejście pozwoliło w ramach każdej ewaluacji w uporządkowany sposób zorganizować proces badawczy oraz zorientować go na pomiar faktycznych efektów wsparcia oraz weryfikację mechanizmów odpowiedzialnych za ich osiągnięcie. Perspektywa 2014-2020 była pierwszym okresem programowania, gdy podejście to zostało zastosowane w tak dużej skali. Zdobyte w tym względzie doświadczenia wskazują, że był to co do zasady właściwy kierunek i powinien być dalej kontynuowany i rozwijany.	ewaluacji wpływu opartej na teorii (ang. theory-based impact evaluation).				
3.	Proces uczenia oraz doskonalenia podejmowanych decyzji w oparciu o rzetelną wiedzę, wymaga dostępu do trafnie zidentyfikowanych i aktualnych danych. W dobie postępującej cyfryzacji, w tym na poziomie prowadzonych przez wybrane podmioty administracji publicznej rejestrów, stwarza to szansę na skokowe podniesienie jakości realizowanych badań przy jednoczesnej redukcji ich kosztów oraz obciążeń administracyjnych dla podmiotów gospodarczych.	W początkowym okresie realizacji programu należy nawiązać partnerstwa/ współpracę z właścicielami i gestorami wybranych danych, kluczowych z punktu widzenia realizacji ewaluacji FENG.	IZ FENG	Nawiązanie współpracy co najmniej z Głównym Urzędem Statystycznym oraz Ministerstwem Sprawiedliwości (administrator danych gromadzonych w KRS). W wariantcie optymalnym należałoby nawiązać współpracę również z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych (bazując na doświadczeniach zdobytych w ramach procesu ewaluacji POWER) oraz Ministerstwem Finansów. Alternatywnie można podjąć współpracę w ramach projektu Zintegrowanej Platformy Analitycznej, w ramach której podejmuje się próby integracji zasobów informacyjnych państwa.	II kw. 2022	programowa
4.	Część informacji na temat wybranych grup ostatecznych odbiorców POIR, wspieranych m.in. w ramach projektów grantowych, projektów realizowanych przy wsparciu pośredników finansowych, czy też wspieranych za pośrednictwem	Rozszerzenie zakresu projektowanego systemu monitorowania	IK UP	Dokonanie uzgodnień z jednostkami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz administrację i rozbudowę systemu monitorowania (następcy SL 2014) w zakresie proponowanych zmian.	IV kw. 2021	horyzontalna, strategiczna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	IOB lub klastrów nie jest aktualnie gromadzona w ramach SL 2014. Należy przypuszczać, że w przypadku braku adekwatnych zmian, liczba podmiotów niewidocznych bezpośrednio w systemie stanowiącym następcę SL 2014 będzie najprawdopodobniej rosła. Będzie to skutkowało wycinkowością prowadzonych procesów monitorowania i oceny. Na poziomie operacyjnym sytuacja ta utrudnia realizację badań – podnosi ich koszt i wydłuża czas trwania badań.	beneficjentów funduszy europejskich (następcy systemu SL 2014) o dane wszystkich odbiorców ostatecznych wsparcia – w tym projektów grantowych oraz podmiotów wspieranych przez pośredników finansowych, IOB oraz klastry.		Zaprojektowanie systemu uwzględniającego proponowane rozwiązania. Jako minimum w systemie powinny być gromadzone dane kontaktowe odbiorców ostatecznych wsparcia oraz ich dane rejestrowe tych podmiotów (NIP, REGON, KRS).		
5.	Na poziomie systemu ewaluacji nie ma aktualnie koordynacji działań badawczych, które kontrolowałyby obciążenie beneficjentów, w związku z udziałem w badaniach. W celu minimalizacji obciążeń administracyjnych, proponujemy by w następcy SL 2014 gromadzone były informacje, które pozwoliłyby ustalić, czy dany podmiot brał udział w badaniach ewaluacyjnych. Taka informacja byłaby podstawą do podejmowania decyzji, o tym czy dany przedsiębiorca powinien wziąć udział w kolejnych ewaluacjach, w szczególności w sytuacji ich znaczącej intensyfikacji.	Rozszerzenie danych zbieranych w ramach systemu monitorowania, o dane na temat udziału poszczególnych beneficjentów i odbiorców wsparcia, w procesie ewaluacji.	KJE	Dokonanie uzgodnień z jednostkami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz administrację i rozbudowę systemu monitorowania (następcy SL 2014) w zakresie proponowanych zmian. Zaprojektowanie systemu uwzględniającego proponowane rozwiązania.	IV kw. 2021	horyzontalna, strategiczna
6.	Pełna implementacja założeń planów ewaluacji, w tym koncepcji Learning agenda, wymaga również	Rekomendujemy dokonanie	IZ FENG	W wariantcie optymalnym w ramach IZ powinna być wydzielona komórka analityczna, mogąca aktywnie	II kw. 2021	programowa

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	zapewnienia odpowiedniego potencjału instytucjonalnego. Przedstawiciele instytucji bezpośrednio zaangażowanych w proces ewaluacji PO IR (tj. na poziomie IZ, IP oraz KJE) mają duże doświadczenie w realizacji i zlecaniu badań ewaluacyjnych. Jednocześnie potencjał ten nie jest rozłożony równomiernie w poszczególnych instytucjach oraz proporcjonalnie do skali realizowanych działań. Uwagę zwraca w szczególności niewystarczająca liczba ekspertów zaangażowanych w proces ewaluacji na poziomie głównej instytucji koordynującej cały proces ewaluacji, tj. IZ POIR.	wzmocnienia kadrowego IZ POIR w zakresie zadań realizowanych w obszarze ewaluacji.		angażować się również w szersze przedsięwzięcia związane z procesem realizacji badań i analiz wewnętrznych/ hybrydowych, na potrzeby wsparcia procesu tworzenia polityk publicznych przez IZ. W nowym wydziale lub w wyróżnionym zespole powinny być zatrudnione osoby posiadające kompetencje w następujących obszarach specjalizacji – ekspert ds. danych, ekspert ds. ewaluacji oraz statystyk/ ekonometryk.		
7.	Jedynie niewielka część badań realizowanych w ramach planu ewaluacji POIR przewiduje współpracę IP z IW (NCBR-OPI/FNP), jednak w praktyce jest ona ograniczona do niewielkiej liczby badań. Podmioty takie jak BGK, OPI, czy FNP, nie realizują badań w ramach planu, pomimo zaangażowania w realizację instrumentów o znaczącej wartości.	Rekomendujemy włączenie wszystkich instytucji zaangażowanych w proces realizacji FENG (tj. również BGK, FNP, OPI) formalnie do systemu ewaluacji programu, myśl ogólnej idei przywoływanej w przyjętym podejściu do tworzenia planu ewaluacji FENG (learning agenda),	IZ FENG	Włączenie BGK, FNP oraz OPI do systemu ewaluacji FENG. Zakres prowadzonych przez te instytucje badań powinien być proporcjonalny do działań wdrażanych w ramach FENG.	II kw. 2022	programowa

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
		związanej z potrzebą utrwalania mechanizmów uczenia w toku wdrażania interwencji.				
8.	W toku badania ujawniła się również potrzeba zwiększenia roli KM POIR w procesie wykorzystania rekomendacji, co wynika bezpośrednio z potrzeby zwiększania skuteczności i transparentności całego procesu ewaluacji.	Rekomendujemy wzmocnienie roli KM POIR/FENG w procesie wykorzystania rekomendacji z badań ewaluacyjnych.	IZ FENG	Wprowadzenie odpowiednich zapisów do zarządzenia regulującego zakres odpowiedzialności KM FENG w zakresie ewaluacji. Analogicznie do rozwiązania funkcjonującego w ramach POWER proponujemy, by rekomendacje z badań ewaluacyjnych, poza formalnym przedstawieniem ich na forum KM, były przez to ciało również zatwierdzone i przyjmowane do realizacji w ustalonym kształcie.	II kw. 2022	programowa
9.	W dotychczas realizowanych ewaluacjach w dość ograniczonym stopniu wykorzystywano partycypacyjne metody przygotowywania i dyskusowania wniosków i rekomendacji wynikających z ewaluacji, tymczasem takie podejście zwiększa szanse na pomyślne wdrożenie rekomendacji. Jednocześnie tzw. etap asysty stosunkowo rzadko polegał na doradztwie dla zamawiającego dotyczącym sposobu wdrażania rekomendacji.	W badaniach ewaluacyjnych FENG (przede wszystkim dotyczących dużych wartościowo lub o licznych beneficjentach działań) należy kłaść większy nacisk na bieżące konsultowanie z zamawiającym i innymi interesariuszami	KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacji powinna motywować instytucje odpowiedzialne za zlecenie ewaluacji do kładzenia nacisku w wybranych SOPZ na partycypacyjne podejście do opracowywania wniosków i rekomendacji. Dodatkowo, należy opracować wskazania dla tych instytucji dotyczących proponowanego kształtu etapu asysty (dla wybranych badań), z wykorzystaniem doradztwa przy wdrażaniu rekomendacji.	I kw. 2022	horyzontalna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
		(takimi jak wnioskodawcy i beneficjenci, czy też przedstawiciele potencjalnych beneficjentów / ostatecznych odbiorców) wniosków i rekomendacji z ewaluacji. Dodatkowo (dla odpowiednich badań) należy utrzymywać tzw. etap asysty, kładąc jednak w jego ramach znacznie większy nacisk na doradztwo i wsparcie dla zamawiającego w procesie wdrażania rekomendacji.				
10.	W rozwiązaniach dotyczących komunikacji wyników ewaluacji kluczowe znaczenie ma postać raportu końcowego. Struktura i układ treści takiego raportu powinny być głęboko przemyślane, dostosowane do specyfiki przedmiotu badania oraz jego celów, a także	Jak zaznaczyliśmy istnieje wiele przykładów dobrze przygotowanych	KJE	Opracowanie, z udziałem ekspertów zewnętrznych, „Poradnika” dotyczącego efektywnych sposobów konstruowania struktury raportu oraz decydowania o układzie treści. Rozpowszechnienie poradnika, jako	III kw. 2021	horyzontalna, strategiczna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
	<p>uwzględnić potrzeby użytkowników wyników ewaluacji. Z uwagi na wielkie zróżnicowanie badań, nie ma pod tym względem raportów idealnych. Z całą pewnością można natomiast powiedzieć, że zawsze jego bardzo ważną częścią jest podsumowanie / streszczenie badania. Ta część raportu powinna skutecznie komunikować wyniki badania, tak aby nie było specjalnej konieczności drobiazgowego analizowania całego raportu. Zatem, również podsumowanie / streszczenie wymaga szczegółowego przemyślenia. Jednocześnie, w procesie konstruowania raportów (w tym podsumowań / streszczeń) można odwoływać się do dobrych praktyk zidentyfikowanych w niniejszym badaniu. Należy wreszcie zaznaczyć, że z niniejszego badania wynika, iż główne deficyty opracowanych raportów dotyczą właśnie tworzonych w ich ramach podsumowań / streszczeń, których zdolność do komunikowania wyników badania jest często dyskusyjna.</p>	<p>raportów, choć jednocześnie nie można wskazać na jakieś idealne i uniwersalne rozwiązanie. Zróżnicowanie przedmiotu badań, ich celów i problemów badawczych powoduje, że nie ma takich samych raportów. Z tego też powodu nie należy podejmować prób, w rezultacie których narzucane byłyby jakieś konkretne rozwiązania, dotyczące struktury i układu treści. Warto natomiast promować dobre praktyki w tym zakresie. Rozwiązaniem tego rodzaju mogłoby być przygotowanie</p>		<p>wskazującego na dobre standardy / praktyki komunikowania wyników ewaluacji.</p>		

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
		poradnika, wskazującego na efektywne rozwiązania, dotyczące komunikowania ustaleń badawczych, wniosków i rekomendacji.				
11.	<p>Proinnowacyjne polityki publiczne, finansowane ze środków UE, realizowane są poczynając od okresu przedakcesyjnego (programy Phare) oraz cechują się wysoką ciągłością biorąc pod uwagę wyzwania z jakimi się mierzą.</p> <p>Jednocześnie systemy informacyjne, monitoringowe i służące ocenie, zamykane są w ramy poszczególnych perspektyw finansowych, co:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utrudnia pełniejsze spojrzenie na efekty realizowanych polityk publicznych (w skali globalnej jak i indywidualnej), • powoduje również, że nie są wykorzystywane wszystkie, optymalne informacje na temat podmiotów, np. na etapie podejmowania decyzji o wsparciu danego przedsięwzięcia. 	<p>Biorąc pod uwagę wieloletni horyzont proinnowacyjnych polityk publicznych w Polsce, warto na wzór instytucji bankowych, zmienić podejście w traktowaniu odbiorców wsparcia – z beneficjentów danego programu na klientów systemu wsparcia innowacyjności.</p> <p>W systemie powinny być gromadzone informacje o</p>	<p>IZ FENG IK UP</p>	<p>Zaprojektowanie systemu umożliwiającego kumulatywne gromadzenie podstawowych informacji na temat podmiotów korzystających ze wsparcia FENG. Optymalne byłoby również wykorzystanie danych z KSI SIMIK 07-13 oraz SL2014, uzupełnionych o dostępne dane rejestrowe.</p> <p>Dla podmiotu składającego wniosek o dofinansowanie, generowana byłaby w sposób automatyczny historia na temat dotychczas zrealizowanych projektów, ich specyfiki, efektów (w ramach całej polityki spójności). Generowane byłoby również dane kontekstowe, bazujące na dostępnej sprawozdawczości.</p> <p>Działania w powyższym zakresie powinny bazować w całości na danych zastanych, co ograniczyłoby koszty oraz dodatkowe obciążenia administracyjne.</p>	<p>II kw. 2022</p>	<p>horyzontalna, strategiczna</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
		wspartym podmiocie nie tylko w momencie realizacji danego projektu oraz w okresie jego trwałości, ale również w okresach pomiędzy kolejnymi projektami.				
12.	Osiągnięcie zakładanych celów postawionych przed planem ewaluacji FENG, tj. pozyskania odpowiedzi na kluczowe pytania ewaluacyjne, wymaga realizacji usystematyzowanego procesu badawczego, którego elementem są właściwie zaprojektowane badania ewaluacyjne.	Rekomendujemy przeprowadzenie konsultacji planu ewaluacji a następnie realizację zaproponowanych w nim badań ewaluacyjnych.	IZ FENG	Po zakończeniu niniejszego badania utworzony na bazie przedstawionego zarysu plan ewaluacji powinien podlegać szerokim konsultacjom, do których powinni być zaproszeni kluczowi interesariusze. Następnie zatwierdzone badania powinny być realizowane zgodnie z przyjętym planem. W kolejnych latach plan powinien być na bieżąco aktualizowany (w cyklach rocznych), a jego realizacja powinna uwzględniać faktyczny postęp wdrażania interwencji oraz pojawiające się potrzeby informacyjne związane z realizacją programu.	II 2022	programowa

12.3 Podsumowanie wyników metaewaluacji, badań zrealizowanych w perspektywie 2014-2020

W pierwszej części badania wykonana została pogłębiona analiza danych zastanych, w tym badań ewaluacyjnych zrealizowanych w perspektywie 2014-2020. Ponadto, w analizach uwzględniono kluczowe dokumenty strategiczne, programowe, ekspertyzy i inne opracowania, mające znaczenie dla projektowania następcy POIR. Metodyka badania uwzględniła również konsultacje dokonanych ustaleń z szerokim gronem interesariuszy, w tym z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację POIR, przedsiębiorcami, przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu, jednostek naukowych, czy wreszcie samych ewaluatorów.

W wyniku dokonanego przeglądu blisko 90 badań i ponad 1 200 rekomendacji oraz wyselekcjonowaniu blisko 20 ewaluacji i ponad 50 rekomendacji, wyróżniono trzy główne obszary problemowe, istotne w związku z projektowaniem systemu ewaluacji następcy POIR. Obszary te objęły następujące zagadnienia:

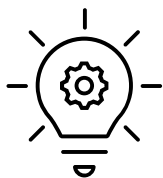
- 1) ukierunkowanie wsparcia B+R+I;
- 2) krajowy system wsparcia innowacji;
- 3) system wdrażania programu.

Dla każdego z obszarów zidentyfikowano tematycznie pogrupowane podobszary, które w sposób szczegółowy wskazują pożądane działania lub ich kierunki, odnoszące się do następcy POIR. Łącznie wyróżniono dwanaście podobszarów tematycznych. W kolejnym kroku rekomendacje skonfrontowano z aktualnie przygotowanymi dokumentami (m.in. Projektem Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, dokumentami roboczymi poziomu krajowego i europejskiego, wynikami innych niż ewaluacje analiz i ekspertyz (itp.) oraz opiniami wspomnianego, szerokiego grona interesariuszy.

Ocena rekomendacji dotyczyła m.in. ich adekwatności z punktu widzenia bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz z projektami aktów prawnych, dotyczących funduszy europejskich dla okresu 2021-2027. Rekomendacje były również analizowane pod kątem aktualności (np. w zakresie adresatów rekomendacji). W niniejszym podsumowaniu przedstawiono główne rekomendacje dla FENG, które są wynikiem opisanej powyżej skrótkowo analizy.

Poniżej przedstawiono kluczowe rekomendacje dla następcy POIR (program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki), wynikające z przeanalizowanych badań ewaluacyjnych, wykonanych w perspektywie 2014-2020. Przedstawiony w streszczeniu wykaz kluczowych rekomendacji uwzględnia tylko te propozycje, które w opinii autorów niniejszego raportu warto wykorzystać w trakcie projektowania FENG. Szersza lista rekomendacji, wraz ze stosownym komentarzem, przedstawiona została w raporcie częściowym.

Podobszar:
**„Nowe instrumenty i
rozszerzenie zakresu
wsparcia w ramach
projektów”**

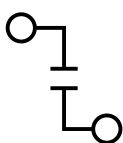

W kolejnym okresie programowania **należy kontynuować interwencję w sferze B+R+I w sektorze przedsiębiorstw**. Przy czym, jej zakres powinien zostać **rozszerzony w stosunku do obecnego o instrumenty wspierające małe projekty badawczo-rozwojowe** (do 1 mln zł kosztów całkowitych).

Z przeprowadzonych badań wynika bowiem, że wsparcie z POIR okazało się skutecznym narzędziem zachęcającym beneficjentów do podejmowania działalności B+R i zwiększania nakładów na nią (dotyczy to głównie podmiotów już aktywnych na tym polu), co uznać należy za sukces programu. Jednak, wsparcie publiczne powinno wspierać nie tylko firmy prowadzące działalność B+R, dając im bodziec do zintensyfikowania prac, ale i zachęcać do jej podejmowania także nowe podmioty. Bez dodatkowych zachęt firmy, szczególnie MŚP, nie będą podejmować tego typu aktywności. Stąd potrzeba uruchomienia wsparcia na małe projekty badawczo-rozwojowe. Jeśli linia demarkacyjna w kolejnej perspektywie finansowej to dopuści, małe projekty B+R mogą być wdrażane także w ramach regionalnych programów operacyjnych.

W FENG **rozszerzeniu powinien ulec zakres działań możliwych do sfinansowania w ramach jednego projektu** (m.in. o zakup aparatury badawczej oraz podnoszenie kompetencji kadr B+R). **Beneficjenci powinni mieć również możliwość łączenia w ramach jednego projektu różnych rodzajów działań badawczych** (od prowadzenia prac B+R, przez wdrożenia, po czynności towarzyszące). Oba rozwiązania stanowią odpowiedź na zdiagnozowaną w obecnej perspektywie finansowej wycinkowość wsparcia sfery B+R+I. Ich wdrożenie powinno doprowadzić do lepszego dopasowania oferty FENG do potrzeb beneficjentów oraz zapewnić realizację bardziej kompleksowych projektów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach.

Podobszar:
„Demarkacja i
komplementarność
wsparcia”

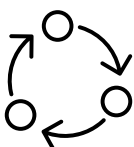

Z przeprowadzonych badań wynika, że demarkacja w obecnym okresie programowania nie do końca spełnia swoją rolę, w efekcie czego programy krajowe i regionalne nie były względem siebie komplementarne, a konkurencyjne. Co do zasady wsparcie z PO IR traktowane było przez przedsiębiorców jako bardziej atrakcyjne.

Dla zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych w obszarze B+R+I istotne będzie zatem zaprojektowanie wsparcia w taki sposób, aby uniknąć opisanej sytuacji w ramach FENG. Dlatego kolejną kluczową rekomendacją jest **zaprojektowanie odpowiedniej linii demarkacyjnej pomiędzy wsparciem krajowym i regionalnym**.

Jednocześnie przeprowadzone dotychczas badania nie dają jednoznacznych rekomendacji w zakresie kryteriów, na których powinna oprzeć się nowa linia demarkacyjna. Żadne z rozwiązań nie jest pozbawione ograniczeń. W rezultacie, decyzja w tym zakresie musi być wypracowana w ścisłej współpracy z przedstawicielami regionów.

Podobszar:
„Ciągłość
instrumentów
wsparcia”

Ustalenia wybranych badań ewaluacyjnych wskazują, że w FENG konieczne jest **zapewnienie środków na wspieranie wdrożeń wyników prac B+R**. Wskazuje się tu w szczególności na potrzebę wsparcia projektów, które były realizowane w ramach bieżącej perspektywy finansowej, lecz z uwagi na czas zakończenia, nie będą mogły uzyskać dofinansowania etapu wdrożeń. Wyrazem uwzględnienia tej rekomendacji będzie zapewnienie w FENG obecności instrumentu analogicznego do działania 3.2.1 – Badania na rynek.

Jednocześnie, biorąc pod uwagę ograniczony potencjał innowacyjny przedsiębiorstw sektora MŚP, jak również fakt, iż wsparcie na prace B+R oferowane było firmom dużym, w nowym Programie pożądanym byłoby również trwałe **rozszerzenie grupy potencjalnych beneficjentów o przedstawicieli firm o średniej kapitalizacji (ang. mid-caps)**. Wsparcie tej grupy podmiotów powinno być warunkowane zapewnieniem współpracy w ramach projektu z podmiotami sektora MŚP.

**Podobszar:
„Wdrażanie
instrumentów
finansowych”**

Kluczowe rekomendacje, dotyczące wykorzystania instrumentów finansowych w ramach FENG koncentrują się przede wszystkim w sferze wprowadzenia ułatwień w **łączeniu wsparcia zwrotnego i bezzwrotnego** w ramach jednego projektu, co zresztą będzie możliwe w świetle projektów odpowiednich aktów prawnych dotyczących Polityki Spójności 2021-2027. Dzięki temu wsparcie nie będzie dostępne w postaci de facto (wyizolowanych) dwóch form tj. dotacji i instrumentów finansowych, ale wachlarza rozwiązań, o różnym udziale elementu zwrotnego i bezzwrotnego. Takie rozwiązanie niewątpliwie ułatwi dostosowanie charakterystyk wsparcia do rodzajów wspieranych projektów oraz typów beneficjentów / ostatecznych odbiorców interwencji publicznej.

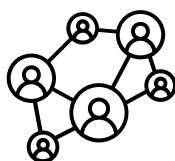
Jako bardzo istotne należy również uznać **wzmocnienie działań informacyjnych i promocyjnych**, dotyczących oferty instrumentów finansowych oraz (dotąd prawie nieobecnych) instrumentów łączących wsparcie zwrotne i bezzwrotne. W okresie 2014-2020 działania promocyjne były przede wszystkim realizowane przez pośredników finansowych, co czasami okazywało się wystarczające, niekiedy jednak powodowało, że określone typy firm (szczególnie firmy mniejsze, działające na mniej rozwiniętych gospodarczo terenach, o mniejszym nasyceniu siecią instytucji otoczenia biznesu) miały niewystarczający dostęp do szczegółowych informacji o ofercie instrumentów zwrotnych.

Jako bardzo ważne, należy również uznać **uproszczenie zasad realizacji projektów finansowanych w sposób zwrotny** (np. poprzez wprowadzenie możliwości ryczałtowego rozliczania części wydatków, rezygnację z wymogu osiągania wskaźników rezultatu etc.), a także uwzględnienie specyfiki niektórych typów instrumentów finansowych, jak na przykład poręczenia, związanego ze współpracą z sektorem bankowym.

Doświadczenia z obecnego okresu programowania wskazują, że oddziaływanie POIR na budowanie potencjału IOB było bardzo ograniczone. Popytowy model w jakim świadczone były usługi na rzecz MŚP w praktyce zaangażował bardzo wąskie grono IOB. Wybrane badania wskazują również, że schematy wsparcia mające wzmacniać popyt (ze strony przedsiębiorców) na usługi świadczone przez ośrodki innowacji okazywały się mało użyteczne w przypadku usług specjalistycznych, realizowanych w oparciu o infrastrukturę B+R.

W rezultacie generowany popyt okazał się rozproszony i na poziomie poszczególnych ośrodków, niejednokrotnie bardzo niski, co z kolei przekładało się negatywnie na decyzje dotyczące ewentualnych inwestycji w poszczególnych podmiotach. Biorąc pod uwagę potrzebę dalszego rozwoju systemu otoczenia biznesu, który powinien pełnić ważną rolę w krajowych / narodowych systemach innowacji, należy rozważyć **odejście (lub częściowe odejście) od wyłącznie popytowego modelu wspierania usług świadczonych przez te instytucje.**

Podobszar:
„System instytucji otoczenia biznesu”

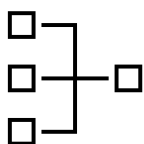

Szczególnie w przypadku wysoce specjalistycznych usług, realizowanych z wykorzystaniem infrastruktury B+R, wsparcie powinno być kierowane **bezpośrednio do IOB**, optymalnie konsorcjów tych jednostek oraz **konsorcjów IOB z jednostkami naukowymi**. Należy jednocześnie zagwarantować, by **wsparcie kierowane było do wiodących IOB**, dysponujących wysokim potencjałem do świadczenia innowacyjnych usług na rzecz przedsiębiorców.

Dostępne badania ewaluacyjne w bardzo ograniczony sposób odnoszą się do kwestii klastrów w omawianym systemie, co jest konsekwencją znacznego ograniczenia wsparcia dla tej grupy podmiotów w obecnej perspektywie finansowej. Ekspertyzy wykonane w tym obszarze wskazują jednak, że w kontekście budowania trwałego systemu wsparcia innowacyjności, konieczne jest również **wypracowanie założeń spójnej polityki klastrowej, zarówno na poziomie krajowym i regionalnym.**

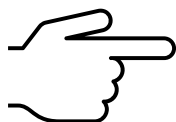
Obszar problemowy: „System wdrażania POIR”

**Podobszar:
„System wdrażania –
zagadnienia
horyzontalne”**

W obszarze systemu wdrażania POIR kluczowym wyzwaniem pozostaje wprowadzanie dalszych uproszczeń istotnych z punktu widzenia potencjalnych i faktycznych beneficjentów wsparcia. W szczególności **należy dążyć do redukcji obciążeń występujących na etapie aplikowania o wsparcie oraz wdrażania projektu**, ponieważ obciążenia związane z procesem pozyskiwania wsparcia i realizacji projektów skutecznie zniechęcają niektóre firmy do aplikowania o środki unijne, a w przypadku innych podnoszą koszty projektu (z uwagi na konieczność zatrudnienia firm doradczych). **Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie dotyczą wielu zagadnień operacyjnych**, w tym m.in. propozycji uproszczeń w zakresie konstrukcji wniosku o dofinansowanie oraz dalszego rozwijania wybranych funkcjonalności generatora, co będzie zwiększać efektywność procesu (w tym komunikacji z wnioskodawcą). Usprawnienia w tym obszarze dotyczą również szerszej elektronizacji procesów, m.in. w zakresie weryfikacji statusu MŚP w oparciu o dane rejestrowe. Inne propozycje dotyczą utrzymania etapowania naborów, stosowania stawek ryczałtowych, rezygnacji z procedury rozeznania rynku, czy wreszcie przemodelowania procedury konkurencyjności.

**Podobszar:
„System wyboru
projektów”**

Uzupełniająco do zagadnień horyzontalnych należy wyróżnić wybrane rekomendacje dla systemu wyboru projektów. Po pierwsze, należy od samego początku wdrażania FENG utrzymać kluczowe rozwiązania wprowadzone nowelizacją „ustawy wdrożeniowej” z 2017 r., w tym przede wszystkim utrzymać **możliwość poprawiania wniosku pod kątem spełnienia odpowiednich kryteriów wyboru projektów**. Należy przy tym pamiętać o skutkach tych zmian po stronie obciążeń zespołów i instytucji odpowiedzialnych za ocenę. Konieczne jest **ustalenie „gotowości” poszczególnych instytucji i komórek do oceny określonej liczby wniosków, z oszacowaniem wartości krytycznych**.

W nowej perspektywie finansowej wskazane jest również opracowanie udoskonalonej formuły oceny projektów, w której **eksperti oceniający wnioski dysponować będą aktualną wiedzą branżową specyficzną dla danego obszaru**. Jednocześnie należy zapewnić rozwiązania skutecznie minimalizujące ryzyko powiązań pomiędzy ekspertami a firmami konkurencyjnymi dla wnioskodawców.

Podobszar:
„Współpraca z
wnioskodawcami i
inne zagadnienia”

W nowym Programie **należy dążyć do redukcji obciążeń występujących na etapie aplikowania o wsparcie oraz wdrażania projektu**, ponieważ obciążenia administracyjne związane z procesem pozyskiwania wsparcia i realizacji projektów mogą skutecznie zniechęcać firmy do aplikowania o środki unijne, a w przypadku innych podnoszą koszty projektu (z uwagi na konieczność zatrudnienia doradców). Rekomendacja ta ma charakter uniwersalny, przy czym należy dodać, że jest ona szczególnie ważna **w przypadku instrumentów finansowych, bowiem jej realizacja przyczyni się do podniesienia ich atrakcyjność** (w porównaniu z finansowaniem bezzwrotnym). Należy pamiętać, że realizacja rekomendacji w sferze instrumentów finansowych wymaga bliskiej współpracy z pośrednikami finansowymi, aby zapewnić, że stosowane przez nich procedury i dokumentacja były możliwie mało skomplikowane, oparte na zrozumiałych (przejrzystych) rozwiązaniach formalnoprawnych.

W przyszłym Programie będzie mieć ważne znaczenie wsparcie beneficjentów, **prowadzące do odpowiedniego rozumienia i stosowania procedury konkurencyjności**, stosowanej przy wyborze dostawców usług / wyrobów w ramach projektów finansowanych z udziałem środków FENG. Rekomendacja ta jest szczególnie istotna dla beneficjentów, bowiem zapewni redukcję ryzyk wdrożeniowych (materializujących się w postaci sankcji finansowych) oraz wpływać będzie na ukształtowanie przyjaznego środowiska formalnoprawnego, związanego z wdrażaniem wsparcia w ramach nowego Programu.

W sferze wdrożeniowej FENG należy z konsekwencją zadbać o **przyjazny przekaz informacyjny**, przejrzyste opisy całej interwencji, w sposób odpowiadający percepcji adresatów działań wspierających Programu. W tym zakresie na czoło wysuwa się kwestia stosowania odpowiedniego języka komunikowania o ofercie programu i korzyściach, które mogą wynikać w przypadku skorzystania ze wsparcia.

Cały czas należy doskonalić **elektroniczne mechanizmy kierujące procesami naborów**, jak również wspomagające stronę rozliczeniową projektów. Chodzi tu o zapewnienie sprawnego funkcjonowania generatora wniosków.

12.4 Źródła

- Raport cząstkowy „Metaewaluacja wyników badań Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 – Wnioski i zarys Planu Ewaluacji dla perspektywy 2021-2027”, raport z 8 września 2020 r.
- Campbell Collaboration, badanie „Szybkie testy antygenowe i molekularne w diagnostyce zakażenia SARS-CoV-2”, 2020, zob. [Szybkie testy – przykład](#).
- ‘Enterprise Survey – Panel Data’, 2020, zob. [Bank Światowy – badania przedsiębiorstw](#).
- NCBR, narzędzie interaktywne opracowane w ramach programu pomocy publicznej NCBR, 2020, zob. [NCBR B+Radar](#).
- Campbell Collaboration, badanie ‘Financial conflicts of interest in systematic reviews: association with results, conclusions, and methodological quality’, 2019, zob. [Financial conflicts of interest – przykład](#).
- ‘Evaluation of support services for would-be entrepreneurs and newly started businesses’, EASME / KE / CSES / CSIL / IDEA Consult, SPI, 2019, zob. [Ewaluacja usług wsparcia - przykład](#).
- ‘Sêr Cymru II: Inception Evaluation’ – Ymchwil OB3 Research / Regeneris, 2017,
- ‘Ex post evaluation of investments from European Union funds support for entrepreneurship for the 2007-2013 programming period and measuring of impact of these investments’ Ernst & Young, 2016,
- ‘Stage 2. Final Evaluation of the Customer Engagement and New Business Startup Support Projects – Business Wales, Final Report’ – Cardiff University, 2016.
- ‘Guidance Document on Evaluation Plans Terms of Reference for Impact Evaluations Guidance on Quality Management of External Evaluations’, KE, luty 2015.
- „Raport idealny. Poradnik dla profesjonalistów oraz wyniki badań”, praca zbiorowa / Polskie Towarzystwo Badaczy Rynku i Opinii, Warszawa 2012, zob. [PTBRiO raport idealny](#).